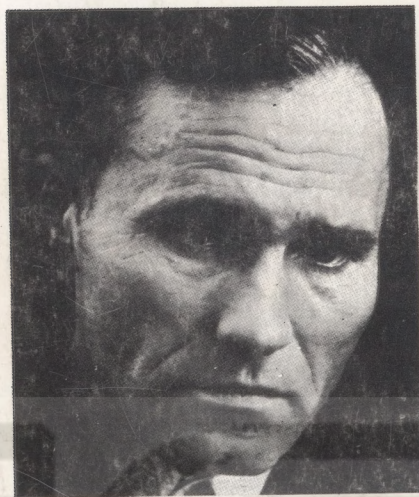


vasili şukşin



I.S.B.N. 973-21-0188-1

1418



LeI 2000

editura minerva

«Mă voi strădui din răputeri să spun adevărul despre oameni. Pe acela pe care îl cunosc trăind în aceeaşi vreme alături de ei.»

VASILII ŞUKŞIN

«Punând în vibraţie strunele sensibilităţii şi ale artei, Vasili Şukşin a făcut să se audă ceva mult mai de seamă: melosul pururi viu al spiritualităţii poporului.»

VALENTIN RASPUTIN

1418

vasili şukşin



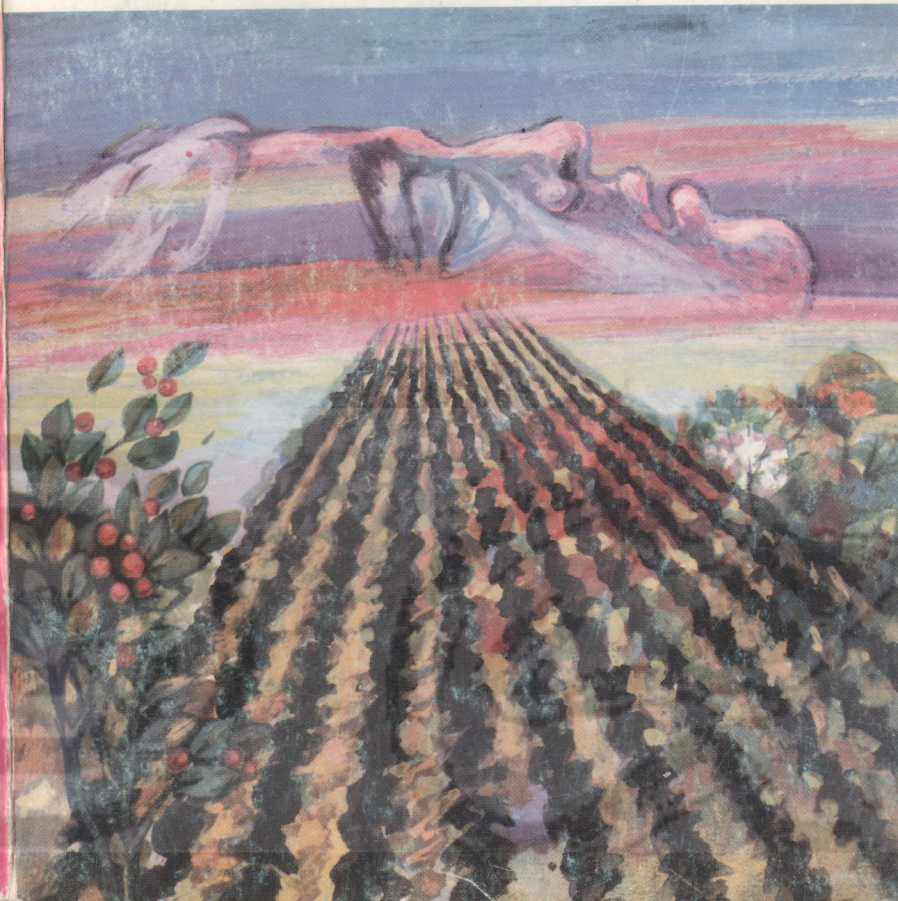
centenar



1895 - 1995

vasili şukşin

călina roşie



Ilustrația copertei de ANTON SLAVNICU

Selecție din :

ВАСИЛИЙ ШУКШИН

„Там, вдали“

Советский писатель, Москва, 1931

„Характеры“

Современник, Москва, 1973

„Беседы при ясной луне“

Советская Россия, Москва, 1974

„Рассказы“

Роман-газета, No. 17 (783), 1975

„Наш современник“, No. 4/1973, No. 1/1975

vasili şukşin

călina roşie

Nuvele şi povestiri

TRADUCERE, PREFAŢĂ,
TABEL CRONOLOGIC ŞI NOTE
DE ALEXANDRU CALAIŞ

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI ● 1995
EDITURA MINERVA ● BUCUREŞTI

Pentru această versiune toate drepturile rezervate
Editurii Minerva (B.P.T.)

I.S.B.N. 973-21-0188-1

PREFAȚA

Prozator, cineast, scenarist, dramaturg, actor, Vasili Șuksin a fost considerat, aproape îndată după debut, drept un veritabil fenomen al vieții culturale din țara sa. Talen-tul, uimitoarea lui forță de creație au pus deseori în deru-tă critica de specialitate, care n-a știut căreia dintre aceste diverse preocupări ale artistului să-i acorde prioritate. Mai ales că, după cum știm astăzi, nici el însuși, până în ulti-mele clipe ale vieții sale, nu a izbutit să se decidă căreia anume să i se consacre în întregime. Fără însă ca această indecizie să afecteze vreodată înalta calitate a oricăreia din-tre creațiile sale. Cel mai bine a surprins acest aspect cu-noscutul regizor Serghei Gherasimov (1905—1986), care a avut prilejul să lucreze o vreme cu viitorul prozator și cineast: „Se zice că Șuksin și-ar fi «pulverizat» talentul, împărțindu-se între mai multe profesii: cea de scriitor, actor, regizor. Este inexact! N-a fost vorba de o pulve-rizare a talentului, ci, dimpotrivă, de o «sintetizare» a aces-tuia. Dacă am vorbi numai despre performanțele lui Șuksin în domeniul cinematografiei, am putea spune că, avându-și izvoarele în literatură, muzică și arta scenică și reunindu-le apoi din nou, arta cinematografică trebuie, în această ulti-mă ipostază, să le păstreze nealterată unitatea, lucru pe care

el izbutea să-l realizeze cu o uimitoare sensibilitate și precizie."

Deși Vasili Șukșin depășise doar cu trei luni vârsta de 45 de ani când s-a stins din viață, opera lui, prin profunzimea și diversitatea sa, întrece cu mult pe cea a unor confrați de breaslă care au izbutit să ajungă până și la vârsta senectuții. În numai cincisprezece ani de activitate pe tărâmul literaturii și al artei cinematografice, el, pe lângă numeroasele roluri jucate în diverse filme (proprii sau regizate de alții), a scris două romane istorice, cinci nuvele de largă respirație, patru scenarii cinematografice, o piesă de teatru, aproape o sută de povestiri, precum și un număr de lucrări publicistice, dintre care cele mai cunoscute sunt eseurile intitulate *Întrebări mic însumi*, *Monolog pe scară* și *Moralitatea este adevărul*.

De remarcat în legătură cu aceasta că publicistica șukșiniană nu are o mai mică importanță decât restul operei sale, întrucât, în pofida evidentei inapetențe a scriitorului pentru divagații de ordin teoretic pe seama artei literare sau a celei cinematografice — fapt remarcat de contemporani — aici, în cuprinsul eseurilor sale, el și-a conturat fără echivoc nu numai principiile estetice, dar și pe cele etice, principii care i-au călăuzit atât viața, cât și întreaga activitate și din numărul cărora printre cele mai de seamă se numără, desigur, neștirbita lui fidelitate față de adevăr, în toate ipostazele acestuia, precum și convingerea tot atât de fermă că, așa cum spunea el însuși, „cea mai mare bogăție a noastră, a oamenilor, este bunătatea”. Poate tocmai această consecvență față de niște înalte principii morale, conjugată cu profunzimea și polivalența talentului său artistic au făcut ca întreaga lui operă să se bucure, încă din timpul vieții sale și până azi, de recunoaștere și apreciere din partea celor mai largi pături de cititori și spectatori.

„Era într-o zi de duminică. Maxim își puse costumul cel bun și porni spre cea mai apropiată farmacie.

La farmacie era lume puțină. Maxim zări la tejghea o fată drăguță și se duse într-acolo.

— Venin de șarpe aveți?

Fata număra niște pachetele cu prafuri. Se opri o clipă, mai rosti o dată, în șoaptă, ultima cifră, ca să nu greșească, îi aruncă lui Maxim o privire, spuse «n-avem» și continuă să numere.

Maxim trecu astfel din farmacie în farmacie, dar cei de acolo, deși diferiți unul de celălalt, n-aveau pentru el decât un mereu același răspuns: «nu», «n-avem».

O narațiune, la prima vedere, de o simplitate dezarmantă. Fraze scurte, aproape telegrafice, lipsite, aparent, de orice podoabă stilistică. O acțiune, niște personaje și un schimb de cuvinte din cele mai comune. Un crâmpei smuls parcă la întâmplare din realitatea cotidiană.

Și totuși, cele câteva pagini ale povestirii *Venin de șarpe*, pe care sunt înșirate aceste aparente banalități, se parcurg cu un interes crescând, iar pe măsură ce lectura înaintează, începe să răsune, ca un glas ce se tânuie molcom, ca un ecou venit din depărtări, o melopee tristă despre nepăsarea omenească de care se izbește sufletul candid al unui tânăr de la țară stabilit de curând la oraș. E tocmai acel inefabil, acel cântec în surdină ce însoțește — sunând, firește, diferit de la o istorisire la alta — lectura oricăreia dintre prozele lui Șukșin.

Unde ar trebui căutate sursele acestei glăsuii neobișnuite, pe care mulți au fost înclinați s-o asemene cu o vrajă?

La începutul anilor '60, în condițiile relativei liberalizări ale vieții publice, inițiată pe atunci de Hrușciov, continuând, de asemenea, tradiționala tematică a literaturii ruse ce avea drept obiect zugrăvirea bogatei lumi interioare a omului de la țară, primind, pe de altă parte, un puternic impuls datorat apariției, ceva mai devreme, a unor îndrăznețe, chiar pentru acea vreme, articole publicistice legate

de viața sătească și semnate de câțiva cunoscuți ziariști și scriitori (*Zile de lucru într-un raion* de V. Ovecikin, *Jurnal de zi de la țară* de E. Doroș, *La nivel mediu* de A. Kalinin etc.) și fiind totodată vizibil influențată de lirismul propriu unor cunoscute opere în proză apărute cam în aceeași perioadă (*Trandafirul de aur* de K. Paustovski, *Picătura de rouă* de V. Solouhin, *Albastru și verde* de I. Kazakov etc.), a luat naștere o orientare cunoscută sub denumirea de cea a „ruralilor noului val”. Dacă, inițial, ea a fost alcătuită din două grupări cu fizionomii distincte — una, a cărei reprezentanți continuau, ca și anumiți predecesori ai lor, să analizeze cu precădere fenomenele sociale proprii satului contemporan (*Nuntă în Vologda* de A. Iașin, *Elemerida arc viață scurtă* de V. Tendreakov, *Cel viu* de B. Mojaev etc.) și a doua, din care făceau parte cei ce se concentrat mai ales asupra psihologiei unor personaje prezentate într-o strânsă comuniune cu natura și capabile de profunde meditații filozofice asupra însăși existenței lor, personaje cărora li se opuneau, de regulă, altele, deficitare din punct de vedere etic și moral (*Despărțirea de Matiora* de V. Rasputin, *Trecută obișnuită* de V. Belov, *Cealdoncele* de V. Lihonosov etc.), mai târziu ea, această orientare, s-a caracterizat printr-o evidentă apropiere a celor două tendințe, la confluența lor făcându-și apariția noi opere realizate de prozatori ce făceau parte cam din aceeași generație de oameni ai condeului (F. Abramov, E. Nosov, V. Astafiev ș.a.).

Principiile ai căror adepți erau aceștia din urmă apar cu claritate și în opera lui V. Șuksin — atât în ipostaza lui de cineast și dramaturg, cât și în cea de maestru recunoscut al prozei scurte. „Satul, recunoștea însuși scriitorul, nu este numai locul unde m-am născut și eu. Dragostea pentru sat este dorul după natura Rusiei și după simțirea ei adâncă și cuprinzătoare.”

Dar nu este numai atât. Astăzi, când opera șuksiniană e tot mai bine cunoscută și aprofundată, exegeți dintre cei

mai cunoscuți ai scriitorului siberian converg în mod justificat spre ideea că tema satului a constituit pentru el doar un fundal — ce-i drept cunoscut îndeaproape și în cele mai mici amănunte — pentru abordarea, într-o viziune profund personală, a mai tuturor temelor majore proprii literaturii artistice din toate timpurile: viața, moartea, dragostea, lupta dintre bine și rău. „Să încercăm a recunoaște, nota în acest sens V. Korobov, unul dintre comentatorii operei șuksiniene, că, apelând la un «material rural», Șuksin n-a scris atât despre sat, cât despre viața omului în sine, atât de diversă, unică pentru fiecare individ în parte și, în același timp, atât de asemănătoare milioanelor de alte vieți omenești.”

Desigur, nu poate fi trecut cu vederea nici faptul că, în decursul vremii, abordarea temelor citate a atins în povestirile scriitorului zone tot mai profunde, el folosind concomitent și un instrumentar mereu mai diversificat, spre a oferi cu timpul cititorilor lucrări mai puțin proprii preferințelor sale inițiale, cum ar fi, de pildă, povestirea satirică, povestirea-basm etc. Nu încape îndoiala că acest proces avea să continue, așa încât nu putem astăzi decât să bănuim ce noi și insolite aspecte ar fi luat creația autorului celor de mai sus, dacă n-ar fi intervenit între timp neașteptatul și tragicul său s'ârșit.

Revenind la problematica proprie operei lui V. Șuksin, același exeget — înclinat să se alăture și altor opinii asemănătoare — găsea totuși aici și teritorii pe care prozatorul le-a frecventat cu asiduitate sporită: „Nu putem evita discuția, spunea el, de pildă, privitoare la atitudinea scriitorului față de «zonele de contact» dintre viața rurală și cea urbană, la modul în care această atitudine s-a reflectat în creația sa literară, și nu numai literară”.

Într-adevăr, una dintre modalitățile prin care V. Șuksin își invită cititorul să participe la meditația sa gravă asupra marilor teme amintite o constituie abordarea motivului — frecvent întâlnit în opera sa — al înstrăinării omului de

la țară, mai ales a tineretului, ca urmare a acelui exod de la sat la oraș, pe care îl înregistrează societatea modernă. Noua ambianță, constată scriitorul, nu-l întâmpină totdeauna pe proaspătul orășean în modul cel mai favorabil, și nici el nu-i asimilează de fiecare dată spiritul cu prea multă ușurință. Un exemplu edificator în acest sens îl oferă chiar povestirea citată, *Venin de șarpe*, iar o situație-limită rezultată din această, uneori derutantă, schimbare de mediu, alcătuiește subiectul celebrei nuvele *Călina roșie*.

Legat de cel dintâi — motivele lui V. Șukșin se întrepătrund adeseori — poate fi amintit și motivul indiferenței omului față de semenii, amplificat câteodată de accente de-a dreptul dramatice (*Cizmulilele*).

De notat, de asemenea, motivul agresivității „omului tare”, personaj insolit, înzestrat cu unele calități, dar a cărui mentalitate obtuză, aroganță sau simpla răutate nu numai că anulează aceste calități, dar au și un efect nociv asupra celor din jur (*Vanka Topleașin, Un om tare*).

Deslușim apoi motivul aspirației spre cunoaștere, spre bine și frumos a ființei umane. Ceea ce impresionează în-deosebi aici sunt figurile unor oameni simpli care abordează cu o admirabilă stăruință probleme ce par uneori să le depășească posibilitățile (*Microscopul, Stepan Razin*).

Apare limpede și motivul purității sufletești, generatoare de impulsuri nobile, motiv ce străbate întreaga operă a lui V. Șukșin, alcătuind, prin variantele lui ipostaze, tot atâtea pledoarii ale autorului în favoarea menținerii și ocrotirii acestei purități. Acordurile motivului amintit vor însoți, așadar, nu numai istorisirii pătrunse de un cald lirism, cum sunt *Suflete neîntinate, Gânduri*, ci și povestiri care gravează, ai zice, în jurul altor teme — cum ar fi ciclul consacrat așa-zisilor oameni „ciudați” (povestirea *Ciudik* menționează această trăsătură de caracter până și în titlul ei!), în fond însă înzestrați cu sensibilitate și neîndoiește talent, căruia se străduiesc să-i găsească aplicare, sau cum ar fi,

chiar, zguduitoarea poveste a lui Egor Prokudin din *Călina roșie* — fapt ce nu vine decât să confirme constanța motivului în proza șukșiniană.

Alinierea fie și a celor câteva motive enunțate relevă cu pregnanță o nouă și dublă calitate a acestei proze: pe de o parte, o luciditate nealterată de prejudecăți (ideile, deși cantonate în neostentativ, denotă o remarcabilă perspicacitate, scriitorul sondând zonele cele mai absconse ale psihologiei umane), iar pe de altă parte, orientarea spre realitatea imediată, spre actualitate. Pe prozator îl atrage în mod evident întâmplarea cotidiană, uneori cu aspectele ei grave, alteori cu o aură umoristică, faptul în aparență lipsit de însemnătate, dar sub a cărui înfățișare comună se ascund imprezvizibile profunzimi. Astfel, într-un mod aproape paradoxal, faptul „minor” adus în prim plan capătă la V. Șukșin nu numai atributul unei frapante autenticități, dar și ne bănuite valori etice.

Impresionat de arta lui V. Șukșin-prozatorul, un alt critic de prestigiu nota într-un eseu că, spre deosebire de operele unor contemporani ai acestuia, care ar putea fi asemuite unor vitralii măiestrit colorate, prin geamul străveziu, lipsit de podoabe, al narațiunii șukșiniene se vede... viața însăși. Cu umbre și lumini, cu bucurii și necazuri, cu împliniri și decepții și, în același timp, cu o nespus de nuanțată galerie tipologică.

Într-adevăr, nu numai tematica, dar și eroii scrierilor lui V. Șukșin, caracterele zugrăvite de el (una dintre cullegerile de povestiri scriitorul și-a intitulat-o chiar așa: *Catactere!*) reprezintă tot atâtea esențe ale realității cunoscută îndeaproape de prozator în anii peregrinărilor sale prin țară, întruchipări ale vieții pe care, pe drept cuvânt, el n-a lăsat-o să-i treacă pe alături. Acești eroi ai săi sunt tractoriști, tineri șoferi de la țară și iubitele sau nevestele lor, bătrâni săteni trecuți prin vârtejul primului război mondial și al revoluției, adolescenți și vârstnici care au simțit din plin vitregiile celui de-al doilea. Deși marea lor

majoritate își au originea în mediul rural, totuși nu sunt ignorate nici figurile citadine: medici, vânzători, portari, farmaciști, ospătari etc., etc. Un șir nesfârșit de personaje, a căror enumerare ar putea să ocupe câteva pagini. Făcând parte și ele, ca și protagoniștii povestirilor susmenționate, dintr-o aceeași lume a cotidianului, dar având fiecare o individualitate proprie, bine conturată, reprezentând cu adevărat un *caracter*.

Dar farmecul, amintit și el mai sus, al prozei lui V. Șukșin? Se supune el oare analizei, poate fi el disecat și tălmăcit, aidoma altor compartimente ale acestei proze? Are el, de pildă, drept sursă numai problematica abordată de scriitor?

Oricum, cert este faptul că, alături de temele povestirilor șukșiene, la zămisirea acestui inefabil participă nemijlocit și procedeele stilistice ale autorului, procedee care, alături de cele tradiționale, fac în mod evident parte din arsenalul prozei moderne.

O maximă concizie în relatarea faptelor. Fraza scurtă, sacadată, plină de nerv. O succesiune rapidă a episoadelor și sugerarea doar printr-un gest sau detaliu de comportament a gândului tainic sau a trăirii lăuntrice a personajului (procedeu ce ilustrează pregnant și experiența de cineast a lui V. Șukșin). Portretul și peisajul schițate cu parcimonie, dar având o uimitoare forță de sugestie. Replile personajelor laconice și ele, o vorbire pitorească, trăgându-și sevele din graiul popular (uneori cu duriță de limbaj, cu expresii dialectale sau argotice). Toate acestea conferind narațiunii o rară expresivitate.

Poate nu vom greși afirmând că acest farmec al prozei șukșiene, creat de raportul dintre fondul ei ideatic și ansamblul procedeele stilistice angajate într-o permanentă alternare de conexiuni și întrepătrunderi, nu reprezintă altceva decât un nou și inedit aspect al binecunoscutului sub-

text al operei literare, căruia prozatorul îi acordă o importanță majoră.

Pornind de la modalitățile de expresie folosite de V. Șukșin și vorbind în acest context despre rolul tradiției, unii exegeți — de pildă, V. Saharov — le-au găsit corespondențe cu cele aparținând prozei cehoviene.

Dacă am continua discuția și am admite punctul de vedere susținut de alți critici — I. Kașkin sau D. Zatonski — care, pe plan formal, îl consideră pe A. Cehov drept un precursor al Hemingway sau Saroyan (referindu-se cu precădere la atenția specială acordată și de către acești scriitori subtextului), atunci logica unor asemenea înrudiri stilistice ne-ar putea ajuta să găsim puncte de contact și între stilul lui V. Șukșin și cel al prozatorilor menționați.

Aici intervine însă și un alt factor, care abia acum începe să fie studiat mai îndeaproape și, mai ales, apreciat după adevărata lui semnificație. Este vorba de faptul că, atât „ruralii noului val”, cât și alți oameni de litere (dacă ne limităm numai la ei) afirmați în acea perioadă — poeți, prozatori, dramaturgi — precum Evtușenko, Voznesenski, Ahmadulina, Trifonov, Okudjava, Vampilov etc., deși beneficiaseră, fiecare în felul său, de amintita liberalizare pe care o inițiase Hrușciov, totuși, și unii, și alții, supravegheați în continuare de ochiul neîndurător al cenzurii și neavând, astfel, posibilitatea să depășească un anumit prag al „îndrăznelii” manifestată în operele lor, erau nevoiți, spre a izbuti să transmită cititorului întreg mesajul scrierilor respective, să apeleze la celebrul „limbaj esopic” — fenomen, de altfel, cunoscut și în alte țări ce au aparținut fostului „lagăr socialist” și ale cărui elemente specifice le-a folosit și Vasili Șukșin, în toate compartimentele creației sale artistice (prezent și în aproape fiecare dintre prozele sale, acest mod de exprimare aluzivă apare mai pregnant în povestiri ca *Ploaie în zori de zi*, *Un om tare*, *Stepan Razin* etc.). În felul acesta, atât în opera șukșiană, cât și în cea a contemporanilor săi pe care i-am citat, *subtextul* devine

clementul fundamental al „limbajului esopic”, respectivul procedeu literar căpătând de astă dată — prin înfățișarea unor realități dure ale vieții sovietice — și calitatea unei veritabile arme, mânărită cu abilitate și curaj de către artiștii a căror onestitate poate fi confirmată fără reținere și în zilele noastre.

În virtutea tuturor acestor afirmații, făcând lectura povestirilor șukșiniene în care prind viață plaiurile „cu înfățișare frumoasă și aspră” ale Siberiei, în care se frământă, suferă, iubesc și se bucură oamenii ei înzestrați cu calități și cu păcate — oameni obișnuiți, contemporanii noștri — cititorul înțelege limpede că Vasili Șukșin este și va rămâne totdeauna el însuși: un artist onest, profund devotat înaltelor idealuri umane, înzestrat cu un talent puțin obișnuit și cu o voce inconfundabilă. Că marea majoritate a istorisirilor sale, a căror problematică o subliniază ansamblul mijloacelor de expresie folosite, pot sta alături de cele mai bune creații de acest gen din literatura contemporană universală. Și, în sfârșit, că prozatorul a izbutit, într-adevăr, să creeze o lume. O lume vie, cu totul aparte — „lumea șukșiniană”.

ALEXANDRU CALAIȘ

TABEL CRONOLOGIC

1929 25 iulie. Se naște Vasili Makarovici Șukșin, în comuna Srostki, din regiunea Altai, Siberia, într-o familie de țărani. Tatăl său, Makar Leontievici Șukșin, avea pe atunci numai șaisprezece ani, iar mama, Maria Sergheevna Șukșina, născută Popova, optsprezece. Tatăl pare a se trage din țăranii nevoiași plecați în secolele precedente de pe cursul mijlociu al Volgăi și stabiliți în munții Altai. Trei ani mai târziu, în 1932, se naște sora lui Vasili, Natalia.

1933 Maria Sergheevna rămâne văduvă, soțul ei căzând victimă represiunilor staliniste. Pentru a-și putea crește copiii, ea se va recăsători, luând un consătean: pe Pavel Nicolaevici Kukșin, care se va dovedi față de noua lui familie un om delicat și inimos.

1940 Familia Șukșin se mută la Biisk, un oraș aflat în apropiere de Srostki, și el pe malul frumosului râu Katun, unde Pavel Nikolaevici își propusese să lucreze ca muncitor. Orașul a produs asupra adolescentului o impresie deose-

bită, lucru mărturisit mai târziu de scriitorul însuși.

1941 Izbucnește războiul. Tatăl vitreg al lui Vasili pleacă pe front. Mama, împreună cu cei doi copii, revine la Srostki.

1942 Pavel Nikolaevici moare pe front. Mama lui Vasili rămâne văduvă pentru a doua oară. El este acum capul familiei. Iarna își continuă cursurile școlare, iar vara lucrează la colhoz. Deși atras și până atunci de lectură, în iarna acestui an începe să citească cu asiduitate sporită, împrumutând cărți la biblioteca publică a comunei și citind, fără o selecție prealabilă, orice. Patima pentru lectură, stăvilită temporar de mamă, a fost curând dirijată cu competență și abilitate de o profesoară evacuată la Srostki din Leningradul asediat, și care a contribuit astfel substanțial la lărgirea orizontului cultural al viitorului prozator și cineast.

1943 Absolvind la Srostki școala de șapte ani, se înscrie mai întâi la niște cursuri de contabilitate pe care le întrerupe, apoi la o școală tehnică auto de la Biisk, unde învață, fără s-o absolve, aproape un an (perioadă care va marca tematica unora dintre povestirile sale viitoare). În cele din urmă, revine în comuna natală.

1946 Tentat, după terminarea războiului, să vadă locuri noi și să-și găsească un rost în viață, părăsește comuna natală și se stabilește temporar în preajma Moscovei (orașul Vladimir, apoi Kaluga), unde încearcă mai multe me-

serii, lucrând ca muncitor necalificat, ajutor de zugrav, lăcătuș etc. În timpul liber vizitează Moscova, pe străzile căreia se plimbă până seara târziu. Într-una din asemenea vizite îl cunoaște întâmplător pe reputatul regizor de film Ivan Piriiov, și el siberian de origine, cu care poartă o lungă conversație privind arta cinematografică.

Din aceeași perioadă datează și primele sale încercări literare : versuri și schițe pe care nu le publică.

1949 În luna august este chemat să satisfacă stagiul militar, fiind repartizat la marină. Navi-ghează pe Marea Baltică și Marea Neagră. Aici se specializează în radiofonie, îndeplinind în continuare funcția de radiofonist pe o navă militară. Concomitent, participă la organiza-rea unor spectacole puse în scenă de artiști amatori. La unul din asemenea spectacole, programul alcătuit de el s-a bucurat de o apreciere deosebită, fapt consemnat într-o publicație militară a vremii.

1953 Este liberat înainte de termen, fiind bolnav de ulcer gastric. Ca și în alte momente dificile din viața lui, pleacă acasă, la Srostki, unde mama îl doftoricește cu ierburi de leac, izbu-tind ca starea sănătății să i se amelioreze. Curând începe să lucreze aici, mai întâi ca profesor, apoi ca director al școlii serale pen-tru tinerii muncitori din împrejurimi. În ace-lași timp, absolvă și cursurile școlii de zece ani.

1954 Ajuns la vârsta de 25 ani, se decide să plece la Moscova pentru a urma cursurile unei instituții de învățământ superior. Admis la Institutul de istorie și arhivistică, candidează totuși și la cel de teatru și cinematografie. Admis și aici, renunță la primul și urmează cursurile celui de-al doilea (facultatea de regie, clasa celebrului regizor Mihail Romm). Va absolvi institutul patru ani mai târziu. Toate vacanțele și le petrece acasă, la Srostki. Lucrează la colhoz, citește mult, călătorește prin munții din ținutul natal și de-a lungul străvechiului șleau Ciuiski, care traversează comuna. Face popasuri îndelungate la focuri de tabără, ascultă istorisirii ale oamenilor cunoscuți și necunoscuți, studiază caractere. Continuă să scrie, viitorul său roman *Liubavinii* fiind început încă în anii de studenție. Atenția principală încă o va acorda prozei scurte, povestirilor.

1958 Absolvind institutul, pleacă, pentru efectuarea practicii, la studiourile cinematografice de la Odessa. Aici, regizorul Marlen Hufiev (în trecut, și el elev al lui Mihail Romm) îl invită să interpreteze rolul principal din filmul său *Cei doi Fiodori*. Acest debut va constitui și primul succes al lui V. Șukșin ca actor. Între anii 1959—1962 el va mai interpreta șapte roluri în diverse filme regizate de alții, cum ar fi : *Eșalonul de aur* (1960), *Poveste simplă* (1961), *Alionka* (1962) etc. În același an, stabilit la Moscova, debutează și ca prozator : în paginile revistei centrale de mare tiraj „Smena“ (nr. 15) îi apare povestirea *Doi într-o căruță*.

1960 Se pregătește pentru susținerea proiectului de diplomă, pe care îl va constitui scenariul și regia filmului de scurt metraj *Din Lebidjee ni se comunică*, unde va interpreta și un rol episodic (protagonistul fiind actorul Leonid Kuravliov, pe atunci încă student al aceluiași Institut de teatru și cinematografie din Moscova, actor pe care Șukșin îl va invita și pentru interpretarea altor roluri din filmele sale viitoare).

Concomitent, participă cu asiduitate la ședințele de lectură ale cenaclului literar de pe lângă revista „Oktiabr“.

Anii 1960—1963 vor constitui pentru V. Șukșin o perioadă de intense căutări și decizii, atât în domeniul artei cinematografice, cât și în acela al artei literare.

1961 În numărul 3 (martie) al revistei „Oktiabr“ îi apar trei povestiri: *Adevărul*, *Suflete neîntinate*, *Dragostea lui Stiopka*. În aceeași lună, una din ele (*Adevărul*) îi este retipărită de ziarul „Trud“.

1962 Îi apar povestirile: *Examenul* („Oktiabr“, nr. 1), *Oameni de la țară*, *Vilbrochenele*, *Liolia de la facultatea de ziaristică* („Oktiabr“, nr. 5), *Invitație pentru două persoane* („Komsomolskaia pravda“, 1 ianuarie) *Lionka*, *Demagoșii* („Molodaia gvardia“, nr. 3), *Artistul Fiodor Grai*, *Nepotul contabilului principal*, *Stepan Razin* („Moskva“, nr. 4), *Mulgătorul* („Vecerni Leningrad“, 23 iunie și „Turkmenskaia iskra“, 22 iulie). Până la sfârșitul anului, un ciclu de povestiri îi publică și revista „Novii mir“, condusă în acea vreme de celebrul poet Alek-

sandr Tvardovski. De aici încolo, povestirile sale vor continua să apară — pe lângă culegerile publicate sub egida unor edituri — în cele mai diverse publicații din capitală și provincie.

1963 Studioul cinematografic „Maksim Gorki“ din Moscova îi propune să realizeze el însuși un film artistic de lung metraj. Filmul, turnat pe motivele unor povestiri ale autorului (*Un șofer de elită, Grinka Maliughin*) și păstrând o structură nuvelistică, va fi denumit *Trăiește undeva un flăcău* și definitivat în anul 1964. Pe la mijlocul anului apare în librării volumul său de debut editorial, *Oameni de la țară*, alcătuit din povestirile publicate în periodice între anii 1961—1963, povestiri cărora li se vor adăuga aici două inedite (*Trecutele seri de iarnă, Soarele, bătrânul și fata*), precum și, sub titlul *Tristețe duminicală*, o istorisire publicată anterior, acum revăzută și completată (*Invitație pentru două persoane*).

La 25 septembrie, în ziarul „Komsomolskaia pravda“ este tipărită, sub semnătura criticului V. Grigoriev, cea dintâi recenzie la acest prim volum de proză scurtă. Ideea de bază și impresia principală pe care i-a produs-o lectura culegerii criticul le-a inclus în titlul recenziei : *Tămăduire prin bunătate*. Vorbind despre valențele estetice ale cărții, V. Grigoriev remarcă „finețea și profunzimea psihologică pe drept cuvânt cehoviană“ a povestirilor incluse în volum. Interpretând între timp și un rol în filmul *Cum arată marea* (regizor : E. Bociarov) se reîntâlnește pe platoul de filmare cu inter-

preta unui alt rol, actrița Lidia Fedoseeva, pe care a cunoscut-o mai demult, în timp ce urmau amândoi cursurile Institutului de teatru și cinematografie de la Moscova. Între anii 1963—1972, pe lângă rolurile interpretate în propriile sale filme, V. Șukșin va juca și într-o serie de filme regizate de alții, cum ar fi, în afara celui citat, peliculele : *Când arborii erau mari* (L. Kulidjanov), *Ziaristul* (S. Gherasimov), *Trei zile din viața lui Viktor Cernîșov*, *Pe malul lacului* (S. Gherasimov) ș.a.

- 1964 Se căsătorește cu actrița Lidia Fedoseeva, care îi va fi colaboratoare apropiată și cu care va juca în ultimele două dintre filmele sale de autor. Din această căsătorie vor rezulta doi copii — fetele Olga și Maria. Pentru a se ocupa de creșterea lor, Lidia Fedoseeva va întrerupe pentru cinci ani cariera sa artistică.

Prezentat pe ecrane, filmul *Trăiește undeva un flăcău* repurtează un deosebit succes de critică și public, creând cu rapiditate lui V. Șukșin renumele unui cineast talentat și original. Peliculei i se decernează Marele premiu la Festivalul cinematografic de la Lenin-grad, precum și Marele premiu „Leul de aur” la cel de-al XVI-lea Festival cinematografic internațional de la Veneția.

În același an V. Șukșin ducează intens la romanul său consacrat răscoalei țărănești din Rusia, condusă de Stepan Razin (sec. XVII). Realizarea romanului intitulat *Am venit să vă dau libertate* (tradus în românește sub titlul *Atamanul*, de Sergiu Celac, Editura Univers,

1987), îi solicită autorului o scrupuloasă muncă prealabilă de documentare.

Concomitent, scrie un ciclu de povestiri cu caracter autobiografic având titlul generic : *Din copilăria lui Ivan Popov* (Popova fiind, după cum s-a mai arătat, numele de fată al mamei sale).

În revista „Literaturnaia Rossia“ (20 noiembrie) apare sub semnătura sa eseuul *Cum înțeleg eu noțiunea de povestire*, în care își expune cu pertinentță punctul de vedere — o adevărată profesiune de credință — asupra problemei dezbătute.

- 1965 Scrie scenariul și începe turnarea celui de-al doilea film al său, *Fiul și fratele vostru*, realizat și acesta pe motivele unor povestiri create anterior : *Stiopka*, *Venin de șarpe*, *A venit Ignaha*, și înfățișând, ca și primul, o alcătuire nuvelistică. Prin acest film, încearcă să supună analizei metamorfozele pe care le suferă unii oameni veniți de la țară și stabiliți în mediul urban, problemă care va constitui de aci încolo tema de predilecție atât a prozei sale scurte, cât și a operelor destinate marelui ecran.

Vede lumina tiparului, în revista „Sibirskie ogni“ și, concomitent, în volum, la editura „Sovetski pisatel“ din Moscova, romanul său *Liubavinii*, o insolită scriere istorică, în care urmărim destinele unor țărani siberieni (tradus recent în limba română).

La 16 iunie, în revista „Literaturnaia Rossia“ apar comentariile sale privitoare la elaborarea acestui roman.

1966 La începutul anului este prezentat pe ecrane filmul *Fiul și fratele vostru*. V. Șuksin apare și aici în aceeași triplă calitate, ca și în cazul filmului său anterior : scenarist, regizor, interpret. Filmul este distins cu Premiul de Stat al R.S.F.S.R.

Revista „Molodaia gvardia“ (nr. 11 și 12) îi publică ampla nuvelă *Acolo, departe*, care, doi ani mai târziu, va da titlul unei noi culegeri de povestiri.

În revista „Selskaia molodioj“ (nr. 11) apare eseul sau *Întrebări mie însumi*, unde expune principiile care au stat la baza realizării ultimului său film. Eseul se va bucura de un larg răspuns în rândurile cineaștilor și ale publicului.

1967 Realizează scenariul filmului consacrat răzcoalei lui Stepan Razin. Turnarea acestui film, pentru care, înaintea încetării sale din viață, începuse a desfășura lucrările pregătitoare, nu a mai avut loc.

Răspunde la întrebările revistei de teorie literară „Voprosi literaturî“ privitoare la problemele limbajului artistic. Răspunsurile apar în nr. 6 al revistei.

1968 Sub titlul generic *Acolo, departe*, publică o a doua culegere de povestiri scrise între timp și, parțial, apărute în paginile unor periodice. Începe turnarea filmului *Oameni ciudați*, o ecranizare a povestirilor sale *Ciudik, Milles pardons, madame !, Gânduri*. Îl regizează și joacă unul din roluri.

Tipărește, în culegerea intitulată *Cultura sentimentelor* (Editura „Iskusstvo“, Moscova), eseul

Monolog pe scară, unde continuă să-și expună principiile de ordin etic și estetic, la care se referise și în eseul apărut în cursul anului 1965. Ca și acesta, scrierea apărută în culegere se va bucura de o largă popularitate printre specialiști și iubitori ai artei.

Unele idei pe aceeași temă le va dezvolta în interviul acordat spre sfârșitul anului revistei de actualitate cinematografică „Sovetski ekran“.

1969 Apare în librării romanul său *Am venit să vă dau libertate*.

După o întrerupere de cinci ani, soția sa reîncepe activitatea artistică.

Are loc premiera celui de-al treilea film de autor al său, *Oameni ciudați*. Primit inițial cu rezervă de spectatori și de critica de specialitate, va cunoaște câțiva ani mai târziu o meritată apreciere a calităților sale.

În culegerea intitulată *Arta morală și imorală* (Editura „Iskusstvo“, Moscova) vede lumina tiparului eseul său : *Moralitatea este adevărul*. (O amplă culegere a eseurilor, scrisorilor și articolelor publicate în presă de V. Șukșin sau rămase în manuscris va apărea postum, Moscova, 1981, alcătuită fiind de Lidia Fedoseeva-Șukșina.)

1970 Tipărește o nouă culegere de povestiri, având titlul *Consătenii*.

Lucrează intens la o piesă de teatru, o satiră la adresa celor ce încearcă a se îmbogăți pe căi ilicite.

1971 Răspunde la întrebările revistei „Sovetski ekran” privind activitatea sa de cineast. Răspunsurile apar în nr. 14 al revistei.

Un amplu interviu pe o temă asemănătoare acordă și revistei de artă cinematografică „Iskusstvo kino” (nr. 8).

1972 Primul tur de manivelă la filmul *Cîrdășie*, realizat și acesta după un scenariu original. Partenera lui V. Șukșin-actorul va fi Lidia Fedoseeva.

Își definitivează ampla nuvelă cinematografică intitulată *Călina roșie*.

Tulburat de încetarea din viață a dascălului său, regizorul Mihail Romm, publică în revista „Iskusstvo kino” (nr. 2) un emoționant articol-necrolog.

1973 Filmul *Cîrdășie* este prezentat pe ecrane. La premiera filmului, ce are loc în orașul Belozersk, realizatorul, venit aici, vorbește spectatorilor despre un nou film al său, pe care intenționează să-l pună pe peliculă chiar în așezarea respectivă : este vorba de *Călina roșie*. Îi apare a treia culegere de povestiri, intitulată *Caractere. Călina roșie*, nuvelă cinematografică, vede lumina tiparului în paginile revistei „Naș sovremennik” (nr. 4).

În orașul Belozersk începe să fie turnat filmul cu același subiect. Scenarist, regizor și interpret al rolului principal — Vasili Șukșin. Partenera lui în film — Lidia Fedoseeva.

Acordă un amplu interviu pe teme legate de arta cinematografică revistei „Družba narodov” (nr. 3).

Scrie, într-o manieră nouă pentru el, lucra-

rea de o mai largă respirație : *Până la al treilea cîntat al cocoșilor*, pe care o subintitulează „basm modern“. Apariția acestei scrieri nu-l va mai găsi în viață.

1974 Are loc premiera filmului *Călina roșie*. Bucurându-se de un succes ieșit din comun, pelicula este vizionată de peste 60 milioane de spectatori. În același an obține Marele premiu la cel de-al XVII-lea Festival cinematografic internațional, desfășurat la Baku.

Librăriile pun la dispoziția cititorilor cea de-a patra culegere de povestiri șukșiniene, intitulată *La taifas sub clar de lună*.

În revista „Smena“ (nr. 2) îi este publicat eseu *Patria cea „mică“*, în care reia problema raporturilor sat-orăș.

Participă la o masă rotundă pe teme literare, organizată sub auspiciile revistei „Voprosi literaturı“.

Acordă interviuri, în legătură cu apariția pe ecrane a noului său film și cu activitatea sa literară, ziarului „Pravda“ (22 mai) și săptămânalului „Literaturnaia gazeta“ (ultimul dintre interviuri apărând postum, la 13 noiembrie).

La Moscova are loc premiera piesei sale de teatru *Oameni energici*.

Revista leningrădeană *Zvezda* (nr. 7) îi tipărește nuvela satirică *Punctul de vedere*.

Cu 4 săptămâni înaintea încetării sale din viață îi apare în paginile revistei „Ogoniok“ scurta povestire satirică *Reclamație*.

Acceptă să interpreteze unul din rolurile principale — soldatul Lopahin — în filmul regizat de S. Bondarciuk după nuvela lui Mihail

Șolohov : *Ei au luptat pentru Patrie* și pleacă pentru mai multă vreme, împreună cu echipa de filmare, într-o regiune din preajma orașului Oriol.

În noaptea de 2 octombrie, în plină activitate creatoare, la nici trei luni după împlinirea vârstei de 45 de ani și în momentul când filmările se apropiau de sfârșit, o criză de insuficiență cardiacă îl surprinde în somn, într-una din cabinele vaporului „Dunai“ — hotel plutitor pentru membrii echipei de filmare — staționat pe râul Oka. Nu se va mai trezi niciodată...

Al. C.

CIUDIK

Cu porecla de Ciudik¹ îl înzestraseră nevastă-sa. Aşa îl alintase ea când şi când. Căci avea omul ăsta o meteahnă : pica mereu în câte o dandana. N-o făcea în mod intenţionat, suferea din cauza asta, totuşi trecea mereu dintr-una într-alta : întâmplări mărunte, ce-i drept, dar supărătoare. Iată câteva asemenea păţanii dintr-o călătorie de-a lui.

Aflându-se odată în concediu de odihnă, se hotărî să plece în munţii Urali, la fratele său, pe care nu-l mai văzuse de vreo doisprezece ani.

— Unde mi-e nada aia pentru peşte... vârcolacul, adică ?! răcnea el din cămară, gătindu-se de plecare.

— De unde vrei să ştiu, îi răspundea nevastă-sa.

— Păi erau toate uite-aici ! Ciudik încerca să împrumute privirii sale albastre o expresie severă. Şi-acu' sunt toate, dar aia lipseşte.

— Vârcolac îi zice ?

— Da. I-o nadă de prins ştiuci.

— Oi fi prăjit-o din greşală.

¹ Cuvânt derivat (şi diminutivat) de la *ciudak*, om cu ciudăţenii (rus.).

Ciudik amuți pentru câteva clipe.

— Ei și cum era ? zise apoi.

— Ce anume ?

— Aia. Era gustoasă ? Ha-ha-ha ! Omul nu se pricepea deloc să facă spirite, dar avea totdeauna un chef grozav s-o facă. Ți-au rămas întregi măselele ? Că nada asta îi din duraluminiu !...

Pregătirile de drum au durat mult : până la miezul nopții. A doua zi însă, la revărsatul zorilor, Ciudik o și porni, cu geamantanul în mână, pe ulița satului.

— Spre Urali ! Spre Urali ! răspundea celor ce-l întrebau unde pleacă. Și, totodată, obrazul lui lătăreț și cărnos, ochii rotunzi, căpătau un aer de supremă indiferență față de ideea unei călătorii atât de îndelungate : chipurile, asemenea deplasări nu-l speriau câtuși de puțin. Da, da, spre Urali. Să mă vântur și eu oleacă.

Dar până la Urali mai era cale lungă.

Ajunse cu bine în orașul reședință de raion, unde urma să-și procure biletul de călătorie și să se urce în tren.

Întrucât până la plecare mai era vreme destulă, hotărî să le cumpere nepoților niște dulciuri : bomboane, prăjituri... Intră la un magazin alimentar, se așeză la rând. Înaintea lui stătea un bărbat cu pălărie pe cap, iar înaintea acestuia o femeie grasă, cu buzele vopsite. Femeia îi vorbea cu glas scăzut, dar cu aprindere celui cu pălărie :

— Vă imaginați ce bătăran, ce om lipsit de tact trebuie să fie ! Are scleroză, mă rog, dar o are de șapte ani și totuși nu i-a propus nimeni până acum să iasă la pensie. Iar asta abia s-a văzut șef peste colectiv, că a și venit la el : „Poate că ar

fi mai bine, Aleksandr Semionici, să vă pensionați ?”
Im-mpertinentul !

Omul cu pălăria da din cap :

— Așa e, așa e... Țștia sunt dumnealor. Mare lucru o scleroză ! Dar Sumbatici ? Și el în ultima vreme o mai lua razna... Dar aia, cum îi zice ?...

Ciudik avea multă stimă față de orășeni. Ce-i drept, nu față de toți : huliganii și vânzătorii nu-i inspirau respect. Se cam temea de ei.

Îi veni și lui rândul. Cumpără bomboane, prăjituri, trei pachete de ciocolată. Și se dădu la o parte, ca să le așeze în valiză. O puse pe pardoseală, se apucă să rânduiască înăuntru cumpărăturile. Aruncând o privire spre teighea, zări jos, la picioarele oamenilor din rând, o hârtie de cincizeci de ruble. Zăcea, prostuța de ea, acolo, n-o vedea nimeni. Ciudik se înfioră de bucurie, ochii i se aprinseră. Grăbit să nu i-o ia careva înainte, se întrebă cam cum ar putea să le spună, mai cu haz, celor de lângă teighea ce anume văzuse.

— O duceți bine, fraților ! rosti cu glas răsunător și vesel.

Câțiva inși întoarseră capul.

— La noi, de exemplu, nu azvârle nimeni pe jos asemenea hârtioare.

De astă dată se iscă o oarecare agitație. Într-adevăr, nu era vorba de-o hârtie de trei sau de cinci : pentru cincizeci de ruble muncești două săptămâni în cap. Iar cel care a pierdut banii — nici că se arată.

„O fi ăla cu pălăria păgubașul“, își zise Ciudik.

Conveniră până la urmă ca bancnota să fie pusă pe teighea, la vedere. Acuși ne pomenim cu ăl de-a pierdut-o, zise vânzătoarea.

Ciudik părăsi magazinul într-o dispoziție excelentă. Se tot gândea ce lesne și cu cât haz îi ve-

nise să spună : „La noi nu azvârle nimeni asemenea hârtioare !“ Deodată însă păru că se abate peste el un val de apă clocotită : își aminti că o hârtie identică, plus alta, de douăzeci și cinci de ruble, primise chiar el, în seara precedentă, la casa de economii. Hârtia de douăzeci și cinci i-o schimbase adineaori vânzătoarea, iar cea de cincizeci trebuia s-o aibă în buzunar... Se cotrobăi prin buzunare — nimic. Umblă prin valiză — nimic.

— Să știi că a mea era hârtia ! rosti el cu voce tare. Maica mă-sii, așa și pe dincolo !... A mea era...

De necaz, parcă îi sună ceva în piept. Primul impuls îi fu să se ducă și să le spună celor din magazin : „Fraților, a mea e hârtia. La casa de economii mi-au dat aseară două hârtii : una de douăzeci și cinci de ruble, alta de cincizeci. Pe cea de douăzeci și cinci am schimbat-o adineaori, iar pe cea de cincizeci n-o mai găsesc.“ Își imaginează însă pe dată cum o să-i nedumirească treaba asta pe cei de acolo, cum o să-și zică mulți dintre dâșii : „Ei da, a văzut tipul că nu se anunță nimeni și vrea dumnealui să pună mâna pe bani“. Nu, nu-și putea impune să intre înăuntru și să întindă mâna după bancnotă. Ba s-ar putea ca aceia să nici nu i-o dea...

„Of ! Oare de ce oi fi eu așa cum sunt ?! gândi, amărât, cu glas tare. Acu' ce-i de făcut ?“

Nu-i rămânea decât să se întoarcă acasă.

Veni totuși în dreptul magazinului, să se uite măcar de departe la bancnotă, stătu ce stătu în fața ușii și... nu intră. Căci avea să-și facă și mai rău. Să nu-i reziste, poate, nici inima.

Pornind cu autobuzul spre sat, tot înjura întruna cu jumătate de gură : își făcea curaj — avea cât de curând să dea ochii cu nevastă-sa.

Până la urmă scoaseră de la casa de economii încă cincizeci de ruble.

Strivit de propria-i nimicnicie, despre care îi aminti din nou nevasta (pocnindu-l, concomitent, de vreo două ori, în cap, cu spumătoarea), Ciudik se văzu, în fine, instalat în tren. Încetul cu încetul amărăciunea i se risipi. Dincolo de fereastră se porniseră să alunece păduri, crânguri, sate... În vagon urcau și coborau tot felul de oameni, povesteau tot felul de întâmplări... O întâmplare se pomeni istorisind și Ciudik unui tovarăș cu aspect de intelectual, în timp ce veni să fumeze la capătul vagonului.

— A fost și pe la noi un caz, într-un sat vecin... Un tontălău de acolo a înșfăcat într-o zi un lemn aprins și a fugărit-o, cu el în mână, chiar pe măică-sa. Era beat. Bătrâna a încercat să fugă din fața lui, dar a strigat : „Să nu te arzi pe mâini, băia-tul mamei, să nu te arzi pe mâini !“ Tot ea având grijă, adică, de fecioru-său. Dar el — nimic. O fugărea întruna. Pe propria lui mamă...

— Asta acum ai născocit-o ? îl întreabă tovarășul cel cu aspect de intelectual, privindu-l cu severitate pe deasupra ochelarilor.

— Cum, adică ? nu pricepu Ciudik. Chiar la noi s-a întâmplat, dincolo de râu, în satul Ramenskoe...

Intelectualul se întoarse cu fața la geam și nu mai catadicsi să stea de vorbă.

După ce coborî din tren, Ciudik mai avu de călătorit ca la un ceas și jumătate cu un avion, cursă locală. Mai zburase o dată cu avionul, dar mai demult. De aceea urcă acum la bord nu fără oarecare sfială. „Oare într-un ceas și jumătate să nu i se defecteze chiar nici un șurub ?“ se întreabă. Apoi își mai reveni, căpătă curaj. Ba chiar în-

cercă să intre în vorbă cu vecinul lui de fotoliu. Cetățeanul citea însă un ziar și n-avea chef să discute cu o ființă omenească. Ciudik ar fi vrut să lămurească o treabă : auzise că în timp ce zbori cu avionul ți se servește masa. Aici însă nu servea nimeni nimic. Or, el tare ar fi vrut să ia o gustare în avion. Așa, de curiozitate.

„Au dosit mâncarea“, trase în cele din urmă concluzia.

Se apucă apoi să se uite pe hublou. Jos se înălțau mormane de nori. Nu se știe din ce pricină, el n-ar fi putut să spună dacă-i o priveliște frumoasă sau nu. Cei din jur exclamau : „Vai ce frumos !“ El însă nu încerca decât o dorință cu totul prostească de a se prăvăli în norii aceia, ca în vată. Apoi se mai întrebă : „Oare de ce nu m-oi fi mirând ? Doar sub mine e un hău de cinci kilometri.“ Măsură în gând acești cinci kilometri, îi puse în poziție verticală, dar nu se miră nici de astă dată.

— Ce ți-e și cu omul !... L-a dus mintea și la așa ceva, îi zise vecinului.

Acesta se uită la el, nu spuse nimic, își răsfoi mai departe ziarul.

— Vă rugăm să vă puneți centurile de siguranță, zise la un moment dat o tânără înaltă și frumoasă. Urmează aterizarea.

Dând ascultare invitației, Ciudik își încheie pe dată centura. Cât despre vecin — parcă nu auzise nimic. Ciudik îi puse politicos mâna pe braț.

— Dumneaei ne-a rugat să ne încheiem centurile.

— N-are a face, zise vecinul. Împături ziarul, se lăsă pe spătarul fotoliului și spuse, parcă amintindu-și de ceva : Copiii sunt florile vieții, trebuie răsădiți cu capul în jos.

— Cum vine asta ? nu pricepu Ciudik.

Omul răsă zgomotos și nu catadicsi să răspundă.

Avionul coborî destul de repede. Iată și pământul, zburând cu iuțeală înapoi. Dar zguduitorul cuvenită întârzie să se producă. După cum au explicat mai târziu niște cunoscători, pilotul „ratase” un pic aterizarea. În cele din urmă zguduitorul se produse, dar cu atâta putere, încât în salonul avionului nu se auzi decât clănțănit și scrâșnete de dinți. Vecinul lui Ciudik îl izbi mai întâi cu capul în piept, apoi se lovi de hublou, apoi ajunse jos, pe podea. În tot acest răstimp nu scoase nici un sunet. Cei din jur tăceau și ei, fapt care avu darul să-l mire pe Ciudik. De fapt, tăcuse și el. Până la urmă, avionul se opri. Cei care își veniră primii în fire se uitară pe hublouri și constatară că avionul se află într-un câmp de cartofi. Din cabina piloților ieși, posomorât, unul dintre ei și se duse spre ușa de ieșire. Cineva îl întrebă cu prudență :

— Se pare că am aterizat printre cartofi, nu-i așa ?

— Păi ce, nu vedeți ? răspunse pilotul.

Spaima trecuse și pasagerii mai veseli din fire încercau acum să facă spirite.

Cititorul cel chel își căuta proteza dentară. Ciudik, eliberându-se de centură, se apucă s-o caute și el.

— Asta e ?! strigă vesel și i-o întinse celuilalt. Vecinului i se înroși până și chelia.

— De ce ai pus mâna pe ea ! țipă, sâsâit. Ciudik rămase descumpănit.

— Păi altfel cum ?

— Unde am s-o pot opări ? Unde ?

Asta n-o știa nici Ciudik.

— Haideți cu mine, propuse într-un târziu. Am aici un frate, o s-o puteți opări la el acasă... Da'

ce, vă e teamă că v-am umplut-o de microbi ? Eu n-am așa ceva.

Cititorul îl privi mirat și încetă să mai țipe.

Ajuns la oficiul poștal al aeroportului, Ciudik compuse o telegramă, spre a i-o trimite nevastă-sii :

„Am coborât pe pământ. O lebedă albă pe apă plutea, Grușa mea dragă, nu mă uita. Stop. Vasiatka.“

Telegrafista, o femeie frumoasă, cu chip sever, după ce citi telegrama, spuse :

— Vă rog s-o reformulați. Sunteți om în toată firea, nu vă aflați la grădinița de copii.

— Da' de ce ? se miră Ciudik. Eu totdeauna îi scriu în felul ăsta. Doar e nevasta mea !... Ați crezut, pesemne, că...

— Într-o scrisoare puteți formula ce vreți, dar telegrama e un alt soi de corespondență. E text deschis.

Ciudik transcrie telegrama :

„Coborât pe pământ. Totul în ordine. Vasiatka.“

Telegrafista o mai corectă și ea. Înlocui cuvintele „coborât pe pământ“ și „Vasiatka“.

— „Coborât pe pământ !“ Ce ești dumneata : cosmonaut ?

Textul ajunse să arate astfel : „Sosit destinație. Vasili.“

— Mă rog, zise Ciudik. Fie și așa.

...El știa că are aici un frate, trei nepoți... La faptul că trebuie să mai întâlnească și o cumnată nu se prea gândise. N-o văzuse niciodată. Și iată că tocmai ea, cumnata, îi strică tot concediul. Cine știe de ce, prinse chiar din prima zi pică pe el.

Seara, cei doi frați închinară în cinstea reveriei, și Ciudik se apucă să cânte cu glas tremurător :

Plopii me-e-ei, plopii me-e-ei...

Sofia Ivanovna, cumnata, scoase capul din odaia vecină și rosti cu năduf :

— N-ai putea să nu răcnești ? Doar nu ești la gară ! Și trânti ușa.

Dmitri, fratele, se simți jenat.

— Știi... I-a culcat pe ăia mici. Almintrelea îi femeie de treabă.

Mai băură. Își amintiră de tinerețe, de mama, de tata...

— Da' ți-aduci aminte ?... întreba, fericit, Dmitri, fratele. Deși nu cred că-ți mai amintești. Erai copil de țată. Când ai noștri plecau și mă lăsau să am grijă de tine, te pupam în așa hal, că era gata-gata să te sufoc. O dată te și învinețiseși. Câtă ceartă am înghițit pentru asta ! La un moment dat, nu m-au mai lăsat să stau cu tine. Da' eu, cum vedeam că nu-i atent careva, cum mă repezeam iar să te pup. Un obicei aiurit. Îmi atârnav încă mucii până la genunchi, iar eu și începusem cu asta... cu pupatul...

— Da' tu ți-aduci aminte ?! îi ținea isonul Ciudik. Atunci când...

— O să-ncețiți odată cu răcnetele ? interveni din nou Sofia Ivanovna, acum furioasă de-a binelea. Cui îi trebuie să vă audă, cu mucii voștri și cu pupăturile ? Au dumnealor chef de vorbă, ce să zic...

— Hai afară. În stradă, propuse Ciudik.

Ieșiră în stradă, se așezară pe treptele de la intrare.

— Da' ți-aduci aminte când ?... reluă Ciudik.

În clipa aceea însă cu Dmitri se petrecu ceva neobișnuit : izbucni în plâns și se bătu cu pumnul pe genunchi.

— Asta mi-e viața ! Ai văzut ? Câtă ură în om !... Câtă răutate !

Ciudik se strădui să-l consoleze.

— Lasă, nu te necăji. Nu trebuie. Ele nu sunt rele, sunt doar țicnite. Și a mea-i la fel.

— Oare de ce nu te-o fi înghițind ? Pentru care motiv ? Că doar nu te inghite, o văd eu. Da' de ce ?

Abia atunci își dădu seama și Ciudik că, într-adevăr, nu prea i-a câștigat cumnatei inima. Și chiar așa : oare de ce ?

— Știi de ce ? Pentru că nu ești responsabil pe undeva, nu ești șef. O știu cât îi de toantă. A făcut o fixă cu șefii ăștia. Da' ea ce crezi că e ? Bufetieră la o instituție. O nimenea. Vede acolo ce vede și începe... Mă urăște și pe mine că nu-s șef, că-s venit de la țară.

— La care instituție lucrează ?

— La aia... Minera... Acuși nici nu-s în stare să-i rostesc denumirea. Da' de ce s-a măritat cu mine ? Doar știa cine sunt...

Ciudik se simți și el ofensat.

— Și, mă rog, care-i problema ? rosti ridicând tonul și adresându-se parcă nu numai lui frate-său, ci și altcuiva. Păi dacă vreați să știți, aproape toți oamenii de seamă au provenit de la țară. Cum vezi pe câte unul în chenar negru, cum afli că-i și el de la țară. Așa că e cazul să citim ziare !... Păi da, cum vezi câte-un chip, cum scrie că omul îi și el țăran de obârșie și-a început-o de tânăr cu munca.

— Parcă eu nu i-am spus de-atâtea ori... La țară, zic, oamenii is mai buni, nu-s dintr-ăia cu fumuri...

— Uite, de pildă, Stepan Vorobiov. Îți amintești de el ? Doar erați prieteni...

— Cum să nu.

— Mai țăran ca ăla nu găseai !... Și poftim : a ajuns Erou al Uniunii Sovietice. Nouă tancuri a nimicit. Le ataca de-a dreptul — cu tancul lui.

Maică-sa va primi acum pentru el şaizeci de ruble pensie, cât va mai trăi... Şi abia de curând s-a aflat ce şi cum. Până acum era dat dispărut.

— Da' Maksimov Ilia !... Doar am plecat împreună pe front. Şi iacătă-l cavaler al ordinului Slava — toate trei treptele. Însă tu să nu-i vorbeşti nevesti-mii de Stepan. Nu trebuie.

— Bine. Da' ce zici de acela, am uitat cum îi spune ?...

Multă vreme mai vociferară, năpădiţi de amintiri, cei doi fraţi. Ciudik se apucase chiar să umble prin faţa casei, agitându-şi braţele.

— Vezi Doamne, suntem de la ţară !... Păi nu-mai aerul de acolo cât face ! Deschizi în zori ferestra şi zici că te îmbăiezi în aerul ăla. Mai că poţi să-l şi bei, ca pe ceai, atâta-i de proaspăt şi parfumat : a ierburi miroase, a flori...

În cele din urmă obosiră amândoi.

— Ți-ai reparat acoperişul ? întrebă încet fraţele mai mare.

— L-am reparat. Ciudik oftă încetişor şi el. Am construit şi o verandă — îţi ia ochii, nu alta. Ieşi seara acolo... începi să te gândeşti : ah, de-ar mai fi în viaţă mama şi tata, de-ai veni şi tu cu copiii — să stăm cu toţii pe verandă, să bem ceai cu zmeură. S-a făcut anul ăsta la zmeură !... Ascultă, Dmitri, nu te mai certa cu ea, ca să nu te urască şi mai tare. M-oi purta şi eu mai cu blândeţe, poate şi-o reveni.

— Şi când te gândeşti că-i şi ea de la ţară ! făcu, mirat parcă şi cu tristeţe în glas, celălalt. Da' uite că... Şi pe copii îi chinuieşte, toanta : pe unul din băieţi îl obligă să cânte la pian, pe fată a înscris-o la patinaj artistic. Mi se rupe inima pentru ei, da' dacă încerc să-i spun, gata scandalul.

— Mmh ! se înfurie din nou, fără veste, Ciudik. Nu înțeleg deloc ziarele astea ; cică lucrează cutare ca vânzătoare la un magazin și-i urăcioasă cu cum-părătorii. Of-f ! Păi una ca asta și când vine acasă îi tot așa. Ăsta-i necazul ! Și încă ceva nu înțeleg. Ciudik se lovi la rândul lui peste genunchi. Nu înțeleg de ce au ajuns ele așa de rele !

Când se trezi a doua zi dimineața, în casă nu se mai afla nimeni : fratele plecase la lucru, cumnata la fel, copiii mai mari se jucau în curte, mezinul fusese dus la creșă.

Strânse așternutul, se spală pe ochi, apoi se întrebă cam ce plăcere ar putea să-i facă cumnatei sale. La un moment dat, ochii îi căzură peste căruciorul celui mic. „Aha, își zise, ia să-l pictez eu pe ăsta.“ Acasă, își pictase atât de frumos cuptorul, că venea lumea din sat să i-l admire. Găsi acum niște vopsele de-ale copiilor și se apucă de treabă. Un ceas mai târziu totul era gata, căruciorul — să nu-l mai recunoști. Peste partea lui de sus făcuse să zboare un cârd de cocori, iar peste cea de jos presără tot felul de ierburi și floricele, pictă și vreo doi cocoșei, câțiva pușori de găină... Cercetă căruciorul din toate părțile. O jucărie, zău așa. Își imaginează cât de plăcut impresionată va fi cumnată-sa ; zâmbi în colțul gurii.

— Și mătăluță zici — țărani ăștia. Ciudată femeie. (Voia să încheie pace cu cumnata.) Copilașul o să-ți steie ca într-un coșuleț.

Umblă apoi toată ziua prin oraș, căscă gura pe la vitrine. Îi cumpără nepotului un vaporăș, unul drăguț, alb, prevăzut cu un becuț. „Am să-l pictez și pe ăsta“, gândi.

Către orele șase ajunsese din nou la frate-său. Urând treptele, îl auzi că se ceartă cu nevastă-sa. De

fapt, nu vocifera decât ea, Dmitri mărginindu-se să repete :

— Ei gata, lasă... Bine, bine... Sonia... Bine, bine, lasă...

— De mâine să nu-l mai prind aici pe tâmpi-tul ăsta ! răcnea Sofia Ivanovna. Mâine dimineată s-o și ia din loc.

— Bine, bine ! Sonia, n-auzi ?...

— Nici un „bine, bine“ ! Că altmintrelea îi arunc geamantanul afară, de nu se vede !

Ciudik se grăbi să coboare treptele... Apoi nu mai știu ce să facă. Din nou se simți îndurerat. Totdeauna se simțea așa când își dădea seama că-l urăște cineva. Și i se făcea frică. I se părea că totul s-a sfârșit, că n-are rost nici să mai trăiască. Și îi venea să plece cât mai departe de cei ce-l urau sau îl luau în derâdere.

— Oare de ce oi fi eu așa cum sunt ? șoptea cu amărăciune, aciuat într-o magazioară din curtea casei. Doar trebuia să-mi dau seama că ea n-o să înțeleagă nimic din arta populară.

Stătu în magazioară până dădu amurgul. Inima îl mai durea și acum. Pe urmă veni la el frate-său. Nu se arătă mirat că l-a găsit acolo : parcă ar fi știut-o mai de mult.

— Mda... zise el. Vezi ?... Iar au apucat-o dracii. Chestia cu cărușiorul... Poate nu trebuia să-l...

— Am crezut că o să-i placă. Știi, frățioare, eu am să plec acasă.

Dmitri oftă adânc... Și nu zise nimic.

Acasă, Ciudik ajunse tocmai când se abătuse pe acolo o ploaie aprigă, de vară. Coborând din autobuz, își scoase din picioare ghetete noi și fugi desculț, cu valiza într-o mână și ghetetele în alta,

de-a lungul potecii umede, calde. Sălta vesel și cânta cât îl ținea gura :

Plopii me-e-ei...

Dintr-o parte, cerul se curățise de nori, era din nou albastru, soarele părea că strălucește aproape de tot. Ploaia se rărea, picuri mari mai cădeau prin băltoacele dimprejur, pe apa lor se iveau și plesneau bulbuci.

La un moment dat, Ciudik alunecă și fu cât pe ce să cadă.

...De numit se numea Vasili Egorici Kneazev. Împlinise pe atunci treizeci și nouă de ani. Era operator la cinematograful din comuna lui. Se omora după detectivi și după câini. În copilărie visase să se facă spion.

SUFLETE NEÎNTINATE

Mihailo Bepalov nu mai dăduse de două săptămâni pe-acasă : împreună cu ceilalți șoferi căra cereale din colhozuri mai depărtate.

Veni sâmbăta pe la apusul soarelui. Cu mașina. Se strădui multă vreme s-o vâre pe poarta îngustă în ogradă, zdruncinând cu vuietul motorului văzduhul cald, stătut.

Izbuti în cele din urmă, stinse motorul, apoi îi desfăcu capota și se vâri dedesubt.

Din casă ieși Anna, nevasta lui Mihailo, o femeie tânără, cu obrazul rotund. Stătu un timp pe trepte, se uită la bărbatu-său, apoi rosti cu obidă :

— Barem să fi intrat să dai bună ziua.

— Să trăiești, Niusia ! făcu Mihailo cu glas blajin și se mută de pe un picior pe altul, în semn că-și dă seama de toate, dar că acum e foarte ocupat.

Anna intră în casă, trântind cu putere ușa.

Mihailo veni o jumătate de ceas mai târziu.

Anna ședea într-un ungher, cu mâinile la piept și se uita pe fereastră. Auzind ușa, rămase nepăsătoare.

— Ce-i cu tine ? o întreabă Mihailo.

— Nimic.

— Te văd supărată.

— Da de unde ? Parcă pe oamenii muncii te poți supăra ? zise ea, cu o ironie stângace și cu amărăciune în glas.

Mihailo tăcu, stânjenit, și se mută iar de pe un picior pe altul. Apoi se așează pe un scăunel lângă sobă și începu să se descalțe.

Anna îi aruncă o privire și plesni din palme :

— Măiculiță dragă ! Ce murdărie pe tine !

— Îi din cauza prafului, o lămuri Mihailo, vârându-și obielele în cizme.

Anna veni la el, îi desfăcu părul căzut pe frunte, îi atinse cu palmele obrajii nerași, apoi își lipi cu lăcomie buzele fierbinți de buzele lui aspre, crăpate, mirosind a tutun și a benzină.

— Doamne, ești ca un arap, șoptea înfierbântată, privindu-i de aproape obrazul.

Mihailo îi strângea la piept trupul supus, mola-tec, și mormăia fericit :

— Te mănjesc, prostuțo !...

— N-ai decât... n-ai decât, nu-ți face griji ! Măcar de m-ai mânji așa mai des !

— Ți-a fost dor de mine ?

— Cum să nu-mi fie dor ! O lună de zile să nu dai pe-acasă...

— Ei, chiar o lună !... O ziseși și tu.

— Acu' lasă-mă. Mă duc să văd cum e cu baia. Tu să fii gata. Albiturile-s colo, pe sipet.

Ieși pe ușă, iar Mihailo, călcând cu tălpile-i roase, infierbântate, pe scândurile reci ale dușumelei, trecu dincolo, în tindă. Căută îndelung prin grămada de fiare vechi, de lacăte ruginite și ghemotoace de sârmă, aflată într-unul din unghere. Pe urmă ieși pe trepte și-i strigă nevستی-sii :

— Auzi, Anna ! N-ai văzut cumva un carburator ?

— Ce fel de carburator ?

— Unul așa... cu niște țevușoare !

— N-am văzut nimic. Iar începi cu-ale tale ?...

Mihailo se frecă pe obraz, aruncă o privire spre mașină, pe urmă intră în casă. Caută prin cotlon, se uită sub pat... Carburatorul, nicăieri.

Veni și Anna.

— Ești gata ?

— Știi... am pierdut o piesă de la mașină, îi spuse, necăjit, Mihailo. Unde-o fi, lua-o-ar naiba ?

— Of, Doamne ! Anna își strânse buzele vișinii. În ochi îi sclipiră picurii limpezi ai lacrimilor. N-are omul ăsta pic de obraz ! Fii și tu, mă, bărbat la casă. Vine la un an o dată și nici atunci nu se poate lipsi de piesele lui !

Mihailo veni grăbit spre nevastă-sa.

— E de făcut ceva, Niusia ?

— Șezi colea, lângă mine. Anna își șterse lacrimile.

Se așezară.

— Știi, are Vasilisa Kalughina o scurtă de velur... frumoa-a-asă ! Cred că ai și văzut-o : și-o pune duminica, de se duce cu ea în târg.

Mihailo spuse într-o doară :

— Da, da !... O scurtă cam așa... Vru să arate cum e scurta aceea, dar arătă mai de grabă cum face Vasilisa când umblă : dă din șolduri peste măsură. Mihailo încerca din răspuțeri să-i fie pe plac nevastei.

— Da. Și-acu' vrea s-o vândă. Cere pe ea patru sute.

— Zău ?... Mihailo nu știa dacă e mult sau puțin.

— D-aia mă gândesc : oare s-o cumpăr ? Pentru paltonul tău am strânge bani mai spre iarnă. Îmi place tare mult, Mișa. Am probat-o deunăzi : îmi stă parcă-i turnată.

Mihailo își puse palma pe pieptul său bombat.

— S-o luăm numaidecât ! Ce mai la deal, la vale ?

— Stai, stai ! Nu te repezi... Că bani n-avem. D-aia m-am gândit să vindem o oaie. Ne-am lua în locul ei un mieluț...

— Foarte bine ! exclamă Mihailo.

— Ce să fie bine ?

— Păi să vindem oaia.

— După tine ar trebui să vindem tot ! Anna își strâmbă gura a necaz.

Mihailo clipi zăpăcit din ochii lui blajini.

— Păi n-ai spus-o chiar tu ?

— Chiar dacă am spus, ție să-ți pară rău. Că așa : zic eu să vindem, zici și tu la fel și-o să vindem tot ce avem pân casă.

Mihailo se uită la nevastă-sa cu o neascunsă admirație.

— Măi, ce nevastă am eu... Deșteaptă foc !

Lauda o făcu pe Anna să se îmbujoreze.

— Bine că ți-ai dat și tu seama...

De la baia lor de aburi reveniră târziu. Afară se și întunecase.

Mergând prin ogradă, Mihailo rămase mai în urmă. Anna, ajunsă în pragul casei, auzi scârțâind ușa mașinii.

— Mișa !

— Țu ? Stai că vin acușica. Doar să dau drumul la apa din radiator.

— De-aia ți-ai pus, mă, rufărie curată, s-o faci ca dracu ?!

Drept răspuns, Mihailo zângăni cu cheia pentru piulițe.

— Mișa !

— Vin numaidecât, Niusia.

— N-auzi că te faci iar ca dracu ?

— Doar nu iau, bre, mașina în brațe !

Anna dădu jos lăntucul de la ușă, însă rămase în prag să-și aștepte bărbatul.

Mihailo mai umblă nițel în jurul camionului, făcând să i se întrezărească prin întuneric izmenele albe, apoi oftă, puse cheia jos și se îndreptă spre casă.

— Ei, ai terminat cu treaba ?

— Ba ar mai fi trebuit să văd ce-i cu carburatorul. A cam început mașinuța să dea rateuri.

— Nu cumva vă și pupați amândoi ? Nici pe mine, cât am fost logodiți, nu mă cocoleai atâta, dracu s-o ia de mașină, se supără de-a binelea Niusia.

— Ei, asta-i acu'... Ce vină are mașina ?

— Are. Că nu mai e de trăit din cauza ei.

În casă era cald și curat. Țiuia vesel samovarul. Mihailo se întinse în pat. Anna se apucă să pregătească cina. Umblă cu pași neauziți prin casă, aduse tot soiul de oale și ulcele și povesti între timp ultimele noutăți petrecute în sat.

— ...Era gata să să-nchidă magazinul, când colo, apare ăla : pesemne că asta așteptase. „Bună seara, zice, eu sunt revizorul contabil...”

— Hm ! Și ?

— Ce să fie ? Țasta, ba că-i sucită, ba că-i învârtită, s-a pierdut cu firea. Că câr, că mâr, n-avea ce să mai facă. Pân-la urmă a zis că se simte rău...

— Da' revizorul ?

— Revizorul nu s-a sinchisit. „Ba nu, zice, să verificăm chiar acum gestiunea.” S-a nimerit, vezi, să fie unul dat naibii.

— M-da. A încurcat-o băiatul.

— Toată noaptea au stat acolo. Iar a doua zi dimineată pe Ganea al nostru l-au dus direct la secție.

— Cât i-au dat pân-la urmă ?

— Încă nu l-au judecat. Marți au să-l judece. Lumea pusese cam demultișor ochii pe ei. Zoia, nevastă-sa, schimba câte două rochii pe zi ! Nu mai știa pe care să și-o pună. Acuma umblă și se smiorcăie : „Poate o fi vreo încurcătură”. Auzi vorbă la ea ! Să se-ncurce Ganea în socoteli, vezi să nu.

Mihailo sta gânditor.

Afară se luminase : răsărise luna. De undeva, de departe, se auzea tânguindu-se o armonică.

— Vino la masă, Mișa.

Mihailo strivi între degete mukul de țigară și se săltă, făcând patul să scârție.

— Ia ascultă, n-avem pe undeva vreo pătură mai veche ? o întrebă pe nevastă-sa.

— La ce-ți trebuie ?

— S-o aștern sus, în mașină. Că se scurg boabele prin crăpături.

— Ția, ai voștri, nu pot să vă dea niște prelate ?

— Ția, până nu-i strângi cu ușa, nu se sinchiesc. Tot zic că fac, că dreg...

— Las' că ți-oi găsi eu mâine ceva.

Cinară îndelung, fără grabă.

Anna coborî în pivniță, aduse o ulcică de mied :
la degustat.

— Ia vezi cum a ieșit ?

Mihailo îl bău dintr-o răsuflare, se șterse la gură, abia după aceea icni :

— Huu !... Grozav îi, mă !

— De sărbători o să fie numai bun de băut. Acu' ia și mănâncă. Văd că te-ai tras la față. Prea ești hapsân, Mișa, de muncă. Așa nu se poate. Alții, vezi bine, vin acasă grași, frumoși... ca niște porci. Să te tot uiți la dânșii. Pe câtă vreme tu — parc-ai mânca numai vinerea.

— N-are nimic, făcu Mihailo cu glasul lui ca din butoi. P-aici cum o duceți ?

— Acu' treierăm secara. Îi praf mult. Ia coala niște blințele cu smântână. Îs din grâul cel nou. S-a făcut anul ăsta la grâu, de te sperii, nu alta. Ce-or face oare cu-atâta grâu ?

— E nevoie, bre. Să hrănești întreaga Uniune, nu-ți dai seama... doar îi a șasea parte...

— Mănâncă, mănâncă ! Tare-mi place să te văd mâncând. Câteodată, nu-ș' de ce, îmi dau și lacrimile.

Mihailo era îmbujorat, în ochi îi sclipea o veselie duioasă. Se uita la nevestă-sa în așa fel, de parcă ar fi vrut să-i spună o vorbă frumoasă. Se vede însă că n-o găsea deloc pe cea potrivită.

Se culcară târziu de tot.

Prin geamuri pătrundea un licăr argintiu. Jos, pe dușumea, în pătratul de lumină, se legăna o dantelă de umbre.

Armonica plecase și ea la odihnă. Acum, de pe întinderea stepei nu se mai auzea decât zumzetul egal, monoton, al unui tractor singuratic.

— Ce noapte ! șopti cu încântare Mihailo.
Anna, aproape adormită, se mișcă în pat.

— Cum ?

— Ziceam de noaptea asta de-afară...

— Îi frumoasă.

— Ca-n basme !

— Când se crapă de ziuă, începe să-mi cânte o păsăruică la fereastră, murmură Niusia, vârându-se pe sub brațul bărbatului. Așa frumos cântă !...

— O fi vreo privighetoare ?

— Privighetori în luna asta ?

— Ai și tu dreptate...

Tăcură.

Anna, care învărtise toată ziua la roata grea a vânturătorii, adormi curând.

Mihailo mai stătu oleacă întins, apoi își trase cu băgare de seamă mâna, se strecură afară de sub plapumă și, tiptil, ieși din casă.

Când, după o jumătate de oră, Anna își dădu seama că bărbatul ei lipsește din odaie și privi afară, pe fereastră, îl văzu în dreptul mașinii. Lângă aripa ei, izmenele lui albe străluceau orbitor în razele lunii. Mihailo sufla în carburatorul scos afară, încercând să-l desfundе.

Anna îl strigă încet.

Mihailo tresări, puse piesele pe aripa mașinii și veni în trap mărunț spre casă. Fără să scoată o vorbă, se vâră sub plapumă și tăcu chitic.

Anna, făcându-și din nou loc lângă el, îl muștră cu foc :

— Doar pentru o noapte vii acasă și nici atunci nu stai locului. Am să-i dau foc mașinii ăsteia, uite-ai să vezi dacă n-o fac.

Mihailo o bătu încetișor pe umăr, încercând s-o liniștească.

După ce femeii îi mai trecu supărarea, se întoar-se spre ea și începu să-i explice în șoaptă :

— Ce crezi că a fost ? I-a nimerit în jiclor o bu-căciță u-u-uite-atâtica de vată. Or jiclorul ăsta știi cum e... nici un ac nu trece printr-însul.

— Barem l-ai reparat ?

— Sigur că da.

— Iar miroși a benzină ! Of... Doamne !...

Mihailo slobozi un hohot de râs, dar și-l sugru-mă îndată.

Stătură tăcuți multă vreme. Anna începu iar să respire adânc și egal.

Mihailo tuși încet, trase cu urechea la răsuflarea nevesti-sii, pe urmă încercă să-și tragă brațul.

— Iar o iei din loc ? se trezi Anna.

— Mi s-a făcut sete.

— Vezi că-n tindă ai niște cvas într-o ulcică. După aia să pui capacul la loc.

Mihailo umblă o vreme printre lighene și putini, găsi în cele din urmă ulcica, se lăsă în genunchi și, punând gura la marginea ei, bău îndelung din cva-sul rece, acrișor.

— Oh ! Fir-ar să fie ! Vrei și tu ?

— Nu, nu vreau.

Mihailo se șterse la gură, apoi deschise larg ușa care da afară.

Era o noapte uluitoare : imensă, tăcută, bătuită de lumină. Pe cer, ici, colo, pluteau nourași stră-vezii, întrețesuți de razele lunii.

Trăgând adânc în piept aerul proaspăt, încărcat cu mireasmă de pelin, Mihailo murmură :

— Ia te uită !... Ce noapte !...

MICROSCOPUL

Ca să faci una ca asta, îți trebuia mult curaj. Și el se hotărî s-o facă.

Veni într-o zi acasă, galben la față și zise c-un aer pierdut, încercând să nu i se uite în ochi nevestii :

— Știi... am pierdut toți banii. Și-ndată nasul lui croit în zigzag (strâmb adică și coroiat) își schimbă culoarea : din galben se făcu roșu. O sută și două de ruble...

Nevastă-sa căscă gura, iar chipul îi luă o expresie rugătoare : o fi o glumă ! Ba nu, năsosul ăsta nu face glume niciodată. Nu se pricepe. Îl întrebă prosteste :

— Unde i-ai pierdut ?

Auzindu-i întrebarea, scoase, fără să vrea, un chicotit :

— Păi dacă-ăș ști... M-aș duce și...

— Ei nu-u, vericule ! răcni ea. De răs, n-ai să mai râzi tu mu-ultă vreme ! V'un an de zile, ticăloșule ! Și puse mâna pe-o tigaie.

El înșfăcă o pernă din vârful patului, să se apere cu ea de lovituri. (Cei din antichitate se lăudau de pomană cu scuturile lor. Perna ! ăsta-i scutul cel mai de nădejde.) Începură a se fugări prin odaie.

— Năclăiești perna, n-auzi ? Tot ție îți faci de lucru.

— Am s-o spăl, am s-o spăl, năsosule ! Da' două coaste tot ți le rup ! Ți le ru-up ! Ți le ru-up !...

— Îmi dai, bre, peste mâini !

— Foarte bine ! Uite-așa !... Năsosule-jegosule !

— Mă schilodești, spurcăciune ! Măine o să intru-n concediu medical. Tot ție-ți faci rău !...

— Să intri !

— Tot ție-ți faci rău, n-auzi ?!

— Să-mi fac rău !

— Aoleu !

— Așa ! Așa !

— Gata ! Ajungă-ți !

— Ba nu ! Încă nu m-am săturat ! Încă nu mi-am vărsat focu', năsosule, nară belită ce ești ! Pliscu' dracului !... Îl găsi descoperit și-i arse una peste cap. Atât de tare, încât tot ea o băgă pe mânecă...

El lăasă perna să cadă, gemu și se prinse cu mâinile de cap. Ea îl iscodi cu privirea : l-o durea într-adevăr, ori se preface ? Își zise că nu se preface. puse tigaia de-o parte, se așeză pe-un taburet și-ncepu să bocească. Lung, ca la priveghi...

— Văleu, măicuțiță, de ce-oi fi avut eu soarta asta păcătoasă ? Am adunat, sărmana de mine, bănuț cu bănuț ! M-am lipsit și de-o bucățică mai bună-ă ! Nici la copilași nu le-am luat o plăcintă-ă ! Tot cu grijă am stat, nară belită ce ești, ticălosule-e ! O-of ! Fiece bănuț l-am pus deoparte și m-am bucurat : or avea și copilașii mei hăinuțe bune și călduroase !... Nu s-or mai duce la școală rupți și-nfrigurați !...

— Îți umblă rupt vreunu' ? nu mai izbuti el să tacă.

— Taci, mă, nară belită ! Să nu-ți mai aud glasu' ! Ai hăpăit, nemernicule, bănuții copiilor ! I-ai hăpăit și nu ți-au stat în gât... Barem să-ți fi stat în gât, să mai răsuflăm și noi...

— Bogdăproste, nevastă, șopti el cu ciudă.

— Îm-m, nară belită !... Pe unde mi-ai umblat, mă ? Adă-ți aminte. Poate i-ai lăsat la atelier ? Poate i-ai băgat în saltar și-ai uitat de ei ?

— Care atelier, bre ?... De la lucru m-am și dus la casa de economii. Auzi la ea : la atelier !...

— Poate c-ai trecut, nară belită, pe la careva, p-acasă ?

— N-am trecut pe la nimeni.

— Poate c-ai băut bere la bufet cu alcoliștii ăia ai tăi ? Adă-ți, mă, aminte. Poate ți-au căzut pe jos ? Dă fuga repede, să nu-i fi găsit careva...

— N-am intrat, bre, nici la bufet.

— Da' unde-ai putut, nară belită, să-i pierzi ?

— De unde vrei să știu ?

— Și eu care am tot stat și l-am așteptat !... Ne-am fi dus acuș să le luăm la copii paltonașele alea... Că le-am și ales pentru fiecare, și-acu' o să le ia alții. Of, nară belită, nară belită...

— Isprăvește, bre, odată ! O ține-ntruna : nară belită, nară belită...

— Păi cine-i fi tu, mă ?

— Acu' ce vrei să fac : să mă spânzur ?

— Ba ai să-mi lucrezi în două schimburi, nară belită ! Ai să-mi ajungi slab ca o jordie... Ai să mai vezi rachiaș după baie, când mi-oi vedea eu ceafa ! Cu apa din fântână ai să mi te saturi...

— Am eu nevoie de rachiașu' tău ! Oi trăi și fără el.

— Ai să mi te duci pe jos la atelier ! N-ai să mai pupi autobuz de-aci înainte !

De astă dată, el rămase descumpănit :

— Să lucrez, care va să zică, în două schimburi și să mai umblu și pe jos ? Brava, nevastă !

— Pe jos, pe jos, nară belită ! Și-ncolo, și-napoi. Ba când o fi cazu', ai s-o iei și la fugă, să nu întârzi. O să-ți iasă pe nas bănuții ăștia, am să te satur eu...

— În două n-oi lucra, da' o juma' de normă-n plus tot am s-o fac, v'o lună de zile, spuse el, schimbând tonul și frecându-se pe cap, unde-l lovise ea

cu tigaia. Am și vorbit cu meșteru'. Nu-și dădu seama că-l luase gura pe dinainte. Abia zărindu-i privirea nedumerită, se grăbi să se corecteze. Când m-am văzut fără bani, adică, m-am și întors la atelier să discut cu ăia.

— Ia dă-ncoace carnetu' de economii, îi zise ea. Îl cercetă îndelung, apoi oftă și mai zise o dată, cu amărăciune : Of, nară belită, nară belită !...

Timp de vreo săptămână după aceea, Andrei Erin, tâmplar la un micuț atelier de pe lângă „Zagot-zerno“¹, aflat la vreo nouă kilometri de satul lui, o duse din cale-afară de rău. Nevastă-sa continua să umble furioasă, îl tot blagoslovea, zicându-i „nară belită“, se înfură și el, totuși de ocărât, se abținea s-o ocărăască.

Așa trecu un timp... Și, încetul cu încetul, femeia începu să se potolească. Andrei aștepta, răbdător. Până ce într-o zi își zise : gata, nu mai e nici o primădie. Și chiar atunci, seara târziu (se apucase, într-adevăr, să lucreze o normă și jumătate), veni acasă c-o cutie în mâini. Cutia atârna cam greu. Cât despre Andrei, acesta părea cuprins de-o tăcută încântare.

Până atunci i se întâmplase adeseori să aducă acasă câte ceva de lucru. Uneori era vorba de niște cutii sau sertărașe de lemn, învelite și ele în hârtie, astfel că nimeni nu rămase mirat, văzându-l cu un pachet în brațe. Spre deosebire însă de alte dăți, Andrei era acum pătruns de încântarea aceea tăcută... Rămăsese în prag, așteptând să fie băgat în seamă. Și nevastă-sa îl băgă, într-adevăr, în seamă.

— Ce strălucești, bărbate, așa... ca fundu' gol în bătaia lunii ?

¹ Întreprindere de colectare a cerealelor.

— Păi uite... am primit și eu... ca frunză în producție... Puse cutia pe masă. O despachetă vreme îndelungată. În cele din urmă, îi săltă capacul. Și puse pe masă... un microscop. Un microscop, își sfârși el vorba.

— La ce-ți trebuie, mă, așa ceva ?

Andrei deveni agitat. Dar nu cu un aer de vînovăție, așa cum se întîmpla cu el de obicei, ci, dimpotrivă, cu un fel de îngăduință în vorbe și în priviri.

— Păi să ne uităm la lună cu el ! exclamă, izbucnind în rîs. Fecioru-său, elev într-a cincea, rîse și el : auzi vorbă — să te uiți la lună cu microscopul !

— Ho ! Ce v-a apucat ? se supără mama.

Și tatăl, și feciorul — să pice jos de rîs, nu alta.

Mama îl fixă pe Andrei cu o privire severă. Andrei se potoli.

— Tu știi, nevastă, că oriund-te-ai duce te-mpresură microbii ? Să zicem că vrei să bei o cană cu apă... Așa-i ? Andrei umplu o cană cu apă din găleată. Crezi oare că apă ai să bei ?

— Ia mai du-te, mă...

— Ba nu, tu răspunde-mi la ce te-ntreb.

— Păi ce să beau ? Apă.

Andrei se uită la fi-su și, fără să vrea, izbucni din nou în rîs.

— Cică dumneaei o să bea apă. Toanto !

— Mă-ă ! Nară belită !... Vezi că acuș pun mîna pe tîgaie...

Andrei arboră iar o mină serioasă.

— Ba înghiți microbi, iubițico. Microbi ! Cu apa aia, din cană. Înfuleci v'o două milioane ca pe nimica. În loc de gustare.

Tatăl și fiul nu se putură stăpâni și râseră iar. Zoia (nevasta lui Andrei) se duse în cameră să aducă tigaia.

— Veniți, mă, de vă uitați ! răcni Andrei. Dădu fuga, cu cana-n mână, la microscop, îi suci îndelung șuruburile, picură un strop pe lamela de sticlă, își lipi ochiul de ocular și rămase așa preț de vreo două minute, aținându-și răsuflarea. Feciorul sta în spatele lui : era mort de nerăbdare să se uite și el.

— Tăticuțule !...

— Iacătă-i, lighioanele ! șopti Andrei. O spuse cu groază și cu admirație totodată. Se-mplimbă !...

— Haide, bre, tăticule !

Tatăl doar zvâcni din picior.

— Unii încoace, alții încolo... Unii încoace, alții încolo... Ah, mânca-v-ar câinii să vă mănânce !

— Tată !

— Lasă, mă, să se uite și copilu' ! rosti cu glas sever mama, dând însă și ea vădite semne de curiozitate.

Andrei se desprinsese cu părere de rău de aparat și-i cedă locul lui fecioru-său. Își aținti nerăbdător privirea în ceafa băiatului.

— Ei ? făcu, pierzându-și răbdarea.

Feciorul tăcea

— Ei ?!

— Iacătă-i ! răcni băiețandru. Mărunței și bălăiori.

Tatăl îl dădu la o parte și-i făcu loc nevaste-sii.

— Îi vezi, bre ? Asta-i apa de-o bei !...

Mama se uită multă vreme. Întâi cu un ochi, pe urmă cu celălalt.

— Da' nu văd nimica...

Andrei se aprinsese la chip, căpătase un curaj cu totul surprinzător.

— Ce-ai chiorât ?! Îmi ochește ultima copeică pân buzunare, da' microbu' nu-l vede ! Uită-te, bre, că-ți sar în ochi, toanto ! Albi, așa, și mărunței...

Mama nu se supără că cei doi văzuseră microbii, în timp ce ea nu izbutea să-i deslușească.

— Ba parcă-i zăresc... zise în cele din urmă. Poate că trântise o minciună, de la ea te puteai aștepta și la așa ceva. Le mai înflorea câteodată.

Andrei o dădu cu hotărâre la o parte și-și lipi din nou ochiul de tubul microscopului. Glasul i se făcu iar șoaptă.

— Ia te uită ce fac ăștia, tui în grijanie ! Ia te uită ce fac !...

— Îs așa, tulburei ? se apucase mama să-și întrebe feciorul. Ca stropii de grăsime-n supă ?... Aia-s ?

— Gur-ra ! răcni Andrei, fără să-și ia ochiul de la microscop. Auzi la ea : ca stropii de grăsime... Strop de grăsime ești tu, bleago. Ba chiar ditamai jambonu' !... Se petrecuse un lucru ciudat : Andrei Erin devenea văzând cu ochii stăpânul casei, ba chiar unul artăgos.

Feciorul cel mare — cel dintr-a cincea — pufni în răs. Maică-sa îi trase o scatoalcă și-i aduse să se uite-n microscop și pe ceilalți, mai mititei.

— Hei, doctore în tăiat frunză la câini ! Mai lasă-i și pe ăștia micii să se uite... Numai tu să-ți caști ochii ?...

Tatăl le cedă locul și începu să se plimbe, tulburat, prin odaie. Era cufundat în gânduri.

Când se așezară să cineze, rămase la fel de gânditor, arunca întruna priviri spre microscopul de pe masă și clătina din cap. Apoi își umplu lingura cu supă și i-o arătă lui fecioru-său.

— Cam câți să fie aici ? Așa, după ochi...

Feciorul își încreți fruntea.

— Păi... să tot fie v'o juma' de milion.

Andrei cântări din priviri lingura.

— Pe puțin ! Iar eu fac hap !... Înghiți supa și se bătu pe piept. Și n-a mai rămas nici unu' ! De-acu-n-colo îi ia organizmu' la poceală. Le vine la toți de hac !

— Te-i fi milogit chiar tu să ți-l deie, așa-i ? zise nevastă-sa, uitându-se cu oarecare necaz la microscopul de alături. Ți-ar fi dat, pate, ăia, v'un aspirator. Că nu mi-ar fi prins rău la șters prafu'.

Ei nu, Dumnezeu ăsta, când s-a apucat să creeze femeia, a cam încurcat borcanele. A sărit peste cal creatorul, zău c-a sărit peste cal. Ca și alți artiști, de altfel. Drept e că nici nu și-a pus în gând să crezeze, vorba ceea, chipul Gânditorului.

Noaptea, Andrei se sculă de vreo două ori din pat, aprinse lumina și se uită din nou în microscop, murmurându-și pe sub mustață :

— Jigodiile naibii !... Ia te uită la ei ce fac ! Ce pot ei să facă ! Oare nu i-o fi prinzând și pe ei somnu' !

— Vezi, mă, să nu te scrântești de tot, dădu glas femeia. Că ție nu-ți trebuie mult : odată o iei anapoda.

— Curând m-apuc să fac descoperiri, zise el vârându-se iar lângă nevastă-sa. Ia zi, tu te-ai culcat v'odată cu v'un savant ?

— Asta ce-o mai fi la gura ta ?

— Las' c-ai să ai prileju' de-aci încolo, o bătu el ușurel pe umărul grăsului. Ai să te culci și matale c-un savant...

O săptămână întreagă umblă Andrei Erin cu mintea aiurea, ca-n vis. Venea de la lucru, se spăla cu grijă pe mâini și pe față, cina pe apucate... Și cu ochii era tot la microscopul de pe masă.

— Fie-vă știut, le zicea el celor de-ai casei, că omului îi este dat să trăiască o sută și cincizeci de ani. Și-atunci vă-ntreb eu : oare de ce nu trăiește decât numa' v'o șaizeci, cel mai mult șaptezeci, și-a-poi închină steagu' ? Pentru că-s microbii la mijloc ! Aștia, spurcații, scurtează viața omului. Se bagă colo, în organism și, cum ajunge omu' mai nepu-tincios, cum îl bagă-n pământ.

Împreună cu fecioru-său, petreceau ore în șir cu ochii în microscop, tot studiau întruna. Cerce-tau câte un strop de apă din fântână, sau din gă-leata cu apă de băut... Când se-apuca să plouă, cer-cetau și picurii de ploaie. Ba-l mai trimitea Andrei pe fecioru-său să-i aducă și apă de prin băltoace. Aia, mărunțelii, mișunau și acolo cu nemiluita.

— Îi vezi, mă, cum își fac de cap ?... Acu, spune și tu : cum poate lupta omu' cu ei ? Pe Andrei păru că-l lasă puterile. Calcă, să zicem, cetățeanu' într-o băltoacă, vine acasă, lasă urme pe preș. Și-n urma lui vine și-un copilăș desculț. Pac, și-a cules de pe jos o sumedenie. Și organismu' copilului tu știi cum e : atâta-i trebuie, că s-a și-mbolnăvit.

— D-aia când intri-n casă trebuie să te ștergi pe picioare, observă băiatul. Tu nu te ștergi niciodată...

— Nu despre asta-i vorba. Trebuie să-nvățăm să-i stârpim pe toți chiar în băltoaca aia. Eu, de pildă, m-oi șterge, că știu acu' cum stă treaba, da' unu' ca Senka Marov, de pildă... du-te și-l lămu-rește : cum a tropăit pân-acum pân băltoace, așa o să tropăie și de-acî încolo.

Cercetară amândoi și-un strop de sudoare. În acest scop, feciorul alergase mai întâi pe uliță până nu-l mai ținură picioarele, după care tatăl, cu o linguriță, îi adună de pe frunte o picătură și se aplecară din nou peste microscop.

— Sunt și-aci ! se lovi cu necaz Andrei peste genunchi. Mai trăiește o sută cincizeci de ani, dacă poți !... Până și-n piele mișună, spurcăciunile.

— Hai să-ncercăm și cu sângele, propuse feciorul.

Tatăl se-nțepă cu un ac la deget, stoarse o picătură de sânge, o depuse pe lamelă... Se aplecă peste ocular și gemu, scos din fire :

— Amin, băiete ! S-au băgat și-n sânge ! Își îndreptă spatele, se uită cu mirare și amărăciune în jurul său. M-da-a ! Și doar cunosc treaba asta, paraziții, o cunosc mai bine ca mine.

— Cine, adică ? rămase nedumerit feciorul.

— Cine ? Savanții. Aia or fi având microscopae mai dihai ca al nostru : văd și ei toate alea, da' tac din gură. Nu vor să-nspăimânte poporu'. Da' de ce, mă rog, să n-o spună ? Că poate, cu toții laolaltă, am izbuti pân-la urmă să născocim ceva, ca să-i stârpim. Ei nu, s-au înțeles între ei și tac chitic. Chipurile, s-ar stârni panică-n lume.

Andrei se așează pe un taburet, își aprinse o țigară.

— Ca să vezi, mă, ce făpturi mărunte le fac la oameni de petrecanie !

Era abătut rău.

Feciorul se uita întruna în microscop.

— Țștia se fugăresc între ei. Și să știi că arată mai altcumva... Îs mai rotunjori.

— La fel îs cu toții. Fie lunguieti, fie rotunzi, tot un drac. Lu' mă-ta să nu-i spui că i-am găsit și la mine-n sânge.

— Hei, tată, să vedem și la mine.

Andrei se uită cu luare-aminte la fecioru-său. În ochi i se citi curiozitatea și teamă. Măinile lui mari, trudite, cu izul de rășină pătruns adânc în piele, tremurau ușor, căzute peste genunchi.

— Lasă. Poate măcar la voi, ăștia micii, să nu se... O, fir-ar savanții ăia să fie ! Andrei se ridică și, furios, izbi cu piciorul în taburetul pe care șezuse. Ploșnițele, păduchii, tot soiul de gânganii au învățat să le stârpească. Numa' ăstora, de-s mai mici ca o lindine, nu-i în stare nici unu' să le vină de hac ! La ce bun s-or mai fi împăunând, bre, cu titluri științifice ?!

— Păduchele îl vezi cu ochii, da' pe ăștia... Tu cu ce vrei să-i omori ?

Tatăl medită îndelung.

— Oare să-ncerc cu terebentină ? Ba nu, că-i prea slabă. Votca, ea, că-i mai tare... doar o beau și eu... și-n sângele meu ai văzut prea bine ce se petrece.

— Doar n-o fi intrând votca-n sânge...

— Da' un' să intre ? Omu, de ce crezi tu c-o ia razna ?

Venind într-o zi acasă, Andrei aduse cu el un ac lung și subțire... Se spală pe mâini, îi făcu cu ochiul lui fecioru-său și intrară amândoi în odaie.

— Hai să-ncercăm... Uite, am ascuțit la un cap sârmulița asta... Poate c-om izbuti să tragem v'o doi în țepă.

Capătul sârmuliței era subțire-subțirel, mai subțire ca un fir de păr. Andrei băjbâi cu el îndelung prin stropul de apă picurat pe lamelă. Începu să gâfâie... Năduși de încordare.

— Se-mprăștie, dar-ar boala-n ei... Nu, nu se poate, îi sârma prea groasă. Ar trebui una mai subțire, da' p-aia nu mai ai cum s-o meșterești. Nu-i nimic. Hai să mâncăm, că după aia om încerca să băgăm în ei curent electric. Am adus o baterie, tragem două fire și facem contactu'. Să vedem ce-or să cânte, bestiile...

Chiar atunci însă, pe când ședeau cu toții la cină, aduse năpasta un musafir nepoftit : intră-n casă unul, Serghei Kulikov, cu care lucra Andrei la atelierul de la „Zagotzerno“. Fiind sâmbătă seara, Serghei era cam afumat ; pesemne, tocmai asta îl făcuse să se abată pe la Andrei : să mai stea cu el la taclale.

În ultima vreme însă, lui Andrei nu-i mai ardea de băutură. Ba chiar își dăduse seama cu mirare că omul beat îi face silă. Prea se prosteste unul ca ăsta și scoate din el numai vorbe nesăbuite.

— Hai și tu la masă, îl invită el, fără nici o tragere de inimă.

— Da' de ce ? se împotrivi Serghei. Lasă. Oi sta și-aici. Mai deoparte.

„Acu' de ce o fi făcând ăsta pe modestu' ?“

— Cum vrei.

— Dă, bre, să mă uit și eu la microbii ăia.

Andrei trăsări.

— Care microbi ? Du-te, mă, și te culcă... N-am eu nici un fel de microbi.

— De ce-o faci pe secretosu' ? Ce-i fi ascunzând : arme ? Că doar i-o treabă științifică... Fiu-meu, mi-a făcut capu' călindar : nenea Andrei, cică, vrea să stârpească toți microbii de-a rându'... Ascultă ici, Andrei !... Serghei se lovi cu pumnul în piept și-l sfredeli pe „savant“ cu o privire aprigă. Îți ridicăm, bre, statuie de aur !... S-o duce vestea despre tine pe-ntreg globu' ! Și s-o afla atunci c-am lucrat și eu în atelier cu tine. Mă Andrei !...

Pe Zoia Erina, deși nici ea nu putea suferi beativii, o măguli și de astă dată faptul că bărbatu-său începuse a fi socotit în sat drept „om de știință“. Mai mult din obiceiul pe care-l avea de a bodogăni când i se iveau câte-un prilej potrivit, se băgă și acum în vorbă.

— Oare nu-l puteau înzestra ăia, ai voștri, cu altceva ? Microscop ne trebuia nouă ? O s-o ia razna de tot omu' meu, stă cu ochii în el câtă-i noaptea de lungă. Să-i fi dat și ei un aspirator, de exemplu... Că de când vrem să ne luăm și noi unu'...

— Cine să-l înzestreze ? n-o pricepu Serghei. Andrei îngheță.

— Păi, uite ce premiu i-au dat. Microscopu' ăla. Andrei încercă să-i facă semn lui Serghei, să-și dea seama că... Dar ți-ai găsit omul ! Serghei se holba la Zoia ca vițelul la poartă nouă.

— Care premiu ?

— Păi nu v-au premiat ăia ?

— Pe cine să premieze ?

Zoia se uită la bărbatu-său. Apoi din nou la Serghei...

— Nu v-au dai ei câte-un premiu ?

— Vezi să nu ne deie. Poate or da fuga după noi să ne mai deie o dată. Auzi dumneata — premiu !...

— Lu' Andrei cică i-au dat microscopu' ăsta. Că-i fruntaș în producție... Glasul nevastei lui Erin coborî amenințător — pricepuse totul.

— Vezi să nu-ți deie ăștia premiu !... continua să vocifereze, cherchelit de-a binelea, Serghei. Luna trecută nu mi-am îndeplinit eu norma c-o sută treizeci la sută ?... Să zică și Andrei : umblu eu cu minciuni ?

Totul se nărui, totul se dădu de-a dura într-o prăpastie adâncă și-nfricoșătoare.

Andrei se ridică de pe laviță... Îl luă pe Serghei de guler și-l scoase din casă. Ajuns afară, în ogradă, îi trase una după ceafă, apoi îl întrebă :

— Ai, mă, să-mi dai v'o trei ruble ? Pân-la chen-zină...

— Am. Da' de ce dai în mine ?

— Haidem la bufet. Momâie de baltă ce-mi ești !... Ce cauți cu votca-n nas pe la casele oamenilor ? Cap sec ce ești !

În noaptea aceea Andrei rămase la Serghei acasă. Se-mbătară amândoi, de nu mai știură de ei. Își băură toți banii, se mai împrumutară parcă și de la alții.

Andrei nu ajunsese acasă decât a doua zi către prânz. Nevastă-sa era plecată.

— Un' s-a dus mă-ta ? îl întrebă pe fecioru-său.

— La oraș, la... aia... cum îi zice... la consignația.

Andrei se așeză în dreptul mesei, își sprijini fruntea în palme. Șezu așa multă vreme.

— Era supărată rău.

— Nu prea. Așa, nițel. Câți bani ai băut ?

— Douășpe ruble. Of, Petia, băiatule... Andrei rămase ca și până atunci, cu capul plecat, doar că-și strâmbă obrazul și scrășni din dinți. Parcă despre asta-i vorba ?! Ba nu, tu nu mă poți înțelege, tu ești mic... nu mă poți înțelege...

— Ba-nțeleg. S-a dus mama să-l vândă.

— Să-l vândă. Așa e... Că doar vă trebuie și vouă paltonașe. Mă rog... paltonașe... sigur că da... Nimic de zis... Doar vă trebuie și vouă...

STEPAN RAZIN

Lumea îi zicea Vasioka. Avea douăzeci și patru de ani, un metru optzeci și cinci înălțime, un nas mare și borbănat, de rățoi, și... o fire imposibilă. Era cam ciudat flăcăul.

Câte meserii nu încercase, după ce s-a eliberat din armată ! Lucrase ca cioban, dulgher, ajutor de tractorist, fochist la o fabrică de cărămizi... Într-o vreme îi însoțise pe turiști prin munții din împrejurimi. Nu i-a plăcut nimic. Lucra câte o lună-două la noul loc de muncă, apoi se ducea la cancelarie și-și da demisia.

— Ești un tip curios, Vasioka, îi ziceau cei de acolo. De ce nu te astâmperi odată ?

Vasioka se uita undeva, peste capetele funcționarilor, și le răspundea scurt :

— Pentru că am talent.

Funcționarii, oameni politicoși, întorceau capul ca el să nu-i vadă zâmbind, iar Vasioka își vâră cu un gest neglijent banii în buzunar (niciodată n-a putut suferi banii), ieșea din cancelarie și o pornea pe uliță cu un aer independent.

— Iar ai festelit-o ? îl întreba câte cineva.

— Cum adică ?

— Iar ți-ai dat demisia ?

— Da, să trăiți ! îl saluta Vasioka militărește. Alte întrebări mai aveți ?

— Acu' te duci să faci păpuși, așa-i ? He-he.

Pe această temă însă — a păpușilor — Vasioka nu mai sta să discute. Venind acasă, îi dădea mai-că-sii banii și-i spunea :

— Basta !

— Of, Doamne ! se pornea să se vaite bătrâna. Ce să mă mai fac cu tine, lunganule ? Cocostârc afurisit ce ești ! Ia spune.

Vasioka înălța din umeri : nu știa nici el ce-ar trebui să facă, unde ar mai putea să se angajeze.

Trecea astfel o săptămână, treceau două, apoi se iveau din nou câte-o ocazie.

— La școală de contabili te duci ?

— Păi să mă duc.

— Da' să știi că-i o treabă serioasă !

— Fără asemenea... exclamații nu se poate ?

„Debit... Credit... Venituri... Cheltuieli... Soco-teli... Buchiseli... Și bani, bani și iar bani...”

Patru zile Vasioka a izbutit să reziste. Apoi s-a ridicat și a părăsit clasa, chiar în timpul orei.

— Niște caraghioslăcuri, a comentat mai târziu întâmplarea. Din sclipitoarea disciplină a contabilității n-a priceput absolut nimic.

În ultima vreme lucra ca ajutor de potcovar.

Și aici însă, mânuind timp de vreo două săptămâni un baros de câteva ocale, îl lăsă la un moment dat pe masa din atelier și-i zise potcovarului.

— Basta.

— Poftim ?

— Basta, zic. Am plecat.

— De ce, mă ?

— N-are viață-n ea munca asta.

— Tontule, îi zise fierarul. Hai, ieși afară.

Vasioka îl privi uimit.

— De ce mă-njuri, bre ?

— Mă rog, dacă nu ești tont, ești o farfara. Ce știi tu, mă, despre munca noastră ? „N-are viață-n ea”... Scoți omul din sărite.

— Da' ce-i de știut aici ? Potcoave dintr-astea îți fac și pe neștiute câte vrei.

— Ia încearcă.

Vasioka încinse o bucată de fier, făcu din ea o potcoavă destul de izbutită, o răci în apă și i-o întinse fierarului.

— Poftim.

Fierarul o îndoi însă cu ușurință, ca și când ar fi fost de plumb, și-o azvârli afară, pe ușa atelierului.

— Cu așa ceva să te duci să potcovești vaca...

Vasioka luă atunci una din potcoavele pe care le făcuse bătrânul, încercă la rândul lui s-o îndoaie, dar trebui să se lase păgubaș.

— Ei, cum e ?

— Nicicum, răspunse Vasioka.

De plecat însă, nu mai plecă. Rămase să lucreze la potcovărie.

— Tu n-ai fi un băiat rău, îi zise într-o zi fierarul, da' ești cam cu capu-n nori. De ce zici, mă rog, că ești talentat ?

— Păi că așa este : sunt foarte talentat.

— Știi să faci ceva mai deosebit ?

— Cum să nu ? Am și făcut, da' nu arăt la nimeni.

— De ce ?

— Fiindcă lumea nu se pricepe. Numai unu' ca Zaharici se pricepe.

— Ia să-mi arăți și mie.

A doua zi Vasioka îi aduse potcovarului o mोगâldeață, cât un pumn de mare, învelită într-o cârpă.

— Poftim.

Potcovarul dădu jos cârpa și-și puse în palma lui uriașă... un omuleț sculptat dintr-o bucată de lemn. Omulețul ședea pe-o bârnă, cu coatele sprijinite de genunchi. Capul îi era aplecat, astfel că obrazul nu i se vedea. Doar omoplații costelivi îi săltau în spate cămașa de stambă albastră, cu buline albe. Era slab, mâinile îi erau înnegrite, părul, pârlit ici și colo, i se ciufulise. Cămașa îi era și ea arsă pe-a-locuri. Avea un gât subțire, cu vinele ieșite în afară.

Potcovarul îl suci îndelung pe-o parte și pe alta.

— E-un cărbunar, zise în cele din urmă.

— Ihî, îngână Vasioka, simțindu-și fără veste gâtul uscat ca iasca.

— Azi nu mai sunt dintr-ăștia.

- Știu.
- Pe vremea mea mai erau. Da' ăsta ce face ?
- Stă pe gânduri ?
- Zice un cântec.
- Îmi amintesc de ei, îmi amintesc, zise potcovarul. Da' tu cum de-i știi ?
- Mi-au povestit unii.
- Potcovarul îi dădu înapoi statueta.
- Seamănă.
- Asta încă nu-i nimic, zise Vasioka, învelindu-l pe cărbunar cu cărpa. Am alții și mai și.
- Tot cărbunari ?
- Nu. Am un soldat, am o artistă, o troică... mai am încă un soldat, unul rănit. Iar acum îl fac pe Stepan Razin.
- Cine te-a-nvățat ?
- Nimeni. Eu singur...
- Ce știi, tu, mă, despre oameni ? Bunăoară despre artista aia, de care zici...
- Eu știu totul despre oameni, rosti cu emfază Vasioka. Oamenii sunt foarte ușor de cunoscut.
- Nu zău ? exclamă potcovarul și începu să râdă.
- Curând îl isprăvesc pe Razin... Ai să vezi și dumneata.
- Te cam ia lumea peste picior...
- Nu-i nimic. Vasioka își suflă nasul în batistă. Oamenii mă iubesc. Și-i iubesc și eu.
- Potcovarul râse din nou.
- Prost mai ești, Vasioka. Cică îl iubesc oamenii... Ai mai auzit tu pe careva lăudându-se în felul ăsta ?
- Da' de ce ?
- E rușinos, bre, să te lauzi.

— De ce să fie rușinos ? Doar îi iubesc și eu. Bă chiar îi iubesc mai tare de cum mă iubesc ei pe mine.

— Ce cântec zici c-ar cânta ăsta ? schimbă vorba celălalt.

— Cărbunarul ? Un cântec despre Ermak Timofeici ¹.

— Da' pe artista aia unde ai văzut-o ?

— La cinema. Vasioka prinse cu cleștele un tăciune din vatră și-și aprinse cu el țigara. Mie femeile îmi plac tare mult. Alea frumoase, desigur.

— Da' ele te plac pe tine ?

Vasioka se îmbujoră.

— La asta mi-e cam greu să-ți răspund.

— Hm ! Potcovarul se duse spre nicovală. Ești cam ciudat, Vasioka, băiete. Da' de discutat cu tine îmi place să discut. Ia spune-mi : ți-a folosit la ceva că l-ai făcut pe cărbunarul ăsta ? E totuși o păpușă.

Vasioka nu-i răspunse. Își luă barosul, veni și el în dreptul nicovalei.

— De ce nu-mi răspunzi ? Nu poți ?

— Nu că nu pot : nu vreau, zise Vasioka. Eu mă enervez când îmi zice lumea așa ceva.

...De la lucru, Vasioka venea totdeauna în pas întins, dând din mâini : lung cât plopul și deșirat. Munca de la potcovărie nu-l obosea câtuși de puțin. Mergând, începea să zică un cântec, în ritmul căruia își potrivea pașii :

Zică cine-o vrea că repar găleți

Zică cine-o vrea că pun preț cam mare :

Doi bănuți un petic,

Trei, o îmbinare...

¹ Ermak Timofeevici (m. 1585) vestit ataman de cazaci, conducătorul campaniei din Siberia din anii 1581—1585.

— Noroc, Vasioka ! îi da binețe lumea.

— Noroc, răspundea el. Și mergea mai departe. Venind acasă, cina la repezeală, apoi se ducea în odaia din față și nu mai ieșea de acolo până a doua zi : îl dăltuia pe Stepan Razin.

Despre Razin îi povestise câte și mai multe Vadim Zaharovici, un profesor ieșit la pensie, care locuia prin apropiere. Acest Zaharîci, cum în zicea Vasioka, era o bunătate de om. Fusesse cel dintâi care susținuse că Vasioka are talent. Venea în fiecare seară la el acasă și-i povestea fel și fel de întâmplări din istoria Rusiei. N-avea familie, tânjea nemaiavând nici de lucru, și-n ultima vreme începuse să cam bea. Vasioka îi purta un adânc respect. Sta cu el pe laviță până seara târziu și-i asculta istorisirile despre Razin.

— ...Stepan ăsta era un bărbat voinic, lat în umeri, iute-n mișcări... și-oleacă ciupit de vărsat. Se-mbrăca la fel cu ceilalți cazaci. Nu suferea stofele scumpe și mă rog... alte treburi dintr-astea. Era cu-adevărat om dintr-o bucată ! Când se răsucea odată în călcâie, când arunca o privire pe sub sprâncene... culca, vorba ceea, iarba la pământ ! Și era omul dreptății ! S-a-ntâmpnat odată să îndure împreună cu ortacii lui de foame. N-au avut încotro și s-au apucat să fiarbă carne de cal. Da' nici cu aceea nu s-au săturat. Și iacătă că-l vede Stepan pe un cazac moleșit cu totul de foame : sta lângă foc, își pusese capu-n piept, gata-gata să-nchine steagul. I-a dat un ghiont Stepan și i-a întins halca lui de carne. „Ia-o, zice, și mănâncă.“ Cazacul însă, văzându-l pe Stepan negru și el de foame, i-a spus : „Ba s-o mănânci tu, atamane, că ai mai multă nevoie.“ „Ia, mă, și mănâncă !“ „Nu vreau.“ Atunci Stepan și-a smuls sabia de la cingătoare, de i-a vâjâit tăiușul pe sus, și-a răcnit : „Paștele și grija-

nia !... Ia-o numaidecât !“ Cazacul ce să mai facă : a luat-o. Ei, ce zici de asta ? O, dragul de el... ce suflet a avut omul ăsta !

Vasioka asculta, simțind că i se umezesc ochii.

— Da, de crăiasa aia ce zici ! spunea el într-un târziu. A luat-o și-a zvârlit-o în Volga...

— Numai pe crăiasă ? striga Zaharîci, un bătrânel firav, c-un căpșor atâtica și obraz uscățiv. El pe toți boierii ăia, pe toți burduhănoșii, uite-așa-i zvârlea ! Uite-așa făcea cu ei ! Pricepi ? Răcnea odată : „Gloată, la provă !“¹ Și-atâta le trebuia ălora !

...Lucrul la statueta lui Razin mergea anevoie. Vasioka slăbise, se trăsese la față. Lucra mereu, până noaptea târziu. Când „îi mergea mâna“, sta ore întregi aplecat peste masa lui de lucru. Dăltuia întruna lemnul, trăgea cu nasul, murmură când și când :

— Gloată, la provă !...

Simțea într-un târziu că-i înțepenește spatele, că începe să-i joace totul în fața ochilor. Atunci lăsa cuțitul pe masă și se apuca, rîzând, să sară într-un picior prin odaie.

Când „nu-i mergea mâna“, se așeza în fața ferestrei deschise, cu mâinile la ceafă, și sta așa. Se uita la stele și se gîndea la Stepan Razin.

Și iar se pomenea cu Zaharîci. Bătrânul întreba din pragul ușii :

— E acasă Vasili Egorîci ?

¹ Expresie cu care erau îndemnați la luptă luntrașii lui Stepan Razin.

— Intră, Zaharîci ! îi striga Vasioka. Învelea statueta cu o cârpă și se ducea să-l întâmpine pe bătrân.

— Fiți sănătoși ! Așa dădea binețe Zaharîci : după obiceiul cazacilor.

— Să trăiești, Zaharîci.

Bătrânul trăgea cu ochiul spre masa de lucru.

— Nu-i gata ?

— Încă nu. Da' n-a mai rămas mult.

— N-ai vrea să mi-l arăți ?

— Nu.

— Nu ? Foarte bine. Tu, Vasili... Zaharîci tăcea o clipă, se așeza pe-un scaun. Tu, Vasili, ești un artist. Un mare artist. Numai să nu te-apuci de băutură. Că-ți pui singur ștreangul de gât. Pricepi ? Rusului poate să nici nu-i pese că-și nimește talentul... Unde-i cărbunarul ăla ? Ia adă-l încoace...

Vasioka i-l aducea pe cărbunar și nu-și mai lua nici el ochii de la statueta pe care o dăltuise.

Zaharîci se uita lung, cu amărăciune, la omulețul de lemn.

— Să știi că nu cântă despre Ermak Timofeici, zicea într-un târziu. Cântă despre propria lui soartă. Tu nici n-ai auzit asemenea cântece. Și fără veste se pornea să cânte cu o voce plină, frumoasă :

Hei, libertate, libertate,

Libertatea mea !

Libertate — șoim spre ceruri,

Libertate — plaiuri dragi...

Vasioka simțea cum i se taie respirația de iubire și de durere.

Îl înțelegea atât de bine pe Zaharîci. Căci își iubea nespus de mult plaiurile natale, munții din

împrejurimi, pe bătrânul Zaharîci, pe maică-sa... pe toți oamenii. Și această iubire îl chema, îi ardea inima, căuta să i se reverse din piept. Și nu știa Vasioka ce-ar trebui să facă pentru oameni, ca să-și astâmpere frământarea.

— Zaharîci... dragul meu, șoptea el cu buzele albite, scutura din cap și se strâmba ca de-o durere. Isprăvește, Zaharîci... Că nu mai pot...

De cele mai multe ori Zaharîci adormea chiar acolo, în odaie. Iar Vasioka se ducea din nou la Stepan Razin.

...Sosi în sfârșit și ziua cea mult așteptată.

Într-o dimineață, la revărsatul zorilor, Vasioka îl trezi pe Zaharîci.

— Auzi, Zaharîci ? E gata. Vino, că l-am isprăvit.

Zaharîci sări în picioare, se duse spre masa la care lucrase Vasioka.

Și iată ce-i văzură ochii :

...Stepan Razin fusese luat prin surprindere. Intrușii, cu ochii lor nerușinați, au năvălit noaptea în odaie și s-au năpustit spre ataman. Razin, numai cu albiturile pe el, s-a repezit spre armele agățate în perete. El îi iubea pe oameni, dar îi și cunoștea. Îi cunoștea pe aceia care năvăliseră în casă : împărțise cu ei și bucuria, și necazul. Dar nu cu ei ar fi vrut să-și împartă ceasul de pe urmă. Aceia erau niște cazaci înstăriți. Când au dat de greu, s-au hotărât să-l trădeze. Voiau să trăiască. Nu erau nicidecum ortacii lui cei dragi, ce-ar fi năvălit, amețiți de aburul băuturii, să-și slăvească, să-și poarte pe sus atamanul. Razin s-a repezit să pună mâna pe arme, dar... s-a împiedicat de covorul persian și-a căzut. A încercat să sară în picioare, dar ceilalți s-au năpustit peste el, i-au sucit mâinile la spate.

Se opinteau din greu. Gâfâiau. Suduiau cumplit, cu glasuri scăzute. S-a încrâncenat atunci Stepan, s-a săltat nițel și-a izbutit să-i miruiască pe câțiva. Dar unul din el l-a izbit în creștet... S-a prăvălit în genunchi vajnicul ataman și-o umbră de suferință i-a aburit privirea.

„Scoateți-mi ochii să nu văd rușinea voastră“, a rostit încet.

Și-au bătut joc de el. Trupul vânjos i l-au călcat în picioare. Și-au răstignit conștiința. L-au izbit peste ochi...

Zaharîci stătu îndelung înaintea operei lui Vasioka... stătu acolo, fără să scoată o vorbă. Pe urmă se urni din loc, ieși din odaie, dar se întoarse numaidecât.

— Am vrut să trag o dușcă, da'... nu trebuie.

— Ei, cum e, Zaharîci ?

— Păi... nîcicum. Bătrânul se așează pe laviță și izbucni într-un plâns molcom și amar. Ce-au făcut ăștia cu el !... Și pentru ce ?! Pentru ce ?... Ah, ticăloșii ! Suspinele îi zguduiră trupul plăpând. Își acoperi ochii cu palmele lui micuțe.

Vasioka își strâmbă obrazul și clipi des :

— Zaharîci, nu trebuie...

— Ce nu trebuie ? strigă celălalt cu mânie, gemu apoi și scutură din cap. Nu vezi că-l dovedesc ăștia !...

Vasioka se așează pe-un taburet și-ncepu și el să plângă — aprig, cu lacrimi multe.

Sedeau amândoi și plîngeau.

— Să știi că și pe frate-său... pe-amândoi..., murmură într-un târziu Zaharîci. Am uitat să-ți spun... Da' nu-i nimic... nu-i nimic, băiete. Ah, ticăloșii !

— Și pe frate-său ?

— Da. Frol îi era numele. Pe-amândoi... Numai că frate-său... Mă rog. De frate-său nu-ți mai povestesc.

Încetul cu încetul se încinseră zorile unei zile senine. Adieri ușoare de vânt legănau perdeaua de la fereastră.

Curând, peste întreg satul răsună cel de-al treilea cântat al cocoșilor.

GÂNDURI

Și uite-așa, noapte de noapte !

Cum se lasă liniștea în sat, cum adoarme lumea, așa începe... O ia, nemernicul, din capul satului și merge înainte. Merge și cântă. Și are o armonică dată naibii : nu c-ar cânta — răcnește.

Pe Nina Krecetova lumea o tot povățuia întruna :

— Mărită-te cu el odată ! Nu vezi că ne bagă-n pământ, amărâtul ?

Nina zâmbea enigmatic.

— Da' voi de ce stați cu urechea trează ? Culcați-vă.

— Cum să te culci, fată, când așa ne cântă pe sub ferestre ? Că nu se duce, dracu' să-l pieptene, pe malul râului. Aci, în inima satului, își face de cap ! Parcă-ntr-adins.

Cât despre armonistul însuși, un vlăjgan buzat, pe nume Kolka Malașkin, așa te ațintea cu ochii lui mici și obraznici și-ți zicea :

— Am tot dreptul. Pentru așa ceva legea nu mă condamnă.

Casa lui Matvei Riazanțov, președintele colhozului, se afla chiar acolo unde Malașkin ieșea din ulicioara lui, spre a coti îndată pe ulița mare. În felul ăsta, armonica începea să urle încă din sus, de pe ulicioară, apoi ocolea casa și glasul îi mai colinda multă vreme prin liniștea nopții.

Când o auzea răsunând din ulicioară, Matvei se ridica în capul oaselor, își cobora apoi picioarele pe dușumeaua răcoroasă și zicea :

— Gata : mâine îl dau afară din colhoz. Îi găsesc eu o chichiță și-l zbor.

Zicea așa în fiecare noapte. Și totuși nu-l dădea afară. Doar întâlnindu-l a doua zi pe uliță, îi spusese alene :

— Cât mai ai de gând, mă, să umbli noaptea prin sat ? Lumea-i ostenită după muncă, vrea să doarmă, iar tu vii cu armonica ta și le strici somnul. Artistule !

— Am tot dreptul, o ținea Kolka pe-a lui.

— Ți-arăt eu care ți-i dreptul !...

Și-atât. Asta le era toată discuția.

În noaptea următoare, însă, Matvei se apuca iar să amenințe :

— Gata ! Îl dau afară.

Pentru ca după aceea să mai șadă multă vreme cufundat în gânduri. Armonica o lua în sus pe uliță, glasul i se și stingea în depărtare, dar el tot mai sta treaz, la capul patului. Apoi întindea mâna pe întineric spre pantalonii trântiți pe scaun, scoatea din buzunar tabachera, își aprindea o țigară.

— Ajungă-ți, bre, cât ai fumat astăzi, mormăia, trezită din somn, Aliona, nevastă-sa.

— Dormi acolo, îi răspundea într-o doară Matvei.

La ce se gândea ? Păi... la nimic deosebit. Își amintea de trecut. Dar nici atunci nu-i apăreau

în minte decât tot așa : niște crâmpieie tulburi. Ce-i drept, într-una din nopți, când pe cer răsărise luna, iar de-afară, odată cu răcoarea nopții, pătrunsese pe fereastră o amăruie mireasmă de pelin, și-a amintit limpede de-o altă noapte. Întunecoasă fusese noaptea aceea. Împreună cu taică-su și cu Kuzma, fratele cel mic, plecase atunci la cosit, ceva mai departe, la vreo cincisprezece kilometri de satul lor. Chiar în noaptea aceea, Kuzma începuse să horcăie : ziua, cât fusese căldura mai mare, băuse, nădușit, apă din izvor, și-acum gâtul îi era „închingat” rău de tot. Tatăl îl trezi pe Matvei, dându-i poruncă să-l găsească pe Igrenka (cel mai iute căluț din câți aveau în preajmă) și să plece degrabă spre sat, ca să aducă de acolo niște lapte proaspăt.

— Până vii, eu încing focul... Aduci laptele, îl fierbem și-i dăm flăcăului. Să nu-și piardă cumva zilele cu răceala asta...

Călăuzindu-se mai mult după bufniturile copitelor, Matvei izbuti să dea de caii care pășteau pe câmp, îi puse lui Igrenka frâul și porni în goana mare spre sat. Și iată că atunci, în drumul lui... Astăzi Matvei are aproape șaiszeci de ani, pe-atunci n-avea decât vreo doisprezece sau treisprezece, dar noaptea aceea și-o amintește, de parcă ar fi fost ieri. Calul și călărețul făcuseră parcă un singur trup, gonind prin beznă — iute, tot mai iute... La rândul ei, noaptea le gonia în întâmpinare, izbindu-i pe-amândoi cu mireasma grea a ierburilor umezite de rouă. Un fel de avânt nebunesc pusese stăpânire pe Matvei : îi năvălise sângele în obraz, îi vuiau urechile, părea că se desprinsese de pământ și pornise în zbor prin zările negre. În jurul lui bezna era de nepătruns : nu vedea nici cerul, nici pământul, nici măcar capul armăsarului — doar

vuietul acela în urechi, doar uriașul univers al nopții care se urnise din loc și zbura spre dânsul. De frățiorul bolnav uitase, nu se mai gândea la el. Nu se mai gândea la nimic. Sufletul îi era cuprins de avânt, o dulce înfiorare îi străbătea trupul. Au fost clipe de-o bucurie nemaiîncercată până atunci, o bucurie aproape de neîndurat...

Apoi se abătuse durerea. După ce adusese laptele acela pe câmp, tatăl prinsese a alerga în jurul focului, strângându-și la piept feciorul, încercând parcă să-l lege.

— Măi băiețuș... ce-o fi asta cu tine? Haide, mai rabdă oleacă... Numa' oleacă. Acuș om fierbe laptele, acuș ai să răsufli și tu în voie. Haide, puisorul tatii... Uite că Matvei ți l-a și adus...

Micul Kuzma însă nici nu mai putea să răsufle, se învinețise.

Când în urma lui Matvei veni pe câmp și mai-că-sa, Kuzma își dăduse sufletul. Tatăl ședea jos pe iarbă, cu capul prins în mâini, se legăna și gemea prelung. Matvei își privea frățiorul cu mirare și cu o stranie curiozitate. Abia cu o zi înainte se tăvăliseră amândoi prin fân, iar acum zăcea înaintea lui un băiețel necunoscut, cu chipul alb-vinețiu...

...Ciudat lucru : oare de ce blestemata asta de armonică îi înviase în mintea tocmai acele întâmplări? Tocmai acea noapte? Că doar i-a urmat, vorba ceea, viața toată : însurătoarea cu Aliona, apoi colectivizarea, războiul. Câte alte nopți nu s-au perindat de-atunci! Totul însă parcă ar fi pălit, i s-ar fi șters din memorie. În toți anii aceia Matvei n-a făcut decât ce trebuia să facă : i s-a spus că trebuie să intre în colhoz — a intrat, i-a venit vremea de însurătoare — s-a însurat, pe urmă a făcut copii cu Aliona, copiii s-au făcut mari... Când a venit războiul, a plecat să lupte. Fiind

rănit, s-a întors acasă înaintea altora, și dacă i s-a spus : „Ia în primire postul de președinte, că pe altcineva n-avem care s-o poată face“, l-a luat în primire. Încet-încet s-a învățat cu munca asta, s-au obișnuit și alții cu el și uite-așa a dus-o până-n ziua de azi. Toată viața lui n-a avut în minte altceva decât muncă, muncă și iar muncă. Tot muncă a fost și la război. Și toate grijile, toate bucuriile și necazurile i-au fost legate și ele de muncă. Auzind, de pildă, pomenindu-se în preajma lui, cuvântul „dragoste“, nu-i prea înțelegea tâcul. Știa, firește, că există pe lume și dragostea, o iubise de bună seamă și el cândva pe Aliona (ca fată, fusese tare frumoasă), dar ca să spună c-ar ști mai multe despre treaba asta, n-ar putea să spună. Ba chiar îi bănuia și pe alții că s-ar preface : cântă cu toții cântece de dragoste, unii suferă, despre alții au auzit chiar că-și iau zilele... De fapt, n-ar fi chiar o prefăcătorie, ci un fel de obișnuință. Când e cazul, adică, să vorbești despre dragoste, vorbești, că așa se cuvine. O faci însă pentru că trebuie să te-nșori. Kolka ăsta, de exemplu... O fi el chiar așa de amoretat ? Mă rog, pe Ninka o fi plăcând-o, că-i fată frumoasă, zdravănă. Adevărul e însă că i-a venit și lui vremea de însurătoare. D-aia umblă cu armonica. Și de ce să nu umble ? E tânăr, îi fierbe și lui sângele-n vine... Toată lumea a făcut la fel. Bine că nu se mai iau flăcări la bătaie pentru câte-o fată : altcândva se și băteau. Chiar el, Matvei, s-a bătut în felul ăsta, și nu o dată. Dar și atunci, tot așa : simțea că-l mănâncă pumnii și se știa puternic. Trebuia deci să-și arate cumva puterea.

Într-o noapte, șezând tot așa pe pat să-și de-pene gândurile, nu se mai putu stăpâni și-o înghionti pe nevastă-sa :

- Tu, Aliona ! Vreau să te-ntreb ceva...
- Ce-ai pățit ? făcu, mirată, Aliona.
- Ia zi : fost-ai tu cândva amoretată ? De mine, să zicem, ori de altcineva ? Nu contează de cine. Femeia tăcu o vreme.
- Ești băut, omule ? Ce ai ?
- Nu-s băut deloc. Tu să-mi răspunzi la întrebare : m-ai iubit cu adevărat, ori te-ai măritat așa... că era cazul ? Te-ntreb serios.

Aliona își dădu seama că bărbatul nu-i „chef“, totuși tăcu din nou. Nu mai știa nici ea. Uitase.

- Ce ți s-a năzărit, bre, să mă-ntrebi ?
- Vreau să pricep și eu o treabă, fir-ar ea să fie. Că nu știu ce am : mi-e sufletul cumva... răscolit. Parc-ar fi o boală.
- Sigur că te-am iubit. De nu te-aș fi iubit, nu mă măritam cu tine. Doar știi cât s-a ținut Minka ăla, Koroliiov, după mine. Totuși nu l-am luat. Da' tu de ce ți-ai amintit de iubire tocmai acum în toiul nopții ? Ai cam luat-o razna, bărbate.
- Ia mai du-te, mă, se supără Matvei. Dormi și taci din gură.
- Măine dimineață să duci vaca la cireadă, reluă Aliona. Am uitat să-ți spun. Eu plec de cu noapte cu femeile, să culegem poame.
- Unde ? ciuli urechile Matvei.
- Pe islazurile ălea, ale tale, nu te-nspăimânta.
- Dacă vă prind că-mi călcați iarba în picioare, vă amendez pe toate, să știți. Cu câte zece ruble.
- Știm noi un loc unde nu trece nimeni cu coasa. Poame sunt acolo — puzderie. Vezi să nu uiți de vacă.
- Bine-bine. N-am să uit.

...Și totuși ce s-o fi întâmplat oare în noaptea aceea de demult ? Atunci când a pornit el spre sat, ca să-i ducă lapte lui frate-său ? De ce și-o fi amintit de ea tocmai azi ?

„M-am prostit, pesemne, gândi cu tristețe. La bătrânețe oamenii se prostesc.“

Boala care-l cuprinsese n-a vrut însă să se astâmpere nici în nopțile următoare. Matvei își dădu seama că începuse chiar să stea în așteptarea armonicii lui Kolka, cu glasul ei atât de răscolitor. Dacă ea întârzia să răsune, i se strecura în inimă o anume îngrijorare. Și-i era tare ciudă pe Nina : „Vițeaua naibii !... Parcă se poate ea lăsa așa, cu una, cu două !“

Sta în așteptare. Se apuca să fumeze. Și în cele din urmă armonica se făcea auzită. Iar în sufletul lui Matvei suferința prindea putere. Stranie suferință : îi tânjea inima după ea. Când n-o mai simțea, parcă-i lipsea ceva.

Își mai aducea aminte și de niște dimineți din trecut... Când mergea el cu picioarele goale prin iarbă... Iarba era cărunță de rouă, și urmele ce i se întipăreau pe firele ei erau verzi ca pelinul. Roua îi ardea tălpile. Parcă și acum, amintindu-și de acele dimineți, simțea frig la picioare.

Ori se gândea la moarte. Își zicea : mai trece nițel și gata — vine sfârșitul. Nu-i era teamă, încerca doar un fel de mirare : totul o să fie ca și până acuma, doar pe el o să-l ducă-n cimitir și-o să-l bage în pământ. E cam greu de înțeles : cum adică o să fie totul ca și până acum ? Mă rog, soarele o să răsară și-o să apună, așa cum face el dintotdeauna. Dar oamenii ? Oamenii o să fie cu totul alții și n-o să-i mai poată cunoaște niciodată... Tocmai asta-i de neînțeles. Mă rog, încă zece-cinci-sprezece ani o să-și mai amintească lumea de el.

Că a fost adică unul, pe nume Matvei Riazanțev. Dar pe urmă ? Păcat că n-o să mai știe cum au s-o ducă ăia aci, în sat. De altceva parcă nu-i pare rău : l-a încălzit destul soarele, a petrecut destul și de sărbători, a fost și el vesel și... Nu, nu-i pare rău. A văzut destule în viață. Și totuși, când ar sta să se gândească mai bine că el n-are să mai existe, iar oamenii aceia noi or să fie în viață... Oare i-o simți vreunul lipsa ? Sau nu i-o simți-o deloc ?

„Ptiu ! Zău că-mbătrânesc.“

Ostenea de-atâtea gânduri.

— Auzi, femeie, o trezea din nou pe nevastă-sa. Ian zi-mi și mie : ți-e frică de marte ?

— Te-ai smintit de tot, bărbate ! se supăra Aliona. Cui nu i-e frică ?

— Uite că mie nu mi-e frică.

— Atunci culcă-te și dormi. Ce te tot gândești la moarte ?

— Bine-bine. Dormi acolo și taci din gură.

Amintindu-și însă din nou de noaptea aceea uluitoare, când zburase călare prin beznă, inima i se înfiora ca și atunci — dureros de dulce. Ba nu, există totuși ceva în viață de care își pare rău. Îți pare atât de rău, că te trec și lacrimile.

Dar iată că într-o noapte a stat în zadar să mai aștepte armonica. A fumat țigară după țigară... Armonica însă n-a mai răsunit deloc. Chiar l-a istovit așteptarea aceea.

La revărsatul zorilor a deșteptat-o pe Aliona.

— Ne-a tăcut cântărețul...

— Păi nu știi că se-nsoară ? Duminică face nunta.

Rău s-a mai întristat Matvei. S-a întins pe pat, a încercat să adoarmă, dar n-a izbutit. A răsărit și soarele, dar el încă mai sta cu ochii deschiși. A

încercat să-și mai amintească și-acum câte ceva din trecut, dar nu și-a mai amintit nimic. Pe urmă l-au năpădit gândurile la tot soiul de treburi colhoznice... Curând are să înceapă secerișul, iar o parte din secerători încă mai stau cu hulubele în sus, prin preajma fierăriei. Diavolul ăla de Filca-fierarul se ține numai de chefuri. Acu' vine și nunta lui Kolka — se mai duce naibii o săptămână...

„Las' că-l iau eu mâine pe Filea la întrebări...”

...Dând a doua zi cu ochii de Kolka, Matvei surâse strâmb :

— Ce-i, băiete, ți-ai pus armonica-n cui ?

Lui Kolka gura-i ajunsese până la urechi.

— Gata, Matvei Ivanîci, n-am să vă mai scol din somn. S-a isprăvit.

— Hm, hm, făcu Matvei și se duse într-ale sale. Gândi însă : „Te bucuri tu acum, tăurașule ! Da' ia să te vedem ce-ai să cânti, când te-o apuca Nina de coarne. Că-i doar din neamul Krecetovilor,ăștia-s toți o apă și-un pământ.”

Trecu o săptămână.

Ca și până atunci, odată cu căderea nopții pornea să se reverse prin ferestre lumina lunii și mi-reasma cea amăruie de pelin... Și era liniște.

Matvei însă avea somnul agitat. Se trezea mer-cu, aprindea câte-o țigară... Se ducea în tindă să bea cvas, apoi ieșea afară, în cerdac. Se așeza pe trepte și-și aprindea altă țigară. Pe ulițele satului plutea lumina lunii. Și era o înspăimântătoare liniște.

PLOAIE ÎN ZORI DE ZI

Era pe la sfârșitul lui aprilie. Picuri mari că-deau de pe streșinile caselor, un vânt călduț fi

abătea, lovindu-i moale de geamurile ferestrelor, și ei se prelingeau în jos, aidoma unor lacrimi străpunse de lumină.

Efim Bedariov, internat la spitalul raional, sta culcat într-o rezervă micuță, pe un pat cu salteaua subțire, turtită. Boala îl înnegrise la față, îl storse de vlagă.

Doctorul, un băiat tânăr, venea mereu pe la el.

— Ei, cum o mai duci ?

— Ca peștele pe uscat, îi răspundea anevoie Efim, și-n ochii încercănați, înfundați în orbite, i se aprindea pentru o clipă un ciudat licăr de veselie. Cum s-ar zice, dau în primire.

— Nu mai vorbi așa !

— Glumesc și eu, se grăbea să-l liniștească Efim. Îi era drag medicul acela, atât de tânăr și atât de sfios.

— Ți-ai luat doctoria ?

— Cum să nu ? Și mi-a făcut bine. Simt eu asta.

Medicul îl scruta cu privirea. Efim nu-și pleca ochii.

— Nu mă crezi, doctore ? Heh !... Ce tânăr ești matale. Mai că mă prinde invidia.

Doctorul se-mbujoră.

— Cum să nu te cred ? De unde ai mai scos-o și pe asta ?

Efim îl bătu ușurel pe mână.

— Totu-i în ordine, feciorule. Nu mă plâng de nimic... Doar pe fie-mea...

— I-am și expediat o telegramă.

— Bine-ai făcut. Efim o aștepta pe Nina, unica lui fiică. Nici că se poate mai bine.

Într-una din zile, pe la amiază, când în rezervă nu se mai afla nimeni, la fereastra deschisă care

da spre uliță, apăru un bărbat îmbrăcat cu un cojoc alb. Ocoli cu privirea mica încăpere, își dădu jos de pe capul cât o baniță căciula din blană de miel și se propti cu pieptul pe pervaz. Prin rezervă se răspândi un miros de pământ reavăn și de oaie.

— Să trăiești, Efime.

Bolnavul întoarse capul și făcu ochi mari, pătruns de mirare. Se mișcă pe saltea, încercând să se salte în coate, dar omul cu cojoc alb își agită brațul.

— Stai liniștit.

Efim îl privi cu luare-aminte.

— Am venit să te văz, zise omul, ațintindu-și privirea poate asupra bolnavului, poate undeva în adâncul încăperii. Cum o duci, Efime ?

Efim zâmbi pe sub mustață.

— O duc bine.

Celălalt dădu din capul lui mare, în semn că a priceput cum stau lucrurile. Se trase înapoi, își suflă nasul afară, apoi se propti iar cu pieptul de pervaz.

— Văz, prin urmare, că-i de rău, zise el și din nou dădu din cap.

— Ce-ai pierdut, mă, p-aici, pe la noi ? îl întrebă Efim.

— Am venit pe la alde ginere-meu, îi răspunse vesel cel cu capul mare. Și-am aflat că te-ai cam betegit. M-da. Uite, ședeam adineaori pe prispă și m-a toropit căldura. Zic, iacătă c-a venit și primăvara, a început să-ncingă soarele. M-da. Numai că de dat ortu' popii tot o să-l dăm... Se căută de tabacheră prin buzunarele cojocului. Așa-mi ziceam : uite, bre, ne trăim viața și la aia cu coasa nici că ne gândim vreodată. Da' dumneaei — haț ! — și

ne intră pe ușă. Bună ziua, ne zice, de mine ați cam uitat, așa-i? Omul se întrerupse și se uită drept în ochii bolnavului. Să te luăm pe tine, de pildă, Efime... Tăcu iar și unse îndelung cu scuipat capătul hârtiei de ziar din care-și răsucise țigara.

— Ce-i cu mine?

— Ce să fie? Și-a trăit, zic, omul viața... a făcut-o pe activistul, i-a deschiaburit pe unii... ăă... și-alte treburi dintr-astea. Omul își aprinse țigara, împrăștiind cu grijă nourașul alburiu de fum. Ți-a-mintești când ai dat jos crucea de pe biserică?

— Cum să nu?

— Aia e, vezi. Ce vreau eu să spun? Mă rog, c-o fi acolo, sus, Dumnezeu, că n-o fi, nu despre asta-i vorba. Eu acum vreau să știu altceva: cum îi la o adică?

— Ce-anume?

— Te perpelești?

— Adică, mă muștră ori nu cugetul că v-am deschiaburit? Asta vrei să spui?

— Îhî. Chiar asta.

— Nu, Kirill, nu mă muștră. Cătuși de puțin. Iar de treaba cu Dumnezeu să știi că te-ai legat degeaba. Doar nici tu nu crezi în el. Măcar acu' să nu mai umbli cu fofârlica.

Kirill zâmbi în colțul gurii.

— În Dumnezeu nu cred, asta așa-i. Aș zice chiar că-n el nu crede nimeni, doar se prefac a crede.

— Bravo. Măcar la bătrânețe te-ai deșteptat și tu.

— Stai, nu te bucura așa tare. Cel de la geam își luă un aer grav, povățuitor. Eu nu umblu să te înspăimânt, Efime, dar îți spun atâta: cel care

în viața lui i-a năpăstuit pe oameni, n-are parte de-o moarte ușoară.

— Văleu, că tare m-am speriat, tocmai m-a apucat dărdâiala. Prost ai fost, mă Kirill și prost ai rămas. Heh, mi-ai venit, vezi Doamne, cu predica...

— O faci tu pe viteazul că mă vezi pe mine aici, zise Kirill. Da' numai tu știi ce spaimă zace în tine.

— Da' eu nu trag să mor, bre. De unde-ai mai scornit-o și p-asta ?

— Bine-bine, zise cu tâlc Kirill și trase iar din țigara lui cu tutun pârâitor.

În rezervă intră doctorul.

— Ce-i cu dumnealui acolo ? se încruntă el, zărindu-l pe Kirill.

— E... un vecin de-al meu, făcu Efim. Lăsați-l să mai stea.

— Aruncă țigara ! Și-ar fi bine să pleci.

— Ba nu, protestă Efim. Să mai rămână.

Kirill se trase de la fereastră și-și strivi cu grijă țigara.

Medicul îl puse pe Efim să-și ia doctoria, mai șezu nițel pe patul lui, apoi se duse într-ale sale.

Kirill se propti iar de pervaz.

— Vă-ngrijește bine aicea, zise el.

— „Vă-ngrijește bine“, îl îngână Efim, supărat fără veste. Nesătuilor !

— Domol, domol. Aici ești la spital, nu la sel-soviet.

Tăcură o vreme.

— Mă uit la tine, Efime, vorbi din nou, pe un ton potolit, meditativ, Kirill, și nu pot să pricep : atâta rău mi-ai făcut tu mie ! Gospodăria mi-ai

luat-o, m-ai hăituit prin taiga ca pe-o fiară, m-ai izgonit, vezi bine, la dracu-n praznic... Este? Da' eu, uite, n-aş putea spune că-ţi port pică. Nu că nu ţi-aş purta-o deloc: de mi-ai fi ieşit în cale atunci, în taiga, te-aş fi achitat dintr-un foc. Dar aşa, ca să mi se facă negru în faţa ochilor, asta nu. Mi-aduc aminte c-am stat odată-n dreptul casei tale de-a fost cât pe ce să mă prindă zorile. Şedeai cu hârtoagele alea ale tale chiar în dreptul geamului. De vreo zece ori mi-am dus puşca la ochi şi... n-am fost în stare. Nu-ţi vine a crede, aşa-i? De-am fi fost în taiga, sigur că aş fi făcut-o. Dar aşa, aflându-te-n casă, n-am putut. Ce nu mi-am spus atunci! Că-s aşa şi pe dincolo. Da' de-apăsat pe trăgaci tot n-am putut să apăs.

Efim îşi întorsese capul pe pernă spre Kirill şi-l asculta cu multă curiozitate.

— Ai fost totuşi cumva zălud, Efime. Nu te supăra, doar nu ţi-o spun cu răutate. Că n-am venit aici să mă iau în beţe cu tine. Vreau numa' să pricep şi eu: de ce nu te astâmpărai, de ce-ţi băgai nasu' în toate? Mă rog, îmi ascundeam atunci grânele. Da' ce te durea asta pe tine? Doar erau ale mele.

— Prostule, zise Efim.

— Iar mă faci prost! se-nfurie Kirill. Pricepe, mă, odată, că-ţi vorbesc serios. Doar nu mai avem acu' ce-mpărţi. Ne-am hăituit destul când a fost să fie. Ajunge.

— Ce-i fi vrând, mă, să pricepi?

— Vreau să pricep: care ţi-a fost ţinta în viaţă? continuă Kirill să-l lămurească. Fiecare om are-n viaţă câte-o ţintă. Eu, de pildă, voiam să mă-mbogăţesc. Da' tu?

— Eu am vrut să fie din ce în ce mai puţini oameni proşti. Asta mi-a fost ţinta.

— Ptiu ! făcu Kirill, căutându-se iar de tabacheră. O ții una și bună !

— Auzi la el : cică voia să se-mbogățească ! Pe socoteala cui, mă ? Prost, prost, da' viclean !

— Prost ești tu, nu eu. Numa' gura era de tine. Viață nouă !... Nici tu n-ai trăit ca lumea, nici pe alții nu i-ai lăsat. Ți-ai greșit viața, Efime.

Pe Efim îl podidi tusea. Accesele înăbușitoare îi zguduiră îndelung trupul uscat de boală. Își îndreptase spre Kirill privirea învăpăiată, părea că încearcă să-i mai spună ceva.

În rezervă intră doctorul și se repezi spre bolnav.

Kirill se depărtă de fereastră și porni de-a lungul uliței.

Spre seară, când ferestrele spitalului oglindiră văpăile potolite ale soarelui ce scăpăta, Efim Bedariov se simți mai rău.

Sta culcat pe spate, cu mâinile ridicate spre căpătâi. Când și când scotea câte un geamăt surd și strânga cu degetele tremurânde vergelele patului : se tot străduia să se ridice. Dar boala nu-l mai lăsa din ghearele ei, îl pârjolea cu văpaia ei ucigătoare : îi încingea obrazul și trupul, făcea să i se legene pe dinaintea ochilor tavanul și pereții, înveliți parcă și ei într-o păclă fierbinte.

Lângă patul lui stătea doctorul însoțit de Nina, fata lui Efim, o femeie de vreo treizeci de ani, soșită chiar atunci de la oraș.

— Ce-i acuma ?... Noapte ! îi întrebă Efim, revenindu-și din neștire.

— E seară, apune soarele.

— Aș fuma o țigară...

— Asta-i bună ! Nu se poate.

— Ba eu cred că nu mi-ar face rău.
— Nu se poate, nu se poate, nu-ți dai seama, tăicuțele !

Efim tăcu supărat. Apoi își pierdu iar cunoștința, își reveni din nou, încerca mereu, cu disperare, să se salte în pat. La un moment dat, izbuti, în neștirea lui, să se așeze în capul oaselor. Femeia și doctorul încercară să-l culce la loc, dar el își proptise mâna în pernă, iar cu cealaltă încerca să-și sfășie gulerul cămășii și tot repeta, rostea mereu într-o șoaptă șuierătoare :

— Oare pentru ce ?... Pentru ce ?... Doar eu știu... Eu știu tot... Și-n ochii săi arși de boală părea să licărească, tremurătoare, lumina unui gând amar.

Cu multă greutate cei doi izbutiră să-l culce. Femeia îl cuprinse cu brațele, și trupul îi fu zguduit de suspine.

— Tată ! Tăicuțul meu bun !... O, tăicuțele !...

Doctorul o conduse afară din rezervă și, revenind la bolnav, rămase acolo.

Efim se potolise.

Medicul ședea pe pat, cu ochii la bolnav.

— Kirill ! rosti Efim, fără să deschidă ochii.

— Ce-i ? se auzi o voce.

Doctorul tresări și întoarse capul : la geamul rezervei stătea Kirill și se uita la Efim. Venit mai demult, stătuse tot timpul acolo, urmărind lupta inegală a omului cu moartea.

— Ce-i cu dumneata ?

— Mă uit și eu...

— Cine e ? Kirill ? întreabă Efim.

— Eu sunt.

— Ai venit ?

— Îhî.

— Lasă, Kirill... Efim trăgea cu lăcomie aer în piept. Om mai sta noi de vorbă... Sigur că-mi pare rău olecă...

— Lasă. Stai liniștit, Efime.

Medicul nu înțelese nimic din acest dialog ciudat. Își zise că Efim aiurează din nou și-i făcu semn lui Kirill să plece de la geam : bolnavul era din nou agitat.

Capul lui Kirill dispăru din dreptul ferestrei.

Noaptea era pe sfârșite. Partea dinspre răsărit a cerului se acoperise de nori. De afară veni o mi-reasmă caldă de mlaștină : stătea să plouă.

De undeva, de departe, se auzi venind o mașină. Răgușite glasuri de dulăi sparseră liniștea dinaintea zorilor.

Medicul și Nina se aplecaseră peste cel culcat în pat.

— Sunt pe ducă ? făcu Efim, abia mișcându-și buzele.

Femeii începu din nou să-i tresară bărbia. Medicul exclamă :

— Vezi-ți de treabă, Efim Nazarîci. Vorbești prostii...

— Deschideți fereastra.

— E deschisă.

— E greu... Nina, fetițo... pe copilași... mm... Efim își întoarse într-o parte privirea stinsă, se întinse pe sub pătură... Chipul i se făcu livid. Îl podidi tusea... Din colțul gurii i se scurse pe pătură un firicel de sânge. Într-un ultim efort se smuci în pat... se așază pe saltea.

Doctorul și Nina îl prinseră de umeri.

Din gâtlejul bolnavului răzbea un clocot. Voia să spună ceva, dar nu izbutea decât să gemă gros.

Abia mai putea să-ți țină capul... stropea cu sânge cald halatul fiicei sale și gemea : voia să mai spună ceva.

— Ce-i, Efime, ți-e rău ? întrebă deodată, cu o sinceră compătimire, o voce : era a lui Kirill, care venise din nou la fereastră. Nu-i răspunse nimeni. Poate că nici nu fusese auzit.

Brusc, trupul lui Efim se făcu greu, se lăsă moale în brațele femeii.. Amândoi îl culcară cu grijă pe cearșaf. Pluti o adâncă liniște.

Nina rămase împietrită la căpătâiul patului. Cu ochii larg deschiși, ațintiți asupra tatălui ei. Curând, în geamuri lovira picături mari de ploaie. Arborii din grădina spitalului tresăriră, își legănară cren-gile, fremătară.

O răbufnire de vânt aduse de afară un petec de hârtie ; acesta căzu, foșnind, la picioarele femeii. Ea tresări, apoi se lăsă în genunchi în fața patului.

Kirill porni încet, depărtându-se de clădirea spitalului. Uitase să-și pună căciula, o ținea în mâini.

Ploaia caldă, bogată, îi udase capul, picurii i se scurgeau pe obraz, pe gât, îi răpăiau pe pielea co-jocului. Era o ploaie dorită : cea dintâi ploaie din anul acela.

Kirill mergea întruna, privind cu tristețe în pământ. Îi părea rău de Efim Bedariov. Nici nu încerca acum să-și dea seama de ce-i pare rău. Era întristat, încerca o părere de rău și-atât.

Ploaia răpăia, dănțuia de-a lungul drumului cu miile ei de piciorușe subțiri, strălucitoare. Băltoacele, șanțurile erau un clocot, o gălgăire... Un clipotit.

VENIN DE ȘARPE

Lui Maxim Volokitin de la căminul de nefamiliști îi sosi o scrisoare. De la maică-sa. „Dragul meu, îi scria bătrâna, m-am betegit. Mă-njunghie în spate și mi-a înțepenit piciorul. Cică ar fi sciatică, duce-s-ar pe pustii. M-a povățuit oarecine s-o înmoi cu venin de șarpe, dar aici, pas de-l găsește. Du-te, măicuță, pe la farmacii, poate pe la voi o fi. Nu mai pot, răcnesc de durere. Du-te, măicuță, nu mă lăsa...”

Maxim își sprijini capul în palme și căzu pe gânduri. I se strânse inima de milă pentru maică-sa. Gândi că-i trimisese mult prea arareori câte-o scrisoare și se simți vinovat. În ultima vreme își amintise tot mai rar de ea, nici măcar în vis n-o mai visase ca altădată. Și iată că de-acolo de unde-și ducea ea zilele, se arătase acum, aidoma unei năluci, o neagră primejdie.

„Halal să-ți fie, Maxime !”

Era într-o zi de duminică. Maxim își puse costumul cel bun și porni spre cea mai apropiată farmacie.

„O fi având și el vreo denumire, veninul ăsta de șarpe. Ar fi bine s-o aflu, ca să știu ce să cer.”

N-avea însă de la cine să afle, de aceea porni la întâmplare.

La farmacie era lume puțină. Maxim zări la teighea o fată drăguță și se duse la ea.

— Venin de șarpe aveți ?

Fata număra niște pachetele cu prafuri. Se opri o clipă, mai rosti o dată, în șoaptă, ultima cifră, ca să nu greșească, îi aruncă lui Maxim o privire, spuse „n-avem” și continuă să numere. Maxim mai stătu nițel, vru s-o întrebe cum îi zice veninu-

lui de șarpe în limbaj științific, dar n-o mai întreba : fata avea de lucru.

La farmacia următoare discuția fu purtată cam așa :

— Venin de șarpe aveți ?

— N-avem.

— Da' de primit, primiți ?

— Primim, însă cam rar.

— Da' în altă parte nu știți unde l-aș putea găsi ?

— Nu, nu știu unde l-ai putea găsi.

De răspuns, îi răspundea lui Maxim o femeie uscățivă, de vreo patruzeci de ani, cu un nas ascuțit și frunte îngustă. Pielea de pe frunte îi era atât de subțire și albă, încât aveai impresia că prin ea se întrezărește osul. Maxim gândi că pesemne femeii îi face plăcere să-i răspundă „nu“, „nu știu“. Rămase cu ochii la ea.

— Ce mai dorești ? întreabă femeia.

— Unde aș putea găsi, totuși, veninul ăsta ? Oare nu există nicăieri în oraș ?

— Nu știu, răspunse ea din nou, cu un fel de stranie plăcere în glas.

Maxim nu se urni din loc.

— Altceva ? zise femeia. Stăteau amândoi mai deoparte, lumea din farmacie nu le auzea discuția.

— Da' de ce ești mata așa de slabă ? o întreabă el deodată. Nu-și ticluise dinainte întrebarea și nici nu știa de ce i-o pusese. Îl luase gura pe dinainte. Prea fusese urâcioasă femeia.

Luată prin surprindere, ea nu făcu decât să clipească mărunț din gene.

Maxim se întoarce și plecă.

„Acu' ce-i de făcut ?“ gândi el.

Trecu astfel din farmacie în farmacie, dar cei de acolo, deși diferiți unul de altul, n-aveau pentru el decât un mereu același răspuns : „nu“, „n-avem“.

La una din farmacii, Maxim văzu dincolo de geamul tejghelei un tânăr cam de-o vârstă cu el.

— N-avem, îi zise tânărul.

— Da' nu știi cum îi zice la veninul ăsta în termeni științifici ? îl întreabă Maxim.

Tânărul crezu peșemne că are ocazia s-o facă „pe savantul“. Asta, poate, de prea mult stat într-un loc.

— În termeni științifici ? schiță el un zâmbet. Păi, în rețetă cum scrie ? Așa cum scrie acolo, așa-i zice.

— N-am rețetă.

— Păi de ce-l mai cauți ? Așa poți să-mi ceri și apă vie.

— Zău ? Dacă n-am rețetă, nu mi se dă ? făcu Maxim, simțind cum l-apucă un fel de tremurici.

— Nu, tinere, nu ți se dă.

Acest „tinere“, rostit pe un ton îngăduitor, puse capac la toate.

— Ce băiat deștept ești matală ! zise cu glas scăzut Maxim. Cum te-o fi făcut maică-ta așa deștept ?!...

Ieși în stradă și-și aprinse o țigară. În fața lui, de cealaltă parte a străzii, zări un oficiu poștal. Isprăvind din câteva fumuri țigara, intră acolo și-i trimise maică-sii o telegramă : „Expedit veninul de șarpe. Maxim“.

„Întorc orașul pe dos, da' tot îl găsesc“, își zise, revenind în stradă. I se părea acum că de-i va trimite maică-sii veninul acela de șarpe, durerea o va lăsa cât ai clipi.

Intrând la o farmacie mare, Maxim se îndreptă cu pași hotărâți spre o femeie trușă și frumoasă, care arăta a fi mai binevoitoare decât celelalte.

— Îmi trebuie niște venin de șarpe, îi zise.

— N-avem, răspunse femeia.

— Chemați-l atunci pe șeful dumneavoastră. Femeia îl privi cu mirare.

— Pentru ce ?

— Vreau să discut ceva cu dâsul.

— La ce bun să-l chem ? Nu te poate ajuta cu nimic. Medicamentul ăsta nu-l avem.

Lui Maxim îi veni să-i trântască femeii o bădăranie, să-i zică o vorbă jignitoare. Și asta nu pentru că nu găsisese nici aici veninul de șarpe, ci pentru că toate femeile acelea îi ziceau „n-avem“ cu atâta ușurință, cu atâta dezgustătoare seninătate.

— Vreau să vorbesc cu șeful ! repetă Maxim. Și deodată adăugă cu o voce plângăreată : Știți, mi-e mama bolnavă... Tonul cu care o spusese i se păru absolut lipsit de demnitate.

Femeia renunță la tonul oficial.

— Zău că n-avem venin de șarpe. Ți-o spun foarte serios. Pot să-ți dau în schimb venin de albine. Ce are mama dumitale ? Sciatică ?

— Îhî.

— Ia-l pe ăsta de albine. Că nici nu-i nevoie totdeauna de celălalt.

— Bine. Dați-mi. Lui Maxim încă-i mai era rușine de tonul său plângăreț. Da' o fi bun ca și cel de șarpe ?

— Rețetă ai ?

— N-am.

— Și-atunci ?

— Ce ?

— Păi dacă n-ai rețetă, nu pot să-ți dau. N-am voie.

Maxim își pierdu cumpătul.

— Asta-i așa, o hârtiuță mică, nu ?

Femeia zâmbi.

— Da, da. Ți-o poate da un medic. Noi nu facem decât să...

— Dați-mi așa, fără rețetă... Zău. V-o aduc mâine. Vă rog...

— Nu pot, tinere. Nu pot.

Ajuns în stradă, Maxim se gândi multă vreme la ceea ce ar trebui să întreprindă. Chiar dacă avea să găsească la vreo farmacie veninul de șarpe, n-avea cum să-l cumpere, căci n-avea rețetă. Asta era clar. Prin urmare, trebuia mai întâi să și-o procure.

În drum spre casă, mai trecu pe la un oficiu poștal și-i expedie mamei o altă telegramă : „Venin de albine nu-ți trebuie ? *Maxim*“.

A doua zi, la ora nouă dimineața, se duse la șantier, se învoi pe toată ziua și se duse la poli-clinică.

Într-o despărțitură albă, cu geamuri, era tăiat un ghișeu. Dincolo de ghișeu se afla o fată, albă și ea. Fata stătu o bună bucată de vreme să-i întocmească lui Maxim o fișă, apoi îi întinse un bon. Maxim văzu că bonul are numărul paisprezece, ora de primire fiind treisprezece treizeci.

— Mai devreme n-aveți ?

— Nu.

— Tovarășă dragă... Maxim își dădu seama că a început iar să vorbească pe un ton plângăreț, dar de oprit nu se mai putu opri. Tovarășă dragă, dă-mi te rog unu' dintr-alea, să pot intra mai devreme. Zău. Am mare nevoie.

Fără să se uite la el, fata răscoli teancul de bonuri, scoase unul de acolo și i-l întinse. Abia

atunci se uită la Maxim, iar lui i se păru că-i întrezărește pe chip o umbră de zâmbet.

„Draga de ea, gândi, mișcat. De-acum încolo poți să râzi cât poțestești : bonul uite-l colea, la mine-n mână.“ Bonul acela, al doilea, purta numărul șase, ora de consultație fiind unsprezece fix.

În fața cabinetului ședea, în așteptare, vreo zece persoane. Maxim se așeză lângă un bărbat mai în vârstă, ai cărui ochi exprimau atâta suferință, încât te făceau să-ți spui : „Orice-ar fi, tot în pământ ne ducem“.

„L-a răzbit boala“, gândi Maxim și, amintindu-și iar de maică-sa, stătu, nerăbdător, să-l aștepte pe doctor.

Veni și doctorul, un bărbat destul de tânăr. Curând, ieși din cabinet o femeie și întreabă :

— Cine-i numărul unu ?

Nu se ridică nimeni.

— Eu sunt, zise Maxim, simțind că o forță nevăzută îl ridică în picioare și-l duce spre ușa cabinetului.

— Zău ? Ai numărul unu ? întreabă omul lângă care se așezase.

— Da, răspunse Maxim și intră în cabinet. Era vesel și i se părea că fusese foarte isteț.

— Ce-i întreabă doctorul, fără să se uite la el.

— O rețetă, zise Maxim, așezându-se în dreptul mesei.

Doctorul părea morocănos, nu-și ridica ochii. „O fi tras zdravăn la măsă azi-noapte“, gândi Maxim.

— Ce fel de rețetă ? întreabă doctorul, umblând la hârtiile care zăceau pe masă.

— Vreau să cumpăr niște venin de șarpe.

— Da' ce te doare ? Doctorul își ridică, în fine, privirea.

— Nu mă doare nimic. E bolnavă maică-mea. Are sciatică. Doctorii i-au recomandat venin de șarpe.

— Și ?

— Și n-am rețetă. Or, fără ea, vă dați seama, nu mi-l dă nimeni. Maxim crezu că a explicat totul foarte limpede. Tocmai de aceea am și venit la dumneavoastră. Să-mi dați o rețetă.

Doctorul îl privi cu o anume curiozitate.

— Da' unde locuiește mama dumatăle ?

— La țară. În ținutul Krasnoiarsk.

— Serios... Și zici că-ți trebuie o rețetă ?

— Da. Maxim se simți mai în largul lui : îi plăcuse de doctor.

Acesta îi aruncă sorei o privire.

— Păi dacă-ți trebuie, să ți-o dăm. Ce zici, Klavdia Nikolaevna ?

— Dați-i, bineînțeles.

Doctorul scrisese rețeta.

— Să știi însă că așa ceva nu se prea găsește, zise el. Să te duci la farmacia douăzeci și șapte. Știi unde e ? E chiar în fața cinematografului „Priboi“. Acolo s-ar putea să fie.

— Vă mulțumesc. Maxim îi strânse doctorului mâna și o zbughi afară din cabinet. Părea că plutește prin aer, atât îi era de mare bucuria.

Venin de șarpe nu era nici la farmacia douăzeci și șapte.

Maxim prezentase rețeta și-acum se uita cu răsuflarea întretăiată la farmacistul dinaintea lui.

— N-avem, zise acesta și clătină din cap.

— Cum n-aveți ?

— Așa. N-avem.

— Păi eu am venit cu rețeta... Uite colea rețeta.

— O văd.

— Ce faci dumneata cu mine, tataie ? rosti Maxim încet, cu disperare în glas. Eu am nevoie de veninul ăsta.

— N-avem, băiete, n-avem. De unde vrei să ți-l scot ? Doar îți spun clar : venin de șarpe n-avem.

Maxim ieși în stradă, se sprijini cu spatele de un zid și urmări mașinal chipurile trecătorilor. Aceștia se perindau pe dinaintea lui într-un torent nesfârșit. Maxim se tot uita la chipurile lor, dar nu le vedea pe nici unul.

Într-un târziu îi veni în minte o idee. Se depărtă brusc de zid și porni spre centrul orașului. Spre circ.

Acolo, îi ieși în întâmpinare portarul.

— Pe cine căutați ?

— Pe Ignat Baikalov.

— E la repetiție.

— Și ce dacă ?

— Cum „ce dacă“ ? N-auzi că-i la repetiție ! Portarul îi bară drumul.

— Ia mai lasă-mă cu chestii dintr-astea ! se înfurie Maxim, îl dădu la o parte pe bătrân și intră înăuntru.

Ajunse în arena imensă și pustie, unde pașii lui stârniră ecouri. Numai în mijlocul ei sta neclintit un ins cât toate zilele, ținând pe umeri două fete grațioase ca niște păpuși. Ceva mai încolo, un tip zvârlea în aer mai multe farfurii. Maxim porni spre acesta.

— Unde l-aș putea găsi pe Baikalov ?

Omul prinse, una câte una, toate farfuriile.

— Poftim ?

— Ziceam, că-l caut pe Baikalov.

— E sus, la etaj. Da' pentru ce ?

— Așa... Suntem consăteni.

— Ia-o pe-acolo, pe scara aceea. Omul zvârli din nou farfuriile în aer.

Ignat se luase la trântă cu un mongol. Mongolul era o adevărată namilă.

— Hei, Ignat ! făcu Maxim.

Ignat se dădu jos de pe mongol.

— Maxime !... Hai noroc ! Ignat era nădușit : trânta îl înfierbântase. Ce-i cu tine ? Își trecu apoi palma peste coaste.

— Te-a căpiat ăsta, așa-i ?

— Chiar că m-a căpiat. Are forță-n el cât un taur, da' la trântă nu se pricepe.

— Și poți tu să-l înfrângi ?

— Vrei să-ți arăt ?

— Nu, lasă. Am venit la tine c-o treabă. S-a-mbolnăvit maică-mea. Mi-a trimis o scrisoare. Trebuie să-i fac rost de niște venin de șarpe. Am umblat tot orașul, da' n-am găsit nicăieri. Poate că ai tu vreo cunoștință pe undeva ?... Poate cunoști vreun doctor ?...

Ignat căzu pe gânduri.

— Naiba știe... e greu de spus. Să fi venit și tu mai din timp. Măine să știi că plec. Mă duc acasă.

— Acasă ?

— Aha.

— În concediu sau cum ?

— Aha.

Maxim îl privi cu invidie și tristețe.

— E grozav.

— Am să-ncerc astăzi să-ntreb pe cineva. Să-mi fi spus și tu mai demult...

— Atunci n-aveam nevoie de veninul ăsta.

— Ai și tu dreptate. Bine, întreb eu astăzi. Da' de promis, să știi că nu pot să-ți promit.

Maxim dădu din cap.

— E-n regulă. Dă-i bătaie mai departe. Mă duc și eu să mai caut.

Celălalt se simți jenat.

— Să știi că nu uit, Maxime. Poate-oi reuși.

— Pe-acasă cât ai de gând să stai ?

— Vreo două săptămâni. După aceea plecăm la Gagra.

— Poate treci și pe la maică-mea... Spune-i că-i trimit neapărat doctoria. Bine ?

— Cum să nu ! Și nu te pierde, mă, cu firea. Poate l-om găsi chiar azi.

— Poate. Salută-i pe-ai tăi din partea mea. De când n-ai mai fost pe-acasă ?

— De vreo cinci ani.

— Eu de doi. S-or fi schimbat toate pe-acolo...

— Așa zic și eu.

— Bine, dă-i bătaie.

Maxim ieși din clădirea cercului și, cu aceeași hotărâre cu care pornise din dreptul farmaciei douăzeci și șapte, se îndreptă iar într-acolo.

Intrând înăuntru, se duse direct la farmacistul acela, bătrâior.

— Vreau să vorbesc cu șeful matală.

— Te rog, zise cu amabilitate farmacistul. Intră pe ușa aceea. E la el în birou.

Maxim se duse într-acolo.

În biroul șefului nu era nimeni. În față, se afla o altă ușă. Maxim o împinse și lovi pe cineva în spate.

— Imediat, se auzi de dincolo.

Maxim se așeză pe un scaun, hotărât să nu plece fără să capete veninul de șarpe.

Apoi, în încăpere intră un omuleț scund, cu mustăcioară, cu obrații grăsulii, proaspăt bărbie-

riți. Era curățel, durduliu, să tot fi avut patruzeci de ani.

— Ce dorești ? întrebă el.

— Asta. Maxim îi întinse rețeta. Inima începu să-i bată cu atâta putere, încât simți un junghi în piept.

Responsabilul suci rețeta în mâini.

— Nu-nțeleg.

— Am nevoie de medicamentul ăsta. Maxim se strâmbă ușor, inima, într-adevăr, i-o luase razna.

— N-avem așa ceva.

— Da' mie-mi trebuie. Că mama trage să moară. Maxim îl privi pe celălalt, încercând să nu clipească : simți că ochii i s-au umplut de lacrimi.

— Și dacă n-avem, eu ce pot să fac ?

— Eu am nevoie, mă-nțelegi ? Și de aici nu mai plec ! Vă urăsc pe toți, canalii ce sunteți !

Responsabilul zâmbi.

— Treaba devine serioasă. N-am încotro. Se așeză în dreptul telefonului și, învârtind discul, îi tot arunca lui Maxim priviri pline de curiozitate. Maxim avusese timp să se șteargă la ochi și-acum se uita afară, pe fereastră. I se făcuse rușine. Îi părea rău că rostise fraza aceea, de la urmă.

— Alo ! făcu responsabilul. Dumneata ești, Vadim Petrovici ? Hai noroc ! Da, eu sunt. Spune-mi, ai cumva... Aici rosti un cuvânt de neînțeles. Cum ? N-ai ?

Lui Maxim îi stătu inima în loc.

— Da, îi trebuie aici... unui flăcăiaș... Ia vezi, poate găsești... E un băiat simpatic, vreau să-l ajut.

Maxim rămase cu ochii la responsabil. Acesta își tuguie nepăsător buzele : aștepta răspunsul.

— Zău ? Perfect, atunci îi spun să vină la dumneata. Ia zi cum o mai duci ? Așa ? Da' ce zici de... Cum ? Ei, nu mai spune ! Pe cuvânt ?...

Urmă o discuție de neînțeles : cineva făcuse o delapidare, fusese scos din muncă, urma să fie trimis în judecată... Maxim sta cu ochii în pământ, dându-și seama că-l podidiseră lacrimile, dar nu mai putea face nimic : plângea și gata. În ultimele două zile ostenise cumplit. Acum se ruga la Dumnezeu ca responsabilul să stea cât mai mult de vorbă la telefon : poate între timp lacrimile vor înceta să-i curgă ; altminteri i-ar veni să intre-n pământ de rușine. Iar dacă ar încerca să se șteargă la ochi, responsabilul i-ar surprinde gestul și și-ar da seama îndată că l-a podidit plânsul...

„Prostule !“ se mustră în gând. Totodată își dădu seama că l-a îndrăgit pe responsabilul ăsta cum nu îndrăgise pe nimeni în viața lui.

Omul puse receptorul în furcă și se uită la Maxim. Acesta se încruntă, își trecu repede mâneca hainei peste ochi și începu să se caute de țigări. Responsabilul nu zise nimic, se apucă să scrie un bilețel, apoi se ridică în picioare. Maxim se ridică și el.

— Asta-i adresa farmaciei... Să-ntrebi de Vadim Petrovici. Și nu dispera, mama dumitale o să se facă bine...

— Vă mulțumesc, zise Maxim. I se pusese un nod în gât și vorbele îi sunară ca un chițăit. Își lăsă capul în piept și porni spre ușă, fără, măcar, să dea mâna cu responsabilul.

„Of, că prost mai sunt !“ își zicea cu ciudă. Se simțea foarte rușinat.

A doua zi de dimineață, la Maxim intră în fugă Ignat. Aduse cu el larma și răcoarea străzilor proaspăt stropite.

— Maxime !... Plec ! Ți-am făcut rost de venin.
Maxim sări din pat.

— Unde pleci ?

— Acasă. Uite veninul...

— Păi am făcut rost și eu. De-un flacon întreg.

— O să fie două flacoane. Las' că prinde bine.

— Pleci chiar acum ?

— Păi ! Rămâi cu bine ! Trec neapărat pe la maică-ta...

— Stai nițel. Viu și eu să te conduc.

— Sunt cu un taxi...

— Mă-mbrac numaidecât.

— Hai. În doi timpi și trei mișcări. Trenul plecă peste-un sfert de ceas. Nevastă-mea s-a și-mbarcat. Cred că se dă acum de ceasul morții...

— S-a și urcat în tren ? Maxim sărea într-un picior prin odaie, încercând să și-l vâre pe celălalt în cracul pantalonului.

— Păi sigur.

— O clipă, și sunt gata. La vreo cofetărie n-am avea timp să oprim ? I-aș lua mamei niște dulciuri.

— Ești nebun ? urlă Ignat. Vrei să alerg în urma trenului ?

— Bine, bine...

Se repezără în jos pe scări, urcară în taximetru.

— Ascultă, prietene ! i se adresă Ignat șoferului. Peste zece minute îmi pleacă trenul... Dă-i bătaie. Plătesc triplu.

Mașina se smuci din loc.

Soția lui Ignat stătea în fața vagonului. Până la plecare nu mai rămăsese decât un minut și jumătate...

— Ignat... Dă-o dracului de treabă, își întâmpină ea soțul, gata-gata să plângă. Cât pe ce să dau valizele jos.

— Las' că totu-i în ordine ! făcu vesel Ignat. Pe curând, Maxime ! Suie, puicuțo, în vagon.

Trenul se puse în mișcare.

— Rămâi cu bine, Maxime !

Maxim merse pe lângă vagon.

— Auzi, Ignat ? Să-i spui mamei că s-ar putea să vin și eu curând ! Nu uita, Ignat !

— Nu, nu-uu !

Maxim se opri.

Trenul luase viteză.

Maxim ajunsese în fugă vagonul în care se afla Ignat și-i strigă din nou :

— Ignat ! Să nu uiți !

— Las' că-i spun !

Lumea de pe peron începuse să se împrăștie.

Maxim sta mereu și se uita în urma trenului.

...Pe peron nu mai rămăsese aproape nimeni, dar Maxim nu se clintea din loc. Se uita întruna spre zarea către care plecase Ignat.

CIZMULIȚELE

Plecaseră la oraș după niște piese de schimb... Serghei Duhanin văzu acolo, la unul din magazine, niște cizmulite de damă. Și-și pierdu liniștea : își puse în gând să ia o pereche nevستی-sii. Măcar o dată în viață, cugetă el, se cade să-i fac un dar mai acătării. Mai ales că-i vorba și de-un lucru frumos... Asemenea cizmulite nici măcar în vis n-a visat ea să poarte.

Serghei stătu îndelung cu ochii la cizmulite, apoi ciocăni vesel cu unghia în geamul tejghelei. Întrebă :

— Și cât zici c-ar costa burlănașele astea ?

- Care burlănașe ? nu-l pricepu vânzătoarea.
- Păi... cizmulițele.
- Auzi la el : burlănașe. Șaizeci și cinci de ruble.

Serghei fu cât pe-aci să zică cu glas tare : „Hă-tui !“ Mormăi :

- M-da... Cam pișcă.

Vânzătoarea îl privi cu dispreț. Ciudate ființe mai sunt și vânzătoarele astea : îți vând un chil din cel mai obișnuit mălai, dar cu o mină, de parcă ți-ar întoarce o datorie uitată.

Mă rog, dracu să le ia de vânzătoare. Cele șaizeci și cinci de ruble trebuincioase Serghei le avea. Avea chiar șaptezeci și cinci. Dar... Ieși în stradă, își aprinse o țigară și se așternu pe gânduri. Acu', vorbind cinstit, nu prea-s făcute cizmulițele astea pentru glodul de pe ulițele satului. Deși, bineînțeles, ea o să le păstreze ca pe ochii din cap... O dată pe lună dacă le-o încălța, să facă vreun drum cu ele. Și acela numai pe vreme uscată. În schimb, câtă bucurie pe ea ! A dracului de frumoasă ar fi clipa când el ar scoate cizmulițele din valioară și i-ar spune : „Na, poartă-le“.

Serghei porni spre ghereta de lângă magazin și se așeză la rând, să ia niște bere.

Și-și închipui cum o să i se aprindă nevestii ochii în cap când o vedea cizmulițele. Căci uneori e ca un copil : se bucură de-o trec și lacrimile. E-o femeie bună, ce mai la deal, la vale. Și-apoi, să trăiești cu alde noi, bărbații, medită el mai departe, îți trebuie răbdare și iar răbdare. Numai la băutura asta blestemată dac-ai sta să te gândești. Dar ăia micii, dar gospodăria !... Nu, că-s pe drept cuvânt de fier, de pot îndura atâtea. Tu, cum, necum, da' tot te mai răcorești uneori : îi tragi câte-o dușcă și parcă te simți mai ușurat, pe câtă vreme ele se-n-

vârtesc de dimineată până seara, ca niște mașinuțe dintr-alea cu arc.

Rândul înainta anevoie, oamenii cereau „repetir“ la nesfârșit. Serghei rămânea cufundat în gânduri.

Descultă, ce-i drept, nu umblă, la ce bun s-o facem pe sărăcanii ? Umblă ca și altă lume din sat... Îs frumoase, nimic de zis, cizmulițele, dar nu-s de buzunarul nostru. De le-oi aduce, tot ea o să sară cu gura. O să zică : la ce-mi trebuie, mă, niște cizme așa de scumpe ? Mai bine ai fi luat fetelor câte ceva, niște paltonașe, colo, nu vezi că vine iarna ?

Serghei luă, în sfârșit, două halbe de bere, se dădu deoparte și începu să soarbă încet, câte-o înghițitură. Și să cugete mai departe.

Uite-așa o duci — ai și împlinit patruzeci și cinci de ani — și tot gândești : nu-i nimic, o să am parte și eu cândva de-o viață mai bună, mai ușoară. Dar anii trec... Nici n-ai să prinzi de veste, când ai să te pomenești la buza gropceanului în care va fi să-ți odihnești ciolanele. Abia atunci ai să-ți dai seama că ai tot așteptat ceva întreaga viață. Și-ai să-ți spui : oare de ce dracu am stat să aștept, în loc să-mi fi îngăduit și eu bucuriile de care aș fi fost în stare ? Cum ar fi și-acum, de pildă : ai niște bani în buzunar, ai văzut niște cizmulițe mai aparte, fă-i, mă, o bucurie femeii ! Poate că nici n-ai să mai dai de-un prilej ca ăsta. Fetele doar nu ți-au ajuns încă la vârsta măritişului, s-or găsi și pentru ele niște încălțări să le poarte. Pe câtă vreme cizmulițele astea — poate că doar o dată în viață ai să...

Serghei reveni în magazin.

— Ia dă-mi-le să mă uit la ele, ceru el vânzătoarei.

— La ce să te uiți ?

— La cizmulițe.
— Ce să vezi la ele ? Ce număr îți trebuie ?
— Le văd așa, după ochi. Numărul nu-l știu.
— Vine să cumpere și nu le știe numărul. Astea trebuie măsurate pe picior, că nu-s târlci.
— Văd și eu că nu-s târlci. Se cunoaște după cât costă, he-he...
— Păi d-aia nici n-ai la ce te uita.
— Și dacă vreau să le cumpăr ?
— Cum să le cumperi, când nu le știi numărul ?
— Ce-ți pasă ? Vreau să mă uit.
— N-ai la ce să te uiți. Dacă le-oi da așa la care cum vine...

— Uite ce-i, scumpo, se înfurie Serghei, eu doar nu cer să-ți văd matale chiloții, că nici n-am nevoie să ți-i văd. Eu îți cer să-mi arăți cizmulițele care se află ici, sub sticlă.

— Dumneata să nu-mi fii mitocan, auzi ? Să nu-mi fii mitocan. Cum se aghezmuiesc ăștia, cum încep...

— Ce să înceapă ? Cine începe ? Mi-ai dat de la dumneata să beau, de-mi vorbești așa ?

Vânzătoarea îi zvârli una din cizmulițe. Serghei o luă, o suci în mâini, îi auzi pielea scârțâind, o bătu cu unghia peste talpa care lucea parcă ar fi fost dată cu lac, pe urmă își vârâ mâna înăuntru...

„O să doarmă piciorul în ea, nu alta“, gândi cu bucurie.

— Șaizeci și cinci fix ? întrebă.

Vânzătoarea îl privea tăcută, cu ciudă.

„O, Doamne ! se miră Serghei. Asta chiar c-a prins ură pe mine. Oare de ce ?“

— Le iau, spuse în grabă, pentru ca vânzătoarea să se mai îmblânzească nițel, că doar le cumpără, n-a stat s-o sâcăie așa, de pomană. Dumitale îți plătesc ori la casă ?

Vânzătoarea, continuând să-l privească ținută, rosti cu glas scăzut :

— La casă.

— Șaizeci și cinci fix, sau cu copeici ?

Vânzătoarea îl mai privea și acum : uitându-se la ea mai atent, Serghei îi zări, într-adevăr, în ochi o ură înverșunată și o cam băgă pe mânecă. Așeză tăcut cizmulița pe tejghea, apoi se duse la casă. „Ce-o fi cu ea ? E scrântită, de se-nfurie în halul ăsta ? Păi așa te stafidești, femeie, nu mai apuci bătrânețile.“

Avu de plătit fix șaizeci și cinci de ruble. Fără copeici în plus. Îi întinse vânzătoarei bonul. Nu mai îndrăznea s-o privească în față, o privea cam la nivelul pieptului ei scofălcit. „O fi bolnavă, săraca“, gândi cu milă.

Dar vânzătoarea nu-i luă bonul. Serghei înălță privirea. Acum, în ochii vânzătoarei mai sticlea și o stranie satisfacție.

— Cizmulițele, te-aș ruga.

— La control, rosti ea cu glas pe jumătate.

— Unde vine asta ? o întrebă tot atât de încet Serghei, simțind că-ncepe s-o urască și el pe slăbănoaga dinaintea lui.

Vânzătoarea nu-i răspunse. Îl privi în tăcere.

— Unde-i controlul ? Ă ? Și Serghei îi zâmbi drept în față : Ci nu te mai zgâi așa la mine, iubito, nu te mai zgâi. Îs om înșurat. Știu și eu că oricui îi pot cădea cu tronc... da' ce să-i faci ? Rabdă și dumneata, că nu-i nimic de făcut. Unde ziceai că-i controlul ăla ?

Vânzătoarea rămase cu gura căscată. La așa ceva nici că se așteptase.

Serghei porni să-i caute pe cei cu controlul.

„Ia te uită ! se miră și el de ce fusese în stare. Ce m-o fi apucat ? Să batjocoresc în halul ăsta muieră ! Păi să nu mai faci atâta pe nebuna. Stă și tăfnește din te miri ce.“

Cei de la control îi dădură cizmulile și Serghiei porni către autobază, de unde avea să plece spre casă. (Veniseră cu mașinile lor : un mecanic și alți doi șoferi.)

Intrând în camera de serviciu, crezu că cei de acolo vor fi curioși să afle ce-o fi în cutia pe care o adusese cu el. Nimeni însă nu-l băgă în seamă. Ca de obicei, se luaseră la harță. Văzuseră pe stradă un popă tânăr și-acum încercau să-și dea cu părerea cam cât trebuia să primească el pe lună. Cel mai tare se agita Vitka Kibeakov, un ins ciupit de vârsat, cu niște ochi mari și triști. Chiar atunci când răcnea ca acum, și când — trebuie s-o recunoaștem — îi insulta pe cei din jur, ochii îi rămâneau la fel de triști și plini de înțelepciune, de parcă ar fi cătat cu o tristețe lipsită de orice speranță la el însuși, la Vitka.

— Tu știi că unul ca ăsta are „Volga“ lui personală ?! continuă să urle Rașpel (Vitka era poreclit „Rașpel“). Ăștia și când învață au bursă, o sută cincizeci de ruble. Pricepi ? Bur-să !

— Mașini personale au, ce-i drept, da' nu ăștia tinerii. Degeaba o ții pe-a ta. Mașini au ăia... cum le zice ? Apostolii, ba nu apostolii... ăia... cum le zice ?

— Ați auzit, fraților ? Apostolii au „Volgi“ personale ! Bă, hăbăuc e ăsta ! Apostol ești tu, nătă-răule !

— Bursa le e de o sută cincizeci de ruble ? Păi atunci cât trebuie să le fie salariul ?

— Da' tu crezi că așa, pe degeaba, se lasă ei prioniți ? Uite-o ! De cinci sute de ruble ce-ai zice ?

— Ba ăștia trebuie să aibă credință în ei.

Serghei nu voia să intervină în sfada celorlalți, deși, la o adică, ar fi putut obiecta că cinci sute de ruble salariu pentru un popă tânăr i se pare a fi prea mult. Nu merita însă să discuți despre asta tocmai acum. Serghei ar fi vrut să le arată celor de față cizmulițele. Le scoase din cutie, le suci în mâini. Chiar acum o să uite de popii lor și-o să tacă din gură. Ba uite că n-au tăcut. Au aruncat doar câte-o privire spre cizme și-atât. Numai unul din ei a întins mâna : ia dă-mi-le să le văd și eu. Serghei îi dădu una din ele. Șoferul (unul, străin) îi făcu să-i scârțâie pielea, o bătu cu unghia lui de fier peste talpă... Și deodată își vârî laba murdară în puful acela moale, alb ca zăpada... în cizmuliță. Serghei i-o smulse din mâini.

— Unde-ți vârî, mă, lopata ?

Șoferul râse :

— Pentru cine-s ?

— I le-am luat nevesti-mii.

Abia în clipa aceea tăcură cu toții.

— Cui, mă ? întrebă Rașpel.

— Lu' Klavka.

— Ia s-o văd și eu.

Cizmulița trecu din mână în mână : încercară și ceilalți moliciunea carâmbului, ciocăniră cu degetul talpa... Să vâre însă mâna înăuntru nu îndrăzni niciunul. Doar desfăceau carâmbul, cătând cu ochii în cuibul acela alb și pufos. Unul chiar suflă acolo, el știe de ce. Serghei se simți cuprins de-o nemai-încercată până atunci mândrie.

— Cât ai dat pe ele ?

— Șaizeci și cinci de ruble.

Îl priviră toți cu nedumerire. Serghei își cam pierdu cumpătul.

— Ai căpiat, mă ?

Serghei luă cizmulița din mâna lui Rașpel.

— Poftim ! exclamă acesta. Ce ziceți de el. Ne-a luat piuitul ! La ce-i trebuie, mă, așa ceva ?

— Să le poarte.

Serghei ar fi vrut să rămână calm și sigur pe sine, dar inima păru că începe să-i tresară în capul pieptului, iar în cap porni să-i sune, cam nelalocul ei, una și aceeași frază : „Jumate sumă pentru scuter, jumate sumă pentru scuter“. Deși știa prea bine că șaiszeci și cinci de ruble nu reprezintă chiar o jumătate din prețul unui scuter, gândul continua să-i zvâcnească cu încăpățănare.

— Ea ți-a dat poruncă să-i cumperi cizme dintr-astea ?

— Cum adică să-mi dea poruncă ? Am vrut eu să i le cumpăr.

— Unde să se ducă, mă, cu ele ? îl iscodiră ceilalți cu veselie. Glodul îi trece de genunchi, iar el dă șaiszeci și cinci de ruble pe mândrețea asta de cizme.

— Păi sunt de purtat iarna.

— Și iarna unde să se ducă ?

— Tu nu vezi că-s făcute pentru alea de la oraș ? Cum o să intre piciorul lui Klavka în ele ? Nu-ți dai seama ? Doar nasul dacă i-o intra în cizma asta !

— Știi, barem, ce număr poartă ?

— Ia duceți-vă, mă !... se oțări în cele din urmă Serghei. Ce vă doare pe voi ?

Râseră.

— Păi ne pare rău, bre ! Doar n-ai găsit în drum banii ăștia.

— Eu i-am câștigat, eu îi dau. Pe ce mi-o trăzni prin minte. Și mai lăsați-mă odată-n pace !

— Ți-o fi spus, să-i iei niște cizme de cauciuc...

Auzi la ei : cizme de cauciuc ! Serghei se înfurie de-a binelea.

— Mai bine ați vorbi de popa acela tânăr. Cât ziceați că primește pe lună ?

— Mai mult ca tine, poți să fii sigur.

— Ia te uită, mă, la ei... Fi-v-ar gura să vă fie ! Stați și numărați banii altora. Serghei se ridică în picioare. Altă treabă n-aveți ?

— Da' ție de ce-ți sare muștarul ? Ai făcut-o de oaie, lumea vrea să te lămurească. Și nu-i cazul să te enervezi...

— Nu mă enervez deloc. Da' ce rost are să-ți faci tu sânge rău pentru mine ?! Parcă le-aș fi plătit din banii tăi !...

— Păi nu pot răbda, mă, să văd omul prost. Îmi pare rău de el.

— Să-ți pară rău de tine. Auzi la el, milosul !...

Se mai sfădiră așa un timp, apoi o porniră spre casă.

Pe drum, cel care umplu paharul fu mecanicul (sta cu Serghei în cabină).

— Pentru ce ți-a dat ea banii ăștia ? Ți-a spus să-i iei altceva, așa-i ? îl întreabă el. O făcu din compasiune, fără pic de ironie.

Serghei îl stima pe mecanic, de aceea se abținu să-l înjure.

— Nu mi-a spus nimic, mormăi. Și hai să isprăvim discuția asta.

Acasă ajunseră pe înserat.

Serghei nu-și luă rămas bun de la nimeni... Nici nu merse laolaltă cu ceilalți, plecă de unul singur. Spre casă.

Klavdia și fetele se așezaseră să cineze.

— De ce-ai venit așa târziu ? îl întreabă Klavdia. De-acu' ziceam că rămâneți acolo peste noapte.

— Până le-am luat în primire, până le-am dus la autobază... Până le-au distribuit acolo pe raioane...

— Tăticule, nu ne-ai cumpărat nimic ? îl întrebă fata cea mare, Gruşa.

— Cum ? Mergând spre casă, hotărâse aşa : de-o face Klavka gălăgie, de i-o spune că-s prea scumpe, că-n loc de cizme ar fi trebuit să...

„Mă duc şi le arunc în fântână.“

— Ba am cumpărat, zise.

Cele trei se-ntoarseră spre el. Căscară ochii. În aşa fel rostise acel „am cumpărat“, încât îşi dădură seama că omul nu cumpăraseră un batic de patru ruble ori, să zicem, o maşină de tocat carne. De aceea se şi întoarseră... Rămaseră în aşteptare.

— Caută şi tu în valioară, îi zise el femeii. Se aşează pe-un scaun, îşi scoase pachetul de ţigări. Era atât de tulburat, că-ncepuseră să-i tremure mâinile.

Klavdia scoase cutia din valioară, din cutie ieşiră la iveală cizmuliţele... La lumina becului electric se văzură şi mai frumoase. Ziceai că râd, nu alta. Fetele săriră în sus... Că vai, că aoleu...

— Măiculiţă ! Mi se taie picioarele !... Cui le-ai luat, omule ?

— Cui să le iau ? Ție.

— Zău că mi se taie picioarele !... Klavdia se lăsă pe marginea patului, patul trosni... Cizmuliţa orăşenească porni cu îndrăzneală să încalţe piciorul cel vânjos, ţărănesc. Şi se-nţepeni. Serghei simţi cum îl trece un junghi prin inimă. Piciorul nu se ducea mai departe. Era prea îngust carâmbul.

— Ce număr ai luat ?

— Treizeci şi opt.

Nu, nu intră. Serghei se ridică, trase şi el de cizmuliţă. Degeaba.

— Şi-i a mea măsura...

— Uite-aici e necazul. La carâmb.

— Ce fel de picior oi avea, fir-ar să fie !
— Nu te repezi. Pune-ți un ciorap mai subțirel.
— Care ciorap ? Tu nu vezi că nu intră ?
— M-da...
— Of-f ! Ce fel de picior oi avea și eu, Doamne !
Avântul li se potoli.

— Of-f ! se căina Klavdia. Ce picior o mai fi și
ăsta ? Cât ai dat pe ele, omule ?

— Șaizeci și cinci. Serghei își aprinse o țigară.
I se păru că nevastă-sa nu auzise prețul. Zic, șai-
zeci și cinci de rublișoare, atâta m-au costat.

Klavdia se uită la cizmuliță, îi mângâia mașinal
carâmbul. Ochii i se umpluseră de lacrimi... Ba nu,
auzise foarte bine...

— Naiba să-l ia de picior ! spuse din nou. O dată
avusei și eu parte... Of !

Junghiul îl săgetă din nou pe Serghei... Milă.
Dragoste pe jumătate uitată. Atinse ușor mâna ne-
vesti-sii care mai mângâia și acum cizmulița. I-o
strânse. Klavdia îi aruncă o privire... Ochii li se
întâlniră. Klavdia zâmbi rușinată, scutură din cap,
așa cum făcea mai demult, în tinerețe : cumva bă-
iețește, ca un flăcău poznaș de la ei, de la țară, și
totodată cu mândrie, cu demnitate.

— Tu, Grușa, să știi că al tău e norocul ! zise
ea, întinzându-i fetei cizmulița. Încearc-o.

Fata rămase cu ochii la maică-sa.

— Hai ! făcu Serghei. Scutură și el din cap. O
isprăvești bine p-a zecea, ale tale sunt.

Klavdia râse.

...Înainte de a se duce la culcare, Serghei avea
obiceiul să se așeze pe un taburet scund la ușa bu-
cătăriei, să-și fumeze ultima țigară din ziua aceea.
Așa făcu și acum. Fuma gânditor, retrăia clipele
legate de cumpărătura făcută, încerca să-i priceapă

tâlcul neașteptat și, după cum i se părea, profund. În suflet i se cuibărise o dulce împăcare. Ar fi fost păcat să-i tulbure cineva simțământul acela plăcut, clipele atât de rar gustate.

Klavdia făcea patul în odaie.

— Hai, vino... îl chemă într-un târziu. El nu-i răspunde. Înadins. Să vadă de i-o mai spune ceva.

— Sergunea ! îl chemă, alintându-l.

Serghei se ridică, stinse muclele țigării și se duse dincolo. În drum, zâmbi în sinea lui și clătină din cap... Dar de gândit nu gândi așa : „I-am luat cizmulițe și uite-o ce blândă s-a făcut“. Nu, aici nu-i vorba de cizmulițe, firește. E vorba că...

Nu-i nimic. E bine.

VANKA TEPLEAȘIN

Vanka Tepleașin, bolnav de ulcer duodenal, se afla internat la spitalul sătesc. Se internase acolo de mai multă vreme. Într-o zi însă veni la spital un cetățean de la raion, medicul îl chemă pe Vanka la el în cabinet și, împreună cu cetățeanul acela, se apucară să-l sucească, să-l învâртеască, să-l apese pe burtă, să-l ciocănească pe spate... Cei doi discutară apoi între ei și-n cele din urmă îi spuseră lui Vanka :

— Pleci la spitalul orășenesc ?

— Pentru ce ? îi întrebă, nedumerit, Vanka.

— Ca să stai acolo. Așa cum ai stat și aici. Uite... o să te trateze dumnealui, Serghei Nikolaevici.

Vanka se declară de acord.

La spitalul orășensc fu instalat cu tot confortul. Cei de-acolo începură să-i zică „bolnavul nostru tematic“.

— Da' bolnavul tematic unde-i ? venea sora să întrebe.

— S-o fi dus să fumeze la toaletă, îi ziceau bolnavii. În altă parte unde să fie ?

— Iar s-a dus să fumeze ? Of, ce să ne mai facem cu tematicul ăsta !...

Lui Vanka însă spitalul orășenesc nu-i prea fu pe plac. Celor din salon avu timp să le istorisească mai toate pățaniile prin care trecuse : cum a fost cât pe ce să i se ridice carnetul de șofer, cum a nimerit altcândva cu mașina în apă, de-a fost gata-gata să se înece...

— Gheața o și vedeam în fața mașinii, cum se cocoșează : ca o movilă. Deschid portiera, măresc nițeluș viteza. Când colo, simt deodată că mă duc în jos ! Povestind, Vanka se grăbea, sărea de la una la alta, gesticula. Simt că mă duc în jos !... Exact ca dup-o movilă — Apa — jart ! în parbriz. Mă reped să deschid portiera, portiera înțepenită. O lo-vise rău un sloi. Văd că mă duc la fund. Apa-n cabină — să-noți, nu alta. Mă reped atunci la ailaltă portieră, ies afară, mă uit în juru' meu...

— Ei, asta-i... Parcă ai fi nimerit la o baie de aburi : „ies afară, mă uit în juru' meu“... Mai la-să-te de iordane.

Vanka, stând în patul lui, își holbă ochii plini de sinceritate.

— Iordane ?? Câteva clipe nici nu găsi cuvântul potrivit. Păi eu... Auzi vorbă ! Păi astea-s iordane ? Eu...

Și-ntr-adevăr, doar o dată dacă te uital la el, îți și ziceai că băiatul acela nici nu s-o fi pricepând să

tragă o minciună. Căci și pentru așa ceva îți trebuie o anume iscusință.

— Zi mai departe, Vania. Nu-i băga în seamă.

— Păi m-am uitat în sus : văd o gaură albastră. Era copca aia, pe unde spărsesem eu gheața... Am pornit înot într-acolo.

— Da, cât ai stat, bre, sub apă ?

— De unde vrei să știi ? N-oi fi stat mult. Asta când povestești pare că durează. Mai ales că te și-ntrerupe lumea...

— Zi-i, zi-i.

— Am scos capu' din apă... Văd niște cetățeni venind în fugă. M-au băgat rapid la unu' în casă...

— Și dă-i cu votcă ?

— Ba nu. Întâi m-au frecționat cu odicolon. O săptămână-ntreagă am mirosit a „Garoafă roșie“. Abia după aia au dat fuga să-mi aducă votcă.

...Apoi, pe nesimțite, Vanka s-a pomenit tânjind. Sta ore întregi la fereastră și se uita cum își duce traiul strada aceea, străină de cugetul și de inima lui. Ciudat și-l ducea : toată lumea striga, se agita, dar nimeni parcă nu-l auzea pe celălalt. Grăbiți, oamenii alergau după treburile lor, dar pentru că de sus arătau cu toții la fel, ai fi zis că, de fapt, nu se-ndreaptă nicăieri, că totul nu-i decât o ciudată fugă pe loc. Și astfel, Vanka se obișnuie curând doar să lunece cu privirea peste oameni și peste mașini. Se mai întâmpla să treacă pe-acolo, frângându-se din mijloc, câte-o fetișcană cu o fustiță pe ea, și-atunci Vanka o urmărea lung cu privirea. În rest, totul rămânea ca și mai înainte. Curând, își dădu seama că-l cuprinde urâtul. Se simți însingurat.

Mare îi fu însă mirarea și bucuria când, într-una din zile, o zări, fără veste, în lumea aceea a străzii, pe maică-sa... Bătrâna traversa cu băgare de seamă,

se uita cu teamă împrejur. Draga de ea ! Uite că i-a trecut prin minte să vină, să-l vadă !

— Vine mama ! strigă el cu bucurie.

Atât de neașteptat îi fu strigătul, atât de spontan dăduse glas bucuria omului, încât cei din salon izbucniră în râs.

— Unde-o vezi, Vanea ?

— Uite-o colo ! E-aceea cu sacoșa în mână ! Vanka se plecă peste pervaz și strigă răsunător : Ma-mă !

— Du-te jos, la poartă, îl sfătui unul din bolnavi. Că s-ar putea să nu-i dea drumul : azi nu-i zi de vizită.

— Ba o să-i dea. O să le spună că-i venită de la țară...

— Vezi să nu-i dea ! Dacă-i ăla slabu, cu ochii roșii acolo, nu-i dă drumul, să-l tai.

Vanka ieși în fugă din salon.

Jos, la poartă, maică-sa se și afla lângă slabul acela cu ochii roșii și se ruga de el. Slabul nici măcar n-o băga în seamă.

— E mama mea ! îi striga Vanka încă înainte de a ajunge în dreptul lui. A venit la mine !

— Nu-i voie decât miercurea, sâmbăta și duminica, glăsui cu o voce lipsită de expresie cel cu ochii roșii.

Mama se bucură și ea, zărindu-l pe Vanka, ba chiar porni spre el, dar cel cu ochii roșii i se puse în drum.

— Înapoi.

— Nu vezi c-a venit la mine ? îi strigă Vanka. Ce ai ?

— Numai miercurea, sâmbăta și duminica, croncâni din nou portarul sau cum s-or mai fi numind ăștia.

— Păi n-am știut, făcu bătrâna, că-s venită de la țară... N-am știut, tovarășe. Doar să șed cu el oleacă, undeva pe-o băncuță...

Vanka își dădu seama atunci, pentru prima oară — căci faptul îi atrase atenția — cât de jalnic se făcu deodată glasul maică-sii, ba parcă se și învățase cu glasul acela, se deprinsese cu el, și cât de repede se petrecuse acest lucru... I se făcu rușine că ea se roagă de portar cu atâta umilință. Îi porunci să tacă :

— Mai taci, mamă.

— Păi vreau să-l lămuresc pe tovarășu'... Asta vreau.

— Mai taci ! îi zise din nou Vanka. Tovarășe ! i se adresează el politicos și cu demnitate portarului, dar acesta nici măcar nu se uită la el. Tovarășe ! ridică tonul Vanka. Doar cu dumneata vorbesc.

— Vanea, rosti pe un ton grijuliu mama, știind că feciorul ei poate nici una, nici două, să scape caii la vale.

Cel cu ochii roșii continua să aibă aceeași privire indiferentă, ca și când nu i s-ar fi aflat nimeni în preajmă și nu s-ar fi rugat nimeni de el dintr-o parte și alta.

— Hai să ne-așezăm uite-acolo, zise Vanka, încercând din răputeri să rămână calm, și-i arătă mamei o bancă aflată în spatele portarului. Și trecu îndată pe lângă acesta.

— În-napoi, făcu portarul, chiar cu un fel de silă în glas. Și încercă să-l prindă pe Vanka de mânecă.

Vanka parcă s-ar fi așteptat la așa ceva. De-abia îl atinse cel cu ochii roșii, că-i și dădu cu un gest brusc brațul la o parte și, albindu-se de astă dată la față, dar cu o voce încă potolită, îi zise din nou maică-sii.

— Uite colo, pe banca aceea.

Se aștepta însă și la ceea ce avea să urmeze : să-l prindă, adică, cel cu ochii roșii de spate. Și acesta îl prinse, într-adevăr. De gulerul dungat al pijamalei. Și îl trase cu putere înapoi. Vanka însă îl apucă de mână și i-o strânse cu atâta putere, încât cel cu ochii roșii își strâmbă gura.

— Dacă-ți mai dai o dată drumul la mână, făcu Vanka privindu-l țintă și negăsind pe loc niște vorbe mai tari, să știi că... să știți că o să avem amândoi o discuție foarte serioasă.

— Vanea, făcu aproape cu lacrimi în ochi mama. O, Doamne, Doamne...

— Șezi, îi spuse el cu o voce ușor răgușită. Șezi uite ici. Ia spune, cum o mai duceți ?...

Pentru o clipă, cel cu ochii roșii rămase uluit, apoi se puse în mișcare și dădu alarmă.

— Evstigneev ! Lizaveta Sergheevna ! răcni el. Veniți fuga ! Aici e acte abuzive ! Și, desfăcându-și larg brațele, ca și când ar fi trebuit să prindă un nebun furios, se repezi spre Vanka. Acesta însă ședea nemișcat pe bancă, doar se încordase din tot trupul și se uita de jos în sus spre portar. Și sub privirea lui, cel cu ochii roșii își încetini pașii și se opri. Întoarse însă capul și răcni din nou : Evstigneev !

Din încăperea alăturată ieși în fugă Evstigneev, un ins cu trupul pătrat, îmbrăcat într-un halat alb și cu o chiflă în mână.

— Ce-i ? făcu el, neînțelegând unde se petrec actele abuzive, și cine e cel care le săvârșește.

— Vino fuga ! răcni cel cu ochii roșii. Și, desfăcându-și brațele, se și năpusti asupra lui Vanka.

Vanka îl întâmpină... Portarul zbură spre perete. În clipa următoare însă, Evstigneev observă și el, în fine, „actul abuziv“ și se repezi spre Vanka.

...Nu izbutiră să pună mâna pe el... Vanka n-o luă la fugă, dar nici nu se lăsă prins, deși Evstigneev acela era un bărbat vânjos și, împreună cu celălalt, se căzniră din răspuțeri s-o facă, ba încă Vanka își dădu silința să nici nu prea zboare pe sus scaunele și mescioarele. Totuși n-avu încotro și mescioara portarului săgetă prin aer, iar cana cu apă care se afla pe ea căzu jos și se sparse. Se iscară țipete, gălăgie... Veniră în goană o sumedenie de halate albe. Veni și Serghei Nikolaevici, medicul lui Vanka... Abia izbutiră să-i potolească pe Evstigneev și pe cel cu ochii roșii. Vanka fu dus la salon. Însuși Serghei Nikolaevici îl duse acolo. Era tare necăjit.

— Ce-ai făcut, măi Ivane ?...

Vanka însă, dimpotrivă, se liniști cu totul. Își dădu seama limpede că trebuie să plece numaidecât acasă. Ba chiar îi spuse și maică-sii să-l aștepte la poartă.

— De ce naiba ți-ai pus tu mintea cu el ? nu izbutea să priceapă Serghei Nikolaevici, un om încă tânăr. Vanka avea pentru el o stimă deosebită.

— Păi că n-a lăsat-o pe mama să intre.

— Să-mi fi spus mie și rezolvam eu totul. Hai, du-te în salon. Ți-o trimit îndată.

— Nu e cazul. Acuși plecăm acasă.

— Cum acasă ? Ce vorbă-i asta ?

Vanka rămase însă neînduplecat, fapt pe care nu și-l putea explica nici lui însuși. Se și liniștise tocmai pentru că-și spusese că va pleca acasă. Serghei Nikolaevici încercă să-l înduplece, aducându-l în micul său cabinet. Ba chiar îi spuse cam așa :

— Cât despre maică-ta, poate să stea la mine. Vreo trei zile. Sau cât pofteste. Că eu am loc destul. Cu tine să știi că n-am dus treaba la capăt. Pricepi ? Pur și simplu mă tragi pe sfoară. Nu-i mai

băga în seamă pe proștii ăia. Ce le putem face ? Mama o să vină în fiecare zi pe la tine.

— Nu, spuse Vanka. Își aminti din nou cu câtă umilință se rugase maică-sa de cel cu ochii roșii... Nu. Nu mai stăruiți.

— Să știi că nu-ți fac bilet de ieșire.

— Am să sar pe fereastră... Plec la noapte așa cum sunt : în pijama...

— O-of ! mormăi, necăjit, Serghei Nikolaevici. N-are, măi, nici un rost...

— Nu-i nimic. Vanka se și înveselise. Doar că-i părea rău nițel că doctorul acela al lui... s-a necăjit așa de tare. O să găsiți pe-altcineva cu ulcer... Doar e și ăla de lângă geam, roșcatul, are și el ulcer.

— Nu-i vorba de asta. Zic că n-are rost să faci așa ceva.

— Ba nu. Vanka se simțea din ce în ce mai ușurat. Vă rog să nu vă supărați.

— Cum vrei... Serghei Nikolaevici era totuși foarte necăjit. Nici ca să te țin așa, cu sila, nu fac mare lucru. Poate că te răzgândești ?... Mai stai nițel, îți vii și tu în fire...

— Nu. M-am hotărât.

Și Vanka porni în goană spre salon, să-și strângă cele câteva lucruri pe care le avea acolo.

Bolnavii săriră la el cu gura :

— Prostule ! Mai bine te-ai duce să...

— Țștia de-aici te-ar fi vindecat. Serghei Nikolaevici ar fi dus treaba la capăt.

Nu izbuteau deloc să priceapă oamenii aceia că în curând el, împreună cu maică-sa, se vor sui în autobuz și nici într-un ceas de vreme vor ajunge acasă. Nu izbuteau s-o priceapă și basta.

— Din cauza unui prost să nu-ți refaci tu sănătatea. Vai de capu' tău.

— Trebuie să fim oameni, rosti Vanka pe un ton răzbunător și calm totodată, poate chiar solemn. Clar ?

— Clar, clar... Degeaba te pripești, degeaba.

— Mai bine i-ai fi băgat v'o cincizeci de copeici în labă ăluia cu ochii roșii și-ar fi fost totu' în regulă.

Vanka își luă, vesel, rămas bun de la toată lumea, le ură tuturor sănătate și, cu sufletul ușurat, se repezi în jos, pe scară.

Ajuns jos, la subsol, se duse să-și ia în primire hainele. Omul care le elibera era chiar Evstigneev, cel de adineaori. Văzându-l pe Vanka, se uită la el fără urmă de supărare, ba chiar îi spuse cu părere de rău :

— Te-au dat afară ? Păi vezi...

Câteva clipe mai târziu, aducându-i lui Vanka hainele, se aplecă spre urechea lui și-i spuse încet, cu un reproș întârziat :

— Să-i fi dat vreo cincizeci de copeici și gata socoteala : nu mai ieșea nici un fel de scandal. Of, tinerețe, tinerețe... Nu puteai și tu să te gândești ?

— Trebuie să fim oameni, nu să umblăm după ciubucuri, spuse din nou, cu multă gravitate, Vanka. Aici însă, la subsol, printre mulțimea aceea de cuiere, în norul înecăcios de naftalină, fraza își pierdu din solemnitate. Evstigneev nici n-o băgă în seamă.

— Or fi astea ghetete ? Îs ale tale ?

— Ale mele.

— Nici nu te-ai făcut bine și-ai și plecat...

— Las' că mă tratez acasă.

— Aca-asă ! Vezi să nu te tratezi...

— Hai noroc și alta-n loc ! îi zise Vanka.

— Să fii sănătos. Vorbește și tu cu doctoru'... poate mai rămâi. N-avea rost să te iei la hartă cu prostu' ăla.

Vanka nu mai stătu să-i explice lui Evstigneev situația : era grăbit să ajungă la maică-sa, care, de bună seamă, ședea acum și plângea lângă ăla cu ochii roșii.

Într-adevăr, așa era. Bătrâna ședea pe bancă, în spatele portarului, și-și ștergea lacrimile cu colțul broboadei. Cel cu ochii roșii sta în picioare în dreptul mescioarei sale și privea în lungul coridorului : într-o parte și-n alta. Sta drept ca un băț. Vanka nici nu-l zări bine, că inima îi și începu să bată cu putere. Își încetini pașii, gândindu-se că ar trebui să-i zică ceva, măcar acum, la plecare. Să găsească pentru el o vorbă mai tare. Dar, ca un făcut, nu-i venea nimic în minte.

— Să fii sănătos ! îi zise în cele din urmă. Cârli-gosule !

Insul cu ochii roșii clipi, luat pe neașteptate, dar nu întoarse capul : continuă să privească în lungul teritoriului pe care-l păzea.

Vanka îi luă maică-sii sacoșa din mâini și coborâră amândoi treptele aceluia spital mult lăudat, unde, după cum se zvonea, mai că și boala canceroasă puteai să ți-o vindecii.

— Nu mai plânge, îi zise Vanka maică-sii. De ce să plângi ?

— Văz că nicăieri, băiatu' mamii, nu ești în stare, nu-ș' de ce, să prinzi rădăcini, îmi exprimă bătrâna gândul amar. Doar și atunci, la profesională...

— Bine, bine !... Mai dă-i încolo cu profesionala lor... Și-ți mai spun ceva : să nu te mai rogi de nimeni, așa cum te-ai rugat adineaori de ăsta, cu

ochii de iepure. Să nu te rogi niciodată de nimeni. Clar ?

— D-apoi poți răzbi dacă nu te rogi ?!

— Păi... nici așa nu se poate. Mi-e rușine mie când te văd.

— Ți-e rușine... Uite acuși o să trebuiască să fac rost de niște hârtii, ca să mă scoată și pe mine la pensie. Dacă nu te rogi de unu' și de altu', faci v'o treabă ?

— Bine, bine... Pe mama nu prea puteai s-o convingi cu una, cu două. Ce mai e nou pe-acasă ?

— Nimic. Te internezi iar la noi, la spital ?

— Oi vedea, zise Vanka. Mă simt și așa mai bine.

Curând ajunseră la gară, se suiră în autobuz și plecară spre casă.

LA TAIFAS SUB CLAR DE LUNĂ

Maria Selezneva lucrase la o grădiniță de copii, dar într-o zi i s-au găsit nu știu ce fel de bacili și i s-a spus că trebuie să se recalifice.

— Încotro să mă mai recalific, maică ? făcuse cu amărăciune bătrâna, căreia până la vârsta pensionării nu-i mai rămăsese decât vreun an și jumătate. Îi lesne de spus : recalifică-te... Da' pot eu oare să plec așa, pe nepusă masă ? Îndemnul acela, „să te recalifici“, ea crezuse c-ar proveni de la cuvântul „cale“ și-ar însemna „s-o iei la drum undeva, în altă localitate“.

A făcut lumea haz de ea și-n cele din urmă i s-a propus să intre paznic la magazinul sătesc. Maria a stat nițeluș pe gânduri, apoi s-a învoit.

Și-a început să facă de pază la magazin.

Și-n fiecare noapte s-a înădădit să vină la ea bătrânul Baev. Baev ăsta își făcuse veacul pe la tot soiul de cancelarii — ba la sovietul sătesc, ba la centrul de colectare a blănurilor, ba la cancelaria colhozului — mânuind pretutindeni bilele acelea de lemn pe sârmele abacurilor : dacă le-ai fi pus grămadă pe toate câte le vânturase el de-a lungul anilor, ar fi ieșit fără îndoială o movilă cât ditamai casa. El, în schimb, era un omuleț prizărit, nu încerca niciodată să iasă-n frunte, nu făcuse în viață nici o prostie mai gogonată, dar nici un lucru din cale-afară de deștept. Și uite-așa, cu pasul lui nici prea întins, nici prea domol, străbătuse o cale de șaizeci și trei de ani, apoi, vorba ceea : la revedere și n-am cuvinte. Între timp își crescuse copiii — două fete și-un băiat — își înălțase și-o casă pe cinste, cu patru odăi... Când se dumiri lumea mai bine, își zise că Baev ăsta n-a fost chiar un om prost. De dus, a dus-o destul de bine, și-a înjghebat o gospodărie acătării și toate i-au mers din plin. Auzind asemenea păreri, Baev își zise până la urmă că o fi, într-adevăr, un om cu cap și, de-a-tunci, stând cu câte cineva de vorbă, începu să dea de înțeles cum că ar fi un bărbat foarte deștept. De fapt, nu-i plăcuse niciodată să aibă de-a face cu deștepți dintr-ăștia, nu li se împotrivise niciodată, le accepta în mod pașnic superioritatea de orice fel ar fi fost ea să fie, dar iată că acum, având undeva, în străfundul conștiinței sale, ideea că nu mai e primejdios s-o facă, o luă și el pe urmele lor și căută cu multă stăruință să-i convingă pe toți că-i pe drept cuvând de-o înțelepciune rară.

În ultima vreme Baev era chinuit de insomnii și se înădădise să vină la Maria, cea care făcea de pază la magazin, ca să mai stea cu ea la taclale.

Noaptea, Maria ședea la frizerie, adică într-o căscioară unde în timpul zilei lucrau frizerii, noaptea venind să șadă acolo Maria. Prin fereastra ce-o avea în față putea să vadă bine toată clădirea magazinului.

În căsuța aceea, a frizeriei, plutea o mireasmă stătută, înțepătoare, de colonie, era cald și cumva foarte plăcut. Și nici nu-ți era frică. Întreaga piațetă dintre magazin și frizerie era scăldată în lumină : nopțile începuseră a fi pe atunci cu lună plină. Erau niște nopți de-o mare frumusețe : luna parcă o cobora cineva cu frânghia, atât părea de mare și apropiată. Ziua, omătul începuse să se mai topească, dar odată cu căderea nopții totul se făcea ca de sticlă și, în lumina aceea albastră, revărsată cu dărnicie, sclipea orbitor, de parcă nici n-ar fi fost aieva.

Cei din căsuță nu aprindeau becul și pe pereți porneau să joace pete de lumină, venind de la gura încinsă a sobei. Pâlpăirile acelea fugare, tremurătoare, se împleteau între ele, se despleteau și se legănau întruna. Era nespus de plăcut să stai de taină acolo, în universul acela mic, legănător, dându-ți seama cu bucurie că dincolo de fereastră viața își desfășoară marele necuprins și că ești și tu o părticică a acestuia. Și că mâine va fi o nouă zi, iar tu vei fi și-atunci de față și poate că vei avea parte de ceva frumos. Căci dacă ești deștept și știi să trăiești, te poți aștepta, firește, și la lucruri frumoase.

— Că oamenii ce fac : trăiesc numai pentru ziua de azi, se pornea să filozofeze Baev. Or, viața trebuie să ți-o gândești de la un cap la altul. Să-i întocmești, ca să zic așa, devizul... Baev făcea o mină plină de înțeles, cu care prilej buza de sus i se ducea undeva, spre nas, iar ochii i se îngustau,

ajungând ca două crăpături, încât te așteptai din clipă în clipă să zică : „țe vlei, nene ?“ Devizul ! repeta el. Se-apucă oare un gospodar înțelept să-și înalțe casa, fără a socoti dinainte de câte și de ce fel de materiale dispune ? În treburile contabile-cești, asta se cheamă deviz. Că se-ntâmplă și-așa : se-apucă unul să-și dureze casă cu patru camere, vrea; chipurile, să aibă spațiu, da' minte nu-i ajunge decât pentru o chichineată cu două odăițe, ba chiar și pentru aia de-abia, de-abia. Își irosește dumnealui puterile pân-la treizeci de ani, țipă, face gălăgie, da' după aia — sufletu'.

Maria dădea din cap, ca și când ar fi spus : ai dreptate, ai dreptate. Părea, într-adevăr, că Baev, om deștept fiind, n-a stat să-și irosească și el puterile prin toate cancelariile prin care trecuse, ci și le-a păstrat cu grijă deosebită, căci mai arăta și astăzi rotunjour la față, durduliu, gata să-și prelungească cel puțin cu douăzeci de ani viața, căreia i-o fi făcut din timp acel deviz despre care vorbise.

— Prea sunt repeziți dumnealor ! Uite, de pildă, eram internat odată la spitalul orășenesc... Mă du-sese acolo unul, Neverov, a lucrat la noi pe timpul războiului ca președinte al comitetului executiv. Ți mai aduci aminte de el ?

— Nu-mi aduc aminte. Că s-au perindat mulți pe-acolo.

— Neverov îi zicea, Vasili Ilici. Să vezi ce-a pățit omul. Nu-și făcuse planul la colectarea lap-telui și vorba ceea... îi venea să se spânzure. Întru într-una din zile la el în birou și-i zic : „Vrei să te-nvăț, Vasili Ilici, cum s-o scoți la capăt ?“ „Ia zi“, el de colo. „Spune-mi, zic, mai au de adus ceva lapte colhoznicii ?“ „Aproape că nu mai au, zice. Da' de ce ?“ Zic : „Mai întâi verifică bine dacă mai au sau nu mai au“.

— Of, ce de lapte am cărat și eu pe-atunci ! își aminti Maria. Mulgeam în câte-o zi vaca și duceam totul la colectare. Le turnam doar câte-o cană la copii, restul îl duceam tot. Că erau și niște planuri pe vremea aia... de-ți făceau silă, nu alta !

— Stai să vezi mai departe ! făcu Baev, înviorat de amintirea istețimii sale de odinioară. „Au adus, zic, tot laptele ? Sau nu ?“ Neverov o strigă de îndată pe secretară. „Adă-mi, zice, scriptele“. Ne-am uitat în ele : adusese lumea aproape tot, nu mai rămăsese de adus decât o cantitate mică. „Poftim, zice, nu mai au de-adus aproape nimic.“ „Bun, fi zic eu, hai acu : să stăm să ne gândim. Până la cifra din plan mai lipsesc atâția litri — acu' nu mai țin minte câți anume. Este ? Iar colhoznicii au adus aproape tot. Se pune, deci, întrebarea : de unde mai luăm restul de lapte ?“ „Haide, zice el, și nu mă mai... vorba aia, la cap. Spune ce ai de spus.“ Avea asta o gură spurcată, ce nu s-a pomenit. Pun atunci mâna pe abac și zic : hai și-om face o socoteală... Să zicem că dumneata, de pildă, i se adresă el Mariei, ai de predat la colectare cinci sute de litri. Făcu un gest, ca și când ar fi mișcat cinci bile la un abac închipuit și se uită la ea cu răbdare și îngăduință. Pricepi ? Asta în cazul când procentul de grăsime al laptelui pe care-l dă vaca dumitale este, să zicem, egal cu atâta. Baev mai mișcă vreo câteva bile închipuite, ceva mai sus față de cele dintâi. Se constată însă că acest procent e mai scăzut decât ar fi trebuit să fie pentru cei cinci sute de litri. Pricepi ? Și-n cazul ăsta, dumneata trebuie să aduci în total nu cinci sute, ci, să zicem, cinci sute șaptezeci și cinci de litri. Ai priceput cum stă treaba ?

Maria încă nu pricepuse.

— Uite-aşa a făcut şi el : s-a holbat la mine. Adica, nu pricep şi pace. Păi, zic, scade de la toţi câte-o unitate din procentul de grăsime şi-o să obţii o cantitate de lapte în plus. Laptele ăsta îl treci ca fiind colectat de la colhoznici. Că, zic, lapte să fie : în scripte poţi să-l treci cum îţi vine mai la îndemână. Măi ce bucurie l-a apucat ! Cere-mi, zice, orice doreşti ! Păi, zic, doresc să mă duci la spitalul orăşenesc, să mai stau şi eu oleacă la pat. Şi m-a dus omul.

Maria tot nu putea să priceapă cum au scos-o ei la capăt cu colectările.

— Of, Doamne ! făcu Baev. Uite, îţi mai spun o dată. Să zicem că dumneata ţi-ai dus cei cinci sute de litri, iar după câteva zile ăia îţi spun : să ştii, cetăţeană Selezneva, că mai ai de adus şaptezeci şi cinci. Dumneata de colo : păi cum aşa ? Iar ăla, unul ca mine, cu abacul în mână, îţi zice : păi să calculăm împreună... A apărut, zice, o greşală la procentul de grăsime, n-a făcut un funcţionar de-al nostru socoteala cum trebuie... Mă rog, cum necum, da' eu am ajuns la spital. Pe ăi de la ţară nici acum nu-i prea primeşte, da' pe mine m-au primit. Şi-ncă în ce perioadă !

— Da' pentru ce ? Te-mbolnăviseşi ?

— Cum să-ţi spun... Nu mă-mbolnăvisem. Ce-i drept, aveam şi pe-atunci un defect la ochi. Aproape că orbisem. D-ăia nu m-au luat nici la război. Da' nu pentru asta m-am dus la spital, ci pentru că... cum să spun... Aveam chef să stau şi eu internat la spitalul ăla orăşenesc. Țin minte că mai eram încă tânăr când îmi încolţise ideea asta în minte : cum să fac să mă internez la spital ? Şi uite că nimerisem ocazia. M-da. Am venit, în fine, acolo, m-au dus la pat, totul curăţel, cearşafuri, una, alta,

lângă pat o noptieră... În salon mai erau alți cinci hadamaci, fiecare cu câte ceva : unul știu că era cu mâna, altul cu capul bandajat, mai era și-un tractorist de-avea tot spatele ars : luase foc pe undeva niște benzină și se nimerise și el acolo. Bu-un. În ordine, zic, uite că dorința mi-e pe cale să se-mplinească.

— Adică cum ? Doar să stai la pat și-atâta ? încă nu se putea dumiri Maria.

— Atâta. Ia să vedem, zic, cum o să-nceapă ăștia să mă-ngrijească ? Auzisem că e pe acolo o îngrijire deosebită. Pân-la urmă n-am constatat în privința asta nimic deosebit, mai mult mă sâcăiau cu întrebările : că ce te doare, că unde te doare ? Inima, zic, mă doare : încearcă și te dumirește, în gândul meu, ce am eu la inimă ! M-au tot ciocănit, m-au tot ascultat — degeaba : n-au ajuns la nici un rezultat. Da' eu am adus vorba de spital, că discutam cum e cu omenirea asta... Am venit deci în salon, văd că sunt armăsarii ăia acolo... Le-am zis frumos „Bună ziua, băieți !” și m-am culcat să mai trag un pui de somn, că, vorba ceea, venisem de la drum lung, m-a hurducat și căruța aia de mi-a-ntors stomacul pe dos... Zic, să dorm și eu oleacă. Nici nu m-am trezit bine, că haidamacii au și sărit la mine : „Trebuie, nene, să te pregătești pentru analize”. „Cum să mă pregătesc ?” „Păi, să aduni excremente, nouă sute de grame, plus o sticlută cu sudoare.” M-am mirat, desigur, însă...

În clipa aceea, pe Maria o apucă un râs cu hote. Râse până ce-o podidiră lacrimile. Baev mai întâi pufni supărat, totuși așteptă cu răceală ca ea să se potolească.

— Și cum a fost ? întrebă Maria, ștergându-se la ochi cu colțul broboadei. Le-ai adunat pe toate ?

— Întâi și-ntâi m-am apucat s-adun sudoare, re-luă Baev, nemulțumit că istorisirea luase o cu totul altă întorsătură : ar fi vrut să arate că întâmplarea cu pricina are un anume tâlc. M-au învelit ăia cu păturile, au mai pus și două saltele pe deasupra, iar sticlăuța mi-au poruncit s-o țin subțioară : chipurile să picure sudoarea într-însa. Ca să vezi ce minte la oameni : și mai ziceau că-s bolnavi ! Asta în loc să stea și să se gândească : uite, mă, a-nceput un război atât de înfricoșător, pe noi, că suntem mecanizatori, ne țin ăștia mobilizați pe loc : păi să nu ni se audă nici gura măcar, să ne facem cum că nici n-am fi pe lume. Ei bine, dumnealor se-apucă de drăcii. Au stat ei oare să judece că au toată viața înainte, că trebuie să și-o planifice și ei, să-i calculeze, ca să zic așa, resursele existente ? Da' de unde ! Mai bine să rânjească și să necheze, decât să stea și să-și bată capul...

Maria își aduse aminte de cele nouă sute de grame de excremente și izbucni din nou în râs. Își dădea seama prea bine că după niște vorbe atât de serioase ale lui Baev nu se cade să râdă, totuși nu izbuti să se stăpânească.

— Da' cu... treaba ailaltă cum a fost ? Ai scos-o la capăt ? Se șterse din nou la ochi. Nu mă pot stăpâni deloc, să mă ierți, Nikolai Ferapontici, da-i tare hazlie întâmplarea.

— Asta e, vezi, că nu ne putem stăpâni, zise Baev, supărat. Ducem o viață aiurită că, vezi Doamne, nu ne putem stăpâni ; bem și petrecem — că nu ne putem stăpâni ; facem preacurvie — iar că nu ne putem stăpâni. Ginere-meu uite c-a ajuns și la divorț, ticălosul : chipurile nici el nu s-a putut stăpâni. Armăsari. Oameni de nimic. Baev se îndârjise de-a binelea. Îmi vine câteodată să iau o bătă, să mă duc la clubul ăla al lor și să-i croiesc

numa' la cap, pe toți de-a rândul. V-ați învățat să nechezați, să dați din picioare? Ia veniți încoace să vă-nvăț eu cum se trăiește, netoților!...

Tăcură o vreme. Maria chiar slobozi un oftat: fiica ei avusese și ea niște necazuri în căsnicie.

— Da' de-ajutat, cum i-ai putea ajuta? zise ea într-un târziu. Uite, ai vrea din toată inima să-i ajuti, da' cum?

— Nicicum, făcu tăios Baev. Să se descurce singuri.

Tăcură din nou.

Baev scoase din buzunar un flacon cu tutun de prizat, trase tutunul pe nări, întâi pe una apoi pe cealaltă, și-n cele din urmă strănută cu poftă în batistă.

— Asta te-ajută la ochi? îl întreabă Maria, arătând spre sticlură.

— De n-ar fi fost ăsta, aș fi orbit demult. Numai cu el ce mă mai ajut.

— Da' de unde ți-ai stricat ochii? Că doar cei din neamul matală toți is cu vederea bună.

— Cu vederea bună... oftă Boev. Toți is cu vederea bună, da' n-au fost și deștepți cu toții. Vârî sticlura în buzunar și tăcu o vreme, dus pe gânduri. Ce-a putut, de pildă, să facă răposatul tătâne-meu cu mine... păi, vorba ceea, să dai să fugi. Nici nu ți-ar veni a crede cam ce putea el să născocască numai ca să mă-mîpiedice să mă duc la școală. Căci eram tare dornic de-nvățătură. Pe-atunci mai aveam încă-n sat școala acea parohială. Venea popa la taică-meu și-i zicea: lasă-ți, măi, feciorul să meargă la școală, că-i băiat isteț. Aș! Lu' taică-meu doar să-i fi... Sigur că-i păcat să-l pomenesc de rău, însă... în fine... Ce mă mai rugam de el, îi cădeam la picioare și plângeam de sărea cămașa

pe mine : lasă-mă, zic, tăicuțele, să merg și eu la școală ! Ți-ai găsit ! Îmi azvârlea pâslarii sub pat și gata socoteala. Cum se zice pe la noi : șezi pe cuptor și roade osu' cu spor, asta-mi era toată porunca părintească. Of-f ! Baev tăcu din nou, cuprins de amărăciune. Eu însă ce crezi că făceam ? Cum se culca toată lumea, aprindeam opaițul, mă vâram într-un colț, sus, pe cuptor, și m-apucam să citesc. Și uite tot așa, noapte de noapte, m-am ales cu vederea stricată.

— Da' de ce se-mpotriva bătrânul ?

— Mai du-te acu' de-l întreabă. Chipurile, învățătura n-ar fi o treabă pentru noi, țăranii... Era om neștiutor și-ncăpățânat. Toată viața i-am purtat pică. Când trăgea să moară, țin minte că mi-a spus : „Iartă-mă, băiete, că te-am oprit de la învățătură...” Știam, firește, cam ce răspuns trebuie să dai în cazuri dintr-astea, da' parcă m-ar fi oprit careva. „Bine, zic, acu' ce să mai vorbim ?” În halul asta ajunseseam de nesimțitor. Și asta numai din părere de rău. Că fusesem un copil tare isteț. Numai de două ori dacă citeam o poezie, și-o ziceam pe de rost, fără nici o poticneală.

— Și-o fi dat seama pân-la urmă, de ți-a zis „iartă-mă”.

— Aia e, c-a fost prea târziu... Țin minte că-ncepuse de la o vreme să vină lumea la mine și să-mi zică : „Fă-mi, rogu-te, și mie o cerere” sau mai știu eu ce altceva. Îmi aducea fiecare câte-o găină, sau vreo zece ouă, sau niște lână... câte două funturi, acolo. Puneam imediat mâna pe condei, că pentru mine să fac o cerere era o nimica toată : ici îi ziceam mai tăios, colo mai cu duhul blândeții, într-un loc o luam mai la sentiment, iar unde era cazul, strecuram câte-o vorbuliță cum că ar mai exista la noi și alte instanțe... E și-aici o-ntreagă

știință. În fine, isprăveam cererea. „Na, zic, du-te și fă-ți treaba cu ea“. Omul, deh, nu mai putea de bucurie. Nici nu băga de seamă că-ntr-un ceas de vreme eu mă și alegeam cu ditamai găină. Taică-meu însă băga bine de seamă și doar sufla pe nări : vedea limpede ce greșeală făcuse. Of, tată, tată, îmi ziceam eu în gând, păi dacă m-ai fi lăsat să-nvăț, eu... Eh, ce să mai zic ? Parcă ar mai fi fost vorba atunci numai de găinușe ?! Că ceea ce am ajuns eu mai târziu — mai întâi socotitor și-apoi contabil — am ajuns c-am stat să-nvăț de unul singur. Da' ia să fi învățat cu profesorii, vreo zece anișori la rând, cum învață astăzi nepricopsiții ăștia... Păi eu... nu știu, zău, ce-aș fi putut eu să... Of-f ! În fine, asta-i situația. Pe Baev îl cuprinsese o neprefăcută amărăciune. I se umpluseră și ochii de lacrimi, încât și le tot ștergea cu mâna. Acu' ce poți să-i mai faci ? Îmi pare rău, desigur. Păi gândeste-te și dumneata — drept e că și de-atunci a trecut vreme destulă — ce treburi importante am putut eu să duc la capăt. Păi mă trimiteau și ca revizor în alte raioane. Mergeam într-acolo câteodată și mă gândeam : dacă ați ști voi că n-am la bază decât o clasă și jumătate de Ș.P.S., cum zicea-n glumă unul de pe la noi, adică de școală parohială sătască !... Un an și jumătate, atât am umblat eu la școală, iar voi mă trimiteți să le fac altora revizie ! Tăceam mâlc, desigur, nu scoteam o vorbă.

— Ca să vezi cu ce dar te-a-nzestrat Dumnezeu : să-nveți carte ! făcu Maria cu un neprefăcut respect. De unde s-o fi iscat oare ?

— Aveam putere de observație, zise Baev. De când mă știu, îmi plăcea să cercetez toate celea. Eram copil de-o șchioapă și totuși țin minte că mă băgam pân-la genunchi în apă — era pe-atunci

un iaz în dreptul satului, dacă-ți amintești, de-
zicea Ramenskoe — și stam acolo. Stam și nu fă-
ceam nici o mișcare : mă tot uitam ce se-ntâmplă
în apă. Păi ăsta-i har de la Dumnezeu. Că așa ceva
oamenii nu pot să-ți deie. De la taică-meu, ce să
mai zic ? în loc de povește nu primeam decât sca-
toalce și-atâta.

— Ai văzut ? făcu din nou, pe un ton respec-
tuos, Maria. Mie, dimpotrivă, nici nu-mi păsa de-n-
vățătură. Mie-mi plăcea să mă joc pe uliță. Zile-n-
tregi alergam pe-afară, de nu mă mai putea aduce
nimeni acasă.

— Câteodată, să mă ierte Dumnezeu, ajung și
mă-ntreb... Baev se uită pe furiș în jurul său, ca
și când s-ar fi temut să-l audă cineva și-abia după
aceea reluă cu glas scăzut : Ajung și mă-ntreb :
nu m-o fi făcut oare maică-mea, răposata, cu alt-
cineva ?

— Aoleu ! exclamă Maria, dar o făcu și ea cu
glas scăzut, aruncând la rândul ei o privire în lă-
turi. Tușa Anisia ?! Cum poți spune, Ferapontici,
una ca asta ? Doamne ! Păi dumneata chiar îi se-
meni lu' răposatu'. Doar că ești mai plinuț și n-ai
barbă... Vezi-ți de treabă ! Și cu cine, mă rog, ar
fi putut s-o facă ?

— Ei, cu cine !... Baev se căută iar de tutun.
Da' la istețime eu cu cine-oi fi semănând ? Vezi,
d-aia mă și gândesc : pe vremea aceea veniseră la
noi niște americani : făceau niște săpături, căutau
nu știu ce, sus, pe deal... Și parcă poți să știi ?
Ăia sunt, vorba ceea... oameni descurcăreți.

— Păi dacă-i semeni lu' tata matale !

— Eh ! Îi semăn ! Dacă stai prin preajma unui
om de mic copil, cum naiba să nu-i semeni ? Până
și-un câine începe să-i semene, darmită un om !
Știi și eu ?... Poate-oi vorbi cu păcat. Numai că

prea... opuse ne-au fost vederile. Simt, uite-aşa, că nu-s neam de ţăran. Nicicând nu m-a tras inima să ar pământul ori, mă rog... să fac alte treburi cu care se-ndeletnicesc ţăranii. Şi nici spre băutură nu m-a îndemnat inima. Baev nu părea să susţină orbeşte că nu-i neam de ţăran. Părea mai degrabă să reflecteze la toate astea cu îndoială în suflet. Căci dacă stai şi te gândeşti, reluă el, oare de ce să n-am şi eu dorul ăsta în mine? Doar ar fi trebuit să caut să am pământ sau, de pildă... să mă-mbăt de sărbători. Or eu — deloc. Nici măcar în grădina mea de zarzavaturi nu-mi place să intru. Pe câtă vreme să stau într-o cancelarie, asta da, asta-mi place...

— Păi cui nu i-ar plăcea aşa ceva : să stea la căldurică şi să se bucure de onoruri? interveni Maria.

— Stai dumneata acolo ! făcu, înciudat, Baev. De ce-i fi venind aici noaptea s-o faci pe paznicul ? Du-te la cancelarie, şezi la căldurică...

— Ei, du-te la cancelarie...

— Păi ve-ezi ! Pentru aşa ceva trebuie să ai cap. Or eu tocmai asta şi spun. De unde să fi avut atâta cap eu, fiu de ţăran ?

— Păi ce, n-au ajuns şi alţi copii de ţărani oameni mari ? Când cu războiul, de pildă...

— Cu războiul ! o întrerupse Baev. Să alergi cu pistolu-n mână şi să răcneşti, asta nu-nseamnă mare-nţelepciune. Puţini clănţai dintr-ăştia au fost pe la noi ? Numai la Vanea Kîsa dac-ai sta să te gândeşti... De mic copil, cu cuţitul la brâu. Numai pe la puşcărie a stat, vai de capul lui. Da' era socotit ăl mai viteaz dintre viteji...

— Păi se compară una cu alta ?

— Da' de ce ? Cine era mai curajos ca Vanea Kîsa ? Era cineva ?

— Kisa a fost un tâlhar. Și tâlharul tâlhar rămâne. Eu îți vorbesc de oamenii cumsecade. Ia-l, de pildă, pe Ivan Kozlov. A fost simplu soldat și-a ajuns comandant. Decorat omul de nu știi câte ori, ne-a trimis atunci și-o poză, de-am venit cu tot satul să-l vedem cum arată.

— Mă rog... așa o fi, oftă Baev. Nu încerca să ascundă faptul că-i vine greu să discute de la egal la egal cu Maria cea pe jumătate analfabetă : nu era în stare femeia să judece temeinic lucrurile. Mă rog, repetă el, titlu de comandant, decorații — cling-clang, cizme cu scârț... Toate astea te impresionează. Însă nici un fel de decorație nu poate ține locul unui cap deștept. Pe asta ori îl ai, ori... îl porți cu tine doar așa, ca să ai pe ce pune căciula...

Și uite-așa tăifăsuiau Baev al nostru și Maria, de-i prindeau adeseori ceasurile trei sau patru ale dimineții. Nu totdeauna cădeau la învoială asupra celor discutate, se mai și înfierbântau, contrazicându-se, dar până la urmă se potoleau amândoi : Baev pleca acasă, traversând pieziș întinderea luminată a pietii, iar Maria se culca pe canapeaua din încăpere și dormea în pace până dimineța. Apoi venea o nouă zi, o zi zgomotoasă, agitată, aiurită... Și iar se lăsa o noapte cu lună plină, trezindu-ți în inimă dorul de a sta la sfat, de a te duce cu gândul departe, de a-ți reînvia în minte amintiri de demult, spre a încerca astfel din nou tainica, potolita bucurie de a te ști și tu o ființă vie.

...Într-una din seri, Baev și cu Maria stătură iar de vorbă până pe la ceasurile trei. Baev se și gătise de plecare, își vâra pe nări ultima priză din tutunul său cel plăcut mirositor, amestecat cu rădăcină de odolean, când deodată Maria zări un om

care urca tiptil treptele de la ușa magazinului... Ajunse sus, pipăi lacătul de la ușa, apoi aruncă o privire în jurul său. Maria încremeni :

— Ferapontîci ! șopti apoi, înspăimântată. Ia te uită colo !

Baev se uită cu atenție și obrazul i se lungi și lui de spaimă.

Omul de pe trepte încercă din nou lacătul. Cerceveaua metalică se-auzi zăngănind.

— Trage-n el ! exclamă în șoptă Baev. Trage, n-auzi ?... Direct prin geam !...

Maria însă rămase nemișcată. Privea întruna pe fereastră.

— Trage-odată ! făcu din nou Baev.

— Cum să trag ?! Să omor omul ? Ce, nu ți-e bine ?

Cel de la ușa magazinului aruncă la un moment dat o privire spre frizerie, apoi coborî treptele și porni să traverseze piața.

— Măicuță preacurată ! făcu în șoptă Maria, Pân-aici mi-a fost ! Primește, Doamne, sufletul meu ăl păcătos...

Baev nu mai izbuti nici șopta să și-o mai slobozească. Doar arăta cu degetul când spre pușca din mâna Mariei, când spre fereastră : chipurile, să tragă, cât mai are timp.

Pașii celui de afară se-auziră mai limpede. Apoi omul se opri și încercă să se uite prin fereastra frizeriei. Și în clipa aceea Maria îl recunoscă. Strigă cu bucurie :

— Păi ăsta-i Petka ! Petka Sibirțev !

— De ce-i închisă, bre, prăvălia ? întrebă de-a-fară Petka.

— Intră, mă, intră-năuntru ! îi făcu semn Maria. Fir-ar el de ticălos să fie ! Ziceam că-mi stă ini-

ma-n loc. Umblă noaptea, ca huhurezii. De beat ce-i, o fi încurcat ziua cu noaptea.

Petka intră în odaie.

— Ce-i fraților, e noapte afară ? întrebă cu voce răgușită.

— Mă, da' prost mai ești ! îl ocări din nou Maria. Ce-ai cătat la prăvălie ? Nu mai ai băutură acasă ?

Petka începu să se dumirească încet-încet și cu destulă amărăciune că afară e, într-adevăr, noapte.

— Am adormit și eu...

Baev izbuti în sfârșit să se miște pe scaun. Trase pe nări o nouă porție de tutun, dar nu mai strănută, ci-și suflă cu zgomot nasul în batistă.

— M-da, făcu el. Dacă-i de băut, păi să bem de să nici nu mai știm când e zi, când e noapte !

Petka se așază pe-un scăunel și se pipăi la cap.

— Ai văzut, drăcovenie ! se mira întruna Maria. Da' dacă băgam glonțu-n tine ?

Petka își ridică privirea, se uită la ea, însă păru că nu i-a înțeles vorbele, ori poate că nu le-a dat importanță.

— Lasă-l, bre, că-l doare capul ! zise cu ciudă Baev. O-of ! Lume !... Se șterse cu batista la gură și la colțul pleoapelor. Uite, mi-a citit deunăzi ne-poată-mea o cărțuție despre Alexandru Nevski. Cum a apărat el pământul nostru rusesc... Mă rog, totu-i fain și frumos, numai că eu nu cred o boabă din ce scrie acolo.

Maria și Petka îl priviră nedumeriți.

— Nu cred o boabă ! repetă cu tărie Baev. Le-a născocit ăl de-a scris cartea... și-a luat omu' o sumă rotunjoară.

— Cum, adică ? nu-l înțelese Maria.

— Uite-așa, bine. A minițit. Nu știi cum minte lumea ?

— Păi ăsta-i fapt istoric, interveni Petka. Cum poate ca să mintă ? Le-o fi potrivit mai acătării, da' ce-a fost, a fost.

— Ba n-a fost nimic.

— Nu zău ? făcu Petka, clătinând din cap. Hm !

— Cu cine să ne fi apărat pământul ? Cu ostași de-alde tine ?

Petka îl privi din nou. Dar nu mai zise nimic.

— Dacă nici în ziua de azi nu vă poate nimeni astâmpăra, făcându-vă, vorba ceea, atâta educație... luptând cu voi în fel și chip, atunci ăia de odinioară de unde să fi avut atâta conștiință ?

Petka se căută prin buzunare, dar nu găsi nici țigări și nici chibrituri.

— Apucă-te și scrie la ziar, il sfătui pe Baev. Fă contestație.

Se ridică apoi și ieși din încăpere.

Maria și Baev se uitară pe fereastră în urma lui. Sub picioarele flăcăului scârțâi răsunător sticla subțire a pojgheiței de gheață, ba chiar și mai târziu, după ce el apucă să cotească pe după clădirea magazinului, pașii i se mai auziră un timp, foșnind încet prin liniștea nopții.

— Îi nuntă la ei, pesemne, zise Maria. S-a măritat soru-sa cu ăla... cum îi zice... Cu fratele lui agronoama noastră, de tot venea pe la ea...

— Să-l ia dracu' parcă poți să-i știi acuma care cine e... Și nici nu vreau să-mi bat capul. Ia, o adunătură... Abia acum simți Baev că l-au lăsat puterile. Picioarele, mai ales, i se făcuseră ca de vată. Trăsese, totuși, o spaimă zdravănă. Auzi dumneata, pufni din nou, cu ciudă, să bei în așa hal, de să-ncurci ziua cu noaptea !...

— Păi ia te uită ce nopți sunt acuma : vezi totul ca-n palmă. S-o fi trezit omul din somn, a văzut că-i luminează afară și-a dat fuga la prăvălie.

— Păi cum ? Să-ncurce adică soarele cu luna ?
Maria râse :

— O fi la ei petrecere mare.

Baev simți pe neașteptate că-l încearcă burta. Astupă în grabă flaconul cu tutun, îl vârî în buzunar și se ridică de pe scaun.

— Am plecat. Servici ușor.

— Să fii sănătos, Ferapontîci. Să vii diseară, c-am să aduc niște cartofi, să-i coacem în sobiță.

— Bine, bine, am să vin. Și părăsi în grabă încăperea.

Maria îl văzu cum traversează și el piața, și cum o ia apoi pe una din ulițe. Pasul îi era repejor, mergea cu ochii plecați, să vadă pe unde calcă. Îi scârțâia și lui pojghița de gheață sub picioare, numai că suna mai înăbușit, căci Baev purta păsleri.

...Iar primprejur era atâta lumină, plutea atâta liniște și-atât de limpede era văzduhul, încât de le-ai fi privit pe toate mai cu luare-aminte, de-ai fi tras mai bine cu urechea, ai fi simțit că te încearcă așa, ca o tulburare. O neliniște. Un fel de zvâcnet în capul pieptului... Parcă ți-ar urca ceva fierbinte la inimă și te-ar izbi apoi cu moliciune în tâmpile. Și în urechi — vuietul ușor al sângelui. Doar atât, nici un zgomot, altminteri, pe pământ. Și doar, prinsă de frânghie, luna.

L-A PUS ÎN COFĂ

Bătrânei Agafia Juravliova îi venise feciorul, Konstantin Ivanovici. Cu nevastă-sa și cu fata. Să-și vadă mama, să se mai odihnească nițel.

Satul Novaia nu-i un sat prea mare, Konstantin Ivanovici sosise acolo cu taximetrul, și după aceea căraseră tustrei din portbagaj o grămadă de geamantane. Lumea a aflat deci cât ai clipi din ochi că babei Agafia îi venise, împreună cu familia lui, Kostea, feciorul cel mijlociu, om bogat, tobă de carte.

Spre seară au ajuns să fie cunoscute și alte amănunte : Kostea ăsta cică ar fi candidat în științe, nevastă-sa candidată și ea, iar fata, elevă. Agafiei i-ar fi adus în dar un samovar electric, un capot dintr-alea înflorate și niște linguri de lemn.

Și tot în seara aceea, în dreptul casei unde locuia Gleb Kapustin, s-au adunat mai mulți săteni. Au stat să-l aștepte.

Ca să putem înțelege mai bine de ce se adunaseră sătenii acolo și de ce îl așteptau pe Gleb, e cazul să-l prezentăm mai întâi în câteva cuvinte.

Gleb Kapustin era un sătean buzat și cu părul bălan, să tot fi avut patruzeci de ani. Om citit și cam răutăcios. Cât despre satul acela, Novaia, deși nu era, cum spuneam, un sat prea mare, totuși dăduse țării mai mulți oameni de seamă : un colonel, vreo doi aviatori, un medic, un ziarist... Iar acum — pe Juravliov ăsta, candidatul. Totodată, se statornicise obiceiul ca atunci când vreunul din oamenii aceia de vază venea în sat spre a petrece acolo câteva zile, iar sătenii se adunau în câte o seară la el acasă, pentru a asculta tot soiul de istorisiri minunate ori a povești ei înșiși despre viața lor — firește, dacă lucrul ăsta îl interesa pe consăteanul lor — Gleb Kapustin să apară și el printre ceilalți și să-l *pună pe oaspetele de vază în cofă*. Multora treaba asta nu le era pe plac, alții însă, mai ales bărbații, abia așteptau o asemenea ocazie.

Ba nici măcar nu stăteau să aștepte, ci se duceau din vreme la Gleb acasă, spre a porni cu toții împreună la omul cu pricina. Se duceau acasă la el, vorba ceea, ca la teatru. Mai anul trecut, Gleb îl pusese în cofă pe însuși colonelul. O făcuse foarte frumos, ba chiar într-un chip strălucit. Venise vorba despre războiul din 1812. A reieșit la un moment dat că ofițerul nu știa cine fusese cel care a ordonat să se dea foc Moscovei. Mai bine zis, știa că-i vorba de-un conte, dar îi greșise numele : spusese că-l chema Rasputin. Gleb Kapustin se năpustise ca un uliu asupra colonelului și... îl pusese în cofă. Agitație mare, colonelul tuna și fulgera... Cineva a dat fuga la învățătoare acasă ca să afle de la ea numele incendiatorului. În așteptarea momentului decisiv, Gleb Kapustin stătuse roșu ca racul și nu făcuse decât să repete : „Calm, calm, tovarășe colonel, că doar nu suntem la Fili¹“. Gleb ieșise învingător ; colonelul își dăduse cu pumnii în cap, întrebându-se nedumerit cum de-a putut să uite numele făptașului. Se necăjise omul din cale-afară. Lumea din sat a discutat apoi multă vreme pe seama lui Gleb, amintindu-și cum o ținuse el una și bună : „Calm, calm, tovarășe colonel, că doar nu suntem la Fili“. Se mirau cu toții de istețimea lui, iar bătrânii din sat ar fi vrut să afle de ce spusese el ceea ce spusese. Gleb tăcea, zâmbea pe sub mustață și doar ochii cei drăcoși și-i mijeau, parcă a răzbunare. Nici una din mamele oamenilor de vază din sat nu-l avea la inimă. Îi cam știau toate de frică.

¹ Localitate din preajma Moscovei, unde, în anul 1812, s-a ținut celebrul consiliu de război, prezidat de mareșalul Kutuzov, în cadrul căruia s-a hotărât părăsirea, din motive strategice, a Moscovei de către trupele rusești.

— Și iată că acum sosise și Juravliov, candidatul...
Gleb veni de la muncă (lucra la un joagăr), se spală pe ochi, își schimbă hainele... De cinat însă, nu stătu să cineze : ieși afară, la cei ce se adunaseră în fața casei.

Își aprinseră câte-o țigară, discutară de una, de alta... Numai de Juravliov nu aduseră vorba. Pe urmă Gleb aruncă o privire spre căsuța babei Agafia și-ntrebă :

— Zi, are oaspeți bătrâna ?

— Ditamai candidați !

— Candidați ? se miră Gleb. Oho ! Ăstora nu-i chiar așa ușor să le vii de hac !

Oamenii răseră dându-și coate : câte unuia, adică, nu i-o fi ușor s-o facă, altuia, dimpotrivă, s-ar putea să-i fie foarte ușor. Și se tot uitară nerăbdători la Gleb.

— Hai să ne abatem oleacă pe la candidați, le propuse el cu modestie.

Porniră într-acolo.

Gleb mergea mai în față. Pășea calm, cu mâinile în buzunare, și se uita printre gene la căsuța babei Agafia, care adăpostea acum doi candidați în științe. Părea că-i urmat de-o escortă. Cam așa îl însoțește lumea pe câte un bătaș căruia i s-a dus vestea, atunci când în cartierul locuit de tabăra adversă apare vreun rival plin de îndrăzneală al celui dintâi.

În drumul lor, oamenii nu se prea îndemnară la vorbă.

— În ce domeniu sunt ăștia candidați ? îi întrebă la un moment dat Gleb.

— Care le e specialitatea, vrei să spui ? Naiba să-i știe... A zis băbuța doar atât, că ar fi candidați. Și el, și nevastă-sa.

— Păi unii sunt candidați în științe tehnice, alții în de toate — ăia se ocupă mai mult de bar-bologie.

— Kosteia știu că era tare la matematică, își aminti unul, care fusese coleg cu candidatul. Lua numai note mari.

De felul lui, Gleb Kapustin era dintr-un sat vecin, de aceea oamenilor de văză din Novaia nu le prea știa rostul.

— Om vedea, om vedea, făcu el într-o doară. Candidați dintr-ăștia sunt acuma câtă frunză și iarbă.

— Cică ar fi venit cu taxiul.

— Păi ca să arate și el cine e ! răsă ironic Gleb.

Candidatul în științe, Konstantin Juravliov, îi întâmpină pe oaspeți cu bucurie și-i îndemnă pe-ai săi să pună masa. Oaspeții așteptară cuviincioși ca baba Agafia să le pună tacâmurile, stătură între timp de vorbă cu candidatul, își amintiră cum alt-cândva, în copilărie...

— Ehe, copilărie, copilărie ! zise candidatul. Ia poftiți, dragii mei, să luăm o gustare.

Se așezară cu toții la masă. Se așeză și Gleb. Deocamdată își ținea gura. Se vedea însă cât de colo că este gata să se năpustească. Zâmbea în răstimpuri, aruncă și el câteva cuvinte când veni vorba de copilărie, dar nu-l scăpa din ochi pe Juravliov : își făcea, peșemne, planul de atac.

La masă lumea prinsese glas și parcă-l dăduse uitării pe Gleb. Și deodată el își arată colții.

— În ce domeniu vă manifestați ? îl întrebă la un moment dat pe Juravliov.

— Adică unde lucrez ? nu-l înțelese acesta.

— Da.

— La Facultatea de filologie.

— Aia care-i cu filozofia ?

— Nu tocmai... Dar, mă rog, hai să-i zicem și așa.

— I-o știință foarte necesară. Gleb se simțea tare la filozofie. Reluă, înviorându-se : N-ați vrea să-mi spuneți cam cum stau lucrurile în problema priorității ?

— Care prioritate ? nu-l înțelege nici acum candidatul și-l privi cu atenție. Se uitară la el și ceilalți.

— Prioritatea spiritului și a materiei. Gleb aruncase mănua. Stătu nepăsător, așteptând ca ea să-i fie ridicată. Și candidatul ridică mănua.

— Ca și până acum, spuse zâmbind. E prioritară materia.

— Și spiritul ?

— Spiritul urmează materiei. Da' de ce mă întrebi ?

— Asta o fi programul minim pentru obținerea titlului de candidat ? zâmbi la rândul lui Gleb. Atunci spuneți-mi cum definesc astăzi filozofii starea de imponderabilitate ?

— Așa cum au explicat-o totdeauna. De ce spui „astăzi“ ?

— Pentru că fenomenul a fost descoperit abia de curând. Gleb îl privi pe celălalt drept în ochi. De aceea vă și întreb. Filozofia naturii, de exemplu, l-ar putea defini într-un fel, iar filozofia strategică cu totul într-alt fel...

— Bine, dar filozofie strategică nici nu există ! Începu să se impacienteze candidatul. Despre ce vorbești dumneata ?

— Există în schimb dialectica naturii, reluă netulburat Gleb, pe care ceilalți îl urmăreau cu atenție. Iar natura este definită de filozofie. Drept

unul din elementele naturii a fost descoperită recent imponderabilitatea. Tocmai de aceea vă și întreb : nu se constată cu acest prilej o anumită dezorientare printre filozofi ?

Candidatul râse. O făcu însă numai el... Și se simți stingherit. O strigă pe nevastă-sa :

— Valia, ia vino-ncoace... purtăm aici o discuție cam ciudată.

Valia veni și ea la masă, dar Juravliov se simți stingherit în continuare, căci sătenii rămăseseră cu ochii la el, așteptându-l să răspundă la întrebare.

— Hai să stabilim un lucru, zise el atunci pe un ton serios. Care este, mai întâi, subiectul discuției noastre ?

— Am înțeles. A doua întrebare : cum privești dumneavoastră personal problema șamanismului în unele regiuni din Nord ?

De data asta râseră amândoi candidații. Gleb Kapustin zâmbi și el. Așteptă cu răbdare, ca ei să se potolească.

— Desigur, am putea să ne prefacem că o asemenea problemă nu există. Și-atunci aş râde și eu împreună cu dumneavoastră. Gleb zâmbi cu îngăduință. Un zâmbet aparte îi adresă soției candidatului, candidat și ea, mai precis, candidată. Totuși asta n-ar însemna că problema ca atare nu există. Nu-i așa ?

— Dumneata vorbești serios ? îl întrebă Valia.

— Cu voia dumneavoastră. Gleb se săltă pe scaun și-i făcu candidatei o scurtă plecăciune. Și se aprinse la obraz. Firește, nu-i vorba de-o problemă cu aspect global, totuși, din punctul de vedere al āstora, care suntem, ar fi foarte interesant s-o cunoaștem mai îndeaproape.

— Care problemă, omule ? exclamă candidatul.

— Părerea ta despre șamanism. Fără să vrea, Valia răsese din nou. Îndată, își dădu seama și-i spuse lui Gleb : Scuză-mă, te rog.

— Nu-i nimic, făcu Gleb. Am impresia că problema asta nu se încadrează în specialitatea dumneavoastră.

— Da' nu există, frate, o asemenea problemă ! izbucni din nou candidatul. Și făcu foarte rău. N-ar fi trebuit s-o facă.

Acum răsese și Gleb :

— Mă rog, de unde nu-i, vorba ceea : nici Dumnezeu nu cere.

Cei de față nu-l slăbeau din ochi pe candidat.

— Ia-mi, adică, Doamne, ce nu-mă trebuie, continuă Gleb. Problema nu există și totuși ăștia... mâna îi schiță în aer ceva nedeslușit... ăștia țopăie întruna, își sună zurgălăii... Nu-i așa ? Dar dacă vrei... Gleb repetă : Da-că vrei, dumnealor parcă nici n-ar exista. Nu ? Căci în cazul când... Mă rog ! Încă o întrebare : ce credeți dumneavoastră despre faptul că Luna ar fi și ea un produs al rațiunii ?

Candidatul îl privi tăcut. Gleb continuă :

— După cum știm, unii savanți au emis ipoteza că Luna s-ar afla pe-o orbită artificială și că în interiorul ei s-ar afla ființe înzestrate cu rațiune...

— Ei și ? zise candidatul. Ce-i cu asta ?

— Unde vă sunt calculele traiectoriilor naturale ? Și, în general, la ce poate fi aplicată întreaga știință cosmică ?

Sătenii îl ascultau pe Gleb cu multă atenție.

— Admițând faptul că omenirea va vizita din ce în ce mai des vecina asta a noastră din spațiul cosmic, putem admite și faptul că într-o bună zi acele ființe raționale nu se vor mai putea abține și vor ieși la suprafață. Am fi noi oare suficient de pregătiți să ne înțelegem unii cu alții ?

- Cui adresezi dumneata întrebarea ?
- Dumneavoastră, gânditorilor.
- Da' dumneata ai fi pregătit ?

— Noi, ăștia, nu suntem gânditori, n-avem leafa dumneavoastră. Dar dacă vă interesează totuși cum gândesc provincialii, v-o pot spune cu plăcere. Să zicem că la suprafața Lunii a ieșit în cele din urmă o ființă rațională. Ce credeți că ar trebui să facem. Să lătrăm la ea ? Să-i cântăm cucurigu ?

Sătenii râseră, se foiră, apoi din nou își ațintiră privirile asupra lui Gleb.

— Va trebui totuși să ne înțelegem cumva unii cu alții, nu-i așa ? Dar cum ? Gleb tăcu și-i ocoli pe toți cu o privire întrebătoare. Ei bine, eu propun ca omul să deseneze pe nisip schema sistemului nostru solar și să se înțeleagă cu celălalt prin semne : am venit, adică, de pe Pământ și, cu toate că port costumul ăsta de cosmonaut, am și eu cap și sunt la rândul meu o ființă rațională. Drept confirmare, ar putea să arate pe schemă unde locuiește celălalt : să arate adică spre el, apoi spre Lună. I-o treabă logică, nu-i așa ? În felul ăsta am stabili, deci, că suntem vecini. Dar numai atât. Abia de-aci încolo ar trebui să-i explic ființei aceleia după care legi am evoluat eu, înainte să ajung așa cum sunt astăzi...

— Ai dreptate, candidatul se mișcă și-i aruncă o privire nevesti-sii. Ar fi foarte interesant de aflat după care legi ai evoluat dumneata...

Nici asta n-ar fi trebuit s-o spună, întrucât privirea lui semnificativă, adresată nevestii, Gleb i-o interceptă numaidecât. Interceptând-o, prinse aripi și zvâcni spre înălțimi. Iar de-acolo se năpusti în picaaj asupra candidatului. Un asemenea moment intervenea de fiecare dată când sta de vorbă cu câte

un om de văză : odată-l vedeai că-și ia zborul și se înălță. Pesemne că aștepta de la bun început un asemenea moment, că era fericit când acesta se producea, pentru că mai departe lucrurile se desfășurau cumva de la sine.

— Vă îndemnați, care va să zică, soția, să rădă și dumneaei ? îl întrebă Gleb. Vocea îi rămăsese calmă, deși inima pesemne că-i bătea cu putere. Asta nu-i rău. Doar că mai întâi cred că ar trebui să ne deprindem măcar cu cititul ziarelor. Nu ? Ce ziceți ? Treaba asta parcă n-ar strica nici candidaților în științe...

— Ia ascultă, nene...

— Lăsați că v-am ascultat destul. Am avut, ca să zic așa, toată plăcerea. Și tocmai de aceea, permiteți-mi să vă spun, domnule candidat, că titlul ăsta, al dumneavoastră, nu-i ca un costum : l-ai cumpărat și gata, nu te mai doare capul. Costumul îl mai duci când și când la curățat, pe câtă vreme titlul de candidat, odată ce am convenit că nu-i un costum oarecare, să știți că trebuie întreținut cum se cuvine.

Gleb vorbea acum cu o voce scăzută, dar cu multă îndrăzneală și fără să se oprească o clipă. Cum s-ar zice, o luase la vale. Candidatul era vrednic de plâns : își pierduse în mod vădit cumpătul, căta când la nevastă-sa, când la Gleb, când la cei adunați în jurul mesei. Sătenii își fereau ochii.

— Pe noi ăștia, continuă Gleb, unele persoane ar putea încerca, desigur, să ne impresioneze : să vină adică de la oraș cu taxiul, să scoată din portbagaj cinci geamantane... Dumneavoastră însă uitați că astăzi fluxul informației se răspândește pretutindeni în mod uniform. Vreau să spun că noi, ăștia, am putea fi impresionați în sens invers. Se mai

întâmplă și așa. Unii, de exemplu, ar putea crede că n-am văzut de când suntem un candidat în științe în carne și oase. Și totuși am văzut. Și candidați, și profesori, și colonei. Și le-am păstrat amintiri din cele mai plăcute, pentru că, de regulă, sunt niște oameni cu totul lipsiți de ifose. De aceea, tovarășe candidat, vă dau un sfat: coborâți mai des cu picioarele pe pământ. Zău că ar fi o treabă înțeleaptă. Și-apoi, riscul ar fi și el mai redus: când ați cădea, nu v-ați lovi prea tare.

— Asta chiar că înseamnă să iei omul „la mișto“, zise candidatul. Ce ai taică, ai căpiat? Care este, de fapt...

— Nu știu, nu știu, îl întrerupse Gleb. Eu la pușcărie n-am stat și nici de căpiat nu mă știu să fi căpiat vreodată. De ce vorbiți așa? Să știți că nici dintr-înșii — Gleb își roti privirea asupra celor adunați — n-a stat nimeni la pușcărie ca să vă poate înțelege vorba. Cât despre soția dumneavoastră, văd că a făcut ochi mari... Ar putea să vă audă și fetița. Și când s-ar înapoia la Moscova, să ia „la mișto“ pe careva de acolo. Așa că treaba asta ar putea să sfârșească rău. Nu orice vorbă merită să te folosești de ea. Doar atunci când vă dădeți examenul de candidat n-ați stat să vă luați „la mișto“ profesorul, nu-i așa? Gleb se ridică în picioare. Și nici să „trageți bărbi“, nici să-i „luați maul“. Căci un profesor trebuie respectat, de el depinde însăși cariera omului, în timp ce de noi nu depinde nimic, nouă ne puteți „lua maul“ ori-când. Nu-i așa? Greșiți, tovarășe candidat. Suntem și noi, ăștia, oameni mai... „descuiați“. Mai răsfoim și noi ziare, mai citim și noi câte-o carte... Ba chiar ne uităm și la televizor. Și închipuiți-vă că nu toate emisiunile ne lasă muți de admirație. Știți de ce? Pentru că și acolo s-au aciuat câte unii, de nu le

ajungi cu prăjina la nas. Lasă, zic ei, că spectatorul înghite orice. Și-nghițim, desigur, că n-avem încotro. Numai că nu trebuie să se creadă că acolo nu se află decât genii. Pentru că, vorba aia, ne mai pricepem și noi. Ar trebui mai multă modestie, zău așa.

— Asta-i tipul perfect al demagogului și al reclamagiului, i se adresează candidatul nevستی-sii. Văd că dispune de-ntreg arsenalul...

— Vă-nșelați amarnic, tovarășe candidat. În viața mea n-am scris nici o anonimă și nici n-am reclamat pe nimeni. Gleb se uită la cei adunați : știau cu toții că are dreptate. Așa că n-ați nimerit-o. Vreți să vă spun eu care-mi este calitatea ?

— Te rog.

— Să știți că-mi place să-i dau omului peste nas : nu te înfumura, neică, prea tare ! Fiți mai modești, dragi tovarăși...

— Bine, dar din ce ai constatat că ne-ar lipsi modestia ? Își pierdu răbdarea soția candidatului. Din ce a reieșit treaba asta ?

— Păi când om pleca acasă, vă rog să stați și să vă gândiți la asta mai bine. Dacă o să vă gândiți, o să vă dați seama numaidecât. Gleb îi privi pe cei doi candidați ca un fel de compătimire. Doar poți să rostești și de-o sută de ori cuvântul „miere“, că tot n-ai să-i simți dulceața. Iar ca să-ți dai seama de treaba asta, nici n-ai nevoie de titlul de candidat, nu-i așa ? Poți să scrii de-o sută de ori în toate articolele cuvântul „popor“, că asta tot nu-ți îmbogățește cunoștințele. Așa că venind în mijlocul poporului, ar trebui să fiți mai cumpătați, mai pregătiți, cum s-ar zice. Altminteri puteți rămâne de căruță ! Și-acum, eu ză vă zic la revedere ! Vă urez să vă petreceți cât mai plăcut concediul... în mijlocul poporului.

Gleb zâmbi în colțul gurii și ieși fără grabă din casă. În asemenea ocazie, pleca totdeauna de unul singur.

Nu-i mai putu auzi pe săteni discutând mai târziu, în drum spre casă, pe seama lui :

— L-a înfundat !... Îi dat naibii omul ăsta. De unde-o fi știind treaba aceea, cu Luna ?

— Ce mai... L-a pus în cofă !

— De unde le-o fi mai scoțând, frate ?

Și oamenii clătinau din cap a mirare.

— Chiar că-i dat naibii ! I-a luat piuitul lui bietu' Konstantin, cât ai clipi. I-a închis gura. Nevesti-sii la fel. Nici n-a mai crâcnit femeia.

— Păi ce să mai zică ? Putea să mai zică ceva ? Kosteia a încercat, sârmanul, să-i răspundă, da' degeaba. El o vorbă, Kapustin cinci.

— Așa e, mă. Îi dat naibii omul ăsta.

Vorbele sătenilor mărturiseau chiar un fel de milă față de candidați, un fel de părere de rău. Cât despre Gleb Kapustin, acesta continuă să-i mire și după aceea. Să-i uimească. Ba chiar să-i umple de admirație. Oamenii însă nu-l iubeau. Nu, nu-l iubeau deloc. Gleb era crud, iar cruzimea n-a fost privită cu ochi buni niciodată, de nimeni.

Ducându-se a doua zi la lucru, Gleb Kapustin îi va întreba, printre altele (jucând teatrul, firește), pe cei din jur :

— Ei, ce-o mai fi făcând oare candidatul nostru ? Și va zâmbi viclean.

— L-ai pus în cofă ! îi vor spune oamenii.

— Nu-i nimic, va zice cu mărinimie Gleb. O să le fie de folos. Să mai stea, să cugete pe îndelete. Că prea și-o iau în cap...

SE OFILEȘTE...

— Vine ! strigă Slavka.

— De ce țiți ? zise mama, supărată. Vorbește mai încet. Și pleacă de-acolo, nu mai sta popândău. Slavka plecă de la fereastră.

— Să cânt ceva ? o-ntrebă pe maică-sa.

— Cântă. Unu' mai nou.

— Care ?

— P-ăla, de-l tot repetai deunăzi.

— Încă nu-l știu cum trebuie. Poate p-ălălaltu' : „Se ofilește...” ?

— Cântă-l p-ăla.

— Da' n-ajung până sus, pe dulap.

Femeia dădu jos armonica de pe șifonier și i-o puse lui Slavka pe genunchi. Băiatul începu să cânte „Se ofilește...”

Pe ușă intră nenea Vladimir, un ins înalt, cu nasul mare. Își scutură șapca lovind-o de genunchi și-abia după aceea dădu bună ziua.

— Bună ziua, Vladimir Nikolaevici, îi răspunse cu bunăvoință în glas mama.

Pentru câteva clipe Slavka se opri din cântat, ca să-i zică și el „bun venit” oaspetelui, însă își aminti de porunca mamei ca în asemenea ocazii să cânte întruna, de aceea doar dădu din cap, salutându-l pe nenea Vladimir, și apăsă din nou bumbii armonicii.

— Plouă afară, Vladimir Nikolaevici ?

— Burează. E și timpul pentru așa ceva. Nenea Vladimir vorbea totdeauna cumva foarte limpede și cu multă judecată, ca și când ar fi rânduit cuburi dintr-alea colorate. Așeza unul, se uita la el, sta pe gânduri, pe urmă îl așeza altminteri. E și timpul... repetă el. Azi suntem... în câte suntem azi ? În

douăzeci și șapte ? Poftim, peste trei zile e-ntâi octombrie.

— Ai dreptate, oftă mama.

Pe Slavka îl mira faptul că maică-sa, de obicei atât de arțăgoasă și rea de gură, pe nenea Vladimir îl aproba, tăcută, orice-ar fi spus. Și-n general, când venea el în casă, ea părea cu totul schimbată : se-mbujora din te miri ce, se agita și-i tot oferea „ultimul“ păhărel de votcă, cu care prilej el zicea că „tocmai ultimul nu e cazul să-l bei, căci numai el duce omul la pierzare“.

— Cânti mereu, Slavka, nu te lași ? făcu nenea Vladimir.

— Cântă !... oftă mama. Cum vine de la școală, cum începe. M-am și săturat. Mă doare capu'...

Era o minciună sfruntată ; Slavka se și minună în sinea lui.

— Asta nu-i rău, zise nenea Vladimir. O să-ți prindă bine în viață, i se adresă el băiatului. De exemplu, când te-i duce la armată : ălalți — la instrucție, tu — la Colțul roșu, să faci repetiții. E bine. Doar nu-i este dat oricui să...

— Deunăzi am stat de vorbă cu profesorul ăla, de-l învață, făcu mama. Zice c-ar avea înclinații pentru așa ceva.

Când a vorbit ea cu profesorul ?! Doamne, ce-o fi pățit ?

— Zice c-ar avea talent...

— Zău ? Bravo, Slavka.

— Șezi, Vladimir Nikolaevici.

Nenea Vladimir se spală pe mâini, se șterse bine cu prosopul și abia după aceea se așează în dreptul mesei.

— Cine are talent, are și-n casă de toate.

— Of, dar-ar Dumnezeu...

— Se-nțelege că trebuie să și înveți : una fără alta nu se poate.

— Ei vezi, cu-nvățătura asta... Mama îi trimise lui Slavka o căutătură severă. Ne biruie lenea, vreau să spun. Cucoana asta mare. Mă zbat întruna, fac în câte-o zi și lecțiile cu el. „Învață, zic. Doar tu ai nevoie de carte, nu eu.“ Degeaba ! Pe-o ureche-i intră, p-alta îi iese. Ehe, de-ar fi un bărbat în casa asta !... Că pe noi, muierile, ăștia nici nu ne bagă-n seamă.

— Tat-tu mai vine pe la tine, Slavka ?

— La ce-i trebuie ? interveni iar mama. Plătește pensia alimentară și nici nu-i pasă. Te lasă pe tine să-l crești cum îi ști.

— M-da, pensia asta alimentară nu-i o distracție tocmai plăcută, observă nenea Vladimir. Cât îți dă : douăzeci și cinci ?

— Douăzeci și cinci. Și nici nu câștigă te miri cât. Uneori îi bea și p-ăștia.

— E cazul să te străduiești, Slavka. Mă-tii îi vine greu de una singură.

— Of, de-ar băga la cap treaba asta...

— Când vii de la școală, apucă-te numaidecât și-ți fă lecțiile. Le-ai făcut, cântă oleacă la armonică. Ai cântat la armonică, du-te și te plimbă.

Mama oftă.

Băiatul cânta întruna „Se ofilește...”

Nenea Vladimir își bău păhărelul de votcă.

— Trebuie să-ți dai silința, Slavka.

— Asta-i zic și eu : „Să-ți dai silința, Slavka...”

— Nu ajunge numa' să-i zici, observă nenea Vladimir și-și mai turnă un păhărel.

— Da' cum să-i mai fac educație ?

Nenea Vladimir nu-i răspunse și răsturnă păhărelul în gura-i cât o căldare.

— Hu-u... Gata : am băut două, că-i duminică azi, și-i destul. Nenea Vladimir își aprinse o țigară. Of, ce mai beam altădată !...

— Da, da, spuneai dumneata. Ești un om fericit că te-ai lăsat de băutură. Că ți-ai înfrânt, adică, pornirea.

— Altădată, când mă duceam dimineața la serviciu, miroseam a băutură de te trăsnea. Treceam mai întâi pe la frizerie, da' nu să mă bărbieresc. Să mă stropească ăla cu parfum în gură. Abia după aia plecam mai departe. Chinu' de pe lume. Voiam să mut trei bile la abac, mutam cinci.

— Ca să vezi !

— Și-n cap doar perdele de fum, continuă să istorisească nenea Vladimir. Biroul meu sta pe-atunci chiar în dreptul ferestrei. Pe la unșpe, când începea să mă bată soarele, mă făceam lac de apă. Și niște gânduri comice : vedeam, de pildă, că scrie-n registru „Avansat cutăruia șapte sute de ruble“, în bani vechi, adică, și-n loc să-mi văd de treabă, îmi puneam întrebarea : „Oare cât o fi costat pe-atunci o sticloantă ?“ Cam așa a fost, he-he..

— Ca să vezi unde poate ajunge omu' !

— Alții ajung și mai departe. Aveam un prieten care se-apuca noaptea să-și caute șanțu'.

— Care șanț ?

— Șansa, voia să zică. Și-a tot căutat-o până ce-ntr-o zi i s-a părut că-l strigă cineva din stradă. A-ncălecat balconul și dus-a fost. Nu s-a mai întors.

— A murit ?

— Păi de la etajul al nouălea, ce zici dumneata ? Că doar nu era porumbelul păcii. Din viteza lui a mai avut, ce-i drept, timpul să strige : „Hei !“

— Săracu'... suspină mama.

Nenea Vladimir se uită la Slavka...

— Haide, mai hodinește-te nițel. Să facem și noi o partidă de șah. Să umplem vidul, cum zice șeful nostru contabil. S-a lăsat și dumnealui de băutură și nu mai știe de ce să se apuce. N-am cu ce, zice, să-mi umplu vidul.

Slavka se uită la maică-sa. Aceasta îi surâse :

— Odihnește-te, puîșor.

Slavka ieși cu deosebită plăcere de sub armonică. Mama o urcă din nou pe șifonier, acoperind-o cu un șervet.

Nenea Vladimir așeză pe tablă figurile.

— Și jocul ăsta să-l înveți bine, Slavka. Șahul. Ai să nimerești, să zicem, într-o societate : unul se-apucă să bea, altul să facă alte bazaconii, iar tu, hop, și vii cu șahul : „Nu doriți ?“ Imediat te privește lumea într-alt fel. Ce notă ai la literatură ?

— La citire ? Trei ¹.

— Rău. Literatura trebuie s-o știi ca pe apă. De pildă, eu mut pionul ăsta și zic : „e-doi, e-patru“, vorba unui mare maestru. Tu habar n-ai unde scrie treba asta. Or, trebuie musai s-o știi. Hai, mută.

Slavka mută un pion.

— Da' de ce se zice : „e-doi, e-patru“ ? întrebă mama, cu ochii la tabla de șah.

— Glumește lumea așa, o lămuri nenea Vladimir. I-o glumă. Însă cel ce-o aude, își zise : „Ehe, p-ăsta nu-l duci cu țna, cu două“. La noi, la tipografie, toată lumea face glume dintr-astea. Mută, Slavka.

Slavka mai mută un pion.

— Și nenea Ivan al nostru face glume, zise el. Am ieșit o dată la ora de educație fizică, iar el ne

¹ În U.R.S.S. sistemul de notare era până la 5.

spune : „Antrenamentul să-l faceți cu lopețile astea”. Slavka râse.

— Cine-i nenea Ivan ăsta ?

— Administratorul școlii.

— Aha. Păi la glumeți dintr-ăștia nu le stă gândul decât la băutură, observă, nemulțumit, nenea Vladimir.

Mama și Slavka n-avură nimic de spus.

— Nu pot să-i sufăr pe-nfumurații ăștia, continuă nenea Vladimir. Nu sunt buni decât să taie frunză la câini.

— Ziceai matale că dăduseși în darul beției, făcu mama. Soția ce zicea ?

— Soția ? Nenea Vladimir căzu pe gânduri, cu ochii la tabla de șah. Slavka făcuse pe neașteptate o mutare hoasă. Cum reacționa, adică ?

— Da.

— Negativ, desigur. D-aia, pot să spun, ne-am și despărțit... Am să mut uite-așa, Slavka, găsi el mijlocul de a ieși din impas, lucru care-l umplu de mulțumire. D-aia, vorba zicalei, ne-am și spart ulcelele.

— Cum, cum ? nu-l pricepu Slavka.

— Cum le-am spart ? Nenea Vladimir zâmbi cu îngăduință. Uite-așa, bine : poc-poc, și-am dat cu cioburile de-a azvârlita.

Mama râse.

— Încă un păhărel, Vladimir Nikolaevici ?

— Nu, zise hotărât nenea Vladimir. N-are nici un rost. Mă simt bine și-așa. Am băut ca să mă dispun, atâtă. Altcândă, nu te-aș fi refuzat... Aoleu, ce-am mai putut să beau ! Mi-e groază să mă și gândesc.

— De-mpăcat n-aveți de gând să vă-mpăcați ? întrebă mama.

— Nu, zise hotărât nenea Vladimir. Aici e chestie de principiu : eu nu umblu niciodată cu săru' mâna. Slavka făcu iar o mutare isteată.

— Ia te uită ce poate puștiul ! se minună nenea Vladimir.

Mama se uită la Slavka și-l smuci pe neobservate de cracul pantalonului. Slavka protestă : dădu din picior. Febra jocului îl cuprinsese și pe el.

— Așa ai mutat, care va să zică ?... Nenea Vladimir stătu pe gânduri, încruntându-se. Bu-un. Atunci noi o să mutăm uite-așa.

Acum fu rândul lui Slavka să se concentreze.

— Pe copii îi mai vezi ? întrebă mama.

— Cum să nu ? Nenea Vladimir își aprinse o țigară. Copiii-s copii. Eu țin la copii.

— Acu i-o fi părând rău ?

— Nevesti-mii ? În sinea ei, cum să nu-i pară ? Că eu scot acum, bani curați, în mână, o sută douăzeci. Bani peșin. Spațiu locativ am treizeci și opt de metri, am și mobilier... Deunăzi mi-am cumpărat și o servantă, cu nouăzeci și șase de ruble. O frumusețe ! Când vin acasă, numai la ea mă uit. Pun după aia televizorul în priză, văd câte-un spectacol... Vreau acum să-mi iau o canapea...

— E rândul matală să muți, zise Slavka.

Nenea Vladimir rămase un timp cu ochii la piese, se-ncruntă, își pipăi gânditor nasul mare, ușor înroșit la vârf.

— M-da... Zi, ai mers așa ? Atunci noi o să mergem altmintrelea. Șah ! S-au pus deunăzi în vânzare niște canapele cehoslovace, din alea extensibile. Lux ! Când oi primii banii de concediu, îmi iau neapărat una. Dau comandă și pentru o blană de urs...

— Aia cât o mai costa ?

— Blana ? V'o douăzeci și cinci de ruble. Ne-
potu-meu se tot duce-n delegație prin Siberia. Îi
zic să-mi aducă una.

— Alea de lup nu-s bune ? întrebă Slavka.

— Or fi mai trainice ca alea de urs, zise mama.

— Blana de lup nu merge s-o pui pe jos. Din
alea se fac șube. Mat, Slavka.

Burnița încetase. Afară aerul era acum senin și
albastru. Doar departe, în zare, se mai răreau norii,
vălătucindu-se. Ici, colo, prin case, începură să se
aprindă luminile.

Un timp, stătură tustrei cu ochii pe fereastră,
ascultară zgomotele înăbușite ale străzii. Larg era
spațiul de-afară și întrețesut de-o tainică melancolie.

— Măine o să fie zi frumoasă, zise nenea Vladi-
mir. Uite colo, unde a asfințit soarele, cerul pare
verzui : înseamnă c-o să fie zi frumoasă.

— Vine iarna, oftă mama.

— E și timpul să vină. Nu v-au dat încă drumul
la calorifer ?

— Nu. Ar fi cazul să ne dea.

— Cred că de la cinșpe încolo. Ei, să plec și eu.
Mă duc să dau drumul la televizor, poate-o fi v'un
spectacol...

Mama se uită la nenea Vladimir. Parcă ar fi aș-
teptat ca el să-i spună ceva. Dar nu despre tele-
vizor și nici despre canapea, nici despre blana de
urs. Altceva...

Nenea Vladimir își puse șapca, se opri în prag.

— Vă zic la revedere.

— La revedere.

— Auzi, Slavka ? Marșul ăla, cubanez, nu-l știi ?

— Nu, zise Slavka. Încă nu l-am învățat.

— Să-l înveți. I-o bucată frumoasă. Te-or chema
să-l cânti și pe la serate... Am plecat. La revedere.

— La revedere.

Nenea Vladimir ieși din odaie. Peste câteva clipe se văzu trecând pe dinaintea ferestrelor : înalt, adus de spate, cu nasul mare. Mergea privind cu gravitate înaintea sa.

— Clonțu' ! zise mama cu ciudă, uitându-se pe fereastră. La ce-o fi venind ?

— I-e urât și lui, zise Slavka. Doar fi și el singur cuc.

Mama oftă și se duse la bucătărie să pregătească cina.

— Și-atunci la ce bun să vină ? zise din nou și frecă supărată chibritul de cutie. Să nu mai vină deloc...

UN OM TARE

În cadrul brigăzii a treia a colhozului „Gigantul“ se dăduse în folosință o nouă clădire pentru depozitarea materialelor. Din depozitul cel vechi — în trecut biserica satului — fuseseră scoase butoaie goale, urât mirositoare, saci cu ciment, saci cu zahăr tos și cu sare, aparținând cooperativei de consum din sat, rogojini, harnașamente (brigada n-avea decât cinci cai, dar harnașamente rostuiise pentru cel puțin cincisprezece ; asta n-ar fi fost mare lucru, doar nu strică să-ți faci o rezervă, numai că se înădise la ele blestematul neam șoricesc... Le-au uns și cu dohot cei din brigadă și cu tot felul de chimicale — zadarnic : rozătoarele își vedeau de treabă mai departe), măhuri, greble, lopeți... Și-a rămas biserica pustie, nemaifiind nimănui de trebuință. Deși nu era mare, totuși în-

viora cumva satul (altcândva o comună mai mică), părea să-l adune în jurul ei, să-l scoată la vedere.

Brigadierul Nikolai Sergheievici Șurîghin se opri într-o zi în dreptul ei, stătu gânditor... Se apropie apoi de unul din ziduri, scormoni cărămizile cu o rangă aflată pe-acolo, după care își aprinse o țigară și se duse acasă.

Întâlnindu-l două zile mai târziu pe președintele colhozului, îi spuse :

— Văz că s-a eliberat biserica...

— Ei și ?

— Păi ce facem cu ea ?

— Închide-o și las-o-n pace. Da' de ce ?

— E cărămidă bună acolo. Decât s-aducem de la fabrică, ar merge să fac din ea o cocină...

— Ca să alegi toată cărămida aia, le-ar trebui la cinci oameni să muncească două săptămâni. I-o zidărie acolo, parcă ar fi turnată. Nu știu cum naiba făceau ăia așa ceva.

— Păi aș dărâma-o.

— Cum ?

— Așa bine. Pun trei tractoare să tragă de ea

— cade jos într-o clipită.

— Încearcă.

Venind ziua de duminică, Șurîghin se-apucă de treabă. Aduse în dreptul bisericii trei tractoare puternice, o încinse cu trei cabluri așezate la înălțimi diferite, iar pe sub ele, pe la colțuri și-n mijlocul zidurilor, vârî nouă bulumaci...

Un timp, dirijă toată treaba asta ca pe oricare alta : cu țipete și înjurături. Dar după ce de pretutindeni începu să vină lume și se iscară în jurul lui văicăreli ale celor cărora le părea rău de biserică, se simți deodată o persoană importantă și cu drepturi nelimitate. Nu mai înjură deloc, dar

nici nu se mai uită la cei din jur : păru că nu-i mai vede, nu-i mai aude.

— Ai primit ordin, Nikolai, să faci treaba asta, ori cum a fost ? Nu cumva îi cu de la tine putere ?

— Ce-ai cu ea : îți stă-n ochi ?

Mihailo Beliakov, șeful depozitului, cam afumat la ora aceea, se repezi pe sub cabluri spre Șurighin :

— Kolka, fir-ar tu să fii, ce te-a apucat ?

De astă dată Șurighin se înfurie de-a binelea, se albi la față :

— Marș de-aici, bețivan împuțit !

Mihailo se holbă, uimit, și se dădu înapoi. Nedumeriți rămaseră și cei din jur, se domoliră și ei. Șurighin doar trăgea și el la măsea și până acum nu făcuse pe nimeni „bețiv împuțit“. Ce l-o fi apucat ?

Între timp, bârnele au fost fixate la locurile lor, cablurile — potrivite mai bine... Îndată aveau să pornească tustrele tractoarele și avea să se întâmple ceva ce nu se mai văzuse în sat : avea să cadă biserica. Oamenii mai vârstnici fuseseră cu toții botezați acolo, tot acolo fuseseră prohoditi moșii și strămoșii lor și, la fel cum vedeau în fiecare zi cerul oamenii din sat, tot așa o vedeau și pe ea...

Din nou se iscară glasuri :

— Ascultă, Nikolai, cine ți-a dat ordin ?

— O face din capul lui !... Nu-l vezi, al dracului, cum și-ntoarce botul ?

— Șurighin, ia seama !

Șurighin însă nici nu clintește. Chipul îi este și acum concentrat, privirea severă îi mărturisește o hotărâre de neclintit. La un moment dat, lumea o împinse înainte pe Klanka, nevasta lui Șurighin... Klanka, sfioasă — își dădea seama că se petrece cu el ceva neînțeles — păși spre dânsul.

— Kolia, de ce vrei s-o dărați ?

— Marș de-aici ! se răsti și la ea Șurîghin. Nu te băga...

Câțiva săteni se duseră la tractoriști, să mai câștige din timp, alții dădură fuga să telefoneze la raion, alții — să-l cheme pe învățătorul din sat. Tractoriștilor însă Șurîghin le promisese câte-o sticloanță de fiecare și, în plus, dispoziție „pentru executarea lucrărilor“.

Veni în fugă învățătorul, un om încă tânăr, stimat de săteni.

— Încetați imediat ! Cine v-a dat dispoziție ! Asta-i un monument din secolul al șaptesprezecelea !...

— Nu vă băgați în ce nu vă privește, îi zise Șurîghin.

— Ba mă privește ! Privește-ntreg poporul !... Învățătorul era tulburat de cele întâmplare, de aceea nu găsea niște cuvinte mai tari, convingătoare. Se înroșise, doar, la obraz și striga întruna : N-ai nici un drept ! Barbarule ! Am să fac plângere !...

Șurîghin le făcu semn tractoriștilor... Motoarele vâjâiră cu putere. Cablurile începură să se întindă. Mulțimea scoase un oftat surd, pătruns de groază. Brusc, învățătorul o luă la fugă, veni în partea unde avea să cadă biserica și se lipi cu spatele de zid.

— Ai să răspunzi pentru crimă ! Idiotule...

Tractoarele se opriră.

— Pleacă-ă ! răcni Șurîghin. Și vinele de la gât i se umflară.

— Să nu te atingi de biserică ! Să nu îndrăznești !

Șurîghin se repezi la învățător, îl înhăță în brațe și-l duse mai la o parte. Învățătorul, slăbuț și fi-

rav. se zbătu din răputeri, dar Şurighin avea nişte braţe tari, vâjnoase.

— Daţi-i drumul ! răcni el la tractorişti.

— Treceţi cu toţii în dreptul zidului ! le strigă la rândul lui învăţătorul celor adunaţi. Mai repede ! Ei n-au să îndrăznească ! Am să mă duc la regiune, o să-i interzică s-o dărâme !...

— Daţi-i drumul, ce dracu' ! urlă Şurighin.

Tractoriştii se băgară iar în cabine, puseră mâna pe manete.

— Treceţi în dreptul zidului ! Treceţi cu toţii !...

Dar nimeni nu se clinti din loc. Furia lui Şurighin paralizase mulţimea. Stăteau cu toţii tăcuţi, în aşteptare.

Cablurile se întinseră, scârţâiră, trosniră, sunară subţire. Una din bârne se frânse, cablul se-nfipse în colţul zidului şi sună ca o strună de chitară. Păru ciudat că toate acestea se auzeau atât de limpede : doar tractoarele, încordându-şi puterile lor de fier, vâjâiau de-ţi luau auzul. Partea de sus a bisericii se clătină... Şi deodată zidul din spate se frânse pe toată lăţimea lui. Despicătura neagră, înfricoşătoare, din zidul alb, se desfăcu tot mai larg. Partea de sus a bisericii, cu cupolă cu tot, se plecă, se plecă şi se prăbuşi cu vuiet.

Şurighin îi dădu drumul învăţătorului şi acesta, fără a spune un cuvânt, se depărtă de biserică.

Două dintre tractoare încă mai scrijeleau cu şenilele lor pământul. Cablul aflat la mijloc spintecase unul din colţuri şi acum sfărâma fără nici o noimă cărămizile, pătrunzând tot mai adânc între ele.

Şurighin opri tractoarele. Împreună cu tractoriştii, se apucă să aşeze cablurile mai la poalele zidurilor.

Lumea începu să se împrăştie. Rămaseră numai cei mai curioşi şi copiii.

Trei ceasuri mai târziu totul era încheiat. Din clădirea bisericii nu mai rămăsese decât o temelie joasă, cu marginile zimţate. Biserica zăcea prefăcută într-un morman de moloz. Tractoarele plecară.

Şurâghin, năduşit şi plin de praf, se duse la magazin, să vorbească la telefon cu preşedintele colhozului.

— Gata, s-a pristăvit ! strigă el vesel în receptor.

Preşedintele pesemne că nu înţelegea cine se pristăvise.

— Biserica, n-auzi ! Gata, s-a zis cu ea ! Da, da. Totu-i în ordine. A făcut învăţătorul niţică gălăgie... Păi ! O face pe învăţătoru', da-i mai rău ca o babă. Ba nu, totu-i în ordine. S-a buşit a-ntâia. Da, s-a năruit toată. Numai că bucăţile is cam aşa : din câte trei-patru cărămizi prinse-ntre ele. Nu ştiu cum să fac să le desprind... Am încercat c-o rangă, da' mortaru-i ca piatra. Vorba matale, parc-ar fi fost turnată. Mă rog, om vedea. Sănătate !

Şurîghin aşeză receptorul în furcă. Se duse apoi la vânzătoarea pe care nu o dată o sculase din pat în toiul nopţii : mai venea la pescuit câte cineva de la raion şi întârzia după aceea în casa brigadierului până după miezul nopţii.

— Ai văzut cum am mântuit-o cu biserica ? Şurîghin zâmbea, mulţumit de sine.

— Nu-i mare lucru să faci o tâmpenie, zise, fără a-şi ascunde ciuda, vânzătoarea.

— De ce, adică, tâmpenie ? Lui Şurîghin îi pieri zâmbetul.

— Îţi stătea ea în cale ?

— Da' de ce să stea de pomană ? Barem să ne alegem cu niște cărămizi...

— Că n-ai, săracu' de tine, de unde să faci rost de ele ! Idiotule.

— Ia ascultă, putoare ! se-nfurie la rândul lui Șurighin. Dacă nu te pricepi, barem taci din gură.

— Să mai încerci tu să mă scoli noaptea din somn ! Auzi la el : putoare... Pentru așa ceva, poți s-o iei și pe coajă. Când ți-oi arde una peste bot, ai să vezi tu, putoare...

Șurighin ar fi vrut să-i mai zică vreo câteva, însă tocmai atunci intrară în prăvălie niște babe. Or babele — se știe — își cam vâra nasul peste tot.

— Dă-mi, bre, o sticlă.

— Așa, așa, udă-ți și tu beregata, zise una dintre bătrâne. Că ți s-o fi uscat.

— Cred și eu : de-atâta prăfăraie...

— N-a avut de lucru, diavolul !

Șurighin le aținti pe bătrâne cu o privire severă, însă erau cam multe și nu le-ar fi putut ține piept. Și-apoi, erau pornite într-un fel mai aparte. Parcă l-ar fi urât cu adevărat.

Brigadierul își luă sticla și se duse spre ușă. Se întoarse în prag și le zise :

— Las' că vă arăt eu vouă !

Și se depărtă în grabă.

Pornind pe uliță, se simți pătruns de ciudă : „Muierile dracului !” Una nu se ducea să se roage, iar acum o fac pe nebunele. Când stătea aia în picioare, nu-i păsa nimănui de ea. Acum le-a apucat pe toate !...”

Trecând pe dinaintea fostei biserici, se opri și se uită îndelung la copiii care începuseră a se juca prin mormanul de moloz. Se uită la ei și, încet-încet, îi veni inima la loc. „O să crească ăștia

și-o să-și aducă aminte : când erau mici, a fost dărmată biserica. Doar eu mi-amintesc foarte bine cum i-a doborât Vaska Duhanin crucea. Iar acum s-a prăbușit toată : cum naiba să nu-ți amintești ? O să le zică la copilași : a legat-o nenea Șurighin cu niște cabluri și..." Brusc îi reveni în minte figura vânzătoarei, și-atunci gândi cu ciudă și hotărâre : „Bine-am făcut ! N-avea de ce să mai stea proțap !..."

Acasă, avu de întâmpinat o adevărată răzmeriță : nevastă-sa nu mai pusese de cină și plecase prin vecini, iar maică-sa, bătrâna, se răsti la el de pe cuptor :

— Kolka, netrebnicule, mare păcat ți-ai luat pe suflet ! Și n-ai suflat o vorbă, diavole, ai tăcut mâlc... Că poate s-o fi găsit cineva să-ți bage mințile-n cap. Of, Doamne, ce năpastă pe noi, acu' n-o să mai avem trai cu nimeni. C-o să te blesteme toată lumea, și-ncă ce-o să te blesteme ! Nici n-o să știi la ce să te aștepți : ori acasă ai să mori cu zile, ori are să-ți cadă v'un pom în cap, să-ți rupă grumazul...

— De ce să mă blesteme ? N-au altceva de făcut ?

— Păi ai păcătuit, neghiobule !

— Parcă pe Vaska Duhanin l-a blestemat cineva când a doborât crucea ? Dimpotrivă, a ajuns om mare...

— Alea erau alte timpuri. Te-a pus acu' cineva s-o dărmăm ? Te-a pus ? Necuratul ți-a dat ghes... Las' că ți-or găsi chiar ai mari ac de cojoc. Că-nvățătoru' s-a și apucat să le scrie, să facă plângere. Ai să vezi tu ce-o să pățești. Iar auzi, maică : pe vremea ceea să rămână ea în picioare, și-acu' să te găsești tu s-o dărmăm ! Ticălosule !

— Bine, bine, vezi-ți acolo, de boală.

— Să nu mai avem noi trai cu lumea...

— Măcar să se fi dus să se roage ! Da' așa — stătea și n-o băga nimeni în seamă.

— Cum n-o băga nimeni în seamă ? Auzi la el ! Păi ori de unde ai fi venit în sat, o și vedeai de departe. Cât de ostenit ai fi fost, ziceai c-ai și ajuns acasă. Îți da puteri.

— Îți da puteri... Multă lume mai umblă astăzi pe jos ? Am ajuns, vorba ceea, în era atomică, iar voi vă jeliți după o biserică. Că n-avem club în sat, de-asta nu suflă nimeni o vorbă, iar acu', poftim : s-au apucat cu toții să jelească. Las' că va trece !

— Vezi să nu-ți treacă ție ! Numa' de rușine și-ai să ajungi să te stafidești...

Ca să nu-i mai audă bombănitul, Șurîghin trecu în odaia de-alături, se așeză la masă, își turnă un pahar plin cu votcă și-l bău pe nerăsuflăte. Își aprinse apoi o țigară. „De cărămizi, n-o să se mai atingă acu' nici dracu, gândi la un moment dat. Ei și ? Dă-le-ncolo de cărămizi. Le-adun grămadă cu buldozerul și n-au decât să le năpădească urzicile.“

Nevastă-sa veni târziu de tot. Șurîghin isprăvisese sticla, ar mai fi băut ceva, dar nu-i venea să se mai ducă la vânzătoarea aceea afurisită : nu-i venea și gata. Se rugă de nevastă-sa :

— Du-te, mă, și mai ia o sticlă.

— Să te ia dracu ! Că de-acu' înainte ăsta ți-e prieten.

— Haide. Te rog...

— Da' când s-a rugat lumea de tine, tu ce-ai făcut ? Să nu te mai rogi nici tu de alții. Idiotule.

— Gura ! Te-ai luat și tu după ei ?

— M-am luat după ei... M-am luat după oamenii de treabă. Nu după capul tău de incult. Doar s-a

rugat tot satul de tine. Aiurea ! Și-a boldit ochii
ăia...

— Taci, mă... Poate-ți dau vreo două...

— Hai, dă ! Numa' să-ncerci, neobrazatule ! Numa' să-ncerci !

„Ei nu. Astea au s-o țină așa până dimineța. Parcă au înnebunit cu toții.“

Șurighin ieși în curte, își porni motocicleta... Până la centrul raional nu erau decât optsprezece kilometri, se afla și-acolo un bufet, locuia președintele colhozului. Puteai să bei un pahar, să mai stai la taifas. Printre altele, s-aduci vorba de scandalul pe care ți l-au făcutăștia de aici. Să mai faci și tu haz...

Când apucă să cotească pe ulița mare, farul motocicletei smulse din beznă mormanul de cărămizi și îndată se abătu de acolo un iz ca de pivniță.

„Secolul al șaptesprezecelea, își aminti Șurighin. Iacătă-l, ăsta este ! Cică s-a apucat învățătorul să scrie, să fac plângere ! Scrie, băiețș, scrie până n-oi mai putea !“

Îndată, mări viteza... Și-ncepu să cânte în gura mare, pentru ca toată lumea să afle că blestemele din ziua aceea n-au făcut decât să-l înveselească :

*Vorba ceea, vorba ceea,
Sunt soldat — compania-a treia,
Regimentul treizeci și-unu...
Hop, tirdar — pampunu !*

Motocicleta lăsă în urmă satul, își înfipse în trupul nopții stiletul sclipitor al luminii farului și se-ndreptă cu viteză, pe drumeagul neted, bătătorit, spre centrul raional. Lui Șurighin îi făcea plăcere să meargă cu viteză.

MILLE PARDONS, MADAME !

Când în ținutul acela vine câte cineva de la oraș, la vânătoare, și-i întrebă pe săteni care dintre ei ar putea să-l însoțească, să-i arate locurile bogate în vânat, i se răspunde cam așa :

— Păi, Bronka Pupkov... că la treburi dintr-astea îi mare meșter. Cu el nu te-apucă urâtul. Și săteanul zâmbește cam în doi peri.

Bronka (Bronislav) Pupkov e un țăran încă în putere, bine făcut, zâmbăreț, cu ochi albaștri, picioare iuți și vorba așijderea. E trecut de cincizeci de ani, a fost și pe front, însă mâna dreaptă, căreia îi lipsesc două degete, nu și-a schilodit-o acolo : fiind încă flăcău și ducându-se într-o zi la vânătoare (era pe vreme de iarnă), i s-a făcut sete și-a încercat să sfărâme cu patul armei gheața de la malul unui pârâu. Pușca o ținea sus, pe sub cătare, cu două degete la gura țevii. Deși arma era cu piedica pusă, de atâtea izbituri s-a despicat și... unul din degetele lui Bronka s-a dus cât colo, iar celălalt a rămas să-i atârne de-o pielită. A rupt-o chiar el, Bronka, iar cele două degete — arătătorul și mijlociul — le-a adus acasă și le-a înmormântat în grădina de zarzavaturi. Ba chiar le-a zis cam așa :

— Dormiți în pace, dragele mele degete, până la ziua de apoi.

A vrut să le pună și cruce, dar nu l-a lăsat tăică-său.

De-a lungul vremii, Bronka a iscat multe scandaluri, se bătea deseori cu lumea, era el însuși bătut zdravăn, zăcea cât zăcea, pe urmă pornea iar să străbată cu motoreta lui asurzitoare ulițele satului : nu purta pică nimănui, avea o fire ușoară.

Pe vânătorii care veneau de la oraș îi aștepta ca pe-o zi de sărbătoare. Când soseau, în sfârșit, era gata să umble cu ei și-o săptămână, și-o lună întreagă. Ținutul îl cunoștea ca pe cele opt degete ale sale, era vânător iscusit și norocos.

Orășenii nu se zgârceau la votcă, uneori îi strecurau și ceva gologani, iar dacă n-o făceau, era bine și-așa.

— Cât stați pe la noi ? îi întreba el c-o mină preocupată.

— Păi, vreo trei zile.

— O să fiți serviți ca la farmacie. Vă odihniți și dumneavoastră, vă mai potoliți și nervii.

Rămâneau plecați câte trei, patru zile, uneori și-o săptămână. Era tare plăcut. Oamenii de la oraș is respectuoși, cu ei nu-ți vine să te iei la bătaie, nici când se mai afumă nițel. Lui Bronka îi plăcea să le povestească tot felul de istorii vânătoarești.

În cea din urmă zi, când așezau masa de rămas bun, Bronka venea cu povestea lui cea mai de seamă.

Ziua aceea o aștepta cu nerăbdare sporită, deși încerca din răputeri să nu și-o arate pe față. Și când ea sosea în sfârșit, își simțea încă de dimineată inima înfiorată și se cufunda în tăcere, având înțipărită pe chip o expresie din cele mai solemne.

— Da' ce-i cu dumneata ? îl întrebau vânătorii.

— Nimic deosebit, le răspundea el. Masa unde-o întindem ? Pe malul apei ?

— Se poate și-acolo.

Mai spre seară, alegeau un loc potrivit pe malul râului cel atât de frumos, cu apa lui repede, și-ncingeau focul. În timp ce în oală pornea să clocotească ciorba de pește, dădeau dușcă primul pahar și se-apucau să tăifăsuiască.

Bronka, golindu-și pentru a doua oară păhărelul de aluminiu, își aprindea o țigară...

— Pe front ați fost ? întreba la un moment dat, parcă fără o intenție anume. Bărbații trecuți de patruzeci de ani îi răspundeau aproape totdeauna afirmativ, dar el le punea întrebarea asta și celor mai tineri : pentru povestea lui avea nevoie de-o introducere.

— Ai venit cu asta de pe front ? îl întrebau la rândul lor ceilalți, având în vedere mâna lui schi-loadă.

— Nu. Eu am făcut frontul ca sanitar. M-da... Cam așa a fost treaba... Un timp, Bronka se cufunda iar în tăcere. Spuneți-mi, rogu-vă, despre atentatul asupra lui Hitler ați auzit ?

— Cum să nu ?

— Stați oleacă. Vă gândiți la ăla când au vrut chiar generalii lui să-i facă de petrecanie ?

— Da.

— Ei nu. Eu vorbesc de-un altul.

— Care altul ? A mai fost și-un altul ?

— Bineînțeles. Bronka își întindea păhărelul de aluminiu. Încă un strop, vă rog. Da paharul pe gât. A fost, dragi tovarăși, a fost. Hu-uh ! Uite-atâta nu i-a ajuns glonte la cap. Le arăta el celorlalți vârful unghiei.

— Când s-a-ntâmplat asta ?

— În nouă sute patruzeci și trei, în ziua de douăzeci și cinci iulie. Bronka se cufunda din nou în tăcere, ca și când ar fi memorat niște amintiri dragi de-altcândva, numai de el știute.

— Da' cine-a tras în el ?

Bronka părea că n-aude întrebarea, fuma gânditor, cu ochii la foc.

— Și unde a fost comis atentatul ?

Bronka tăcea.

Oamenii își aruncau unul altuia priviri nedumerite.

— Eu am tras, zicea el brusc, cu voce scăzută. Se mai uita un timp la pălălaia focului, apoi își ridica ochii și-i privea pe cei din jur ca și când ar fi vrut să spună : „Vă mirați ? Să știți că nici mie nu-mi vine a crede“. Și le zâmbea cu un fel de tristețe.

De obicei, lumea rămânea tăcută, cu ochii la Bronka. El continua să-și fumeze țigara, împingea în foc, c-un bețșor, tăciunii rostogoliți pe iarbă... Tocmai acelea erau pentru el clipele cele mai frumoase. Parcă un pahar de spirt curat ar fi pornit să i se prelingă prin vine.

— Vorbești serios ?

— Asta-i bună ! Credeți că nu știu ce poți să pățești pentru falsificarea istoriei ? Știu. Știu, tovarășii dragi.

— Ia mai dă-o-ncolo de tâmpenie !...

— Și unde s-a-ntâmplat asta ? Cum ai tras ?

— Cu un browning. Uite-așa : am apăsât pe trăgaci și — pac ! Bronka se uita la cei de față grav, întristat de neîncrederea pe care o manifestau unii dintre ei. N-o făcea câtuși de puțin în bătaie de joc.

Cei neîncrezători își cam pierdeau cumpătul.

— Da' de ce treaba asta n-o știe nimeni ?

— Pentru că și peste-o sută de ani multe lucruri vor mai pluti în beznă. Clar ? Că poate n-ai știut... Tocmai aici e tragedia, că mulți eroi rămân necunoscuți.

— Să știi că asta cam miroase a...

— Lasă-l în pace. Povestește-ne și nouă cum s-au petrecut lucrurile.

Bronka era convins că, în cele din urmă, lumea va dori totuși să-l asculte. Se întâmpla așa de fiecare dată.

— Mi-e c-o să mă dați de gol...

O clipă rămâneau iar descumpăniți.

— Ba n-o să te dăm de gol.

— Pe cuvânt de onoare ?

— N-o să te dăm, omule ! Hai, povestește.

— Ba nu, vă rog să vă dați cuvântul. Că lumea din sat știți cum e... Abia așteaptă să-mprăstie vorba...

— Las' că n-o să fie nimic ! Oamenii erau acum nerăbdători să-l asculte. Haide, zi-i odată.

— Încă un strop, vă rog. Bronka își întindea iar paharul. Părea cu totul treaz. După cum v-am mai spus, treaba asta s-a-ntâmplat la douăzeci și cinci iulie, o mie nouă sute patruzeci și trei. Ne aflam atunci în ofensivă. Când se trece la ofensivă, sanitarii au de lucru mai mult ca oricând. În ziua aceea adusesem la ambulanță vreo doisprezece oameni... Adusesem și-un locotenent, era grav rănit, săracul, și l-am pus într-o rezervă. În rezerva aia se afla și-un general. Un general-maior. Rănit mai ușor, atins oleacă, mai sus de genunchi. Tocmai i se schimba pansamentul. Mă vede pe mine generalul acela și zice :

— Să mai stai p-aici, sanitarule, să nu pleci.

Îmi zic : precis c-o să am de mers undeva ; do-rește pesemne generalul să-i dau o mână de ajutor. Mă rog, stau și aștept. Cu generalii să știți că-i grozav să ai de-a face : toată situația o ai ca-n palmă.

Oamenii ascultă în tăcere. Focul arde vesel, fumegă, îi trosnesc când și când tăciunii. Din pădure se strecoară pe furiș umbra amurgului, coboară pe apă, și numai șuvoiul din mijlocul râului, unda

lui cea mai repede, încă mai joacă în lumină, încă mai sclipește, ca și când un pește imens ar goni pe-acolo la vale, legănându-și prin penumbră trupul lung, argintiu.

— L-au pansat, în fine, pe general și doctoru-i zice : „Ar trebui să mai zăboviți pe la noi“. Da' generalul de colo : „La mai slăbește-mă, vericule !“ Numai nouă ne era p-atunci frică de doctori, că generalii să știți că nu-i prea băgau în seamă. M-am suit cu generalul în mașină și-am plecat. Habar n-aveam unde mă duce. Pe drum a început să mă întrebe de unde sunt, cu ce m-am ocupat înainte să-nceapă războiul, câte clase am la bază ? I-am răspuns cu de-a mărunțul : că sunt din cutare loc (m-am născut chiar aici, în ținutul ăsta), că am lucrat în colhoz, dar că m-am ocupat mai mult cu vânătoarea. „Asta-i bine, zice generalul. Ești bun țintaș ?“ Păi, zic eu, ca să nu lungesc vorba, cu carabina îți sting o lumânare de la cincizeci de pași. Cât despre clasele alea, zic, cu așa ceva nu mă prea pot lăuda : tata mă lua de mic copil cu el prin taiga. Nu-i nimic, zice generalul, acolo unde o fi cazul, n-ai să ai nevoie de studii superioare. Pe câtă vreme, zice, dacă ai să ne ajuți să stingem o lumânare afurisită, care a dat foc la întreaga lume, Patria să știi că nu te va uita nicicând. Începuse adică omul să bată încotrova. Ați priceput, așa-i ? Ei bine, eu, în momentul acela, nu-mi dădeam seama câtuși de puțin.

Am ajuns în cele din urmă la un adăpost mare. Generalul i-a dat pe toți afară și-a început să mă descoasă mai departe. Niscaiva rubedenii prin străinătate, zice, n-ai cumva ? De unde să am ? zic. Siberieni suntem din moși-strămoși. Ne tragem din cazacii care au clădit fortăreața Bii-Katunsk. Încă

pe vremea țarului Petru. De-acolo obârșim, zic, aproape întreg satul...

— Da' de ce-ți zice dumitale Bronislav ? fi ia vorba unul din vânători.

— Că i-a trăsнит așa prin minte lu' popa al nostru, de bețiv ce era. Pentru asta i-am ars și eu una zdravănă, când l-am escortat la G.P.U., în nouă sute treizeci și trei...

— Cum, cum ? Unde l-ai escortat ?

— Păi, la oraș. De ridicat, l-am ridicat, da' n-avea cine să-l ducă. Du-te tu, Bronka, mi-au zis ăilalți, că tu ai cu el o socoteală veche.

— Da' de ce ? Ai un nume frumos.

— La un nume ca ăsta, trebuie să-l ai și p-ăla de familie mai ca lumea. Or eu îs Bronislav Pupkov¹. La armată, cum începea apelul, cum auzeai lumea râzând. Pe câtă vreme avem pe unul în sat, Vanka Pupkov îi zice, și nu se leagă nimeni de el.

— Mă rog. Și ce-a fost mai departe ?

— Păi, mai departe a fost cam așa. Da' unde-am rămas ?

— Începuse generalul să te-ntrebe...

— Aha. Păi m-a tot întrebat el, pe urmă îmi spune : „Tovarășe Pupkov, zice, partidul și guvernul îți încredințează o misiune de cea mai mare răspundere. Aici, în linia întâi, zice, a sosit Hitler, incognito. Ni se oferă, deci, șansa să-l mătrășim. De curând am pus mâna pe-un ticălos, trimis la noi c-o misiune specială. Misiunea și-a îndeplinit-o, dar ne-a picat după aceea nouă în mână. Și-am aflat că trebuia să treacă înapoi linia frontului ca să-i înmâneze lui Hitler personal niște documente foarte importante. Or, Hitler și olica lui știu cu toții cum arată individul ăsta la față.“

¹ De la „pupok“ (rus.) — buric.

— Bine, dar ce amestec aveai dumneata ?

— Cine mă-ntrerupe, sticloanța s-o destupe. Încă un strop, vă rog. Hu-uh ! Explicația-i foarte simplă : semănam cu ăla ca două picături de apă. Măi și-a-nceput, fraților, o viață !... Bronka se cufundă în amintiri cu atâta voluptate, cu un asemenea avânt, pe care de-abia și-l reține, încât cei din jur încearcă la rândul lor un sentiment plăcut, cu totul aparte. Zâmbesc. Îi cuprinde pe toți un fel de molcomă încântare. Mi-au dat, deci, o cameră separată, chiar acolo, în clădirea spitalului, mi-au repartizat și două cătane de ajutor. O cătană avea chiar gradul de plutonier, deși, vorba aia, eu eram simplu soldat. Ia adă-mi cizmele alea, zic, tovarășe plutonier. Se ducea omul și mi le aducea. Executa ordinul, ce putea să facă. Iar eu între timp eram pus să studiez. Urmam, adică, niște cursuri...

— Ce fel de cursuri ?

— Niște cursuri speciale. Despre treaba asta deocamdată n-am voie să vorbesc, am dat și-o declarație-n scris. Abia după cincizeci de ani o să am dreptul. Și n-au trecut decât... Bronka numără în gând și mișcă din buze. ...N-au trecut decât douăzeci și cinci. Mă rog, asta-i altă problemă. Traiul ăla deci își urmează cursul. Dimineața când mă scol, mi se aduce micul dejun : felu-ntâi, felu' doi, felu' trei. De-mi aduce cătana un vinaț mai nu știu cum, eu hau ! mă răstesc la el și-odată-l vezi cum vine cu butelcuța de spirt în brațe. Că era dintr-ăsta la spital, de nu mai aveau unde să-l pună. Puneam mâna pe spirt, mi-l potriveam cu apă după cum îmi era voia, iar vinațul ia-l dumneata, cătană... Trece așa o săptămână. Mă gândesc : oare cât m-or mai ține ăștia aici ? În fine, într-o bună zi, sunt chemat la general. „Ei, zice generalul, cum e, tovarășe Pupkov ?“ Sunt gata, zic, să-ndeplinesc

misiunea ! „Bravo, zice, cu Dumnezeu înainte. Te atșeptăm să te-ntorci de acolo Erou al Uniunii Sovietice. Vezi numai să nu greșești ținta !“ De-am să greșesc ținta, zic, să fiu ultimul trădător și dușman al poporului. Ori, zic, pier împreună cu Hitler, ori o să veniți să-l eliberați pe Bronislav Ivanovici Pupkov, Erou al Uniunii Sovietice. Am uitat să vă spun că ai noștri pregăteau tocmai atunci o ofensivă grandioasă. Uite așa, din flancuri, urma să vină infanteria, iar în față — un puternic atac frontal cu tancurile.

Lui Bronka ochii îi scânteiază ca niște tăciuni aprinși. Nici păhărelul de aluminiu nu și-l mai întinde : a uitat de el. Reflexele flăcărilor îi joacă pe obrazul uscățiv, cu trăsături ca la carte. E chipeș în clipele acelea Bronka și-i nervos.

— N-am să vă mai povestesc, dragi tovarăși, cum m-au trecut peste linia frontului și cum am ajuns în buncărul lui Hitler. Vă spun doar atât, c-am ajuns. Bronka se ridică în picioare. Am ajuns !... Cobor ultima treaptă și văd că mă aflu într-o sală mare, cu ziduri din beton armat. Arde lumina electrică, împrejur o droaie de generali... Caut să mă orientez rapid : unde-i Hitler ? Bronka e cuprins de încordare, glasul i se frânge, răsună când într-o șoaptă șuierătoare, când într-un țipăt scurt, care te taie la ureche. Vorbește întrerupt, nu-și mai sfârșește frazele, înghite în sec... Inima mi-e uite-aici... mi-o simt în beregată. Unde-i Hitler ?! Îi studiasem ca la microscop botul de vulpe și-mi făcusem din timp planul unde să-l ținesc : drept în mustață. Ridic deci brațul : „Heil Hitler !“ În cealaltă țin un pachet. În pachetul ăla aveam un browning încărcat cu gloanțe explozive, unse cu otravă. Vine la mine un general și-ntinde mâna să-mi ia pachetul. Eu îi fac semn, așa, politi-

cos. Zic, *mille pardons, madame*, e pentru führer. I-am spus-o în cea mai curată limbă germană : fiu-rer ! Bronka înghite în sec. Și-atunci... odată îl văd că apare. Parcă a trecut un curent prin mine... Mi-am amintit de patria mea depărtată... De tata și de mama... Că pe-atunci încă n-aveam nevastă... Bronka tace un timp, gata să plângă, să urle, să-și rupă cămașa de pe el. Știți cum ți se-ntâmplă uneori, își reia el vorba, îți trece toată viața pe dinaintea ochilor... Așa pățești și când îți iese ursul în cale... Of ! Nu mai pot ! Lui Bronka îi dau lacrimile.

— Și pe urmă ? întreabă abia auzit careva dintre ascultători.

— A venit drept la mine. Toți generalii — în poziție de drepti. El zâmbea. Și-atunci am rupt pachetul... Răzi, ticălosule ?! Poftim, atunci, pentru toate suferințele noastre !... Pentru rănilor noastre ! Pentru sângele oamenilor sovietici !... Pentru orașele și satele distruse ! Pentru lacrimile mameilor și soțiilor noastre !... Bronka tipă, ținând mâna ca și când ar fi tras cu pistolul. Toți cei din jur se simt stingheriți. Te-a apucat râsul ?! Să te scalzi acum în sânge, năpărcă blestemată ! Tipătuțului îi e acum sfâșietor. Apoi se lasă brusc o tăcere mor-mântală. Și îndată răsună o șoaptă grăbită, aproape nedeslușită : Am tras... Bronka își lasă capul în piept, plânge în tăcere, scrâșnește din dinți, scutură din cap cu deznădejde. Apoi ridică fruntea. Obrazul îi e scăldat în lacrimi. Rostește din nou încet, foarte încet, cu groază :

— Nu l-am nimerit...

Lumea tace. Starea în care se afla Bronka îi impresionează și-i miră atât de mult pe cei din jur, încât nu se încumetă să vorbească nici unul.

— Încă un strop, vă rog, zice Bronka încet, cu tărie în glas. Își bea paharul și se duce spre malul râului. Se așază acolo și stă mult, de unul singur, istovit de emoția încercată. Tușește și oftează. Ciorba ce i se oferă o refuză.

...Lumea din sat află, de obicei, foarte curând că Bronka și-a istorisit din nou povestea cu „aten-tatul“.

Iar el se întoarce acasă posomorât, așteptându-se să fie suduit și să suduie la rândul lui. Nevastă-sa, o muiere urâtă, cu buze groase, se repede la el cu gura, de cum îl vede la ușă :

— Ce-mi vîi ca un câine bătut ? Iar ai trîncă-nit ?...

— Du-te, mă !... îi răspunde alene Bronka. Dă-mi să mînînc ceva.

— Ce să mînînci, ce să mînînci ? Ar trebui să-ți crîp capul cu cîntarul ăsta ! țipă nevastă-sa. Rîde lumea de noi, de nu mai poți scoate nasul afară !...

— Păi stai dracului acasă, nu mai umbla aiurea.

— Ba am să mă duc !... Am să mă duc chiar acum la *selsoviet*, să te cheme iar acolo ! O să te bage-ntr-o zi la pușcărie, ciungul dracului. Din cauză că falsifici istoria...

— N-au drept. Că nu-i o lucrare tipărită. Pri-cepi ? Și-acu' dă-mi să mînînc.

— Rîde lumea de el, îi rîde-n față și lui nici că-i pasă. Nespălatule ! Jivînă păduratică ce ești !... N-ai pic de obraz ! Scuipa-ți-aș mutra aia nerușinată ! Buricule !...

Bronka ridică ochii la nevastă-sa. Uitătura îi e severă, pătrunsă de-o mînie reținută.

— *Mille pardons, madame...* Poate-ți scap una !...

În asemenea cazuri, nevastă-sa sfârșea prin a ieși din casă, trântind ușa, și a se duce să se plângă iar de „jivina ei păduratică“.

N-avea însă dreptate, zicând că lui Bronka nu-i pasă. Dimpotrivă, el se frământa cumplit, cuprins de remușcări și de ciudă... Și timp de două zile bea acasă la el. Îl trimitea la magazin să-i ia votcă, pe fecioru-său, un băiețandru de-o șchioapă.

— Să nu stai acolo, s-ascuți ce trăncănește lumea, îi zicea cu un aer vinovat și cu ciudă în glas. Ia o sticlă și vino fuga acasă.

Fuse, într-adevăr, chemat de câteva ori la sovietul sătesc, povățuit acolo, amenințat că se vor lua măsuri împotriva lui... Treaz fiind, Bronka, evita privirea președintelui, îi răspundea supărat, de-a-proape nu-l înțelegeai ce spune.

— Bine, bine !... Lasă-te, bre, de chestiile astea ! Ei și ?... Mare scofală !...

Pe urmă dădea pe gât o „sticloanță“ la magazin, sedea o vreme pe trepte, ca să-l „apuce“, după care se ridica în picioare, își sufleca mânecile și zicea cu glas tare :

— Pofțiți, vă rog ! Care dorește ? Pe ăl de l-oi schilodi oleacă, rog să nu se supere. *Mille pardons !...*

Era, însă, într-adevăr, un țințaș fără pereche.

CĂLINA ROȘIE

— Nuvelă cinematografică —

Povestea asta și-a aflat începutul într-o colonie de reeducare prin muncă, așezată mai la miază-noapte de orașul N., într-un ținut preafrumos și aspru.

Era după o zi de muncă, pe înserat. Lumea se adunase în sala clubului.

Pe scenă apăru un bărbat spătos, cu obrazul tăbăcit de vânt și anunță :

— Iar acum, corul foștilor recidiviști ne va zice duiosul cântec „Vecernii zvon“¹.

Din culise — unul după altul — începură să iasă pe scenă coriștii. Se împărțiră în două grupuri : unul mai mare, celălalt mai mic. De remarcat că membrii corului nu aduceau nici pe departe a coriști veritabili.

— Din grupul „bang-bang“, reluă spătosul, fac parte cei pentru care termenul de ispășire a pedepsei va lua mâine sfârșit. Este o tradiție a noastră și noi o respectăm.

Corul începu să cânte. Mai bine zis, melodia fu intonată de către grupul mai puțin numeros, în timp ce membrii celui alt grup își plecară capetele și, la momentul potrivit, glăsură cu mult sentiment :

— Ban-ng, ban-ng...

Din grupul „bang-bang“ făcea parte și Egor Prokudin, eroul povestirii noastre, un ins ca la patruzeci de ani, tuns chilug. Își dădea acum silința să cânte cât mai bine și când „băteau clopotele“ își încrețea fruntea și-și clătina capul rotund, ca să dea impresia că vuietul clopotului plutește și se leagănă în văzduhul înserării.

Așa a luat sfârșit ultima condamnare a lui Egor Prokudin. Acum, avea în față libertatea.

În dimineața aceleiași zile, în cabinetul unuia dintre comandanții coloniei avu loc următoarea convorbire :

¹ „Clopote în amurg“ (rus.).

— Ia spune, Prokudin, întrebă comandantul, cum ai de gând să-ți duci viața de-acî înainte ? Peșemne că întrebarea cu pricina o mai pusese de ne-numărate ori până atunci : prea de-a gata fi veniră vorbele.

— În mod cinstit ! se grăbi Egor să afirme. Răspunsul îi era, de bună seamă, și el pregătit dinainte, căci îi țâșni de pe buze cu o surprinzătoare ușurință.

— Bine, de asta nu mă îndoiesc... Da' mai concret ? Cam cum îți închipui dumneata treaba asta ?

— Păi mă bate gândul să mă apuc de munca câmpului, cetățene comandant.

— Tovarășe.

— Ă ? nu-l pricepu Egor.

— De-acu-ncolo, toți o să-ți fie tovarăși, îl lămurii comandantul.

— A, da ! își reaminti cu satisfacție Prokudin. Ba chiar răsese, la gândul că a putut fi atât de uituc. Așa e. O să am destui tovarăși.

— Da' de ce te trage așa spre munca câmpului ? întrebă cu o neprefăcută curiozitate comandantul.

— Păi că sunt țaran. Din tată-n fiu, adică. Îmi place și natura. O să-mi cumpăr o vacă...

— O vacă ?

— Păi da. Una c-un uger uite-atâta. Egor arătă cu mâinile cam cum o să fie ugerul acela.

— Vaca să știi că n-o alegi după uger. Dacă-i una tânără, de unde să aibă ugerul „uite-atâta“ ? Parcă văd c-ai să-ți iei una bătrână : aia da, aia, între-adevăr, e cu ugerul uite-atâta. Da' ce folos ? O vacă trebuie să fie... suplă...

— Și atunci la ce să mă uit ? La picioare ? întrebă Egor, încercând să-i cânte în strună comandantului.

— La care picioare ?

— Zic : cum s-o aleg ? După cum arată ea la picioare ?

— Ce legătură au picioarele ? o alegi după rasă. Doar există mai multe rase : cutare rasă, cutare rasă... „Holmogorskaia“, de exemplu... De altele comandantul nu mai știa.

— Mă prăpădesc după vaci, repetă cu convingere Egor. Îmi aduc una în grajd... o țin acolo...

Cei doi tăcură. Se uitară unul la altul.

— Mă rog, o vacă... e și asta o treabă, zise comandantul. Numai că... doar de vaca aia vrei să te ocupi ? Nu cunoști nici o meserie ?

— Ba cum să nu ? Chiar mai multe.

— De exemplu ?

Egor medită câteva clipe, ca și când ar fi încercat să găsească o meserie cât mai... cum să-i zicem mai bine... cât mai puțin proprie săvârșirii unor fapte ilegale.

— Să zicem, meseria de lăcătuș...

Chiar atunci sună telefonul. Comandantul puse mâna pe receptor.

— Da. Te ascult. Da' ce temă a avut lecția ? „Evgheni Oneghin“ ? Și-n legătură cu cine ți-au pus întrebări ? Cu Tatiana ? Da' ce-o fi, mă rog, de neînțeles la Tatiana ? Zic, ce-o fi... Comandantul tăcu și ascultă un timp glasul strident ce răsună din receptor, uitându-se totodată, cu un aer mustrător, la Prokudin și dând ușurel din cap, ca și când ar fi vrut să spună : da, da, totul e limpede. Păi spune-le... Ascultă ici, la mine... spune-le să se lase de chestii dintr-astea demagogice. Ce-i aia : o să aibă copii, n-o să aibă copii ?!... Despre asta tratează poemul ?! Vezi că vin acuș și-i lămuresc pe toți. Spune-le că... Bine, bine, ți-l trimit pe

Nikolaev. Puse receptorul în furcă și ridică un altul. Făcând numărul, zise nemulțumit : Ai văzut — savanții ?... Nikolaev, dumneata ești ? Vezi că flăcării noștri i-au dat profesoarei de literatură lecția peste cap. Păi cică au început să-i pună niște întrebări. Cum ? Zice că „Evgheni Oneghin“. Ba nu despre Evgheni, frate, despre Tatiana : cică o să-i poată face copii bătrânul sau n-o să poată ? Ia du-te mătăluță acolo și vezi cum stă treaba. Haide. Îs mari savanți, mă-nțelegi ? zise, așezând receptorul în furcă. Au început dumnealor să pună întrebări.

Egor râse, imaginându-și cam cum a decurs lecția aceea de literatură.

— Or fi vrând și ei să știe...

— Ia spune-mi, nevastă ai ? îl întrerupse celălalt, schimbând tonul.

Egor se căută în buzunarul de la piept, scoase de-acolo o fotografie și i-o întinse comandantului. Comandantul i-o luă, se uită la ea.

— E nevasta dumitale ? întrebă, neascunzându-și surprinderea.

Fotografia înfățișa o tânără destul de chipeșă, cu o privire blândă, deschisă.

— Viitoarea, spuse Egor. Nu-i prea fu pe plac mirarea comandantului. Mă așteaptă. Deși în carne și oase n-am văzut-o niciodată.

— Cum așa ?

— Ne cunoaștem prin corespondență. Egor întinse mâna și luă poza. Îmi dați voie ? Și rămase la rândul lui cu ochii la chipul acela gingaș, simplu, atât de rusesc. Baikalova îi zice, reluă el. Liubov Fiodorovna. Ce figură încrezătoare, așa-i ? Chiar te prinde mirarea. Leit casierită...

— Și ce-ți scrie ?

— Păi, că-mi înțelege tot necazul. Numai că nu pricepe, chipurile, cum de-am izbutit să nimeresc după gratii. Frumoase scrisori... Îți merg la inimă... Bărbat-su, cică, era un bețiv. Pân-la urmă, l-a dat afară din casă. Cu toate astea, n-a prins ură pe oameni...

— Da' dumneata crezi că ai cugetat bine la pasul pe care vrei să-l faci? îl întrebă cu glas scăzut și pe un ton grav comandantul.

— Am cugetat, cum să nu, îi răspunse pe același ton Egor și băgă fotografia în buzunar.

— Eu zic că-ntâi și-ntâi ar trebui să te-mbraci ca lumea. În halul ăsta ai de gând să te înființezi la ea? Comandantul îl privi nemulțumit. Ce fel de... Ce-i cu gioarsele astea pe dumneata?

Egor era încălțat cu cizme, purta o rubașcă închisă la gât și un jersey, iar pe cap — un chipiu de la un fel de uniformă. Aducea astfel a șofer rural sau a instalator, făcând să se înțeleagă totodată că n-ar fi străin de activitatea artistică de amatori.

Egor își privi și el veșmintele și zâmbi în colțul gurii.

— Așa-mi cerea mie rolul. După aia n-am mai apucat să mă schimb.

— Of! Afurisitule... atât fu în stare să mai spună comandantul și râse. Nu era om rău și, cu toată experiența lui în treburile dintr-astea, aveau darul să-l minuneze de fiecare dată oamenii a căror inventivitate era pe drept cuvânt nelimitată.

Și iat-o, în sfârșit : libertatea.

Asta a însemnat că în spatele lui Egor s-a închis o ușă, iar el s-a pomenit pe-o uliță a unei mici așezări...

Trase adânc în piept aerul de primăvară, strânse din pleoape și scutură cu putere din cap. Merse

câtiva pași și se sprijini de gardul aflat în preajmă. Prin dreptul lui trecu o bătrânică, ținând în mâini o poșetă. Bătrânica se opri.

— Ți-e rău ?

— Ba mi-e bine, mamaie, zise Egor. Și-i și mai bine c-am intrat primăvara. Totdeauna-i bine să intri primăvara.

— Unde să intri ?

— La pușcărie.

Abia atunci pricepu băbuța cu cine stă de vorbă. Se feri, speriată, și se depărtă cu pași mărunți. Ba mai aruncă o privire și spre gardul pe lângă care trecea. Apoi întoarse capul și se mai uită o dată la Egor.

Tocmai atunci, Egor ridică mâna ca să oprească din drum o „Volgă“ ce se abătuse pe acolo. „Volga“ se opri. Egor intră în vorbă cu șoferul. Un timp, acesta nu fu de acord să-l ia cu el.

În cele din urmă, Egor scoase un teanc de bancnote, i-l arată și... deschise portiera, așezându-se la rândul lui pe bancheta din față.

Între timp, băbuța care intrase adineaori în vorbă cu Egor se apropie și ea de mașină. În acest scop se încumetase chiar să traverseze ulița.

— Să-mi fie cu iertare, zise, aplecându-se spre Egor, da' de ce tocmai primăvara ?

— Treaba cu intratu-n pușcărie ? Păi dacă intri primăvara, tot primăvara pleci acasă. Primăvara și libertatea ! Ce-i mai trebuie omului ?? Egor îi zâmbi băbuței și recită un vers dintr-o poezie : *O, lună mai, albastră ! O, iunie de azur !...*

— Așa, care va să zică ?? Băbuța căscă ochii a mirare. Își îndreptă spatele și se uită la Egor cum cum s-ar uita niște orășeni la un cal apărut din senin pe o stradă circulată : ia te uită, frate, a apu-

cat-o și calul pe unde aleargă mașinile ! Bătrâna avea niște obrăjori rumeni, acoperiți de cute mărunte și niște ochi nespus de limpezi. Fără să-și dea seama, îi dăruise lui Egor o clipă din cele mai fericite.

Apoi „Volga“ se depărtă.

Bătrânica mai stătu o vreme locului, petrecându-și cu privirea.

— Ce să spun ! E mare poet dumnealui ! El și Fet¹ !

Cât despre Egor, acesta gusta din plin viteza cu care pornise să străbată ținutul.

Mașina trecu de marginea așezării, ieși în câmp deschis.

— N-ai vrea să pui niște muzică ? întrebă Egor.

Șoferul, un flăcăiandru, bâjbâi cu o mână în spatele său și dădu la iveală un mic magnetofon.

— Pornește-l dumneata. Apasă clapa aia, din margine.

Și câteva clipe mai târziu Egor făcu să se audă o muzică dulce. Își dădu capul pe spate, închise ochii. Mult mai așteptase o clipă ca asta ! Tare mult !

— Te bucuri c-ai scăpat ? îl întrebă șoferul.

— Dacă mă bucur ? se trezi Egor din visare. Păi da, mă bucur... Păru că încearcă să deslușească gustul acelei vorbe. Știi, puștiule, dacă aș avea trei vieți de trăit, una mi-aș petrece-o la pușcărie, pe-a doua ți-aș da-o ție în dar, iar pe-a treia mi-aș trăi-o numa' după pofta inimii. Cum n-am de trăit decât una singură, cred și eu că-n momentul ăsta mă bucur. Da' tu te știi bucura ? Ia spune.

¹ Fet, Afanasi Afanasievici (1820—1892), poet rus.

Când pe Egor îl cuprindea câte-o stare sufletească mai deosebită, el se putea avânta uneori și acolo, mai sus, unde-și au sălașul vorbele frumoase și fără miez.

Șoferul dădu din umeri și nu-i răspunse.

— Ehei, văd c-ai încurcat-o, băiețăș. Nu prea știi să te bucuri.

— Da' de ce să mă bucur ?

Brusc, Egor păru absent la cele ce i se petreceau în preajmă. Îl furaseră gândurile. I se întâmpla, când și când, treaba asta : tam-nisam, să cadă pe gânduri.

— Cum ? rosti într-un târziu, din păienjenișul acelor cugetări numai de el știute.

— Pentru ce, zic, să mă bucur ? repetă șoferul. Era un tânăr, cum s-ar zice, cu picioarele pe pământ și cam acru de felul lui.

— Asta, frățioare, eu nu mai știu : pentru ce să te bucuri, zise Egor, revenind anevoie din zările lui depărtate. Știi să te bucuri — bucură-te, nu știi — stai așa. Aici nu se umblă cu întrebări. Poeziile, de exemplu, îți plac ?

Tânărul, ocolind răspunsul, înălță iar din umeri.

— Păi vezi, zise cu părere de rău Egor. Și mai aveai de gând să te bucuri.

— Ba n-aveam de gând câtuși de puțin.

— Poeziile trebuie să-ți placă, încheie cu hotărâre Egor discuția aceea dezlănătă. Ascultă și tu ce poezii se află pe lumea asta. Și începu să recite, ce-i drept, cu unele poticneli, căci mai uitase din versuri :

...al vifornitei hohot.

Ce lugubru s-aude în noaptea cea rea !...

Bun venit, moarte ! Haide ! Făptura-ți cernită

Eu o-ntâmpin, râzând. Nici nu-mi pasă de ea.

*Tu, oraşule ! Aprig călcându-mi pe urme,
Botezatu-m-ai stârv, putregosul gătej.
Şi-nchingat e ogorul de jalea...*

nu ştiu cum. Aici am cam uitat.

Stându-i parii de telegraf în gâtlej.

Aici iar am uitat. Mai departe.

*Fie inima-n piept să tresară a ducă :
Hăuleşte fiara pornită la jaf...
Uite-aşa, hăituit de gonaci prin pădure,
Îşi dă lupu-n vileag sângerosul nărav.*

*E la pândă fiara... căci dincolo,'n beznă,
Cineva stă cu degetul chiar pe trăgaci.
Dar, un salt... şi-n omăt se prăvale hăitaşul.
Colţii albi, sfâşiind, umplu neaua de maci.*

*Te salut, te salut, o, fiara mea dragă !
Blana sură tu scump văd că ştii să fi-o vinzi.
Hăituit de duşmani, ca şi tine, întruna,
Mă strecor lunecând pe-ale gheţii oglinzi.*

*Ca şi tine, la fel stau şi eu : tot la pândă.
Iar de-mi sună-n urechi al gonaciului corn,
Într-o ultimă, aprigă, rea încordare
Mă avânt, sar la el, la pământ îl răstorn.*

*Şi de-o fi să-mi pierd viaţa alături de dânsul,
Prăvălit pe-ntinatul zăpezii izvod,
Toţi fărtaşii mei dragi răzbuna-mă-vor mâine,
Glăsuindu-mi prin viscole sumbrul prohod.*

Ameţit el însuşi de forţa cuvintelor pe care le
rostise, Egor şezu o vreme nemişcat, strângând din
maxilare, privind drept înaintea sa. Şi-n privirea

lui încordată, ațintită spre zare, se putu citi o hotărâre fermă, ca și când altcândva ar fi azvârlit și el cuiva o provocare directă, fără să-i fie teamă nici atunci, după cum nu-i era nici în clipa de față.

— Ei, ce zici ? îl întrebă în cele din urmă pe șofer.

— E frumoasă, zise acesta.

— Chiar că-i frumoasă. Parcă ai da o dușcă de spirt pe gât. Și mai ziceai că nu-ți plac poeziile. Ești încă verde, flăcăule, trebuie să te intereseze orice. Ia oprește oleacă... văd că mi-au ieșit zânele înainte.

Șoferul nu înțelese despre care zâne e vorba, totuși opri mașina.

Egor coborî pe șosea. Împrejurul lui se înălța, zveltă, o pădurice de mesteceni. Și-atât era de alb și curat universul acela, înălțat din pământul încă negru, atât era de limpede și luminos !... Egor se sprijini de trunchiul unuia dintre mesteceni și se uită împrejur.

— Ia te uită ce-i aici, frățioare ! exclamă cu o molcomă încântare. Tărâmul zânelor ! Se întoarse apoi cu fața spre mesteacănul de care se sprijinise și-i mângâie trunchiul cu palma. Bine te-am găsit, surată... Da' mândră mai arăți ! Zici că ești mireasă, nu alta... Îți aștepti mirele, așa-i ? Las' că n-a mai rămas mult de așteptat... Egor reveni cu pași grăbiți spre mașină. În mintea lui totul se limpezise. Trebuie să găsească o soluție. Și asta cât mai curând. Neîntârziat.

— Dă-i drumul, fecior, cu toată viteza. Că-mi sare uite-acuși inima din piept. Trebuie întreprins ceva. Ia ascultă, tu niște băuturică nu-ți iei la drum ?

— Nici pomeneală.

— Atunci dă-i bătaie. Cât costă cutia asta, a ta, cu muzică ?

— Două sutare.

— Ți-o iau cu trei. Că-mi place.

Sosind la centrul regional, Egor porunci șoferului să oprească înainte de a ajunge în dreptul casei unde știa că trebuie să se afle oameni de-ai lui. Îi plăti cu generozitate flăcăului pentru cursa făcută, îi luă cutia cu muzică, apoi, urmând un itinerar complicat, trecu din curte în curte, spre „ho-geac“.

Era adunată acolo întreaga bandă.

Ședea pe un scaun o tânără plăcută la vedere, în mâini c-o chitară. În dreptul telefonului sta un cap pătrat cu mutră de bulldog și se uita ținută la aparat. Se mai aflau în odaie vreo patru fetișcane fără ciorapi în picioare. Umbla de colo până colo un tânăr bine clădit, aruncând și el, în răstimpuri, câte-o privire spre telefon. Într-un fotoliu ședea un molălău cu dinții înnegriți, sorbea dintr-un poc al șampaniei. Ici-colo, mai ședeau alți cinci sau șase flăcăi, unii fumând, alții nefăcând nimic.

Încăperea era murdară, neîngrijită. Tapetul, altcândva albastru, slinos și el, cu zdrențele atârând, amintea cu totul nepotrivit de cerul primăvărat, lucru care făcea ca ungherul acela puturos, ascuns de ochii lumii, să pară și mai grețos. Unor asemenea sălașe, aducând, de fapt, o jignire sălbăticiunilor pădurii, lumea le zice bârloguri.

Toți cei din încăperea păreau cuprinși de-o stranie toropeală. Continuau să arunce în răstimpuri câte-o privire spre telefon. Atmosfera era vădit încordată. Numai tânăra cea cu pomeții ușor ieșiți în afară își prefira alene degetele peste strunele

chitarei și cânta încet, cu o voce plăcută, nițel răgușită, dar care îți mergea la inimă :

*Călina-i roșie,
E pârguită,
Firea crăișului
Am deslușit-o,*

*Am deslușit-o,
Ah, cum e !... Cată :
Odată-l vezi
La altă poartă.*

— Iar eu...

În clipa aceea, la ușa de intrare se auziră câteva bătăi — un fel de semnal. Cei din odaie tresăriră, speriați parcă de un țipăt.

— S-st ! făcu Molălăul. Se uită la ei și-n ochi i se aprinseră scânteii vesele. Nerviișorii, nerviișorii, le mai zise el și le făcu semn să deschidă ușa.

Porunca i-o execută un flăcău cât un munte.

— Lănțucu', îl preveni Molălăul. Și-și vârî mâna în buzunar. Rămase în așteptare.

Vlăjganul întredeschise ușa, fără să-i dea jos lăntișorul... Apoi îl scoase repede și întoarse capul spre cei din odaie.

Ușa se închise.

Brusc, izbucni de după ea un marș triumfal. Egor o îmbrânci și intră înăuntru în sunetele fanfarei.

Toată lumea sări în picioare, îi făcu semne să înceteze.

Egor opri magnetofonul și se uită mirat împrejur.

Cei din odaie îl împresurară, dădură mâna cu el...

— Salut, Gore. (Asta-i era porecla lui Egor : Gore¹.)

— Bine-ai venit.

— Ți-ai făcut veleatul ?

Egor dădea mâna cu toți, însă nu izbutea să-și dea seama ce se întâmpla cu ei. Pe cei mai mulți îi cunoștea dinainte, unii chiar îi erau mai mult decât simple cunoștințe : se afla, de pildă, acolo Lucienne (cea cu pomeții ieșiți în afară), era, în sfârșit, Molălăul, și lui Egor îi făcu multă bucurie să-i revadă. Totuși ce-o fi cu ei, de arată așa, mai altcumva ca de obicei ?

— Ce-aveți, mă ?

— Ai noștri dau lovitura la o tarabă, îl lămuri unul din ei. Trebuie să ne sune din moment în moment. Stăm și așteptăm.

...Tare se mai bucură cea cu chitara, văzându-l pe Egor... Îi sări de gât... Îi acoperi obrazul de sărutări... Ochii, ușor umezi, îi sclipeau de-o neprefăcută bucurie.

— Gore al meu !... Să știi că te-am visat azi-noapte...

— Zău ? râse, fericit, Egor. Și ce făceam eu în visul ăsta, al tău ?

— Mă-mbrățișai. Tare-tare.

— Eu oi fi fost ăla ? Nu m-ai încurcat cu altul ?

— Of, Gore !...

— Ia întoarce-te, flăcăule ! dădu glas și Molălăul. Ti-i, da' mândru mai arăți !¹

Egor veni la el. Se îmbrățișară scurt, bărbătește. Molălăul însă nu se ridică din fotoliu.

¹ Gore (rus.), necaz, jale, nenorocire.

² Citat aproximativ din *Taras Bulba* de N. V. Gogol.

— Mi-aduc aminte de-o seară de primăvară, i se auzi din nou glasul și cei din jur amuțiră. Un aer încă umed, în gară — sute de călători. De câte valize erau acolo, te apuca amețeala. Lumea — agitată, toți — cu gândul la plecare. Și-n înghesuiala aia ședea un flăcăiaș... Pusese jos cufărașul lui, din alea care se fac pe la țară, se așezase pe el și părea tare abătut... La un moment dat, s-a apropiat de el un tânăr prezentabil și l-a întrebat : „Ce-i cu tine, flăcăule, ori nu ți-s boii acasă ?“ „Păi să vezi, zise băiatul, am un mare necaz¹. Am rămas singur pe lume și nu știu încotro s-o apuc.“ Și-atunci tânărul acela...

Brusc, sună telefonul. Tresăriră din nou cu toții, de parcă ar fi fost curentați.

— Da ? întreabă cu o prefăcută nepăsare flăcăul cu mutra de bulldog. Și rămase multă vreme, ascultând. Și tot dădu din cap. Păi stăm aici cu toții. Eu nu mă mișc de lângă telefon. E toată lumea. A venit și Gore... Da. Chiar acum a picat. În regulă. Așteptăm. Puse receptorul în furcă și se întoarse spre ceilalți.

— Au pornit la treabă.

Se agitară cu toții.

— Și-acum — șampanzeu ! porunci Molălăul. Sticle de șampanie trecură din mână în mână.

— O fi vreo tarabă mai de soi ? îl întreabă Egor pe Molălău.

— Ca la opt bătrâne, îi răspunse acesta. Hai noroc !

Băură.

— Lucienne... Zi-ne și tu ceva... să ne mai destindem, îi ceru fetei Molălăul. Era un tip slab,

¹ În original „gore“ (v. nota de la pag. 171).

calm și de-o mare impertinență, îi erau ochii impertinenți.

— Vă zic ceva de dragoste, spuse simpatica Lucienne. Își scutură cârlionții vopsiți și lovi cu putere strunele. Și toată lumea amuți.

Cine nopții stă de strajă ?

Vraja, vraja...

Ochi de foc...

De tristeții

Pici în mreață,

Să o iei din loc.

Pe otave-n miez de noapte

Fericirea o găsești !

Mure coapte,

Șoapte, șoapte :

Vino iar să mă iubești !

Cine nopții stă de strajă ?...

Din nou sună telefonul. Brusc, căzu o liniște de mormânt.

— Da ? rosti în receptor, străduindu-se din răsuputeri să rămână calm, Bulldogul. Nu, ați greșit numărul. Mă rog, se mai întâmplă. Așeză receptorul. A crezut că-i spălătoria chimică, nenorocitul.

Din nou se iscă agitație.

— Mai dă, neamule, șampanzeu ! sună iar glasul Molălăului. Ia spune, Gore, de la cine ne aduci salutări ?

— Las' că-ți zic mai încolo, făcu Egor. Vreau mai întâi să stau cu voi de vorbă. Uite că sunt colo și niște tineri pe care nu-i cunosc. Hai, mă, și ne-om cunoaște.

Tinerii, vădind mult respect, dădură din nou mâna cu el. Egor, zâmbind, li se uita drept în ochi. Dădea din cap și zicea : „Bun, bun“.

— Vreau să joc ! strigă la un moment dat Lucienne. Și-și trânti paharul de dușumea.

— Gura, Lucienne, zisă Molălăul. N-o începe cu ale tale.

— Du-te la dracu ! făcu Lucienne, care se și amătușise. Gore ! Să le arătăm ce putem !

Egor își trânti și el paharul.

Îi sclipiră și lui ochii.

— Faceți cercul, copii ! Hai !

— Calm, calm, Gore ! Molălăul ridică tonul. Ați găsit și voi momentul potrivit...

— Las' că auzim telefonul, se auziră glasuri. Dă-le voie să joace.

— Ce-ai cu ei ? Să joace.

— Doar stă Bulldogul la telefon.

Molălăul scoase atunci din buzunar o batistă albă și-o agită, ce-i drept cu întârziere, în schimb dându-și aere, de parcă ar fi fost însuși Pugaciov¹.

Doi chitariști atacară „barânia”².

Lucienne porni... Ah, ce joc fu acela ! Știa fata să joace. Nu cu mișcări largi, câtuși de puțin, ci ușor, clar, cu ritm desăvârșit. Parcă și-ar fi înghesuit în cosciug, bătucind-o cu tocurile, viața ei schiloadă, în timp ce ea însăși flutura din aripi să zboare departe. Mult suflet puse în jocul acela. Chiar se făcu frumoasă, apropiată cumva și dragă...

Egor, când venea Lucienne spre dânsul, pornea să joace și el, dar nu-și punea în mișcare decât picioarele. Mâinile și le ținea la spate, părea că nu face nimic deosebit, nici nu sărea ca un țap, dar și jocul lui era tot atât de frumos. Jucau frumos

¹ Pugaciov, Emilian Ivanovici (1742—1775), cazac de la Don, conducătorul războiului țărănesc din 1773—1775.

² Dans popular rusesc.

amândoi. Părea că tănuiește ceva jocul acela al lor : ceva nedus până la capăt, ceva ce nu putea fi uitat.

— Uite după o clipă ca asta îmi jinduia mie sufletul cel trecut prin cazne, zise Egor pe un ton serios. Pesemne că, într-adevăr, așa văzuse în visurile lui libertatea mult dorită.

— Lasă, Egoruşka, oi şti eu să-ţi alin şi mai şi sufletelul, dădu glas Lucienne. Ah, ce ți-l mai alin. Şi mi-l alin şi pe-al meu.

— Alină-mi-l, Lucienne. Că-mi plânge, sărmanul.

— Ți-l alin, lasă. Mi l-oi strânge la piept şi i-oi zice : „Ai ostenit, porumbelul meu ?” Dragul de tine drag. Ai ostenit, așa-i ?

— Vezi să nu te-nțepe cu pliscul porumbelul ăsta, se bagă în vorbă Molălăul. Când te-o înțepa odată...

— Ba nu, că nu-i rău, spuse pe acelaşi ton serios Egor, fără să se uite la Molălău. Şi chipul i se înăspri. Dar de jucat, Egor nu încetă să joace. Jucară amândoi mai departe. Nu-ți mai venea să-ți iei ochii de la ei, şi tinerii dimprejur nici că-şi luau ochii, se uitau la ei cu un fel de nelinişte, cu lăcomie, ca şi când ar fi fost vârată aici în cosciug şi partea scârnavă a vieţii lor, a fiecăruia, şi ei ar fi putut astfel să iasă afară, sub cerul liber, unde băntuia primăvara.

— Ți-a ostenit sufletelul tot stând în colivie, reluă Lucienne cu tandreţe în glas.

— Plânge, îi ţinu isonul Egor. Vrea şi el să pe-treacă.

— Păi să-i dăm la scăfârlie... Cu vârguța... zise Molălăul. Să vezi cum se potolește.

— Ce oameni, Egoruşka ! Așa-i ? exclamă Lucienne. Nişte răi !

— Ba ăstora le putem arăta și noi colții. Da' ce te faci cu sufletul, Lucienne, cu sufletul ?... Că-mi plânge, sărmanul.

— Îl alinăm, Egorușka, îl alinăm. Doar mă știi că sunt vrăjitoare... Îmi dau în vileag toate far-mecele...

— Din carne de porumbel face lumea o tocană a-ntâia, zise cu venin în glas Molălăul. Era omul ăsta slab ca un cuțit, sta într-o permanentă încordare, apărea înfricoșător prin tinerețea lui inutilă, toată patima și-o vărsase în priviri. Privirile îi erau încărcate de ură.

— Ba nu, că-mi plânge ! rosti cu înverșunare Egor. Îmi plânge ! I-e strămtă colivia și plânge ! Își smuci gulerul cămășii... Și se opri drept în fața Molălăului. Chitarele tăcură. Încetă și răpăitul de tocuri al fetei.

Molălăul își și vârâse mâna în buzunar.

— Iar începi, Gore, cu ale tale ? zise el cu un aer satisfăcut.

— Ascultă ici la mine... Cred că-ți zic pentru ultima oară, rosti Egor pe un ton tot atât de calm, ușor ostenit, încheindu-și nasturii de la cămașă. Să nu mă atingi unde mă doare... Pricepi ? Că-ntr-o zi nu mai apuci să-ți vâri mâna-n buzunar. Atâta-ți spun.

— Te-am auzit.

— Of-f ! se necăji Lucienne. Ce plictiseală... Iar cadavre, iar sânge... Brr ! Ia mai toarnă-mi, băiete, din sticla aia.

Sună iar telefonul. Lumea parcă și uitase de el.

Buldogul se repezi spre aparat, ridică dintr-o smucitură receptorul... Îl duse la ureche și deodată păru că și-a fript cu el degetele. Îl trânti înapoi, în furcă.

Primul care sări în picioare fu Molălăul. Era un tip iute în mișcări. Chipul însă îi rămăsese netulburat.

— Au feștelit-o ! rosti scurt și înfricoșător Buldogul.

— Câte unul, care încotro ! porunci Molălăul. În evantai ! Două săptămâni suntem morți cu toții. Executarea !

Rând pe rând, cei din odaie începură să dispară. Se pricepeau de minune la așa ceva. Nimeni nu mai puse vreo întrebare.

— Nu care cumva să vă prind perechi ! le mai zise Molălăul. Adunarea la Ivan. Nu mai devreme de zece zile...

Egor se așeză la masă, își mai turnă în pahar.

— Ce faci, Gore ? zise Molălăul.

— Eu ?... Egor rămase pe gânduri câteva clipe. Cred că am să mă apuc într-adevăr de munca câmpului.

Lucienne și Molălăul se opriră în dreptul lui, nedumeriți.

— Ce vorbă-i asta ?

— Trebuie s-o-ntindem, ce stai ? îl scutură de umăr Lucienne.

Egor păru că se trezește din visare. Se ridică de pe scaun.

— S-o-ntindem ? Iar s-o-ntindem ?... Da' de venit, ca tot omul, când am să vin, cetățeni ? Unde mi-i cutioara fermecată ?... Aha, uite-o colo. Chiar trebuie s-o-ntindem ? Poate că...

— Ai înnebunit ? Peste zece minute ne trezim cu ăia. Pesemne că ne-au și luat urma.

Lucienne o zbughi spre ușă.

Egor vru s-o urmeze, dar Molălăul îi puse cu blândețe mâna pe umăr. Și-i zise pe același ton :

— Las-o. Că intrăm în bucluc. Curând ne vedem iar cu toții.

— Vrei să te duci tu cu ea ? îl întrebă de-a dreptul Egor.

— Nu, sună răspunsul celuilalt. Un răspuns ferm și, se pare, sincer. Hai, pleacă ! îi strigă el cu asprime fetei, care întârziase în prag.

Lucienne îi aruncă o privire mohorâtă și se strecură afară.

— Caută-ți un hogeac și te mai odihnește, zise Molălăul, turnând șampanie în două pahare. Odihnește-te, repetă el. Fie la Kolea Regele, fie la Vanka Samîkin. Aia are un hogeac bun. Și iartă-mă, rogu-te... pentru cele întâmplate. Să știi însă... of, Gore, Gore... să știi că și tu mă zgândări unde mă doare. Doar că nu-ți dai seama. Hai noroc și bine-ai venit. Și deocamdată — la revedere. Nu te mai necăji. Lovele ai ?

— Am. Mi-au mai adunat ăia de-acolo...

— Pot să-ți mai dau și eu.

— Dă-mi, se decise Egor.

Molălăul vârî mâna în buzunar și-i întinse banii. Un teanc întreg.

— Unde ai de gând să te duci ?

— Nu știu. Oi găsi eu pe cineva. Da' cum, naiba, de-au festelit-o ?

În clipa aceea pătrunse în odaie un tânăr, alb la față de spaimă.

— Au înconjurat întreg cartierul, le zise celor doi.

— Da' cu tine ce-i ?

— N-am mai știut pe unde să... Am venit să vă spun.

— Te-ai băgat singur în gura lupului, râse Molălăul. De ce te-ai întors, mă ? Of, drăguțul de el, vițelușul tatii... După mine, băiețași !

Se strecurară cu toții printr-o ieșire dosnică și porniră pe lângă un zid spre uliță, dar de acolo răsunară pașii hotărâți ai patrului. Se repeziră în altă parte, dar de-acolo auziră alți pași...

— M-da, făcu Molălăul, fără să-și piardă ciudatul lui aer vesel. E cam albastră. Nu ? Ce zici, Egor ?

— Veniți încoa' ! Și Egor îi împinse pe cei doi într-o firidă.

Pașii se apropiau de ei și dintr-o parte și din alta...

De-a lungul zidului, în dreapta firidei, lunecă lumina unei lanterne.

Molălăul își scoase pistolul.

— Bagă-l înapoi, prostule ! rosti sec și cu ciudă Egor. Istericule ! Poate că nu dau de noi... Deschizi focul de pomană ?

— Las' că-i știu eu pe ăștia ! făcu, nervos, Molălăul. De astă dată, într-adevăr, își cam pierduse cumpătul.

— Stai c-o iau la goană și-i momesc după mine. Doar am biletul ăla de ieșire. Egor vorbi repede, căutând din ochi o direcție în care să se repeadă. Biletul are data de astăzi... N-o să am probleme. Dacă pun ăștia mâna pe mine, le zic că m-am speriat. Că mă duceam la o muierușcă, le-am auzit țig-nalele și m-am speriat ca un prost... Așa am să fac. Vă las cu bine !

Și Egor o luă la goană. Fugi mâncând pământul. Îndată, sunară de pretutindeni fluierături și tropot de picioare.

Egor alerga cu mult avânt, tinerește... Ba chiar își murmură ceva în barbă, fredona o melodie. Văzu în față un loc mai luminat, se repezi într-acolo, se cățăra peste niște conducte și intonă victorios :

— Hop, tirdapupia ! Nu știu, n-am văzut, nici pe-acolo n-am trecut !...

Trecu de cealaltă parte a maldărului de conducte... În spatele lui, pașii sunară aproape de tot. Egor se strecură într-una din conducte și rămase nemișcat, aținându-și răsuflarea.

Deasupra lui bubuiră pași metalici...

Egor ședea chircit și zâmbea cu satisfacție. Mai șoptea și-acum :

— Nu știu, n-am văzut, nici pe-acolo n-am trecut !

Iscale un fel de joc primejdios. Căci după ce vuietul metalic se potoli, în loc să rămână acolo până ce s-ar fi sfârșit totul, Egor se strecură afară, luând-o din nou la goană.

Ceilalți se repezîră în urma lui.

— Nu știu, n-am văzut, nici pe-acolo n-am trecut ! Nici pe-acolo n-am trecut ! își făcea el curaj. Sări peste un gărduleț scund și fugi printre niște tufe : i se păru că nimerise într-o grădină. Aproape de tot lătră un câine. Egor se repezi într-o parte... În față i se ivi o altă îngrădire. Sări peste ea și se pomeni într-un cimitir.

— Asta-mi mai lipsea ! zise Egor. Și merse mai încet.

Tropăitul urmăriturilor se depărtă.

— Ei poftim, am scăpat ! rosti apoi cu uimire. Să fi fost și altă dată așa, tui maica mă-sii. Când vrei să scapi de-adevăratele, pici în capcană ca un prunc.

Și din nou îl cuprinse bucuria de-a trăi, de a se bucura de libertate.

— Nu știu, n-am văzut, nici pe-acolo n-am trecut ! mai fredonă o dată Egor și-și porni magnetofonul, potrivindu-l să cânte în surdină. Și merse înainte, descifrând inscripțiile de pe pietrele funerare. Cimitirul era oculit de-o stradă circulată și, până ce mașinile ajungeau să facă colțul, lumina

farurilor se abătea îndelung peste crucile dinăuntru. Iar umbrele lor, niște umbre lungi și urâte, lunecau pe pământ, pe morminte, pe grilajele scunde dimprejurul acestora... Priveliștea era cam sinistră. Și pe deasupra mai răsuna și muzica pusă de Egor : o îmbinare de-a dreptul absurdă. Egor opri magnetofonul.

— „Dormi în pace până în ziua ce va să vină“, citi el din mers. „Neverov, negustor de ghildia¹ întâi“. Cum ai nimerit, mă, aici ? se miră Egor. Anul una mie opt sute nouăzeci... A-a, zaci aici mai demult. În regulă, negustorule de ghildia întâi... „Vin marchitanii cu mărfuri, tocmai din deal de Kasimov...“ se apucă iar să cânte, dar își luă seama și tăcu brusc. „Scumpului și neuitatului meu soț, de la văduva lui în veci nemângâiată“, citi el mai departe. Se trânti pe o bancă, șezu câțva timp. Apoi se ridică din nou. Bine, băieți, odihniți-vă mai departe, că eu am plecat. N-am ce face : oi porni prin oraș ca un tip neprihănit ce mă aflu : trebuie totuși să-mi plec undeva capul. Voi ce ziceți ? Sigur că trebuie. Oftând, mai zise o dată : Nu știu, n-am văzut, nici pe-acolo n-am trecut !

Și porni Egor să-și caute un adăpost.

Din tinda unei căscioare de lemn, aflată la marginea orașului, un glas iscat de după ușa, îi spuse cu asprime :

— Pleacă d-aici ! Că ies acu' și-ți arăt ce n-ai mai văzut : pe potriva numelui. Auzi la el : cică-i Gore !

Egor rămase câteva clipe tăcut.

¹ În Rusia țaristă, negustorii se împărțeau în trei categorii („ghildii“), în funcție de capitalul de care dispuneau.

— Haide, ieși.

— Crezi că nu ies ?

— Ba cum să nu ?... Spune, bre, e aici Ninka sau nu ? îl rugă Egor pe omul de după ușă, de-astă dată pe un ton mai potolit. Da' să nu mă minți, auzi ? Că tot am să aflu. Și dacă mă minți, te pedepsesc crunt.

Celălalt tăcu și el. Și la rândul lui își schimbă tonul : spuse cu arțag, dar fără răutatea de adineaori :

— N-auzi, mă, că Ninka-i plecată ? Ce-i aci de ne-nțeles ? Umblați, bagabonților, în toiul nopții !...

— Oare să-ți dau foc la casă ? gândi cu glas tare Egor. Și-și scutură cutia cu chibrituri din buzunar. Ia spune.

În soatele ușii pluti o lungă tăcere.

— Încearcă, zise în cele din urmă vocea. Tonul amenințător însă îi pierise cu totul. Hai, încearcă și dă foc. N-auzi că Ninka nu-i acasă ? Ți-o spun serios. E plecată din oraș.

— Unde-a plecat ?

— Undeva în Nord.

— Și-atunci de ce m-ai bălăcărit ? Nu puteai să-mi spui așa de la-nceput ?

— Păi pentru că mi-e ciudă pe voi, ăștia. Din cauza unora ca voi a plecat. Ba chiar cu ei împreună.

— Atunci să nu-i porți de grijă. Că-i pe mâini bune. Rămâi sănătos !

Ajuns la o cabină telefonică, lui Egor îi fu dat să se mai înfurie o dată.

— De ce nu se poate, mă ?! De ce ? urlă el în receptor.

Omul aflat la celălalt capăt al firului stătu îndelung să-l lămurească.

— Sunteți niște lepre, spuse Egor, și glasul îi tremură. Fac un mănunchi din voi, scârnăviilor, și vă bag cu coada-n sus în răzor... Jigodii ce sunteți ! Agăță cu furie receptorul... Și căzu pe gânduri. Liuba ! exclamă el într-un târziu, cu o exagerată tandrețe. Gata. Plec la Liuba. Trânti ușa cabinei și porni spre gară. Pe drum continuă să vorbească cu el însuși :

— Of, sufletețul meu ! Liubușka, porumbiță dragă ! Clătita mea siberiană ! Măcar să mă satur la tine de crăpelniță... Măcar să-mi crească părul oleacă. Puica mea dulce precum cozonacul ! Egor părea din ce în ce mai înverșunat. Mă duc să te înghit ! răcni el în noapte. Și nici măcar nu se uită primprejur, să vadă de n-a speriat cu răcnetul lui pe careva. Pașii îi stârneau ecouri pe strada pustie ; spre seară se lăsase un geruleț și asfaltul suna, de parcă ar fi fost de sticlă. Te strâng în brațe până-ți dai duhul, p-ormă te sfâșii și te-nghit. Și-mi ud gâttelejul cu samahoancă. Așa am să fac.

Și iată că a doua zi un autobuz din rețeaua rațională de transporturi îl aduse pe Egor în satul Iasnoe.

Pe-un tăpșan sta Liuba, așteptându-l să sosească. Egor o văzu îndată și o recunoscuse... Inima îi zvâcni în piept : ea e !

Porni într-acolo.

— Măi, fir-aș să fiu, își zise, uimit. Chiar că-i frumoasă ! Ca o dimineată senină. Zici că-i o păpușă nu alta... Scufița Roșie...

— Bună ziua, spuse el politicos, ba chiar făcând-o pe timidul. Și întinse mâna. Sunt Gheorghi. Și strânse cu multă considerație mâna țărănească, vânjoasă, a femeii. Pentru orice eventualitate, i-o scutură ușor, cu aceeași considerație.

— Liuba, rosti scurt femeia, îndreptând spre el o privire deschisă, nițel gânditoare. Și nu mai zise nimic. Privirea ei îl făcu pe Egor să nu se prea simtă în largul lui.

— Eu sunt ăla, zise el. Și-și dădu seama că a trântit o gugumănie.

— Iar eu sunt aia, zise Liuba. Continuă să-l privească — gânditoare și calmă.

— Îs cam urât, așa-i ? zise tam-nisam Egor.

Liuba râse.

— Hai să stăm oleacă la bufet, zise ea. Mai îmi povestești despre dumneata.

— Să știi că nu-s dedat la băutură, făcu el în grabă.

— Nu zău ! exclamă Liuba cu o neprefăcută mirare. Vorbele îi sunară atât de firesc, cu atâta simplitate, încât avură darul să-l zăpăcească.

— Mă rog, când oi fi cu alții la masă, pot să beau și eu un pahar... însă nu așa... ca să mă fac criță... Îmi cunosc bine măsura.

— Păi o să bem câte-un ceai și gata. Îmi povestești câte ceva despre dumneata. Liuba continuă să se uite cu luare-aminte la cel pe care nu-l cunoscuse până atunci decât prin mijlocirea scrisorilor... Îl privea atât de ciudat, de parcă i-ar fi venit să râdă de ea însăși, de parcă și-ar fi spus, uimită de propria ei faptă : „Nu sunt eu o proastă ? Ia te uită ce-am fost în stare să fac !“ Părea însă o femeie hotărâtă, cu mintea limpede : putea să și râdă de propriile sale fapte, dar de făcut, să facă totuși ceea ce-și punea în gând. Haidem, îl îndemnă ea. Stăm acolo și-mi povestești. Să știi că am niște părinți cam aprigi. Mi-au spus deunăzi : să nici nu te arăți pe-acasă cu pușcăriașul tău. Liuba mergea cu un pas-doi înaintea lui Egor și-i vorbea întorcând spre el capul. Părea tot atât de calmă, ba chiar

veselă. Da' eu le zic : păi a ajuns omul întâmplător la pușcărie. A dat năpasta peste el. Doar așa a și fost, nu ?

Aflând că Liuba stă cu părinții, care, pe deasupra, mai sunt și niște oameni aprigi, Egor se cam pierdu cu firea. Încercă totuși să nu-și dea pe față gândurile.

— Da-da, rosti el cu un aer „intelectual”. A fost un... concurs de împrejurări... Ghinionul dracului...

— Chiar așa le-am zis și eu.

— Părinții matale sunt kerjaci¹ ?

— Nu. De unde până unde ?

— Păi ziceai că-s niște oameni aprigi... Să nu mă ia cumva la trei păzește. Eu, de pildă, fumez...

— O, Doamne ! Păi fumează și tata. Numai fra-te-meu nu fumează.

— Ai și-un frate ?

— Da. Suntem o familie destul de mare. Fra-te-meu are și doi copii. Îs măricei de-acuma : bă-iatul învață la un institut, fata îi pe terminate cu școala medie...

— Ia te uită : învață amândoi... Frumos, zise Egor. Bravo ! Simți însă că i se cam acrește de atâtea neamuri.

Ajunseră la bufet. Se așezară la o măsuță, mai în colțul încăperii. La bufet era lume multă, unii ieșeau, alții intrau... Și cu toții se uitau curioși la Egor, ceea ce nu făcu decât să sporească starea proastă pe care o încerca acesta.

— Poate luăm cu noi o sticloanță și mergem în altă parte, îi propuse el Liubei.

— Da' de ce ? Aici e așa de plăcut... Niura ! M-auzi, Niura ?! o strigă Liuba pe ospătăriță. A-dă-ne, drăguțo... Cam ce să ne aducă ? se întoarse ea spre Egor.

¹ Kerjac — membru al unei vechi secte religioase.

— Poate un vinișor din ăla negru, zise Egor, strâmbându-și obrazul, de parcă gândul la băutură i-ar fi provocat silă. Că votca îmi face arsuri.

— Un vin negru, Niura, repetă Liuba. Avea femeia asta, întipărită pe chip, o expresie enigmatică : părea că inițiasse un joc tainic, bine gândit, în care se avântase cu mult calm și bună dispoziție. Se tot uita, curioasă și ea, la Egor : o fi ghicit oare despre ce fel de joc e vorba ?

— Ei, Gheorghii... reluă ea, acu' vorbește-mi și mie despre viața ta.

— Parcă ai fi anchetator, zău așa, chicoti Egor, dar Liuba nu-i urmă exemplul și el redeveni serios. Ce să-ți mai spun ? Sunt contabil, am lucrat la o secție de aprovizionare, șefii mei, îți dai seama, au tot ciupit și azi, și mâine... La un moment dat, pac ! și ne-a venit o revizie. Și ăia mi-au pus în cârcă de toate... Bineînțeles că a trebuit să trag eu ponoasele. Ascultă, tu nu crezi c-ar fi mai bine să plecăm de-aici ? zise el, folosindu-l la rândul lui pe „tu“. Se tot uită ăștia la mine ca niște...

— N-au decât. Ce-ți pasă ? Doar nu ești un fugar.

— Poftim dovada ! exclamă Egor și începu să se caute prin buzunare.

— Te cred, te cred, Doamne sfinte ! Am zis și eu, așa, c-a venit vorba. Bun. Și câți ani ai stat ?

— Cinci.

— Și ?

— Asta-i tot... Ce să mai fie ?

— Păi mă tot uit ce mânoaie ai și zici că ești contabil ! Nici nu-ți vine a crede.

— Cum ? A, da. Măinile mele... Păi mi le-am antrenat acolo... Egor își luă mâinile de pe masă.

— Asemenea mâini sunt bune de spart lacăte, nu de umblat cu condeiul, râse Liuba.

Egor, alarmat întrucâtva, slobozi și el un răs, care, ce-i drept, îi sună cam fals.

— Și pe-aici, pe la noi, cam cu ce ai de gând să te ocupi ? Tot cu contabilitatea ?

— Nu ! se grăbi Egor să răspundă. De așa ceva nu mai am nevoie.

— Și-atunci ?

— Păi să mă mai orientez și eu... Ba poate-oi mai lăsa o vreme caii să răsuflă... Egor se uită și el drept în ochii femeii. Văd, Liuba, că mă iei cam tare de la-nceput : muncă, muncă... De muncă o să tot am parte. Mai ai și tu nițică răbdare.

— Da' tu de ce ai început-o cu minciunile ? îl întrebă tot atât de direct Liuba. Să știi că i-am scris comandantului tău și omul mi-a răspuns...

— Așa ? făcu, uimit, Egor. Asta era, care va să zică ? Brusc, se simți ușurat, ba chiar vesel. Atunci să-i dăm bătaie, surioară ! Toarnă colea, în pahare.

Și-și porni Egor magnetofonul.

— Și ce scrisori frumoase-mi scriai, spuse cu părere de rău Liuba. Nici nu ziceai că sunt scrisori, ziceai... ziceai că-s poeme !

— Zău ? se învioră Egor. Ți-au plăcut ? Te pomenești că se pierde un talent. S-a dus și tinerețea, și talentul, în temnița cu gratii la ferestre, cântă el. Mai toarnă, Liuba, mai pune în pahare. O, temniță cu nopți de sclipăt pline... Toarnă, nu mai sta...

— Ce mă tot zorești ? Ai răbdare. Să mai stăm de vorbă.

— Ah, șefule, mămițica ta ! exclamă Egor. Să nu-mi suflă tu o vorbă ! Da' și eu am făcut-o aici pe cucernicul. Așa-i ? Cică aş fi contabil ! chicoti el. Contabil... La evidența mărfurilor de larg consum !...

— Ce-ai vrut tu de la mine, Gheorghe ? întrebă Liuba. De ce m-ai mințit ?... Îți puseseși în gând să mă jefuiești ?

— Ei, asta-i ! Auzi, ce să-i treacă prin minte ! Am plecat, care va să zică, la naiba-n praznic să ciordesc o pereche de păslari ? Mă jignești, Liuba.

— Și-atunci ?

— Ce „și-atunci“ ?

— Cu ce gând ai venit ?

— Nu știu. Poate să mă odihnesc și eu. Sufletește. Ba nu-i chiar așa : odihna pentru mine înseamnă... Nu știu, nu știu. M-oi fi îndrăgostit de tine.

— Of, Egorușka...

Egor tresări și se uită la ea, speriat. Vorbise înlocmai ca Lucienne, cea care rămăsese departe.

— Ce-i ? zise el.

— Văd că pe drept cuvânt ai ostenit. Cum fi calul când suie la deal... Doar că nu sufli ca el. Și nu faci spume la gură. Ai să cazi, măi omule. Din picioare ai să cazi. Chiar așa o fi cum spuneai, că ești singur pe lume ? N-ai pe nimeni : nici părinți, nici frați ?

— Orfan sunt, vai de soarta mea ! Doar ți-am mai scris. Știi care mi-e porecla ? Gore. Pseudonimul meu, cum s-ar spune. Cu toate astea, să nu mă calci, rogu-te, pe bățatură. Nu trebuie. Cerșetor încă n-am ajuns. Altele n-oi putea face, da' de spart v'o prăvălioară încă mă simt în stare. Uneori, Liuba, ajungeam fantastic de bogat. Atunci să-mi fi ieșit tu în cale... Ți-ai fi dat seama că banii ăștia împuțiți... îi disprețuiesc, mă-nțelegi ?

— Da' grozăviile alea ale tale ? Doar tot pentru bani le-ai făptuit, nu ?

— Nici pomeneală.

— Da' pentru ce ?

— Că pe pământul ăsta, doar hoț pot să mai fiu, nimic altceva. Egor o spuse cu vădită mândrie. Liuba îl făcuse să se simtă din nou în largul lui, și-acum tot voia să-i zică ceva care s-o uimească.

— Măi-măi ! făcu Liuba. Hai, bea-ți ce mai ai în pahar și să mergem.

— Unde să mergem ?

— La mine acasă. Doar la mine ai venit, nu la altcineva. Ori mai ai pe undeva vreo prietenă dintr-astea, prin corespondență ? Liuba râse. Stând de vorbă cu Egor, ajunsese și ea să nu mai încerce pic de stinghereală.

— Stai nițel... făcu, nedumerit, Egor. Doar ai aflat acum că nu-s contabil...

— Da' bine mai picași pe meseria asta ! clătină ea din cap. S-o fi ales pe aia de porcar și tot era mai nimerit. Ai fi zis c-a dat vreo molimă prin porci, că te-au condamnat pentru asta și gata socoteala. Drept e că nici nu arăți a pungaș. Pari să fii om ca toți oamenii. Ba chiar unul de-ai noștri, de la țară. Ei, haidem, porcarule, să mergem.

— Aflați atunci, preastimato, zise Egor, nu fără emfază, că sunt șofer. Șofer, clasa a doua.

— Ai și carnet ? întrebă ea, neîncrezătoare.

— Mi-a rămas acolo, de unde vin. La Magadan.

— Păi vezi ? Ești om de mare preț, nicidecum... Gore ! Știu eu ce ți-ar trebui : o jordie pe șira spinării. Haidem.

— Asta-i psihologie țărănească !... Tipică. Păi eu sunt recidivist, prostuț. Sunt tâlharul tâlharilor. Eu...

— Vorbește mai încet ! Te-ai amețit, ori ce ai ?

— M-da. Totuși care-i situația ? își reveni Egor. Zău dacă pricep ceva. Lămurește-mă. Poftim, mergem la tine acasă... Și după aceea ?

— Deocamdată ai să stai la mine. Te odihnești și tu măcar o săptămână. Îți mai vii în fire. De spart prăvălii o să le spargi mai încolo. Haidem. Că o să zică lumea : frumos l-a mai primit : din prag i-a și dat papucii. De ce l-o mai fi chemat ? Știi cum e lumea pe la noi ! Una, două, te judecă. Și-apoi... să știi că nu mi-e frică de tine. Nu știu de ce, da' nu mi-e frică.

— Bun. Da' ce-o să zică taică-tău ? Poate mă ia la mângâiat... cu toporul la scăfărlie. Poți să știi ce idee i-o veni ?

— Fii pe pace. De-aci-ncolo pune-ți nădejdea în mine.

Casa Baikalovilor era mare, cu patru odăi. În primele două, locuia Liuba împreună cu bătrânii, în celelalte două — fratele ei cu familia.

Casa era așezată pe malul înalt al fluviului ; dincolo de apa lui se desfășurau întinderi de necuprins. Era o gospodărie bine înjghebată : o curte largă, cu acareturi, iar mai sus, în vârful dealului — baia de aburi a familiei.

Amândoi bătrânii tocmai se apucaseră să facă *pelmeni*¹, când Mihailovna, mama Liubei, o văzu pe fereastră, venind spre casă împreună cu Egor.

— Ia te uită ! L-a adus, nu s-a lăsat ! se alarmă ea. De Liubka ziceam. Uite-o cu pușcăriașu' ei !

Bătrânul se repezi și el la fereastră.

— Să vezi acu' ce-o s-o ducem ! făcu el înciudat. După regulamentul de ordine interioară, grăjania mă-sii ! Ne-a făcut dumneaei bucata !

— Ai văzut, păcătoasa ! Ai văzut, neobrăzată ! se căină bătrâna. Parcă am putut eu s-o destup la cap ? N-am putut nici atâtica...

¹ Un fel de colțunași cu carne.

— Să nu care cumva să-i dai ăluia de-nțeles că i-am fi luat frica, sau mai știu eu ce, o povățui moșul. Las' c-am mai văzut... haiduci dintr-ăștia. El și Stenka Razin !

— Da' de omenit eu zic că se cade să-l omenim, tot bătrâna fu cea care își dădu seama. Ori nu se cade ? Că mi-e capul vraște, zău așa...

— Se cade, se cade. Om face totul omeneste, c-apoi om vedea ce-o mai fi : poate ne-om pierde și viața... de pe urma odraslei noastre preaiubite. Of, Liubka, Liubka...

Liuba și Egor intrară în casă.

— Bine v-am găsit, zise Egor pe-un ton prietenos.

Drept răspuns, bătrânii doar dădură din cap... Se uitau amândoi țintă la noul venit.

— Uite-l și pe contabilul nostru, rosti, cu totul nepăsătoare, Liuba. N-a fost cătuși de puțin tâlhar de drumul mare. L-au condamnat dintr-o... cum îi zice... dintr-o...

— Dintr-o neînțelegere, o ajută Egor.

— Și cât se dă astăzi pentru neînțelegeri dintr-astea ? întrebă moșul.

— Cinci ani, zise cu nevinovăție Egor.

— Prea puțin. Altcândva se dădea mai mult.

— Și care-o fi neînțelegerea aia, de te-au băgat după gratii ? întrebă fără ocolișuri bătrâna.

— Șefii lui băgau mâna, iar el întocmea actele, o lămură Liuba. Ei, v-ați isprăvit interogatoriul ? Atunci să punem masa : omul e venit de la drum. Șezi, Gheorghii, șezi colea, pe scaun.

Egor își scoase chipiul de pe capul tuns chilug și se așeză, cu modestie, pe marginea scaunului.

— Rămâi aci oleacă, reluă Liuba. Mă duc să-ncing focul la baie. Pe urmă stăm cu toții la masă. Și ieși pe ușă. Poate că o făcu înadins, ca cei rămași

în odaie să ajungă ei înșiși la o înțelegere. Avea pesemne încredere în inima bună a bătrânilor.

— Se poate fuma la dumneavoastră ? întrebă Egor. Nu se simțea stingherit — mai mult decât să fie dat afară, nu i se putea întâmpla nimic — totuși i-ar fi părut mai bine să sfârșească totul în mod pașnic. Ar fi fost mai interesant. Desigur, nu numai acesta era motivul. Ar fi vrut cu adevărat să rămână aici măcar o vreme. Ba chiar avea nevoie de-așa ceva. Trebuia și el să-și îngăduie un răgaz, ca să se poată gândi mai în voie la cele ce-avea să facă mai departe.

— Fumează, îi dădu voie moșul. De care fumezi ?

— „Pamir“.

— Din alea fără filtru ?

— Da.

— Ia dă-mi și mie una, de probă. Moșul veni mai aproape de Egor. Și-l tot iscodea cu privirea, îl tot iscodea întruna.

Își aprinseră țigările.

— Și ce încurcătură zici c-a fost aia ! I-ai dat în cap unuia și l-ai nimerit la scăfârlie ? întrebă în treacăt moșul cel ager la minte.

Egor îl privi lung.

— Da... zise el în doi peri. Le-am tăiat beregata la șapte inși, și-al optulea a scăpat. D-aia au și pus mâna pe mine.

Bătrâna scăpă din mâini lemnul pe care voia să-l pună în sobă și se lăsă pe laviță.

Moșul se dovedi să fie mai înțelept. Nu se-nfri-coșă.

— La șapte inși, zici ?

— La șapte. Le-am tăiat gâtul la toți, le-am băgat căpățânile-n sac și p-aci ți-e drumul.

— Ptiu, ptiu, ptiu, ducă-se pe pustii ! își făcu cruce bătrâna... Fedea...

— Gura ! făcu moșul. Un prost toarnă la bali-verne și alta îl... Iar tu, dulăule, mai ține-ți limba la adăpost, că nu stai de vorbă cu ai de-o seamă cu tine.

— Păi dacă nu sunteți de-o seamă cu mine, de ce mă faceți tâlhar, așa, pe nepusă masă ? Doar v-a spus fata că sunt contabil. De ce mă luați în zeflema ? Mă rog, am făcut pușcărie. Da' ce, credeți că numai ucigașii stau acolo ?

— Nu te-a făcut nimeni ucigaș. Da' nici tu să nu ne iei cu dintr-astea... c-ai fi, vezi Doamne, contabil. Nici tu nu ne turna la gogoși. Contabil, auzi la el ! Eu am văzut contabili puzderie. Îs oameni potoliți, parcă ar fi chiar olecuță loviți cu leuca. Au câte-un glăscior, de nici nu-l auzi, ochelari pe nas... Ba am mai băgat de seamă că mai toți contabilii au nasu' cărn. Și-atunci mă-ntreb : ce fel de contabil să fii tu c-o frunte ca asta, de buhai ? Contabil, ba bine că nu ! Asta să i-o spui Liubkăi, nu mie. Eu, de cum ai intrat în casă, mi-am și spus : pe ăsta l-au băgat la răcoare fie pentru bătaie, fie c-o fi furat niște lemne de la pădure. Este ?

— 'Mneata, tataie, ai fi fost bun în munca operativă. La miliție, zise Egor. Te-ar fi ridicat ăia în slavă. În tinerețe n-ai fost cumva în slujba lui Kolceak ? Pe la albgarști, în serviciul lor de contraspionaj ?

Bătrânul clipi des și nu-i răspunse. De astă dată păru că-și cam pierde cumpătul. Din ce motiv însă, nici el nu știa. Prea sinistru sunaseră acele vorbe.

— Ce-ai, mă ? zise el. Ce tot bâigui acolo ?

— Da' 'mneata de ce-ai sfeclit-o ? Te-am întrebat doar așa... ca să mă aflu-n treabă. Mă rog. Îți

pun o altă întrebare : în anii aceia mai grei, nu te duceai la furat spice de pe ogoarele colhozului ?

Bătrânul, uimit de întorsătura pe care o luaseră lucrurile, tăcu din nou. Își pierduse cu totul aerul îngăduitor de până atunci și nu mai știa ce să-i răspundă ticălosului care se vântura pe dinaintea lui. De fapt, Egor tocmai astfel își și ticluise „interogatoriul“ : ca să-l facă pe celălalt să-și piardă cumpătul și nici să n-apuce să-și mai vină în fire. Întâlnise în viața lui destui maeștri în treburile dintr-astea.

— Văd că-ți vine greu să-mi răspunzi, continuă Egor. Nu-i nimic. Să punem atunci problema mai altfel, mai pe limba noastră, ca să zic așa : la adunări, iei deseori cuvântul ?

— Ce faci, mă, aici pe nebunu' ? izbuti, în sfârșit, să prindă grai moșul. Și fu gata să se înfurie, să-i zică celuiilalt câte și mai multe. Dar în clipa următoare Egor se săltă ca un arc de pe scaun, își puse pe cap chipiul cel cu aspect milităresc și porni să străbată în lung și-n lat încăperea.

— Ia te uită ce cuib frumos ne-am rostuit ! re-luă el, aruncând în răstimpuri ochiri scurte spre bătrânul așezat pe laviță. Țara produce electricitate, locomotive, milioane de tone de fontă... Oamenii își încordează toate puterile. Oamenii literalmente cad jos de încordare, lichidează toate urmele neglijenței și prostiei, oamenii, pot spune, se bălbăie de încordare — Egor nimerise peste cuvântul „încordare“ și-acum continua să-l savureze — oamenii fac riduri pe obraz, colo, în Extremul Nord, și-s nevoiți să-și pună dinți de aur... Și-n același timp se găsesc alți oameni, care din toate realizările omenirii și-au ales... cuptorul. Asta-i situația ! Frumos, n-am ce zice ! Decât să ne încordăm pu-

terile alături de toți ceilalți, mai bine să proptim hornul cu tălpile...

— Păi omu' meu muncește de când avea zece anișori ! interveni, revenindu-și în fire, bătrâna. De mic copil e pe ogor...

— Replicile, mai târziu, i-o tăie cu asprime Egor. Că suntem toți buni la inimă când nu ne sunt atinse interesele, când nu-i vorba, ca să zic așa, de propriul nostru buzunar...

— Păi eu sunt, mă, stahanovist pe viață ! dădu glas, aproape răcnind, și bătrânul. Am optășpe diplome de onoare !...

Egor rămase locului, mirat.

— De ce nu spui așa, tataie ? zise el pe alt ton.

— De ce nu spui... M-ai lăsat tu să scot o vorbă ?

— Da' unde ți-s diplomele ?

— Colo, zise bătrâna, zăpăcită și ea.

— Unde „colo“ ?

— Colo, în dulăpior... is toate adunate.

— Astea-s de pus în perete, nu de ținut în dulăpior. Auzi vorbă : „în dulăpior“. V-ați învățat să le vârați pe toate prin dulăpioare...

Chiar atunci intră pe ușă Liuba.

— Ei, cum e pe la voi ? întrebă ea zâmbind. Se îmbujorase făcând focul la baie, șuvițe de păr îi scăpaseră de sub basma... Era tare drăguță ! Egor rămase fără voce cu ochii la ea. Totu-i în ordine ? Vă-mpăcați bine ?

— Da' știu că ți-ai găsit un flăcău... de-a mirare ! zise bătrânul cu neprefăcută admirație. Să-l fi auzit ce-a putut să-i iasă din gură !... Curat comisar ! Moșul începu să râdă.

Bătrâna, în schimb, doar clătină din cap... Și strânse, supărată, din buze.

Cam în asemenea împrejurări făcu Egor cunoștință cu părinții Liubei.

Pe Petro, fratele Liubei, și pe-ntreaga lui familie Egor îi cunoscuse ceva mai târziu.

Petro intră în ogradă la volanul unei basculante... Mașina lui vru multă vreme, făcând să se zguduie geamurile ferestrelor. În cele din urmă, ajunse la locul ce-i era cuvenit, Petro opri motorul și coborî din cabină. Îndată se repezi la el Zoia, nevestă-sa, vânzătoare la magazinul sătesc, o femeie ușcă sprintenă și mereu agitată.

— I-a venit Liubkăi ăla... de-i tot scria, îl informă ea fără întârziere.

— Zău ? făcu alene Petro, un bărbat voinic și cam morocănos, cufundat în cine știe ce gânduri ale lui. Ei și ? Dădu cu vârful ghetei într-un cauciuc, apoi într-altul.

— Zice c-ar fi fost contabil, că i-ar fi venit o revizie, treburi dintr-astea... Da' mutra-l arată bandit sadea.

— Zău ? întrebă iar, alene și fără chef, Petro. Ei și ?

— Și ! Ar trebui să fim numa' ochi și urechi... Du-te și te uită cum arată dumnealui la față ! Du-te și te uită ! Vără cuțitu-n tine un contabil ca ăsta și nici nu clipește.

— Zău ? Petro continuă să dea cu piciorul în cauciucuri. Ei și ?

— Du-te, mă, și te uită la el ! Du-te și te uită ! Să vezi și tu ce podoabă și-a ales soru-ta !... Du-te și te uită la el : că doar o să stăm cu ăsta sub același acoperiș.

— Ei și ?

— Păi și !! ridică tonul Zoia. Avem o fată, care de-abea-i la școală, asta e ! O ții una și bună : „Ei

și ? ei și ?“ Noaptea rămân mereu numai cu ea în casă, asta e ! Atâta știe dumnealui : „Ei și ?“ Papagalu' dracului, buștean nesimțitor ce ești ? De ți-ai vedea nevasta și fata înjunghiate, nici atunci nu ți-ai grăbi pasu' !

Petro porni spre casă, ștergându-se pe mâini cu o cârpă. Vorbele Zoiei, cum că el „nu și-ar grăbi pasul“, păreau să aibă un dram de adevăr : Petro era un tip din cale-afară de calm și încet în mișcări. În schimb, părea înzestrat cu o forță teribilă. Forța asta i se ghicea din orice mișcare, din felul cum își suceea anevoie capul, cum se uita cu ochii lui mici la acei cu care sta de vorbă : căta țintă la ei, fără să clipească, având în priviri o expresie de neînfricare — sumbră și grea, ca o apă înghețată...

— Uite-acuși te duci la baie, cu Petro împreună, zicea Liuba, căutând rufărie curată pentru Egor. Oare ce să-ți dau să te schimbi ? Se poate una ca asta' : vii în peșit și n-aduci barem un schimb cu tine ? Îm ? Ce zici ?

— Păi d-aia e pușcăria pușcărie ! exclamă bătrânul. Și nu stațiune balneară. Până și din stațiune vine câte unu', de-l vezi că abia mai suflă. Iliuha Lopatin, de pildă, când s-a dus să-și vindece reumatismele : și-a vândut omu' ditamai vaca, da' de-ntors s-a-ntors că-i sufla vântu' prin buzunare...

— Uite-am găsit ceva... Sunt de-ale lui bărbatu-meu, fostu'. Zic că ți-or fi pe măsură. Liuba dădu la iveală dintr-un cufăraș o cămașă lungă, albă și o pereche de izmene.

— Cum adică ? n-o înțelese Egor.

— Sunt ale lu' fostu' meu bărbat... Liuba rămăsese cu rufăria în brațe. Da' de ce ?

— Păi ce, crezi că oi fi chiar milogul milogilor ? făcu, jignit, Egor. Să pun pe mine rufăria altuia ? Doar am bani destui. Mă duc la magazin și-mi cumpăr.

— Un' te mai duci ? La ora asta-i închis peste tot. Da' ce au albiturile ? Doar sunt spălate...

— Ia-le, ia-le, zise și bătrânul. Îs curate, nu vezi ?

Egor se codi câteva clipe, apoi le luă.

— Mă las mereu tot mai afund, mormăi nemulțumit. Chiar sunt curios unde-am să ajung...

— Du-te, du-te, îl îndemnă spre ușă Liuba. Vezi că Petro al nostru nu-i unul să-ți caute-n coarne. Da' tu nu-l lua în seamă. Că la fel se poartă cu toată lumea.

Când Egor își făcu apariția în tinda băii, îl găsi pe Petro dezbrăcându-se.

— Îi primiți p-ăi bărbieriți ? căută el să-i vorbească pe-un ton cât mai vesel, ba chiar să-i surâdă.

— Îi primim pe oricare, zise Petro pe același ton egal, cu care îl rostise pe-acel „ei și“ de mai adineaori.

— Să ne cunoaștem : Gheorghi mă cheamă, îi întinse Egor mâna. Și zâmbi din nou, încercând să întâlnească privirea sumbră a celuiilalt. Dorea totuși să câștige prietenia acestor oameni. Nu știa prea bine de ce anume, dar acum o dorea într-adevăr. Zic : Gheorghi mi-e numele.

— Bine, bine, spuse Petro. Poate vrei să ne și pupăm ? Am auzit cum te cheamă. Gheorghi. Mai pe scurt Jora...

— Ba Jorj, făcu Egor, rămânând cu mâna întinsă. Încetase să mai zâmbească.

— Cum ? nu-l înțelege Petro.

— Nicicum ! exclamă cu necaz Egor. Mă milogesc astăzi, grijania mă-sii, de toată lumea. Mai rămâne doar să dau din coadă. Își zvârli rufăria pe laviță. Ce ți-am făcut ? Te-am călcat pe băta-tură, de ce nu catadicsești să dai mâna cu mine ? Se enervase cu adevărat. Se căută de țigări, își aprinse una și se așeză și el pe laviță. Măinile îi tremurau mărunt.

— Ce-ai, bre ? zise Petro. S-a așezat ca pașa...

— Du-te și fă baie, îi spuse Egor. Eu intru mai târziu. Doar îs venit de la pușcărie... Așa că nu vă faceți griji. Ne spălăm în urma dumneavoastră...

— Oho ! făcu Petro. Și, fără a-și scoate chiloții, intră în baie. Se auzi de acolo mișcând din loc ligheanul, gălețile...

Egor se trânti pe laviță, își fumă țigara.

— Bine am mai ajuns ! mormăi cu ciudă. Parcă aș fi o rudă săracă, lua-m-ar să mă ia !

Ușa băii se deschise și prin norul de aburi se întrevăzu chipul lui Petro.

— Ce-i cu tine ? zise el.

— Ce să fie ?

— De ce te-ai culcat ?

— D-aia, că sunt copil de pripas.

— Oho ! făcu Petro. Și trase din nou ușa după el. Se moșmondi multă vreme în baie, turnă apă în ligheane, mută niște bănci din loc. Apoi își pierdu răbdarea și deschise din nou ușa. Vii, mă, ori nu vii ?! zise încrâncenat.

— Să știi că am adevărîța de liberare uite ici, în buzunar ! răcni la el Egor. Mă duc mâine și capăt buletin de identitate la fel cu al tău ! La fel ! Afară de-o notiță pusă într-un colț, la care nu se uită nimeni. Pricepi ?

— Te bag uite-acuș cu capu-n lighen, rosti pe același ton inexpressiv Petro. Și te pun la fiert. Fără nici un buletin. Îi plăcu pesemne gluma pe care-o făcuse. Râse scurt și adăogă : În schimb, cu adevărînța ta de liberare...

— Așa mai merge, vericule, zise Egor. Se săltă în capul oaselor și începu să se dezbrace. Că o cam luaseși razna... Poate vrei să-ți arăt și v'o diplomă ?...

Între timp mama Liubei, împreună cu Zoia, nevasta lui Petro, o vârstaseră pe Liuba într-un cotlon și o luau pe întrecute la întrebări.

— Ce-ai cătat cu el la bufet ?! țipă cu glas strident Zoia, femeie aprigă și mereu cu istericale. Că s-a și dus vestea prin sat : cică i-a venit Liubkăi ocnașu'. Mi-au spus unii la servicii așa, de la obraz...

— Liubka, n-auzi, Liubka !... abia izbuti să se facă auzită bătrâna. Tu să-i zici așa : dac-ai venit numa' așa, să mai pui niște osânză pe tine și după aia să pleci iarăși haihui prin lume, atunci, zi, să pleci numaidecât, să nu mă faci pe mine de râs în fața lumii. Mai ales, zi, dacă ai și...

— Cum se poate, tu, să n-aibă ăsta familie ? Cum se poate una ca asta ? Ce-i un puștan de șaptespe ani ? Mai judecă și tu oleacă !

— Și să-i mai zici așa : dacă ai venit cu gând rău, atunci să-ți iei catrafusele și...

— Păi asta o poate face oricând, se băgă în vorbă moșul. Ce-ați tăbărat pe fată ? Ce poate ea să știe în momentu' ăsta ? De-acu-ncolo — cum i-o fi norocu' : s-ar putea să fie om de treabă, s-ar putea să nu fie. Poate ea să bage mâna-n foc pentru el ?

— Nu mă mai speriați și voi... Pentru numele lui Dumnezeu, atât izbuti să zică Liuba. Că sunt și-așa înfricoșată. Credeți că ușor îmi vine ?

— Păi vezi !... exclamă Zoia. Tocmai asta ziceam și eu, că...

— Ascultă, fato, la mine... M-auzi, Liubka ? o zgâlțâi din nou bătrâna. Tu să-i zici așa : uite ce-i, omule, du-te-n noaptea asta și cată-ți un loc de dormit.

— Unde să-l caute ? rămase năucă Liuba.

— Păi la *selsoviet*...

— Ptiu ! se-nfurie moșul. V-ați smintit, naibii, de tot ! Auzi la el : l-au ademenit pe om încoace și-acu-l trimit să doarmă la *selsoviet*. Asta chiar că nu s-a mai pomenit ! Parc-am fi păgâni, zău așa !

— Păi să-l cerceteze mâine și milițianu', nu se lăsă bătrâna.

— Ce să-l mai cerceteze ? Ăsta-i gata cercetat.

— Nu știu... zise Liuba. Mie totuși îmi pare a fi om de treabă. După ochi se cunoaște... Mi-am dat seama încă din fotografie. Are în ei așa... o tristețe. Și orice-ați zice, să știți că mi-e milă de el. Poate că...

Chiar în clipa aceea, pe ușa băii țâșni, urlând cât îl ținea gura, Petro și se rostogoli pe iarbă.

— M-a opări-it ! răcni el. M-a opărit de viu !

În urma lui veni fuga și Egor, ținând de toartă o oală de tablă.

Ai casei se repezică spre Petro. Moșul veni cu un topor în mână.

— L-a omorât ! L-a omorât ! țipa din răspuțeri Zoia, nevasta lui Petro. Săriți, oameni buni ! L-a omorât !...

— Taci, bre, nu mai răcni, îi zise pe-un ton plângăreț Petro, ridicându-se în capul oaselor și frecându-și spatele opărit. Ai căpiat ?

— Ce-ai pățit, Petro ? îl întrebă, mai gâfâind încă, bătrânul.

— L-am rugat pe nătângul ăsta să dea cu nițică apă clocotită. Să dea adică peste bolovanii din vatră. Și-n loc de vatră, a dat-o peste mine.

— M-am mirat și eu, făcu, zăpăcit, Egor. Zic : cum dracu, doar apa-i fierbinte ? Chiar am încercat-o cu degetul. Clocotea, nu alta. P-ormă zic : mai știi, s-o fi învățat așa omul. O fi având, vorba ceea, piele de taur. Nu mi-am dat seama că trebuia s-o torn dincolo.

— „Am încercat-o cu degetul“, îl îngână Petro. Da' ce, n-ai minte deloc ? Ești copil de țată ?

— Ziceam că vrei să te clătești.

— Păi nici n-am intrat, mă, la abur ! răcni Petro cel veșnic potolit. Nici nu mă săpunisem măcar. De ce să mă clătesc ?

— Să-i dăm cu niște untură, zise moșul, cercetând locul opărit. Las' că nu-i cine știe ce. Îi dăm cu untură și-i trece... Ia, care dă fuga ?

— Am eu niște seu de oaie, zise nevasta lui Petro. Și fugi spre casă.

— Hai, plecați de-aici, zise moșul. Că uite, a-nceput lumea să se-adune.

— Cum de-ai putut, Egor, să faci una ca asta ? zise Liuba, necăjită.

Egor își săltă chiloții și începu iar să se dezvinovătească :

— Păi să vezi : a tot dat cu apă peste bolovani, de s-a făcut un abur să-l tai cu cuțitul. P-ormă zice : „Dă, bre, cu niște apă mai fierbinte“. M-am gândit că vrea omul să contrabalanseze temperatura...

— „Să contrabalanseze“, îl îngână iar Petro. Te-aş contrabalansa eu... cu oala asta-n cap. Nătângule, toată spinarea mi-ai opărit-o. Da' dacă era chiar clocotită ? Ce mă făceam ?

— N-auzi c-am încercat-o cu degetul ?

— „Cu degetul“ !... Cu cine te-o fi făcut oare tat-tu așa deștept ?

— Hai, dă-mi una-n cap, pe cuvânt, se rugă Egor. Să-mi ușurez inima. Îi întinse lui Petro oala. Hai ! Dă !

— Petro... zise Liuba. Omul n-a vrut. A făcut-o din greșeală. Acu' ce-i de făcut ?

— Da' mai duceți-vă-n casă odată ! se înfurie Petro. Chiar c-a început lumea să se-adune.

Într-adevăr, dincolo de gard se opriseră câțiva curioși.

— Oare ce-au pățit ăștia ? îi întrebă pe cei adunați un sătean, sosit și el în dreptul gardului.

— Petro. Ăla tânăru'... A căzut beat pe vatra încinsă, îl lămuri o bătrânică.

— Văleu ! făcu săteanul. Și-a rămas cu zile ?

— A scăpat... Iote-l că șade colo. Se scarpină.

— Ce-o fi mai răcnit, sărmanul ?

— Da' ce-a răcnit, da' ce-a răcnit ! Mi-au zdrăngănit toate geamurile.

— 'Mneata n-ai fi răcnit ?

— Da' cum o fi căzut ? Cu fundu' ?

— Nu-l vezi, brè, că șade ? S-o fi slobozit cu spatele. Da' ălălaltu' cine-o fi ? Omu' ăla, de stă cu el de vorbă ?

— Auzi 'mneata, să-ți bei și mințile ! se tot minuna bătrânică.

Stătură de vorbă până târziu, după miezul nopții.

Cei bătrâni, afumați oleacă, se-apucaseră să tăifă-suiască, perindând fapte numai de ei știute. Ei, bătrânii, se adunaseră destul de mulți la masă : să tot fi fost zece, doisprezece cu toții. Discutau, luându-și unul altuia vorba, ba, uneori, se repezeau câte doi sau chiar trei deodată.

— De care fată zici ? De care fată ? Păi pe aia a luat-o unu' tocmai din Kraiușkino, ce tot bâigui acolo !

— Are dreptate. A luat-o ăla... cum îi zice... ăla...

— Mitka Hromov a luat-o.

— Mitka, așa e, Mitka.

— Păi, pe-alde Hromov i-au deschiaburit...

— Pe cine ? Pe Gromov ? Vezi-ți, mă, de treabă.

— Nu pe Gromov, bre. Pe Hromov.

— A-a, pe Hromov. Ziceam că pe Gromov. Cu Mihailo Gromov, țin minte, ne duceam în taiga, să culegem conuri de...

— Și când l-au deschiaburit, va să zică, pe Hromov, bătrănu'...

— Așa e, c-avea presa aia de ulei...

— Cine o avea ? Hromov ? Taci, bre, din gură. Voinov avea presă. Hromov era cu adusu' vitelor din Mongolia. Piuă avea și el, da' nu presă de ulei. Aia era a lu' Voinov. Că l-au deschiaburit și pe ăsta, Pe ălălaltu', pe Hromov, l-au ridicat de cum a sosit o dată cu cireada... Mi-aduc aminte că le-au dărâmat și hambaru'. Veniseră să caute pâslari, că ei făceau și-așa ceva. Tot satu' știu că se adunase acolo.

— Și-au găsit pâslari ?

— Nouă perechi.

— Da' de Mitka nu s-au atins.

— Mitka apucase de s-a separat de bătrâni. Tocma' se-nsurase cu Klanka aia, de care ziseși, și-i făcuse tat-su casă. I-au lăsat în pace. P-ormă,

când l-au ridicat pe bătrânu', a plecat și Mitka din Kraiușkino : nu i-a mai venit să șadă acolo.

— Stai nițel, păi la Karasuk care din ei a plecat ?

— Manka. Soru-sa. Aia s-a măritat acolo. Mai trăiește. Stă la oraș, la fie-sa. Da' și ea o duce rău. Deunăzi am văzut-o-n târg : cică-și dă cu pumnii-n cap că și-a vândut casa aia de la țară. Cât mai erau mici nepoții, zice, eram bună. Acușa, c-au mai crescut, i-am ajuns fie-mi o povară.

— Cam așa se-ntâmplă, spuseră într-un glas mai multe bătrâne. Cât ai grijă de ăia micii, ești bună, cum se fac mai măricei, nu mai ești bună.

— Mai e și după cum ți-i ginerele. Când s-o nimeri să fie v'un neisprăvit, ți-arată el ție...

— Ehe, ginerii din ziua de azi... Parcă nu-i știi ce le poate pielea...

Mai deoparte de grupul bătrânilor ședeau Liuba și Egor. Liuba îi arăta pozele din albumul familiei, pe care tot ea la adunase și le păstra cu grijă.

— Uite, ăsta-i Mihail, dădu ea de fotografiile celor trei frați ai săi. Dincolo sunt Pavel și cu Vanea... s-au fotografiat împreună. O vreme au și luptat împreună. Pe urmă Pavel a fost rănit, da' s-a făcut bine și-a plecat iar pe front. Abia după aceea a fost ucis. Ultimul care-a murit a fost Vanea... tocmai la Berlin. Ne-a trimis comandantul lui o scrisoare... Mai mult și mai mult de el îmi pare rău... avea o fire tare veselă. Mă lua cu el peste tot, eram pe-atunci de-o șchioapă. Mi-amintesc bine de el... Îl și visez câteodată : tot răzând îl visez. Uite-l că râde și-aici, în poză. ăsta de dincolo e Petro al nostru... Îl vezi ce serios arată ? Oare cât să fi avut pe-atunci ? Numai vreo optsprezece ani. Da, da, optsprezece ani. Îl luaseră nemții prizonier, pe urmă au venit ai noștri și i-au eliberat. L-au bătut

nemții rău de tot... În rest n-a avut nimic, nici măcar o zgârietură.

Egor își ridică privirea, se uită la Petro... Petro sta de unul singur, fuma o țigară. Nu părea băut : sedea, ca totdeauna, calm și gânditor.

— Azi, în schimb... i-am făcut eu figura. Parcă dracu m-a pus.

Liuba se aplecă spre Egor și-l întrebă încet, cu un zâmbet hâtru :

— Spune drept : n-ai făcut-o înadins ? Parcă nici nu-mi vine a crede că...

— Da' nici gând ! exclamă cu o neprefăcută pornire Egor. Am crezut cu adevărat că vrea să dau cu apă peste el. Că-mi ordonă, vorba militarilor, să mut tirul asupra lui...

— Păi zici că ești de la țară : cum de nu te-a dus mintea ?

— Eh ! Nu știi și tu : câte bordeie, atâtea obicei.

— Să-ți spun cinstit, am crezut că ți-o fi aruncat el vreo vorbă mai nu știu cum, și tu, cum s-ar zice, ai făcut-o pe prostul : l-ai împroșcat cu uncrop.

— Ei, asta-i ! Da' ce-s nebun ?!

Petro simți că se uită cineva la el, că se discută pe seama lui și întoarse capul spre cei doi... Întâlni privirea lui Egor și-i zâmbi cu blândețe.

— Zi, așa, Jorjik : ai vrut să faci rasol din mine ?

— Iartă-mă și tu, Petro.

— Vezi-ți de treabă. Pune mai bine niște muzică de-a ta. Că-i frumoasă.

Egor își porni magnetofonul. Și-n încăpere se făcu auzit același marș, în acompaniamentul căruia intrase el de curând pe ușa „hogeacului“. Era un

marș voios, optimist. Straniu îi sunară acordurile între pereții casei aceleia țărănești : se năpustiseră vijelioase peste tăifăisuirea molcomă a celor din jurul mesei, venite parcă dintr-o altă lume, într-un avânt plin de culoare și viață. Avântul rămâne însă avânt. Încetul cu încetul rumoarea de glasuri se potoli. Și toată lumea stătu să asculte în tăcere marșul-avânt.

Încă mai târziu, se lăsă în casă o liniște deplină. Prin ferestre pătrundea luna.

Lui Egor i se făcuse patul în odaia bătrânilor, în spatele unei draperii înflorate, străpunse de la un capăt la altul de razele lunii.

Liuba se culcase în odaia din față. Ușa încăperii rămăsese deschisă. Era liniște și acolo.

Egor nu izbutea să adoarmă. Tihna din casă îl scotea din sărite.

Își săltă capul de pe pernă, trase cu urechea... Nici un zgomot. Doar bătrânul sforăia încetisor, și-și zicea tictacul deșteptătorul de pe masă.

Egor se strecură ca o șopârlă de sub plapumă. Orbitor de alb în cămașa lui cea lungă și în izmene, se furișă fără zgomot spre odaia din față. Nu căzu nimic, nu scârțâi nici dușumeaua. Doar undeva, în talpa piciorului îi trosni lui un oscior.

Ajunse, în sfârșit, la ușa odăii. Trecu dincolo de prag... Deodată, în tăcerea din jur răsună vocea limpede, deloc somnoroasă, a Liubei :

— Ia marș de-aici !...

Egor rămase locului. Câteva clipe nu zise nimic.

— Adică cum ? întrebă în cele din urmă, îmbufnat.

— Uite-așa, bine. Trecui la culcare.

— N-am somn.

— Nu-i nimic. Stai în pat și cugetă... La viitorul tău.

— Voiam să discutăm o treabă ! simți Egor că se enervează. Voiam să te-ntreb ceva.

— Las' că discutăm mâine. Ce să mă-ntrebi în toiul nopții ?

— O singură întrebare ! se enervă el de-a binelea. Doar atât.

— Liubka ! Pune mâna pe-o tigaie ! răsună din cealaltă încăpere glasul, deloc somnoros și el, al bătrânei.

— Las' că am pisălogul sub pernă, zise Liuba.

Egor făcu calea întoarsă.

— A plecat în plimbare montanu' ! În vârful picioarelor ! se-auzi iar glasul bătrânei. Ce-ai crezut mătăluță ? Că nu te-aude nimeni ? Să știi că eu is numa' ochi. Și urechi.

— Dobitoc ce ești ! șoptea furios, în dosul draperiei, Egor. Să-ți odihnești sufletul !... Și trupul !... Fraier... cu adevărat !

Tăcu... Se-ntoarse pe partea cealaltă.

— Și luna asta ticăloasă ! Parc-a-nnebunit ! Se răsucii iar în pat. Dumnealor, mă-nțelegi, au ocupat poziții de apărare !... Da' oare pe cine să apere ?

— Nu mai bodogăni, nu mai bodogăni, glăsui din nou, de-astă dată pe un ton mai pașnic, bătrâna. L-a apucat bodogăneala...

Deodată Egor rosti clar, răspicat, cu o furie reținută, ca și când ar fi citat dintr-o carte :

— Purta un jupon în dungi late, roșii și albastre, croit parcă dintr-o cortină de teatru. Aș fi dat mult să ocup fotoliul din față, dar spectacolul n-a mai avut loc... Se lăsă o pauză. Apoi, în liniștea din

jur, răsunară de după draperie alte două vorbe. Două vorbe savante : Lichtenberg ¹ ! Aforisme !

Bătrânul încetă să sforăie și întrebă speriat :

— Ha ? Ce-aveți, bre ?

— Nu-l auzi ? S-a pornit dumnealui să suduie, zise cu ciudă bătrâna. Cică n-a ocupat nu-ș' ce fotoliu...

— Las' că-i astup eu gura, mormăi bătrânul. De ce sudui, mă ?

— Nu eu ! făcu enervat Egor. Lichtenberg. Și n-a suduit omul. A făcut un spirit.

— O fi fost și ăsta v'un contabil ? zise în zeflema moșul.

— Ba un franțuz, ripostă Egor.

— Ai ?

— Zic că era franțuz !

— Hai, culcați-vă ! făcu supărată bătrâna. Aveți chef de vorbă ?...

Se lăsă liniște. Doar deșteptătorul ticăia molcom mai departe.

Și pe fereastră se holba luna.

A doua zi de dimineață, după ce luară cu toții gustarea, iar Liuba și Egor rămaseră singuri în odaie, el se plecă spre ea și-i spuse :

— Va să zică, așa, Liuba... Plec la oraș să-mi fac rost de echi... echipament. Mă-mbrac, vreau să zic, și eu mai ca lumea...

Liuba îl privi liniștită, cu o urmă de ironie în priviri, dar și cu o ușoară tristețe. Tăcea, de parcă ar fi priceput mai mult decât aceea ce a vrut el să-i spună.

¹ Georg Christoph Lichtenberg (1742—1799), fizician și scriitor german, autorul unor vestite *Aforisme*, publicate postum (1800—1806).

— Du-te, zise ea încet.

— De ce te uiți așa la mine ? Egor rămăsese și el cu ochii la ea. Era atât de gingașă, cu obraji ușor îmbujorați de somn... Gândul că n-are s-o mai vadă îi strecură un fior prin inimă. Se întristă și el. Mai bine zis se enervă din nou, căci nu prea știa să se întristeze.

— Cum zici că mă uit ?

— Văd că nu mă crezi.

Liuba tăcu iar o vreme.

— Fă cum îți poruncește inima, Egor. De ce mă-ntrebi dacă te cred ? Oricum ar fi, tu ai să faci tot cum te taie capul.

El își lăsă privirea în pământ.

— N-aș vrea să te mint. Liuba, zise într-un târziu, cu hotărâre în glas. Toată viața mi-a fost silă de minciuni. Am mințit și eu, cum să nu, da' mi-a venit și mai greu după aceea. Când încep să mint, mi se face silă de mine. Și-mi vine să dau dracului viața asta a mea. Doar s-o fac mai cu veselie și dacă se poate la un pahar de votcă. De aceea nu vreau să te mint. Nu știu, Liuba. Poate mă-ntorc, poate nu mă mai întorc deloc.

— Îți mulțumesc, Egor. Barem mi-ai spus-o pe față.

— Tu ai un suflet bun ! exclamă el fără voie. Și îndată se mișcă agitat, ba mai rău : cuprins de enervare. Of ! Iar m-a apucat !... Oare de câte ori oi fi rostit eu pân-acum vorbele astea ? Le-am terfelit de tot ! Nu fac vorbele nici doi bani ! Of, oameni, oameni !... Hai, Liuba, să ne înțelegem așa... Își lăsă ușor mâna pe brațul ei. Eu vreau să rămân o vreme singur și să-mi întreb inima. Trebuie s-o fac, Liuba.

— Să faci cum crezi că-i mai bine. Eu nu-ți spun nimic. Dacă ai să pleci de tot, are să-mi pară rău.

Tare rău. Poate-am să și plâng... Ochii Liubei se umpluseră și așa de lacrimi. Da' n-am să-ți port pică...

Egor se simți la capătul puterilor : nu suporta să vadă pe cineva plângând.

— Bun... Asta-i, Liuba, situația. Mai mult de-a-tât nu pot să-ți spun. Îmi vine și mie greu. Escuze mua...

Și iată-l străbătând un câmp lung, primăvăratice... Câmpul nu era arat și de-abia răsăriseră pe el primele fire de iarbă. Egor mergea cu pași grăbiți. Hotărât. Ba chiar cu un fel de îndârjire. La fel pășise până atunci și prin viață : hotărât și cu îndârjire. A mers, a mai căzut, iar a mers înainte. A mers astfel, ca și când numai acolo și-ar fi căutat ispășirea, în mersul acela neconținut, când nu stai o clipă locului, nici nu te uiți înapoi, de parcă ai putea astfel să pleci și din tine însuși.

Deodată, în urma lui — unul câte unul, cine știe de unde iscați — începură să apară oameni. Se iveau întruna, pășindu-i pe urme, încercând să-l ajungă. Cine să fi fost toți aceia ? Păi nu erau decât prieteni și prietene de-ale lui. Aveau figuri șterse, buhăite, ochii le sclipeau a nerușinare. Tăceau cu toții. Tăcea și Egor — tot mergea înainte. În urma lui, mulțimea creștea mereu... Au mers așa multă vreme. Deodată Egor se opri în loc și, fără să se uite înapoi, scutură înciudat din mână și rosti printre dinți :

— Gata ! Ajungă-vă !

Întoarse capul. Nu mai venea spre el decât Molălăul. Zâmbea. Și-și ținea mâna în buzunar. Egor strânse mai tare din dinți și-și băgă și el mâna în buzunar... Și Molălăul pieri.

...Sta Egor nemișcat în mijlocul drumului și se uita în zare : n-o veni pare vreun autobuz sau altă mașină, să-l ducă și pe el până la oraș ?

Curând se ivi în depărtare un camion încărcat.

În ziua aceea Liuba n-avu nici un spor la treabă... Se tot străduia să-și biruiască amărăciunea și nu putea. Îi mărturisi pe neașteptate unei prietene de-ale ei, după ce isprăviră de muls vacile, după ce plecă mașina cu laptele, iar ele ieșiră amândouă pe poarta grajdului :

— Știi, Verka, mi s-a furișat în suflet omul ăsta ! O spuse și se miră ea însăși. Ei, ce zici de asta ? Toată ziua am stat cu inima strânsă, toată ziua.

— A plecat de tot ? Ce zicea ?

— Zicea că nici el nu știe.

— Mai dă-l naibii. Nu te lega la cap. Auzi la el : nu știe ! ăsta-i om înșurat, ascultă la mine. Nu ți-a spus nimic ?

— Nu mi-a spus. Zicea că n-are pe nimeni.

— Minte ! Vino-ți în fire. Primește-l pe Kolka înapoi și stați împreună, cum ați stat și pân-acum. Care-i ăla să nu-i placă băutura ? Uite și-al meu : a venit mai alaltăieri... Of, ticălosul !... Și Verka, o muierușcă vioaie, cu picioare cam scurțuțe, îi po-vesti în taină, căutând să-i vorbească mai încet : A intrat în casă, iar eu, nici una, nici două, poc ! și i-am dat cu făcălețu-n cap. M-am și speriat, zău ! Dimineața, când s-a sculat, zice : mă doare capul, m-oi fi lovit cine știe pe unde. Da' eu de colo : să nu mai bei atâta ! Și Verka chicoti pe înfundate.

— Cum m-o fi pălit oare, așa, dintr-o dată ?! se miră Liubka, cu gândul la ale ei.

— Ce spui ? n-o înțelese Verka.

— Cum m-o fi pălit, zic, așa, dintr-o dată ? Că n-am stat cu el de vorbă... decât o zi. Cum vine asta ? Oare așa se-ntâmplă cu toți ?

— Da' el de ce-a fost închis ?

— Pentru hoție... Liuba se uită zăpăcită la cea de alături.

— Ai dat, soro, din lac în puț ! zise Verka. Unul bețiv, altul hoț ! Mai bine stai singură. Poate s-o ivi vreunul mai de Doamne-ajută. Că dacă s-o apuca ăsta iar de furat, ce-o să fie ?

— Păi ce să fie ? O să-l bage iar la zdup.

— Ce-ai, soro ? Te-ai scrântit de tot ?

— Nici eu nu mai știu. M-oi fi scrântit. Că mi-e și silă de mine... Mi-e dor de el, pricepi tu ? de parcă l-aș ști de când lumea. Și nu-l știu decât de-o zi. Drept e că mi-a tot scris. Un an întreg.

— Aia n-au ce face acolo, d-aia scriu.

— Să fi văzut ce scrisori !...

— Zicea și de dragoste ?

— Nu... Așa, despre viață. Pesemne c-a îndurat multe dracu' ăsta împielit. Așa frumos scria, că te înfiorai citind. Și nici măcar nu știu : mi-o fi drag, mi-o fi milă de el ? Mi-e dor de el, atâta știu.

Între timp, Egor, sosit la centrul raional, își vedea de treburile lui.

Întâi și întâi, avu grijă să se îmbrace cu mult șic.

Mergea acum pe-o ulicioară a orașului aceleuia cu căscioare de lemn, pe-un trotuar tot de lemn, purta un costum nou-nouț, cravată, pălărie pe cap, mergea cu mâinile în buzunar.

Apoi intră la poștă. Scrise pe-un mandat telegrafic o adresă, notă cu litere suma de bani expediată și mai adăogă câteva cuvinte în semn de salut. Înmână fetei de la ghișeu mandatul completat, se

sprijini de marginea ghișeului și începu să numere banii.

— „Banii îi va încasa Molălăul“, citi fata cu glas tare. Molălăul e nume de familie ?

Câteva clipe Egor rămase în cumpănă. Apoi zise :

— Exact. E nume de familie.

— Și-atunci de ce-l scrieți cu literă mică ? Ce nume !...

— Sunt altele și mai și, zise Egor. Aveam pe unul la trust de-i zicea Pistonov.

Fata se uită la el. Era foarte drăguță, avea niște ochi mari și un nas mititel, puțin turtit.

— Și ce-i cu asta ? făcu ea.

— Ce să fie ? Nimic. Așa-l chema pe el : Pistonov. Egor păstră o mină serioasă. Nu uita nici o clipă că poartă pălărie.

— E-un nume... ca toate altele.

— Aveți dreptate, se declară de acord Egor. Și deodată uită că poartă pălărie : zâmbi larg. Și se agită din nou. Spuneți-mi, vă rog, își vâră el capul prin ghișeu, știți, eu sunt venit recent de la niște mine de aur și nu cunosc pe nimeni în orașul ăsta...

— Ei și ? nu-l înțelese fata.

— Spuneți-mi, aveți cumva un prieten ? o întrebă el de-a dreptul.

— Da' ce vă privește ? Fata cu năsucul turtit nu păru să fie foarte mirată, totuși lăsă deoparte mandatul și-acum îl privea lung pe Egor.

— Păi m-am gândit că poate-am face amândoi un turneu mai special prin urbea dumneavoastră.

— Ascultă, cetățene !... ridică tonul fata. Te rog să nu fii mitocan. Ai venit să expediezi bani, expediază-i și du-te sănătos.

Egor își trase capul din ghișeu. Se simți jignit. Atunci de ce mai era nevoie să-și lase treaba și să-l privească ademenitor ? Căci așa o văzuse adi-

neaori, înainte de a se răsti la el : l-a privit lung și ademenitor. La ce bun farafastăcurile astea ?

— Ca să vezi, nici una, nici două, te și iau în coarne ! mormăi supărat. Auzi la dumneaei : „Cetățene !...” Așa mă vezi dumneata ? Ba să știi că-ți sunt tovarăș. Chiar prieten și frate.

Fata își ridică din nou la el ochii mari, cenușii.

— Lucrează, lucrează, zise Egor. Nu știți decât să vă zgâiți la oameni !

Fata pufni, supărată, și se plecă peste formular.

— Și-a mai pus și pălărie !... nu se putu stăpâni să nu murmure, fără să se mai uite la Egor.

Chitanța i-o dădu tot așa, fără să mai ridice ochii. O puse pe marginea ghișeului și-și văzu de alte treburi. Pas de-o mai întrerupe din treburile ei.

— Niște fâțe, astea-mi sunteți ! se înfurie și mai tare Egor, ieșind din clădirea poștei. Las' c-o să-mi dansați voi baletul lebedelor ! Ba chiar și Cracoviana !... Porni spre restaurantul gării. Și polca pe furate !... Se-ndârjea tot mai tare. În ochi îi apăruse sclipățul acela neliniștit, care dovedea că sufletul i se urnise din loc și-acum îl izbea dureros în coșul pieptului. Ei, cum vă place treaba asta ! Niște marionete ! Niște... Scufițe Roșii !... Las' c-am să vă-nvăț eu... patinaj artistic ! Am să încing aici toată atmosfera ! Bordel am să fac aici !... Până la urmă, începu să înșire niște vorbe cu totul fără sens : Tariam-pa-pam, tariam-papam ! Tariam-papam-papam-papam...

Intrând la restaurant, comandă o sticlă de șampanie, întinse ospătarului — un omuleț cu mișcări de șopârlă — o hârtie de douăzeci și cinci de ruble și zise :

— Mulțumesc. Restul păstrează-l dumneata.

Pentru o clipă, ospătarul își pierdu cumpătul.

— Vă foarte mulțumesc. Vă foarte mulțumesc...

— Fleacuri, zise Egor. Și-i făcu semn să stea jos, pe scaun. Ospătarul se așeză. Uite care-i treaba, re-luă Egor, cercetându-l atent cu privirea. Sunt venit de la niște mine de aur și-aș vrea să te-ntreb : n-am putea organiza pe-aici, pe undeva, un mic bordel ?

Ospătarul aruncă mașinal o privire în spate...

— Mă rog, am zis o vorbă cam vulgară... Sunt cam nervos, căci banii ăștia îmi ard buzunarul. Dădu la iveală un teanc de bancnote de câte zece și douăzeci și cinci de ruble. Pricepi ? Vreau să le dau și eu o-ntrebuintare. Dumitale cum îți spune, dacă nu te superi ?

Zărind teancul de bancnote, ospătarul se tulbură destul de tare, totuși se strădui să-și păstreze demnitatea. Știa că unor persoane demne li se plătește mai mult.

— Serghei Mihailovici.

— Cum ? Serghei Mihailovici ? Ei bine, Serghei Mihailovici, vreau să petrec. Am stat cam mult acolo, în ținuturile de la miazănoapte...

— Cred că mi-a venit o idee, zise Serghei Mihailovici, mimând mai întâi o profundă concentrare. Unde-ați tras, mă rog ?

— Nicăieri. Abia am sosit în oraș.

— Eu zic că s-ar putea să organizăm ceva... Așa, o mică agapă... în cinstea sosirii dumneavoastră...

— Da-da-da, se agită Egor. Un mic bordel. Un mic și simpatic bordeliero... S-o facem lată, cu alte cuvinte. Nu-i așa, Serghei Mihailovici ? Știi, mi-am zis din prima clipă că trebuie să fii un om simpatic. Uite cine-o să mă ajute, zic, să-mi fac praf gologanii.

Serghei Mihailovici râse. Nu mai era un răs prefăcut.

— Poftim ? zise Egor. De ce râzi, neică ?

— O.K., făcu vesel ospătarul. F-am înțeles.

Seara târziu, Egor sta tolănit pe-o canapea și vorbea la telefon cu Liuba. În încăpere se mai afla și Serghei Mihailovici și intra din când în când, întrebându-l câte ceva cu glas scăzut, o femeie cu nasul ascuțit și cu un neg la tâmplă.

— Alo, Liubașa !... strigă Egor în receptor. Zic, mai sunt încă la comisariatul militar ! Păi ca să mă ia dâșii în evidență ! Cum ? E târziu ? Păi așa se stă aici, până târziu. Da, da, Egor îi făcu un semn ospătarului. Da, Liuba.

Serghei Mihailovici deschise ușa odăii, o trânti cu putere și, trecând pe lângă Egor, strigă :

— Tovarășe căpitan ! Veniți încoace, vă rog !

Egor se uită la el și dădu din cap, chipurile, bravo, te-ai descurcat bine, și continuă să vorbească. Cât despre ospătar, acesta se căzni pe mutește să-i arate că se înecă de răs.

— Ce pot să fac, Liubașa ?! Cred c-am să și dorm aici. Da, da... Egor stătu îndelung să asculte, zicând în răstimpuri doar câte-un „da“. Și zâmbi întruna, uitându-se fericit și mândru la prefăcutul de Serghei Mihailovici. Ba chiar acoperi la un moment microfonul cu palma și-i spuse ospătarului : Cică-i pare rău. Mă așteaptă.

— S-aștepte, s-aștepte mult și... vru să-i fie pe plac Serghei Mihailovici cel slugarnic, dar Egor îl opri dintr-o privire.

— Da, Liubușka !... Vorbește, vorbește : îmi pare bine că-ți aud glasul. Ba chiar mă simt tulburat !...

— Ce i le zice, frățioare ! șopti cu o fățarnică admirație ospătarul. Auzi, cică-i tulburat !... Și răsă din nou. Avea un răs cam obraznic : horcăia întruna, rânjindu-și dinții mari și urâți. Egor îi promisese

că-i va plăti bine pentru petrecerea proiectată, de aceea își ieșea din piele ca să-i fie pe plac.

— Unde am să înnoptez ? Păi pe-aici pe undeva, pe-o bancă... Vezi-ți de treabă ! Nu-i nimic, sunt obișnuit cu-așa ceva. Să nu-ți faci griji ! Da, scumpa mea !... Micuța mea dragă !... Vorbele astea de la urmă le rosti cu atâta suflet, încât până și ospătarul își potoli râsul prefăcut. La revedere, draga mea ! Te sărut, la revedere !... Da, da, înțeleg. La revedere.

Egor lăsă receptorul în furcă și timp de câteva clipe îl privi pe ospătar cu o căutătură ciudată : se uită la el parcă fără să-l vadă. Ai fi zis că o mână nevăzută a coborât să-l mângâie pe obraz și obrazul lui își pierdu obișnuita expresie aspră, îndărătnică...

— M-da..., făcu apoi, revenindu-și. Ia zi, suflet de birtaş... Începem dezmățul ? Cum stăm ?

— E gata totul.

— Halat mi-ați găsit ?

— Am găsit unul... A trebuit să ne ducem la un artist de pe-aici, unul mai bătrân... Că altcineva n-are nimeni.

— Ia să-l văd. Egor își puse halatul : un halat lung, matlasat, ros pe alocuri. Se uită cum îi vine.

— Altul n-am găsit nicăieri, repetă Serghei Mihailovici.

— Să știi că nu-i rău, îl laudă Egor. Ei, și-acum... Ce ți-am spus eu ? Executarea !

Ospătarul ieși din odaie.

Egor își aprinse o țigară și se tolăni iar pe canapea.

Ospătarul intră și spuse ceremonios :

— Cei adunați pentru dezmăț v-așteaptă.

— Să mergem, zise Egor.

Ospătarul deschise larg ușa... Egor, îmbrăcat cu halatul, își propti bărbia-n piept și, cu pas grăbit, porni precum Caligula, spre sala dezmățului.

Se adunase, spre a participa la „dezmațul“ cu pricina, lume cam ciudată : mai mult oameni în vârstă. Erau și câteva femei, toate însă uimitor de urâte și având un aer jalnic, nefericit. Ședeau cu toții în jurul mesei încărcate cu bunătăți și se uitau mirați la Egor. O clipă, Egor își cam pierdu cumpătul, dar izbuti să n-arate pe față.

— Cam plouați, cam plouați ! zise el cu glas răsunător și vesel. Se opri în capul mesei și-i învălui cu privirea pe toți.

— M-da, zise în cele din urmă. Tragem astăzi un chefuleț să stea mătu-n coadă. Ia ! Turnați în pahare !

— Ascultă, preastimate, i se adresă unul din oaspeți, un om mai în vârstă, aproape bătrân. Lămu-rește-ne, rogu-te, pentru care prilej ne-am adunat aci ? O fi vreo ocazie... sau ce altceva ?

Câteva clipe, Egor rămase pe gânduri.

— Ne-am adunat aici, zise el cu ochii la sticlele de șampanie înșirate pe masă și vorbind rar, cu glasul scăzut, de parcă s-ar fi aflat la o înmormântare, ne-am adunat aici ca să... Brusc își săltă capul și-i învălui din nou pe toți cu privirea. Frații mei dragi, zise el cu emoție, adineaori s-a-ntâmplat ca inima să-mi tresară de duioșie. Îmi dau seama prea bine că vă doare-n cot de vorbele mele frumoase, totuși dați-mi voie să vi le zic pân-la capăt. Egor vorbea pe un ton grav, energic, aproape solemn. Ba chiar se preumblă pe lângă masă, atât cât avu loc s-o facă și se uită din nou la cei adunați. A sosit primăvara... reluă el. Curând o să-nflorească toate florile... O să-nverzească mestecenii... Păru și mai tulburat. Tăcu din gură. În urechi îi mai suna și-acum glasul Liubei, făcându-l să-și piardă șirul vorbelor.

— Păi da, că mâine-poimâine ne pomenim și cu Rusaliile, zise cineva de la masă.

— Și uite-așa, îți vine să mergi și să tot mergi înainte, continuă Egor. Dai în cale de câte-o poieniță, apoi de-o dumbravă, cobori pe urmă într-o vâlcea, auzi un pârâiaș cum susură... Nu vă e clar ce vă spun? Păi asta pentru că vorbesc ca un fraier, mă rușinez chiar eu de vorbele mele! Egor se înfurie pe el însuși și începu să turuie, fără a mai ține seama de nimic, cu un glas răsunător și plin de ciudă, ca și când ar fi avut în față o clică de potrivnici: Uite, dumneavoastră, cei de față, zise el, mă credeți cu toții un tâmpit care se apucă s-arunce pe fereastră trei sute de rublișoare. Să știți însă că astăzi am îndrăgit pe toată lumea. Mi s-a trezit astăzi o duioșie-n suflet ca la cea mai... ca la o vacă după ce-și fată vițelul. Chiar dacă nu ne-a reușit cheful, nu-i nimic. Ba dimpotrivă, îmi pare bine. Să vă fie clar însă că de tâmpit nu-s tâmpit! Și dacă o crede cineva că mă poate călca pe bătătură, fiindcă m-a văzut înduioșat, se-nșală amarnic. Oameni buni!... Hai să ne iubim unul pe altul! Cuvintele acestea Egor le rosti aproape strigând. Și se bătu cu pumnul în piept. Oare de ce să ne tot hârâim între noi? Doar știți prea bine ce ușor moare omul! Zău dacă vă-nțeleg... Egor mai făcu câțiva pași prin dreptul mesei. Nu vă-nțeleg deloc. Refuz să vă-nțeleg! Și nici pe mine nu mă-nțeleg, căci nu visez noaptea decât valize și tarabe. Gata! N-aveți decât să plecați dumneavoastră la furat... Eu am să mă așez pe-o buturugă și-am să stau așa nouăzeci și nouă de ani. Glumesc, desigur. Căci mi-e milă de dumneavoastră. Și de mine mi-e milă. Dar dacă i s-o face altcuiva milă de mine, sau dacă m-o îndrăgi cineva, atunci... nu știu... atunci am să mă întristez și-o să-mi fie inima grea. Să știți că

mi-e bine, chiar mă-nfior de bucurie, dar... mi-e teamă. Sunt cuprins de teamă ! Ei, ce ziceți de asta ?... rosti el fără veste, cu jumătate glas, și tăcu. Își plecă fruntea, rămase astfel câteva clipe, apoi își privi cu blândețe oaspeții și le zise : Hai-deți, puneți cu toții mâna pe sticle... Nu vă sfițiți. Gata ? Acu' destupați-le — au la gât niște sârmu-lițe — să le sară dopurile până-n tavan !

Toată lumea prinse grai, se foi pe scaune... În exclamațiile și spre mulțumirea tuturor se auziră pocnind sticlele destupate.

— Turnați mai repede în pahare ! strigă Egor. Să nu-i scadă gradele !

— Da, da, uite c-au și-nceput să-i scadă ! Dă-n-coa' paharul ! N-auzi, cumetre ? Dă paharul !

— Of, lua-te-ar !... Am turnat pe-alături.

— Zău ?

— Da, mă. Păcat de-așa bunătate.

— Veselă băuturica asta ! Clocotește, nu alta ! Parcă ar da în fermentație. O lasă pesemne să se-n-vechească.

— Cred și eu ! De una ca asta au ei grijă !...

— Mă, ce mai fâsâie !..

— Dragii mei dragi ! zise Egor cu o neprefăcută duioșie și milă. Îmi pare atât de bine că v-ați înviorat, că v-a-nflorit zâmbetul pe buze. Șampania mea văd că v-a fost pe plac. Să știți că-mi sunteți dragi ! din ce în ce mai dragi !

Cei de la masă se sfiiră să-l privească pe Egor în față, atât de caraghios și nepotrivit îi sunară vorbele. Când reîncepuse să vorbească, tăcuseră cu toții, plecându-și ochii spre paharele de pe masă.

— Să bem ! reluă Egor.

Băură.

— Înc-o dată ! Turnați în pahare !

Din nou se iscă rumoare, se foiră din nou cu toții. Ciudat ospăț mai era și asta : totul ți se da pe gratis !

— Văleu, încă mai face spume !

— Ei nu chiar ca adineaori. Nu mai are putere.

— Da' la gust e cumva... Nu prea-mi dau seama.

— Da, da, gustu-i cam nelămurit.

— Cum, cum ?

— La culoare-i ca pișatu' calului, da' la gust parcă n-are nici un gust.

— Da' de ce mi se oprește-n gât ? Vi s-a mai oprit la careva ?

— Chiar așa. Parcă te-ar umfla pe dinăuntru.

— Exact ! Și-ți iese damful pe nas. Las' că-i bună.

— Îs gradele ei care te umflă.

— Care grade, cumetre ? Gaze ies din ea, nu grade.

— Gata. Cu șampania am terminat ! porunci Egor. Acu' să trecem la coniac.

— Da' unde ne grăbim, frățioare ?

— Vreau să-i zicem un cântec.

— A-a, asta se poate !

— V-ați turnat coniacul în pahare ?

Își turnară și coniacul. Vrei, nu vrei, faci ce ți se poruncește.

— Doar câte-o juma' de pahar ! Coniacul nu se bea mult dintr-o dată. Și să nu-mi spună careva că miroase a ploșniță, că-i dau cu sticla-n cap. Să bem !

Băură.

— Cântecul ! porunci Egor.

— Stai să luăm și noi o gustare...

— Începe povestea, oftă Egor și se așeză pe scaun. Hai mâncați, mâncați. Nu se mai satură odată lumea asta. Tot ar mânca întruna...

Câtiva dintre oaspeți — mai sfioși din fire — își puseră furculițele pe masă.

— Mâncați, mâncați ! Ce-aveți ?

— Ar trebui să iei și 'mneata o gustare. Altmin-trelea te amețești repede.

— Nu mă amețesc. Mâncați.

— Oh, fir-ar să fii ! se revoltă un ins chelbos. Păi cum vine asta : ne-ai chemat aici și acu' ne scoți ochii ! Eu, de exemplu, fără gustare nu-s bun de nimic : cât ai clipi ajung sub masă. Mai e asta distracție pentru mine ? Și cred că pentru nimeni nu-i distracție.

— Păi tocmai d-aia : luați și mâncați.

Între timp, dincolo, la țară, părinții Liubei o interogau din nou. Sărmana de ea trecea de la un timp din interogatoriu în interogatoriu.

— Păi cum vine asta ? Să nu se-nchidă noaptea comisariatu' ? Se poate ? tot încerca să se dumi-rească bătrâna.

Liuba nu mai știa nici ea ce să creadă. Ba-i venea să creadă povestea cu comisariatul, ba nu-i venea. Totuși vorbise ea însăși cu Egor, îi auzise chiar ea glasul, auzise și vorbele acelea ale lui. De fapt, mai continua și acum, în gând, convorbirea cu el : „Of, Egor, Egor, chiar că nu se plictisește omul cu unul ca tine. Oare ce-o fi în mintea ta, băiete ?“

— Liubka.

— Ce-i ?

— Ia zi, cum o fi cu comisariatu' ? Seara doar toate alea se-nchid, ce, tu nu știi ?

— Dacă a zis el așa... Pesemne că acolo nu se-nchide.

— Îți toarnă unu ca ăsta la gogoși, de zici ca el, pân-la urmă.

— Ba eu gândesc așa, zise bătrânul. I-or fi spus ăia să se prezinte mâine la orele opt. Fix. Vorba ceea, ca la militărie. Și s-o fi gândit omu' că-i mai bine să-nnopteze chiar acolo, la ei, decât să facă alt drum de dimineață.

— Păi tocmai asta zicea și el ! exclamă, bucuroasă, Liuba. Am să dorm, zice, chiar aci, pe-o bancă...

— Ba eu știu că toate birăurile se-nchid noaptea, stărui bătrâna. Vedeți-vă de treabă. Cine-i ăla să-l lase acolo de unu' singur ? Da' dacă pune mâna pe v'o șampilă ?

— Vai, mamă !...

Bătrânul se strâmbă și el, auzind o asemenea gugumănie.

— Ce naiba să facă cu șampila ?

— Zic și eu așa, c-a venit vorba ! Auzi la dumneaei : „vai, mamă !“ O vorbă nu poți să scoți în casa asta...

Cât despre Egor, acesta începuse a înjgheba corul „depravaților“ !

— Eu și cu dumneata o să cântăm melodia, îl înghionti el pe chelbos, iar ceilalți, când le-oî face semn, au să zică „bang-bang“. Haidem.

*Un clopot drag
Zvonî-n amurg...*

Egor făcu un semn cu mâna, dar grupul „bang-bang“ nu pricepu despre ce-i vorba.

— Ce-aveți, frate ? Doar v-am spus : când vă fac semn, începeți și voi cu „bang-bang“.

— Păi ne-ai făcut semn, da-i zici și 'mneatale.

— Dați-i drumul ! Eu d-aia m-am pornit să scheaun, că parcă am și auzit bătând clopotele la biserică. Mi s-a făcut dor de-acasă... Și-am îngânat

uşurel. Voi ziceţi-i înainte : „ban-ng, ban-ng“. Să nu vă pese de dorul meu, că treaba asta nici nu vă priveşte.

— E cum ar fi, de pildă, când stă omul la puşcărie, glăsui şi ospătarul. Sau a căzut prizonier.

— Când cazi prizonier, nu te mai duci la biserică, zise unul din oaspeţi.

— Ei aş ! Aia doar or fi având şi ei biserici. Nu aşa cum le ştim noi, da-s tot biserici şi ele. Cu clopote. Este, Gheorghii ?

— Mai lăsaţi-mă-n pace ? Numa' de gură sunteţi buni cu toţii, se supără de-a binelea Egor. Când or începe ăştia să meliţe, poţi să-ţi iei lumea-n cap. Şi vorbesc, şi vorbesc... Oare de ce v-oţi fi înnebunind aşa după vorbe ? Ce-o fi cu limbariţa asta ?!

— S-o luăm de la-nceput. Nu-ţi mai face, frăţioare, inimă rea.

— Cum să nu-mi fac inimă rea ? Vă spun una, iar voi... Haidem.

*Un clopot drag
Zvoni-n amurg...*

— Ban-ng, ba-ang, ba-a-ang ! „traseră clopotele“ cei de la masă, dar fiecare o făcu aşa cum îl duse mintea. Se încurcă din nou şi strică totul.

Egor dădu din mână a pagubă şi ieşi din odaie. În prag se mai opri o clipă şi spuse cu amărăciune :

— Cântaţi ce vreţi. Să nu vă fie cu supărare, da' eu nu mai pot să rămân cu voi. Staţi şi petreceţi. Puteti să-l ziceţi şi pe ăla, al vostru, cu „trestiile“¹.

Grupul „bang-bang“ şi ceilalţi câţi mai erau acolo tăcură stânjeniţi... Băutură însă şi tot soiul de mâncăruri alese se aflau pe masă din belşug, astfel că,

¹ „Foşnesc trestiile“, — cunoscut cântec rusesc de pahar.

deși se cam necăjiră cu toții, o făcură mai mult așa, ca să se știe cu conștiința împăcată.

— Oare ce-o fi cu el ?

— Păi n-ați putut nici un „bang-bang“ să ziceți ca lumea ? îi mustră și Serghei Mihailovici. Doar e o nimica toată.

— Așa e. Am cam luat-o razna.

— Kirill e de vină... A pornit-o mărunț-mărunțel.

— Ba n-am pornit-o mărunțel deloc, se supără Kirill. Am cântat normal, ca și când ar fi bătut careva clopotul. Doar îmi dau seama și eu că nu e cazul acolo s-o iei mărunțel. Doar clopotul ăla trebuie mai întâi să-l legeni ca să-nceapă să bată.

— Da' cine a-nceput să zică-n felul ăsta ?

— Lăsați, ce rost mai are ? Haideți mai bine să petrecem, că doar așa ne-a poruncit omul.

— Mă rog, dac-ai sta să te gândești... n-am prea merita s-o facem, da' dacă o iei p-altă parte, poate că eu nu mă pricep să cânt... La ce bun să casc gura degeaba, dacă n-am avut pic de voce de când mă știu ?

Când Serghei Mihailovici intră în încăperea alăturată, îl găsi pe Egor stând bosumflat pe canapea.

— Iartă-ne și 'mneatale, Gheorghi. N-a prea ieșit ca lumea..., cu clopotele alea.

Egor nu-i răspunse... Apoi îl întrebă, izmenindu-se :

— Da' de ce-or fi toate așa de urâte ?

Ospătarul își pierdu o clipă cumpătul.

— Păi... cum să-ți zic... Alea frumoase is toate măritate, au familie... Eu le-am adunat pe alea nemăritate, că doar așa mi-ai poruncit.

Egor mai rămase o vreme pe canapea. Și chipul începu din nou să i se lumineze. Pesemne că i se trezi în suflet o amintire îmbucurătoare.

— Ascultă, n-ai putea să-mi chemi un taxi ?

— Ba da.

— Să mă ducă la Iasnoe. Plătesc cât poștește omul. Hai, treci la telefon. Egor se ridică, își dădu jos halatul, își puse haina și-și potrivi cravata.

— Da' ce cauți la Iasnoe ?

— Am acolo un prieten. Și din nou începu să se plimbe, agitat, prin odaie. Să știi, Serghei, că am un suflet... parcă-i pus, naibii, pe ace. O să-mi joace într-o zi sufletul ăsta o festă. Cum dă de libertate, cum nu-și mai poate afla locul. Hai, sună, sună. Pe câți i-ai adunat la ospățul nostru ?

— Cinșpe-n cap. Cu noi, ăștialalți, șaptespe. Da' de ce ?

— Uite ici două sutare. Le dai la fiecare câte zece ruble. Vouă vă opriți restul. Da' să nu mă minți. Că mai vin pe-aici și-am să aflu.

— Fii, Gheorghi, om serios !...

Și iată-l pe Egor gonind prin noaptea aceea cu lună plină de-a lungul drumului bine bătătorit, spre satul în care locuia Liuba.

„Oare ce-o fi cu mine, oare ce-o fi ? se tot întreba el. Oare ce să am ?” Agitația și emoția puseseră din nou stăpânire pe el. Nici nu mai ținea minte de când nu mai fusese tulburat astfel din pricina unei fuste.

— Ia zi ce se mai aude pe la voi... în legătură cu viața de familie, vreau să zic ? îl întreabă el pe taximetrist. Ce noutăți mai scriu ăia ?

— Unde să scrie ? nu-l înțelese acesta.

— Păi așa, în general. Prin cărți.

— Prin cărți scrie de toate, zise, nemulțumit, taximetristul. În cărți totul e bine.

— Da-n viață ?

— În viață ? Ce, nu știi și dumneata cum e-n viață ?

- Rău, așa-i ?
- Depinde cui.
- Dumitale, de pildă.

Taximetristul dădu din umeri. Gestul fu foarte asemănător celui pe care îl făcuse șoferul ce-i vânduse lui Egor magnetofonul.

— Ce-aveți, bre, cu toții ? se minună Egor. Pe cuvânt, dragii mei, dacă vă-nțeleg. De ce ați fi toți așa de acri ?

— Da' ce să fac ? Să chicotesc aci cu dumneata ? Să m-apuc să te distrez ?

— De ce să mă distrezi ? Distreaz-o pe nevasta dumitale. Ba chiar și asta trebuie s-o faci cu cap. Că te dai la ea, de exemplu, iar ea poate să-ți zică : „Fugi, mă, de-aci, că miroși a țap“.

Taximetristul râse.

— Ți-a spus vreuna așa ?

— Nu, că nici mie nu-mi place mirosul de țap. Ia hai să coborâm geamul oleacă.

Taximetristul îi aruncă lui Egor o privire, dar nu-i zise nimic.

Cât depre Egor, acesta reveni iar la gândurile sale, pe care nu mai izbutea să și le adune. I se învălmășise totul în cap. Și asta numai din cauza Liubei.

Ajunseră la casa mare, întunecată, a Baikalovilor. Egor îi plăti șoferului și mașina plecă. Iar el, brusc, își pierdu cumpătul. Sta în fața porții cu sticlele de coniac în brațe și nu mai știa ce să facă. Ocoli în cele din urmă casa, intră pe-o altă poartă în grădinița lui Petro, urcă treptele și bătu cu piciorul în ușă. Multă vreme domni liniștea, apoi scârțâi o ușă dinăuntru, cineva — desculț, pesemne — se auzi umblând în tindă, apoi glasul lui Petro se auzi întrebând :

— Cine-i acolo ?

— Eu sunt, Petro. Jorjik...

Ușa se deschise.

— Ce-ai pățit ? întrebă, mirat, Petro. Te-au dat
ăia afară ?

— Ba nu... da' n-aș vrea să-i trezesc pe-ai tăi. Ia
spune, tu ai băut vreodată „Remy-Martine“ ?

Petro nu-i răspunse, îl cercetă lung cu privirea.

— Ce-ai zis ?

— Zic, „Remy-Martine“ ai băut ? Iacătă-l : două-
zeci de ruble sticla. Ia hai la baie, să-i dăm acolo
de fund.

— De ce la baie ?

— Să nu stingherim pe nimeni.

— Vino la bucătărie. Stăm acolo...

— Nu e cazul. Nu mai trezi lumea din somn.

— Stai să mă-ncalț măcar... Să aduc și-o gustare.

— Nu-i nevoie. Buzunarele mi-s pline de cioco-
lată. Put a ciocolată mai dihai ca o studentă.

În încăperea băii, în universul acela strâmt și
întunecos, se așternuse pe dușumea — în fața fe-
restrei — o pată de lumină. Cei doi mai aprinseră
și-un felinar și se așezară lângă fereastră.

— De ce n-ai intrat, mă, în casă ? nu izbutea să
priceapă Petro.

— Nu știu. Vezi tu, Petro... începu Egor, dar
tăcu, nu-și mai sfârși vorba. Destupă o sticlă, o puse
pe pervaz. Vezi coniacul ăsta. Douăzeci de ruble
costă, fir-ar să fie ! Ei, ce zici de asta ?

Petro scoase din buzunarele pantalonilor săi bu-
fanți două pahare.

Tăcură o vreme.

— Nu știu ce să-ți mai spun, Petro. Nici eu încă
nu-mi dau seama prea bine de unele lucruri.

— Păi nu-mi spune nimic. Pune-n pahare din-
tr-ăsta, al tău, scumpul... Am băut și eu așa ceva

în timpul războiului. În Germania. Știu că miroase a ploșniță.

— Ba nu miroase a nici un fel de ploșniță ! exclamă Egor. Ploșnița-i aia care miroase a coniac. Cine-o fi născocit că miroase coniacul a ploșniță ?

— Unu scump poate că nu miroase. Dar ălă-laltu... normal, să știi că miroase.

Noaptea era pe sfârșite. Dar luna încă mai stră-lucea. Tot satul era învăluit într-o lumină verzuie, moartă. Și plutea o liniște adâncă. Nu se-auzea lătrat de câine, nici scârțâit de poartă. O asemenea liniște se așterne la țară doar la revărsatul zorilor. La fel e și în stepă, tot în faptul zilei, când în locurile joase se adună abia zărite trâmbe de ceață. Era liniște și răcoare.

Și deodată, prin liniștea aceea, răsună din clădirea joasă a băii :

Eu stau după gratii în temnița grea...

Egor începuse primul să cânte. Petro îi ținu isonul. Și atât de frumos li se împletiră vocile, atât de limpede, cu atâta mișcătoare tristețe :

*Crescut printre ziduri, un vultur stingher,
Tovarășul meu, aripa-și zvârlea,
Un hoit ciugulind cu pliscu-i de fier...*

A doua zi de dimineață, Egor o petrecu pe Liuba până la fermă. Se luă după ea doar așa, fără nici un scop, și merseară împreună. Egor purta și astăzi costumul acela, elegant, cravată și pălărie. Era însă dus pe gânduri. Liuba se bucurase mult că el a venit s-o însoțească : se trezise astăzi cu o lumină în suflet. Dimineața era și ea frumoasă : pătrunsă de răcoare, senină. Oricum, venise totuși primăvara.

— De ce te-ai întristat, Egoruşka ? îl întrebă Liuba.

— Aşa... făcu în doi peri Egor.

— Da-n baie ce-aţi cătat aseară ? Liuba râse. Nu v-a fost frică ? Pe mine nu m-ai băga noaptea acolo, să mă tai.

Egor rămase mirat.

— De ce ?

— Că sunt draci acolo ! Înăuntru... Acolo îşi au ei sălaşul.

Egor o privi cu uimire şi duioşie... Şi o mângâie uşor pe spate. Fără să vrea.

— Ai dreptate : să nu intri niciodată noaptea în baie. Că dracii ăia... Îi ştiu eu prea bine !

— Când ai venit azi-noapte cu maşina, să ştii că te-am auzit. Ziceam că s-a abătut cucernicul de Kolenka.

— Care Kolenka ?

— Bărbatu-meu.

— Aşa ? Vine deseori pe-aici ?

— Vine, cum să nu.

— Şi ? Tu ce faci ?

— Intru în odaia din faţă şi stau acolo. Treaz n-a venit niciodată, iar cu votca-n nas nici nu vreau să-l văd. Când bea, se prosteste de tot. Aşa silă-mi face, că-ncep să tremur.

Egor se învioră auzind vorbele ei tăioase, pătrunse de mânie. El nu putea suferi la oameni sărăcia duhului, toropeala. Poate tocmai de aceea îl dusesse cărarea vieţii atât de într-o parte, că totdeauna, încă de tânăr, îi plăcuseră oamenii cu caractere bine conturate, poate uneori în linii frânte, dar desluşite, trase cu precizie.

— Da, da, se prefăcu el că o compătimeşte. Necaz mare cu beţivanii ăştia.

— Chiar așa ! exclamă Liuba, nedându-și seama de tonul lui adevărat. Și ce necaz ! N-auzi decât înjurături și ai parte numai de lacrimi.

— Situație tragică, ce mai... Ia te uită ! se miră el deodată. Ce de vaci !

— Asta-i ferma. Aici lucrez eu.

Zărind vacile, Egor păru că rămâne năuc.

— Ia te uită... vacile... se mărgini să repete. Pesemne că te-au văzut pe tine, așa-i ? Uite-le cum se-agită. Se u-uită... Egor tăcu câteva clipe... și deodată îl luă gura pe dinainte : Să știi că din toată copilăria mea doar de mama îmi aduc aminte și de vaca noastră. Manka îi zicea vacii. Într-o primăvară, în aprilie, i-am dat drumul din ocol, să mai adune chiar ea câte ceva de pe uliță. Știi, iarna cară lumea paie, toate alea, și când se desprimăvărează, paiele ies de sub omăt, ba mai stau agățate și de garduri... Bun... și i-a străpuns cineva burta cu furca. O fi intrat la careva în ogradă, că unii mai aveau încă paie... Și-au înțepat-o. A venit acasă cu mațele atârând.

Liuba se uită lung la Egor. Nemeșteșugita lui istorisire o uimise. Cât despre el, păru nemulțumit că istorisirea i-a scăpat fără voie. Se încruntase.

— Ce te uiți la mine ?

— Egorușka...

— Lasă, zise Egor. Astea-s vorbe. Vorbele nu fac doi bani.

— De ce ? Sunt scorneli de-ale tale ?

— Ba nu. Da' tu nu sta să-i ascuți prea mult pe oameni. Adică, ascultă-i, da' lasă vorbele să-ți treacă pe lângă urechi. Că tu ești încrezătoare ca o... Egor se uită la ea și din nou, cu multă gingășie și cu o ușoară sfială, o mângâie pe spate. Oare nu te-a mințit nimeni, niciodată ?

— Nu... Cine să mă mintă ?

— Hm. Egor rămase cu privirea ațintită spre ochii limpezi ai femeii. Apoi zâmbi în colțul gurii. Groaznic ! zise încet. Îi venea întruna să-și pună palma pe umărul ei. Și s-o privească.

— Ia te uită. Vine directorul sovhozului, zise deodată Liuba. Se învioră și începu să zâmbească, nici ea nu știa prea bine de ce.

Spre cei doi venea un bărbat voinic, încă destul de tânăr, cam de-o vârstă cu Egor. Avea un mers hotărât, de gospodar și se uita curios la Liuba și la cel de lângă ea : cine-o fi : soțul ei ? un prieten ?

— De ce te-or fi podidit zâmbetele ? o întrebă, nemulțumit, Egor.

— E un om cumsecade, cu simț gospodăresc. Îl respectăm cu toții. Bună dimineața, Dmitri Vladimirovici. Ați fost pe la noi ?

— Pe la voi. Bună dimineața. Directorul îi scutură cu putere mâna lui Egor. Ne vin, cumva, forțe noi ?

— Dânsu-i șofer, Dmitri Vladimirovici, spuse, nu fără mândrie, Liuba.

— Nu zău ? Foarte bine. Pot să-i dau pe loc o mașină. Carnet ai ?

— N-are încă nici buletin de identitate... Mândria Liubei se ofili.

— Așa ? Ziceam să te iau chiar acum cu mine. Pe șoferul meu l-au chemat, nu știu din ce pricină, la comisariatul militar. Și mă tem că-i vorba de-o lipsă mai îndelungată.

— Egor !... se agită Liuba. Ce zici ? Ai să ne vezi și ținutul. Poate c-o să-ți placă.

Tocmai această neprefăcută emoție, ca și vorbele ei naive despre frumusețea ținutului, îl îndemnară pe Egor să facă ceea ce, doar cu câteva clipe în urmă, l-ar fi făcut să râdă cu poftă.

— Să mergem, zise el.

Și plecă împreună cu directorul.

— Egor ! îl strigă din urmă Liuba. Să mănânci undeva, la vreun bufet. Unde-ai să ajungi cu mașina... Spuneți-i dumneavoastră unde, Dmitri Vladimirovici, că el încă nu știe !

Dmitri Vladimirovici râse.

Egor întoarse capul și se uită o vreme la Liuba. Apoi se duse să-l ajungă pe director din urmă. Acesta rămăsese în loc, așteptându-l.

— De pe unde ești ? îl întreabă după aceea.

— Eu ? De pe-aici. Chiar din raionul ăsta. Din satul Listvianka.

— Listvianka ? N-avem așa ceva.

— Cum așa ? Ba trebuie să aveți.

— N-avem. Îmi cunosc bine raionul.

— Curioasă treabă... Oare unde-o fi dispărut ? Lui Egor directorul nu-i plăcuse : arăta mulțumit, bine hrănit. Îi displăcuse mai ales faptul că avea aerul acela mulțumit. Egor nu-i putea suferi pe oamenii mulțumiți. Știu că se află pe undeva pe-aici satul ăsta, repetă el, doar îl cunosc prea bine.

Directorul îl privi cu atenție.

— M-da, zise el. O fi ars din temelii.

— Se poate, i-o întoarse Egor. Păcat. Era un sat frumos.

— Ei, ce zici : vii cu mine ?

— Vin. Doar așa ne-a fost vorba. Dacă v-am înțeles bine.

Și porniră amândoi prin câmpiile aceluia sovhoz-gigant, sovhoz-milionar.

— De ce-ai luat-o pe tonul ăsta cu mine ? Întrebă la un moment dat directorul.

— Cum adică ?

— Păi... văd c-o faci pe prostul. De ce ?

— Că nu-mi place când mă-ntreabă lumea întâi și-ntâi de biografie. Biografia-i vorbărie, ți-o poți născoci oricând.

— Cum așa ? Cum poți să-ți născocești o biografie ?

— Cum ? Uite-așa, bine. Eu, de pildă, n-am nici un fel de act la mine, afară de-o adevărată, pe-aici nu mă cunoaște nimeni, așa că v-aș putea înșira verzi și uscate. Dacă vreți să știți, sunt fiu de procuror.

Directorul răsă. Nici lui nu-i plăcuse de Egor : părea stăpânit omul ăsta de-o îndârjire prostească.

— Păi nu ? Port cravată, pălărie pe cap... Egor se privi în oglinda retrovizoare. Nu arăt a fiu de procuror ?

— Eu nu ți-am cerut acte. Ba chiar te-am pus la volan fără să ai măcar carnet de conducere. Dacă dăm de-un milițian, ce ne facem ?

— Răspunderea-i a dumneavoastră.

Curând ajunseră la o prisacă. Directorul sări ușor jos din mașină.

— Am aici de rezolvat o treabă. Dacă vrei, vino cu mine. E un moș la prisaca asta, te ospătează cu miere de albine...

— Nu. Vă mulțumesc. Egor coborî și el. Rămân aici... să admir peisajul.

— Mă rog, zise directorul. Și plecă.

Egor începu să admire peisajul. Se uită primprejur, se apropie de un mestecăn, îi netezi ușor trunchiul.

— Te-apucași să-ți faci strai verde, zâna mea ? Un pic mai ai, un pic... Și gata ți-i straiul. Ți s-a urât să stai așa despuiată ? Ian te uită la ea !... Las' că în curând ai să fii și tu gătită.

Din căsuța de-alături ieși un moșneag.

— De ce nu intri-n casă ? îi strigă lui Egor.
Vino să bei un pahar de ceai.

— Îți mulțumesc, tataie. Nu vreau.

— Cum crezi. Moșul reîntră în casă.

Curând ieși de acolo directorul. Moșul îl conduse.

— Vino și 'mneata mai des pe la noi, îi zise cu bunăvoință. Că doar ți-e-n drum. Mereu te văd trecând cu mașina.

— Mulțumesc, tataie, mulțumesc. Să mergem...
Plecară.

— Uite, vezi ?... zise directorul așezând un pachet pe banchetă. E o substanță, propolis îi zice sau clei de albine.

— E leac împotriva ulcerului, așa-i ?

— Da. Ai fost bolnav și dumneata ? se întoarse spre Egor directorul.

— Nu. Am auzit doar.

— Da. S-a-mbolnăvit aici la noi un cetățean.
Trebuie să-l ajutăm, că-i băiat bun.

— Spune lumea c-ar face bine la ulcer.

— Așa am auzit și eu.

În fața lor se iviră casele unui sat.

— Mă lași în fața clubului, zise directorul, și te duci la Sosnovka, e aci, la șapte kilometri. Îl aduci de acolo pe brigadierul Saveliev. Dacă nu-i acasă, întrebi unde-l poți găsi.

Egor dădu din cap.

Îl lăsă apoi pe director în dreptul clubului și plecă.

Spre clădirea clubului veneau sătenii : bărbați, femei, fete și flăcăi. Veneau și oameni mai în vârstă. Avea să aibă loc o adunare. Directorul fu înconjurat de lume, le vorbea ceva, părea din nou foarte sigur pe sine și mulțumit.

Tinerii făcuseră un grup aparte. Se discuta și acolo cu aprindere. Izbucneau râsete.

Bătrânii fumau în dreptul împrejmuirii.

Pe fațada clubului se zăreau placarde mari. Totul aducea a sărbătoare, o sărbătoare cu care lumea se obișnuise.

Clădirea clubului era nouă, construită de curând : mai zăcea încă în preajma ei un morman de cărămizi și se afla coșul metalic, plin de ciment uscat, al unei basculante.

Egor îl aduse la club pe brigadierul Saveliev și porni să-l caute pe director. I se spuse că a și intrat la club și se află pe scenă, la masa prezidiului.

Egor trecu prin sala unde începuseră a se așeza pe scaune muncitorii din sovhoz, urcă pe scenă și veni din spate spre fotoliul în care ședea directorul.

Acesta discuta cu un bărbat lat în umeri, scutură în fața lui o hârtie. Egor îi puse mâna pe braț.

— Dmitri Vladimirovici...

— Poftim ? A, dumneata erai ? L-ai adus ? Bine, poți să pleci.

— Ba nu... Egor îl luă pe director deoparte și când ajunseră într-un loc unde nu puteau fi auziți de alții, îi spuse : Vă pricepeți la condus mașina ?

— Mă pricep. Da' de ce ?

— Că eu nu mai pot. Mergeți singur — simt că nu mai pot. Și n-am altă ieșire, vă rog să mă credeți.

— Da' ce ai ? Ești bolnav ?

— Nu pot să vă mai duc cu mașina. Mă rog, oi fi un prost, un inconstient, un înapoiat... Un deținut nenorocit... Da' nu pot. Am impresia că vă tot zâmbesc întruna. Mă duc mai bine să lucrez pe-o basculantă. Sau pe-un tractor. Da ? Te rog să nu te superi. Dumneata ești un om cumsecade, dar...

Na, că iar îmi vine rău. Plec. Și Egor coborî grăbit de pe scenă. Și în timp ce merse prin sală, se muștră pe el însuși că-i spusese directorului atâtea vorbe. I-a melițat gura ca o... Parcă și-ar fi cerut iertare. Da' de ce să-și ceară iertare ? Să fi zis „nu pot“, și cu asta basta. Ei nu, a început-o cu explicații, cu despicatul firului în patru, cum că-i un tip înapoiat, inconștient... Ptiu ! Tare se mai necăji Egor. Așa, încet-încet poți să ajungi și la slugărnicie. Să te uiți în ochii omului ca să-i ghicești dorințele... Ptiu ! Proastă treabă, proastă de tot.

Cât despre director, acesta se uită lung în urma lui Egor : nu prea înțelesese ce-a vrut să-i spună. Mai bine zis nu pricepuse nimic.

Egor porni spre casă, traversând o pădurece.

Ieși într-o poieniță, trecu de poienița aceea, dădu de-o pădurece mai deasă, mai înaltă.

Pe urmă coborî într-o vâlcea : acolo susura un pârâiaș. Egor i se opri în preajmă.

— Ei, ce zici de asta ?! exclamă el.

Stătu cât stătu acolo, apoi sări peste pârâiaș și urcă pe-un deluleț...

Când colo, dădu cu ochii de-o pădurece de mesteceni. O întreagă familie de mesteceni îi ieși fuga în întâmpinare și rămase locului.

— Ia te uită ! făcu Egor.

Și intră în pădurece.

Umblă o vreme printre mesteceni... Își scoase cravata, i-o puse unuia, mai alb și mai zvelt. Văzu apoi lângă el o buturugă mai înaltă și-i puse pâlăria pe care o purta pe cap. Merse mai încolo, se uită înapoi și zâmbi.

— Fraieri ce sunteți ! zise el. Și merse mai departe. Și multă vreme își mai întoarse capul, uitân-

du-se la perechea aceea gătită. Zâmbea. Se simțea mai ușurat.

Sosit acasă, Egor umblă îndelung prin odaie, cu fundat în gânduri. Își aprindea câte-o țigară. Când și când, se apuca să fredoneze : „De ce vă plac, fetelor, flăcăii cei frumoși ?“ Tăcea din nou, se oprea locului, se uita pe fereastră sau la peretele dinaintea lui... Și pornea din nou să străbată odaia. Pusese stăpânire pe el un fel de neastâmpăr. Părea că vrea să facă o treabă și nu se poate hotărî. La un moment dat părea să se hotărască... Și iar dădea înapoi. Arăta nervos.

— Nu te mai necăji, Egor, îi spuse tatăl Liubei, bătrânul. Umbla și el prin odaie, spre ușă și înapoi : răsucea o sfoară ca să facă din ea leșă pentru un pripon. Îi legase capătul de clanța ușii și acum o netezea cu o mănușă veche. Că-i bine să fii și tractorist. Ba chiar mai bine. Știi cât câștigă ăștia acum ?

— Nu mă necăjesc deloc.

— Uite, oi face pripoanele astea... Când s-o mai încălzi oleacă, plecăm amândoi la râu să le punem acolo. Frumoasă treabă, să pui pripoane. Îmi place.

— Și mie. Mă prăpădesc după pusul pripoanelor.

— Da, da. Altora le place mai mult să dea cu năvodu'. Numai că năvodu' ăsta... o dată, că te pot prinde paznicii, și-ăpoi te canonești mult cu el : până-l desfaci, până îl bagi în apă — trece o groază de vreme.

— Da... Nici nu-ți vine să te apuci. „De ce vă plac, fetelor...“. Da' ia spune-mi : Liuba când vine ?

Moșul se uită la ceas.

— Păi vine curând. Acuși au început să predea laptele. Cum îl predau, cum vine. Tu, Egor, să n-o

necăjești : că-i la noi cea mai mică, iar de mezin totdeauna ți-e mai milă ca de ăilalți. Când te-or năpădi și pe tine plozii, ai să-ți amintești de vorbele mele. Îi fată bună Liuba, cu suflet, numa' că n-a prea avut noroc... L-a găsit pe bețivanul ăla, de-abia a scăpat de el.

— Da, da... cu bețivanii ăștia îi necaz mare. Că uite... și eu... i-aș băga pe toți la zdup. Câte cinci ani le-aș da la fiecare. Nu ? Ce zici ?

— La pușcărie nu e cazul să-i bagi. Da' pe-un an de zile, se învioră moșul, pe-un an de zile, cu izolare severă, i-aș duce și eu undeva. Pe toți grămadă.

— Da' Petro când vine ?

— Petro ? Vine și el uite-acuși... Să stea bețivanii acolo și să cugete.

— De stat, ar sta oricare, puse paie pe foc Egor. Ba să muncească.

— Ai dreptate. La tăiat de pădure.

— Ba în mină ! Că la pădure-i aer curat, acolo orice prost ar vrea să lucreze. La mină cu ei ! Sub pământ !

În clipa aceea intră Liuba.

— Ia te uită ! zise ea. Credeam că abia la noapte vii acasă, când colo, ai și sosit.

— N-a vrut să rămână pe mașina directorului, zise bătrânul. Să nu-l cerți. M-a lămurit de ce nu vrea : i se face rău pe mașinile astea, mici.

— Vino să-ți zic o vorbă, i se adresă Egor Liubei. Și o duse cu el în odaia din față. Părea că se hotărâse totuși să facă ceea ce-și pusese în gând.

Tocmai atunci intră în curte Petro, la volanul basculantei sale, și Egor o luă într-acolo. Nu mai apucă să stea de vorbă cu Liuba, să-i spună ce-a-nume îl frământă.

Liuba îl văzu discutând îndelung cu Petro, apoi Egor îi făcu semn cu mâna și ea coborî grăbită în curte. Egor se urcă în cabina basculantei și se așeză la volan.

— Plecați departe ? o întrebă pe Liuba, din fereastra casei, moșul, care văzuse și el că Petro i-a dat lui Egor mașina și că acesta, împreună cu fiică-sa, au de gând să plece.

— Nu știu nici eu prea bine... are Egor treabă pe undeva, apucă să-i zică Liuba, mergând spre basculantă.

— Liubka !... vru să-i mai zică ceva bătrânul, dar ea trânti portiera mașinii și nu-l mai auzi.

— Ce-o mai fi născocit oare Jorjik așa ? gândi cu glas tare moșul. Of, ce zile păcătoase am apucat, frățioare : umbli tot cu frică, stai și-ntrebi pe toată lumea...

Și porni grăbit spre locuința lui Petro, să-l iscodească unde-i dusesese Egor fata, și-n general, unde le-a trăsnet ăstora prin minte să plece ?

— Este pe-aici un sat de-i zice Sosnovka, îi vorbea Egor Liubei, în timp ce mașina prindea vitează. De aici sunt nouăsprezece kilometri.

— Îl știu.

— Stă acolo o bătrânică, de-i zice Kudeliha. Șade cu fata ei, numa' că fata îi este acum internată la spital.

— De unde-ai aflat toate astea ?

— Am aflat... Am trecut azi prin Sosnovka. Da' nu despre asta-i vorba. Vorba e că m-a rugat un prieten să mă duc pe la băbuța asta, s-o văd, s-o întreb ce-i mai fac copiii, or mai fi în viață sau nu.

— Da' la ce-i trebuie să știe ? Prietenului tău, vreau să zic ?

— Păi... E un fel de neam cu bătrâna. Îmi pare că-i e mătușă. Numa' că noi o să facem cam așa : ajungem acolo, tu intri la ea în casă... Ba nu, o să intrăm amândoi, da' de întreat, ai s-o întrebai numai tu.

— De ce ?

— Întâi lasă-mă să te lămuresc, c-ai să mă-n-trebi la urmă ! ridică tonul Egor. Firește, era omul cam nervos.

— Bine bine. Numai să nu te mai răstești la mine, Egor. Te rog. Uite, nu te mai întreb nimic. Vorbește.

— Când ar vedea că-i pune întrebări un bărbat, și-ar da seama îndată c-a fost închis împreună cu fi... cu nepotul ei, vreau să spun. Și-ar începe ea cu întrebările. Or, prietenul meu mi-a poruncit să nu-i suflu o vorbă cum că s-ar afla și-acum la pușcărie. Uf ! În fine. Poți să-ți scrântești limba vorbind atâta. Măcar ai priceput cum se pune problema ?

— Am priceput. Da' ce-mi dă mie dreptul să-i pun întrebări ?

— Trebuie să născocim ceva. Că vii, de pildă, din partea sovietului sătesc... Ba nu. Din partea ăloră... care-s cu pensiile.

— De la asigurările sociale ?

— Da, da, de la asigurări. Lucrezi, chipurile, la asigurările sociale și ai venit să verifici la fața locului în ce condiții trăiesc persoanele în etate. S-o întrebai și de copii. Pe unde îi sunt copiii și dacă primește de la ei vreo veste.

— Am înțeles. Fac totul așa cum mi-ai spus.

— Să nu zici „hop“...

— Las' c-ai să vezi.

Egor tăcu. Era neobișnuit de grav și de concentrat. Zâmbi cu efort și spuse.

— Nu te supăra c-am să tac oleacă. Bine ?

Liuba își puse mâna pe brațul lui.

— Taci, taci... Fă cum știi, nu te mai întreb nimic.

— Și iartă-mă că adineaori m-am răstit la tine, adăugă el. Să știi că nici mie nu-mi place când se răstește cineva.

Egor mări viteza. Drumul ducea pe lângă liziera unei păduri și roțile săltau peste bolovani și peste rădăcinile dezgolite. Când mașina sălta, Liuba se apuca de mânerul portierei. Egor, în schimb, privea drept înainte : gura îi era încleștată, ochii — mijiți.

O încăpere spațioasă într-o casă sătească. Un cuptor, lavițe, dușumea de scânduri bine spălată. O masă simplă, cu tablia vopsită. În colțul din față, icoana sfântului Neculai.

Bătrâna Kudeliha se uită îndelung, cu ochii ei sărmani, la Liuba, la Egor... Egor își pusese ochelari de soare.

— La ce ți-ai astupat, feciorule, ochii ? îl întrebă bătrâna. Oare vezi ceva prin ochelarii ăștia ? Egor nu-i răspunse. Doar înălța din umeri.

— Și uite-așa, bunicuțo, mi-au spus să aflu de toate, zise Liuba.

Kudeliha se așeză pe-o laviță, își puse în poală mâinile uscate, cafenii.

— Păi ce să afli, fetico ? Primesc pe lună câte douăzeci de ruble... Se uită de jos în sus la Liuba. Altceva, ce să mai fie ?

— Da' copiii unde-ți sunt ? Câți copii ai avut ?

— Șase, draga mea, șase. Niura, fie-mea șede cu mine, iar alții trei, prin mai multe orașe... Kolea îi la Novosibirsk, mecanic de locomotivă. Mișa-i și el acolo, clădește case, iar Vera, altă fiică, îi în

Extremu' Orient. S-a măritat acolo c-un militar. Deunăzi mi-au trimis o poză : îi acolo cu toată familia : am doi nepoți măricei, un băiat și-o fată.

Bătrâna tăcu, se șterse la gură cu capătul șorțului, dădu mărunțel din capul ei mic, ca de pasăre, oftă adânc. Avea pesemne și ea obiceiul să plece departe în gândurile ei, căci o făcu și-acum, păru că nici nu-și mai vede oaspeții. Pe urmă își reveni, se uită la Liuba și spuse — doar așa, ca să nu tacă : doar nu-i frumos să taci când vine cineva care-ți poartă tot ție de grijă.

— Cam așa... Își duc și ei viața. Și tăcu din nou.

Egor ședea pe-un scaun, lângă ușă. Părea că împietrise pe scaunul acela. Nu făcuse nici o mișcare cât vorbise bătrâna, doar se uitase la ea.

— Da' ceilalți doi ? întrebă Liuba.

— De ei, uite... nu mai știu nimic : or mai fi în viață, dragii de ei, ori s-or fi prăpădit de mult. Bătrânica moțâi din nou din capul ei uscățiv, încercă pesemne să se stăpânească și să nu plângă, dar lacrimile îi picurară pe mâini și ea se grăbi să se șteargă la ochi cu șorțul.

— Nu mai știu. Pe timpul foametei au plecat în lume... Și nu mai știu de ei. Că doi băieți mai am, doi feciori... Despre ăștia nu mai știu nimic.

Se lăsă în odaie o liniște grea... Liuba nu mai știa ce să întrebe, i se făcuse milă de băbuță. Aruncă o privire spre Egor... Acesta ședea și-acum ca o statuie și se uita țintă la Kudeliha. Chipul părea că-i împietrise și el. Liuba se înfioră.

— Bipe, bunicuțo... Liuba uită că este venită „de la asigurările sociale“, se apropie de bătrână și, fără stânjeneală, cu multă simplitate și firesc, o îmbrățișă, mângâind-o. Mai ai răbdare, zise, mai ai răbdare, nu mai plânge, poate c-o să le dai de urmă. Doar trebuie și ei căutați.

Bătrânica își șterse, supusă, lacrimile și moțai iar din cap.

— Așa e, poate că le-oi da de urmă... Îți mulțumesc. Ești cumva de la țară ? C-așa pari a fi.

— De la țară, de unde să fiu ? Trebuie de cercetat pe unde ți-or fi feciorii...

Egor se ridică și ieși din odaie.

Străbătu încet tinda. Se opri lângă ușa care da spre uliță, își trecu palma peste uscior, usciorul era neted și rece. Se sprijini cu fruntea de el și rămase neclintit. Stătu multă vreme așa, strângând cu atâta putere marginea aceea a ușii, încât i se albi mâna. Doamne, de-ar fi știut în viața asta, a lui, să plângă, tot s-ar mai fi ușurat nițel. Dar nici o lacrimă nu-i picurase până atunci de sub gene, doar îi împietrea în asemenea împrejurări obrazul, iar mâinile îi strângeau din răspuțeri orice întâlna în cale. Nimic altceva nu-l putea ajuta în asemenea clipe grele : nici tutunul, nici votca — de toate îi era greață. Îl durea și-acum inima, îl ustura, de parcă ar fi fost pusă pe foc. Începu să repete în gând, ca pe-o rugăciune : „Gata ! Ajungă-ți !“

Auzi apoi pașii Liubei prin casă, își dezlipi fruntea de uscior și coborî treptele joase de la intrare. Merse cu pași grăbiți prin curte, întorcând capul spre ușa pe care abia ieșise. Arăta din nou gânditor, concentrat. Umblă în jurul mașinii, îi lovi cu vârful ghetei cauciucurile... Își scoase apoi ochelarii, se uită din nou, spre casă.

Coborî și Liuba treptele.

— Doamne, ce milă mi-a fost de ea, zise. Tocmai m-a trecut un junghi prin inimă.

— Să mergem, zise Egor.

Întoarse mașina... Aruncă o ultimă privire spre casă și porni în viteză.

Tăceau. Liuba se gândea la bătrână, se întristase și ea.

Trecură de marginea satului.

Egor opri mașina, își plecă capul peste volan și strânse cu putere din pleoape.

— Ce-i cu tine, Egor ? se înspăimântă Liuba.

— Să stăm oleacă, zise el cu vocea schimbată. Mă-njunghie, știi... și pe mine inima. Asta-i mama, Liuba. Mama mea...

Liuba scoase o exclamație înăbușită.

— Cum așa, Egor ? Păi de ce n-ai ?...

— Nu-i momentul, zise el aproape cu ciudă. Mai lasă-mă, nițel... Că vine ea, vremea... N-a mai rămas mult.

— Care vreme, ce tot vorbești ! Întoarce mașina !

— E prea devreme, n-auzi ? strigă Egor. Barem să-mi crească părul oleacă... Să arăt și eu a om. Brusc, porni mașina. I-am trimis niște bani prin poștă, zise din nou. Mi-e teamă să nu se ducă cu ei la sovietul sătesc, să-ntrebe cine i-a trimis. Ar putea să nici nu-i ia. Du-te, rogu-te, mâine pe la ea și... spune-i ceva. Născoceste și tu ceva. Că eu încă... Eu încă nu pot : mi-ar plesni inima. Nu pot, Pricepi ?

— Ia oprește, zise Liuba.

— De ce să opresc ?

— Oprește.

Egor opri. •

Liuba îl îmbrățișă, la fel cum o îmbrățișase adineori pe bătrână — fără stânjeneală, cu duioșie. Îi lipi capul de pieptul său.

— O, Doamne ! Doamne ! De ce-oți fi voi așa ? De ce mi-oți fi voi atât de dragi ? Începu să plângă. Ce să mă mai fac eu cu voi ?

Egor i se desprinsese din brațe, tuși de câteva ori să scape de nodul ce i se oprise în gât, băgă mașina în viteză și spuse cu o veselă îndârjire :

— Nu-i nimic, Liubașa ! O să fie totul în regulă ! Pe viața mea că o s-o duceți bine cu mine. Să știi că nu vorbesc aiurea !

Acasă, în curte, îi întâmpină Petro.

— Nu-și găsește locul, zise Liuba. O fi stat tot cu gândul la mașină.

— Asta-i bună ! Doar i-am spus că...

Coborâră amândoi din cabină. Petro le ieși înaintea.

— A venit ăla... al tău, zise el, parcă vorbind în silă, după cum îi era obiceiul.

— Kolka ? se miră, neplăcut impresionată, Liuba. Ia te uită, ticălosul ! Ce-o mai fi vrând ? Sufletul mi-a scos milogul ăsta !...

— Mă duc să fac și eu cunoștință cu el, zise Egor și se uită la Petro. Petro dădu ușor din cap.

— Egor ! se înspăimântă Liuba. O fi venit beat, o sări la bătaie. Nu te duce Egor ! Și Liuba vru să se repeadă după el, dar Petro o ținu locului.

— Nu te teme, îi zise el. Hei, Egor...

Egor întoarse capul.

— Te mai pândesc și alți trei — colo, în dosul gardului. Să știi.

Egor dădu din cap și intră în casă.

Liuba încerca acum din răspuțeri să i se smulgă lui Petro din brațe, dar acesta o ținea strâns.

— Țștia o să-l bată ! țipă ea, aproape cu lacrimi în ochi. N-auzi ? Petro !

— Pe cine să bată ? zise calm Petro, cu vocea lui de bas. Pe Jorjik ? N-o să le vină prea la-ndemână. Lasă-l să stea de vorbă cu ei... Că după aceea

Kolea al tău n-are să mai calce pe aici. Să înțeleagă asta, odată pentru totdeauna.

— A-a, zise Kolea, rânjind în silă. A venit stăpănu' al nou ? Se ridică de pe laviță. Eu să știi că sunt ăla vechiu'. Porni spre Egor. Ar cam trebui să stăm de vorbă... Se opri în fața lui Egor. Îm ? Ce zici ? Kolea nu era atât de beat, pe cât mahmur după beție. Era un tânăr înalt, destul de arătos, cu niște ochi albaștri, inteligenți.

Bătrânii se uitau cu teamă la cei doi „stăpâni“ : la cel vechi și la cel nou.

Egor se hotărî să nu lungească vorba : îl înșfăcă pe Kolea de guler și-l trase afară din casă...

Îl scoase anevoie pe trepte și-i făcu vânt în curte.

Kolea căzu jos. Nu se așteptase să fie luat atât de repede.

— Dacă ai să mă calci, imputitule, pe-aici... Să știi că ai venit astăzi pentru ultima oară, îi zise Egor de sus, de pe trepte. Apoi coborî încet.

Kolea sări în picioare... Și începu să se agite.

— Să mergem altundeva ! Vino cu mine... Haide, haide... Câine ce ești ! Vino odată !

Ieșiră din curte. Egor merse în față, iar Kolea în spatele său. Kolea nu-și mai găsea astămpăr. Chiar îl înghionti o dată pe Egor în spate. Acesta se uită înapoi și clătină muștrător din cap.

— Mergi, me-ergi, îi tot zicea Kolea cu glas tremurat.

Se iviră de după gard și cei trei inși despre care vorbise Petro.

— Nu aici, le zise cu hotărâre Egor. Să mergem mai departe !

Merseră mai departe. Egor se afla și acum în fața celorlalți.

— Ascultați, le zise el, oprindu-se. Mergeți alături de mine. Că se uită lumea la noi. Parcă m-ați duce la execuție.

— Haide, haide, repetă Kolea. Abia mai izbutea să se stăpânească.

Mai merseră o bucată de drum.

Ajungând la un gard mai înalt, de unde nu mai puteau fi văzuți din uliță, Kolea își pierdu răbdarea și-i sări lui Egor în spate. Egor făcu o mișcare în lături și-i puse piedică. Kolea căzu, făcându-se iar de rușine. Sări atunci un altul. Egor îl lovi cu pumnul în burtă. Căzu și acesta. Văzând cum stau lucrurile, ceilalți doi, care stăteau în picioare, își cam pierdură cumpătul. Kolea, în schimb, sări în picioare și dădu fuga la gardul de alături să smulgă din el un par.

— Câine spurcat ce ești !... hârâia el cu glasul înecat de ură. Smulse un par și se repezi furios spre Egor.

De multe ori avusese Egor prilejul să se convingă că în asemenea ocazii omul izbuteste totuși să nu-și piardă mintea. Totdeauna, chiar în clipa aceea înfiorător de scurtă, mai are timpul să se gândească la ce i s-ar putea întâmpla. Și dacă totuși omoară, înseamnă că a vrut cu tot dinadinsul să omoare. Fără voie, nu omoară decât arareori.

Egor sta cu mâinile în buzunare, se uita la Kolea. Kolea dădu cu ochii de privirea lui calmă — de un calm deosebit, amenințător.

— N-ai să apuci să dai, zise Egor. Tăcu, apoi adăugă pe un ton de compătimire : Auzi, Kolea ?

— Ce mă tot ameninți ? Ce mă tot ameninți ? mai încercă s-o țină pe-a lui Kolea. Ai un cuțit în buzunar ? Scoate-l, scoate-l afară !

— Să bei mai puțin, prostuțule, zise Egor pe tonul lui dinainte. Părul l-ai smuls, da' mâna-ți tremură. Să nu mai vii în casa asta, auzi ?

Se răsuci în călcăie și porni înapoi. Auzi cum unul din cei patru încearcă să se ia după el. Cei-lalți însă îl ținură în loc.

— Dă-l naibii ! Ți-aprinzi paie-n cap. E un șmecher de la oraș ! Punem noi altcândva mâna pe el.

Egor nu se opri, nici măcar nu întoarse capul.

...Și iată că a tras Egor prin câmp cea dintâi brazdă din viața lui.

Opri tractorul, sări jos, merse de-a lungul brazei, mirându-se el însuși : o fi asta isprava lui ? Dădu cu piciorul într-un bolovan de pământ, pufni pe nări :

— Hm ! Bravo, Jorjik ! Ia te uită ce-ai putut să faci ! Păi așa poți s-ajungi și fruntaș în muncă !

Ocoli cu privirea întinderea stepei, trase în plămâni izul de pământ, reavăn, primăvărat și, pentru o clipă, închise ochii. Stătu așa.

Copil fiind, îi plăcea să asculte cum vuiesc stâlpii de telegraf. Își lipea urechea de câte unul, închidea ochii și asculta... Simțământul era tulburător. Egor îl ținu minte și mai târziu : părea că nu-i un vuiet pământean, părea venit de cine știe unde. Dacă închideai ochii și căutai să-l asculți cu mai multă luare-aminte, vuietul acela gros, puternic, părea că-ți trece în trup, că-ți răsună undeva, în cap, în piept, nici tu nu-ți puteai da seama unde anume. Năștea și-o spaimă vuietul acela, dar și dorința să-l mai asculți o dată. Ciudat lucru : doar trăise destui ani pe lume, trecuse prin multe, dar de amintit nu-și amintea bine decât numai de aceste câteva lucruri : de Manka, vaca lor de-acasă, și cum ei, copiii, împreună cu mama lor, cărau în spate

trunchiuri de mesteceni, cu care să încingă cup-torul. Păstra mereu în el acele amintiri dragi și, când trecea prin clipe mai grele, își aducea aminte de satul lui depărtat, de pădurea de mesteceni de pe malul fluviului, de fluviul însuși... Nu-și ușura inima, doar încerca o adâncă părere de rău și-o adâncă tristețe, și-un altfel de fior îi trecea atunci prin inimă : o durere și dulce, și amară. Și iată acum, când ogorul pe care sta era învăluit într-o pace adâncă și strălucea sus soarele, iar el, Egor, își putea opri aici goana continuă de până atunci, el nu izbutea totuși să priceapă : cum adică să se oprească, să-și găsească liniștea ? Oare era cu pu-tință ? Îl încerca presimțirea că toate astea n-au să țină multă vreme.

Ocoli încă o dată cu privirea câmpul dinaintea lui. Uite, și de câmpul ăsta are să-i pară rău. „Oare ce fel de pocitanie oi fi ? gândi el. Oare nu știu să trăiesc și eu ca tot omul ? La naiba ! Trebuie să trăiesc din plin. Mi-e bine oare ? Mi-e bine. Atunci, să mă bucur de viață.“ Oftă adânc.

— O sută patruzeci de ani poți trăi cu un aer ca ăsta, zise apoi cu glas tare. Și abia atunci zări în marginea câmpului un pâlț de mesteceni. Se duse într-acolo.

— Tii ! frumoasele mele !... Ia te uită la ele cum stau : s-au oploșit acolo, în margine, și stau. Ei, vi s-a împlinit dorința ? V-ați pus strai verde, așa-i ? Mângâie trunchiul unui mesteacăn. Măi, măi, ce v-ați mai gătit ! Ca niște mirese v-ați gătit, iubitele mele ! Și nu spuneți nimic. Să mă fi chemat și pe mine, nu așa : v-ați gătit și tăceți mîlc. Bine, bine, acu' văd și eu ce mîndre-mi sunteți ! Gata, vă las, că trebuie să mă apuc de arat. Sunt pe-aci, pe aproape. Am să mai vin pe la voi, Se depărtă de mesteceni,

se mai uită o dată la ei și râse : Ia te uită ce mai mândrețe ! Porni apoi spre tractor.

Merse vorbind întruna cu glas tare, după cum îi era obiceiul.

— ...Că așa, stând cu voi de vorbă, nu mai ajung eu frunțaș. Asta e, dacă vreți să știți. Vouă ce vă pasă, vouă vă e totuna, da' eu trebuie musai să ajung frunțaș. Ați priceput ? Și începu să cânte :

*Călina-i roșie,
E pârguită,
Firea crăiuțului
Am deslușit-o,
Am deslușit-o,
Ah, cum e, cum e !...*

Cântând astfel, se urcă din nou în cabină și-și porni namila de oțel de-a lungul ogorului. Cânta mereu, dar, curând, vuietul motorului și zăngănitul șenilelor îi acoperiră cântarea.

Seara, cinară cu toții împreună : bătrânii, Liuba și Egor.

Din difuzor răsunau tot felul de cântece frumoase, le ascultau tustrei.

Deodată ușa se deschise și în prag apăru un oaspete neașteptat. Era flăcăul cel înalt, care se înspăimântase atunci, seara, în timpul raziei.

Egor își pierdu pentru o clipă cumpătul.

— O-o ! spuse el. Ce mai oaspete ! Șezi, Vasea.

— Șura mi-e numele, îl corectă oaspetele, zămbind.

— Așa e. Șura. Uit mereu. Îți tot încurc numele cu al lui Vasea acela, îl ții minte ? Era unul, înalt, îl aveam noi plutonier. Egor îi dădu înainte cu gura, venindu-și între timp în fire : nou-venitul era pe drept cuvânt un oaspete neașteptat. Eu cu Șura

am făcut serviciul militar împreună, îi lămurii el pe ceilalți. La un general. Șezi, Șura, să cinăm împreună.

— Ședeți, ședeți, îl invită și bătrâna.

Bătrânul chiar se dădu mai deoparte, să-i facă loc pe laviță.

— Șezi.

— Ba nu, nu pot. Sunt cu un taxi. Mă așteaptă la poartă. Vreau, Gheorghe, să-ți spun două vorbe. Și să-ți dau ceva...

— Șezi, mă, și cinează ! făcu Egor cu îndărătnicie. Las' că mașina o să te aștepte.

— Ba nu... zise Șura, uitându-se la ceas. Trebuie să prind și trenul...

Egor se ridică de la masă. Și tot continuă să flecărească, nelăsându-l pe Șura să zică ceva nela-locul lui. Egor, cel care nu suferea vorbele goale, putea uneori să flecărească astfel, să-i dea înainte cu gura, până când îi zăpăcea cu totul pe cei din jurul său. Uneori o făcea și atunci când se pierdea cu firea.

— Ia zi, te-ai mai întâlnit cu vreun prieten de-al nostru ? Ehe, ce zile frumoase au fost alea !... Viața de militar o văd uneori și-n vis. Hai să mergem. Ceea ce ai să-mi dai, pesemne c-a rămas afară, în mașină. Mergem, mergem, să văd ce pachet îmi trimite generalul. Vrei să-ți dau și-o recipisă ? Chiar cu taxi ai venit aici ? Ori cu diligența ? Haidem...

Îeșiră.

Bătrânul tăcu o vreme... Și-n mintea lui lipsită de gânduri rele nu-i veni decât această idee :

— Oare câte parale or fi cheltuindăștia pe taxiuri : de la oraș și înapoi ? Cât se plătește pe kilometru ?

— Nu știu, zise cu gândul aiurea Liuba. Zece copeici, îmi pare. Simțea că oaspetele acela nu venise cu gânduri bune.

— Zece copeici ? Zece copeici, ori treizeci și șase de kilometri... Cât face ?

— Cât să facă ? Treizeci și șase de copeici, zise bătrâna.

— Nu zău ? făcu moșul. Ba să știi că zece kilometri înseamnă o rublă-n cap. Iar treizeci și șase de kilometri fac... trei ruble șaizeci. Trei șaizeci și cu trei șaizeci fac șapte douăzeci. Șapte rublișoare și douăzeci de copeici doar ca să vii de la oraș și să pleci înapoi. Altcândva pentru șapte ruble și douăzeci de copeici munceam o lună de zile...

Liuba își pierdu răbdarea, se ridică și ea de la masă.

— Ce-or fi făcând ei acolo ? zise, ieșind din odaie.

...Ajunse în tindă. Ușa care da afară era deschisă. Răsuna de acolo glasul lui Egor și glasul celui alt. Liuba rămase în loc.

— Așa să-i spui. I ricepi ? zicea cu asprime și cu ciudă Egor. Ține minte și spune-i întocmai.

— Am să-i spun. Deși tu-l știi cum e ?

— Îl știu. Numai că mă știe și el pe mine. Bani i-a primit ?

— I-a primit.

— Și cu asta, basta. Nu vă mai sunt dator cu nimic. Dacă mai veniți aici după mine, ridic asupra voastră tot satul. Egor râse scurt. Așa că nu vă sfătuiesc.

— Ascultă, Gore... Numai să nu te înfurii pe mine. Trebuie să fac, totuși, ceea ce mi s-a poruncit. Dacă n-are bani, mi s-a spus, să-i dai tu. Poftim.

Și omul pesemne că-i întinse lui Egor niște bani. Acesta, pesemne că-i luă, dar după aceea lovi

cu ei omul peste obraz : o dată, și încă o dată, și a treia oară. Și-i zise cu glas scăzut, printre dinți :

— Coteiule... Mucosule... Ți-ai dat seama cum trebuie să procedezi, așa-i ?

Liuba făcu zgomot, doborând ceva în tindă. Ieși, grăbită, pe trepte.

Șura sta în poziție de drepti, alb la față...

Egor îi întinse banii și-i zise cu același glas scăzut, acum ușor răgușit :

— Na. La revedere, Șura. Transmite-le salutări ! Și să nu uiți ce ți-am spus.

— N-am să uit, spuse Șura. Aruncă o ultimă privire spre Egor — o privire încărcată de ură, ca o promisiune de răzbunare. Și se duse spre mașină.

— Asta-i situația, zise Egor. Și se așază pe-o treaptă. Urmări cu privirea taximetrul care întorcea pe uliță... Apoi se uită la Liuba.

Liuba se oprise în spatele lui.

— Egor... zise ea.

— Nu-mi spune nimic. Sunt treburile mele din trecut. Datorii vechii, cum s-ar spune. Țștia n-au să mai calce pe-aici.

— Egor, mi-e frică, mărturisi ea.

— Poftim ? se miră Egor.

— Am auzit că la voi... dacă pleacă vreunul de la ei, atunci...

— Vezi-ți de treabă, i-o tăie Egor. Și mai zise o dată : Vezi-ți de treabă. Șezi colea, lângă mine. Și să nu mai vorbim niciodată despre asta. Șezi. Egor o trase de mână. De ce stai în spatele meu ? Nu se cade. Nu știi că nu-i politicoș ?

Liuba se așază.

— Ei ? o întreabă vesel Egor. Ce te-ai mohorât așa, dimineața mea însorită ? Hai, mai bine, să-i zicem o cântare !

— Doamne ! De-asta îmi arde mie ?

Egor n-o luă în seamă.

— Hai să te-nvăţ... Ştii un cântec frumos. Şi începu să cânte :

*Călina-i roşie,
E pârguită...*

— Îl ştii şi eu ! zise Liuba.

— Zău ! Zi-l şi tu atunci. Haide.

Călina...

— Egor, rosti pe un ton de implorare Liuba. Spune-mi, pentru numele lui Dumnezeu : aştia n-au să-ţi facă nimic ?

Egor strânse din dinţi şi nu-i răspunse.

— Nu te supăra, Egoruşka. De ce te superi ? Şi Liuba începu să plângă. Cum de nu mă poţi înţelege : mi-am aşteptat atât de mult fericirea, iar astora odată le vine ceva în cap şi... Oare chiar m-a blestemat careva ? Oare nu mă pot bucura şi eu de viaţă !

Egor o îmbrăţişă şi-i şterse lacrimile.

— Tu mă crezi pe mine ?

— Mă crezi, mă crezi... Da' de spus, nu vrei să-mi spui nimic. Vorbeşte-mi pe şleau, Egor... Zău că n-am să mă înspăimânt... Poate-ar fi mai bine să plecăm de-aici ?

— O-o ! urlă Egor. Păi aşa nu mai ajung eu fruntaş în muncă ! În felul ăsta n-am să ajung fruntaş niciodată ! Liuba, eu nu pot îndura să văd pe cineva plângând. Nu pot ! Ai milă de mine, Liuba !

— Bine, bine. Da' totul o să fie cum trebuie ?

— Totul, zise răspicat Egor. Îţi jur pe ce vrei... pe ce am eu mai scump. Hai să zicem cântecul ăsta. Şi începu chiar el :

*Călina-i roșie-e-e,
E pârguită...*

Liuba îi ținu isonul, izbuti s-o facă atât de bine, atât de frumos. Pentru o clipă, uită cele petrecute, se liniște.

*Firea crăișului
Am deslușit-o,
Am deslușit-o,
Ah, cum e !... Cată :
Odată-l vezi
La altă poartă.*

De după gard se uita la ei, ironic, Petro.

— Scrieți-mi și mie cuvintele, le zise.

— Of, Petro, se supără Liuba. Ne-ai tulburat cântecul.

— Auzi, Egor ? Cine-a fost ăla cu mașina ?

— Un amic de-al meu. Nu vrei să încingem baia ?

— Cum să nu. Vino, mai întâi, să-ți zic ceva...

Egor se duse la gard. Petro i se plecă la ureche și începu să-i vorbească cu glas scăzut.

— Petro ! strigă Liuba. Știu foarte bine ce-i spui ! Întâi să faceți baie.

— L-am rugat să-mi verifice un jiclor, zise Petro.

— Doar mă uit nițel la jiclorul ăla, și gata, zise Egor. Pesemne că trebuie curățat.

— Vă dau eu jiclor ! Mai întâi faceți baie, zise cu asprime Liuba și intră în casă. Parcă se mai liniștise, totuși în suflet i se cuibărise teama. O teamă ce nu piere cu una, cu două : femeile care iubesc știu asta prea bine.

Egor sări gardul.

— „Brandy“ ăsta i-o băutură scârnăvă, zise el. Mie-mi place ori șampania, ori „Remy-Martine“.

— Gustă-l mai întâi.

— Crezi că n-am gustat așa ceva ? Mie îmi place și whisky cu sifon...

Conversând astfel, merseră spre baie.

Acum, câmpul pe care îl arase Egor începu să fie însămânțat. Tot Egor semăna boabele. Mai bine zis, conducea tractorul, iar în spatele lui, pe treapta semănătorii, pe care stă de obicei câte cineva, urmărind ca boabele să cadă uniform, se afla o tânăra c-o lopătică în mână.

Veni și Petro cu basculanta lui, căreia i se pusese acum niște obloane : aduse o nouă încărcătură de boabe. Le răsturnă în cutia semănătorii. Stătu nițel de vorbă cu Egor.

— La prânz vii acasă sauiei masa aici ? îl întrebă.

— Mănânc aici.

— Că te-aș duce în sat, tot mă duc într-acolo.

— Ba nu, mi-am luat de toate... Da' tu de ce te duci acasă ?

— A cam început carburatorul să-mi tușească. Chiar că o avea ceva jiclorul ăla.

Răseră amândoi, gândindu-se la „jiclorul“ pe care zilele trecute îl „curățiseră“ amândoi la baie.

— Am unul acasă, l-am pus la păstrare.

— Poate vrei să mă uit și eu să văd de ce o fi tușind ?

— De ce să-ți pierzi timpul ? Jicloru-i de vină. Îmi tot face de mult necazuri, da' mi-a părut rău să-l arunc. Acu' nu mai am ce-i face : îl schimb cu ăla nou.

— Cum crezi, zise Egor și se urcă iar în cabina tractorului. Petro plecă să ducă boabe spre alte semănători.

Tractorul vui și el și porni mai departe.

...Egor își luă ochii de la tabloul de bord, se uită înainte, și chiar acolo, înaintea lui, în dreptul pâlcului de mesteceni din marginea ogorului, zări o „Volgă“, iar lângă ea — trei bărbați, stând în picioare. Egor își încordă privirea și... îi recunoscuse. Erau Molălăul, Buldogul și încă unul, înalt. Dincolo, în mașină se afla Lucienne. Ședea pe bancheta din față, portiera era deschisă și, cu toate că obrazul nu i se vedea, Egor o recunoscuse după fustă și după picioare. Bărbații stăteau în dreptul mașinii și așteptau ca tractorul să se apropie.

Nimic nu se schimbase în lume. Același zi luminoasă scălda în raze ogorul, păduricea de lângă ogor sta înfrunzită, proaspătă după ploaia ce se abătuse cu o zi înainte. Mirosea a pământ, mireasma lui era atât de pătrunzătoare și densă, încât îți aducea o ușoară amețală. Pământul își adunase toată puterea lui primăvărată, toate sevele lui vii, spre a da naștere unei vieți noi. Și dunga albăstrie, din zare, a pădurii, și norul alb, pufos, de deasupra ei, și soarele din înaltul cerului, toate acestea erau și ele viața însăși, o viață care se revărsa din belșug, n-avea grijă de nimic și nu se temea de nimeni.

Egor reduse abia simțit viteaza tractorului. Se aplecă, găsi o cheie de piulițe, nu prea mare, una mai potrivită, și și-o vârî în buzunarul pantalonilor. Trase cu coada ochiului să-și dea seama dacă nu i se vede de sub haină. Nu i se vedea.

Ajungând în preajma „Volgăi“, Egor frână și opri motorul.

— Galea, du-te la masă, îi spuse ajutoarei sale.
— Păi abia am pus boabele în semănătoare, nu-l pricepu fata.

— Nu-i nimic, du-te. Mi-au venit, uite, niște tovarăși... de la comitetul sindical. Trebuie să stau de vorbă cu dânsii.

Galea porni spre vagonetul, care se zărea în depărtare, al brigăzii. Mergând într-acolo, întoarse de vreo trei ori capul spre „Volga“, spre Egor.

Egor trase și el cu coada ochiului spre câmpul dinaintea lui... Alte două tractoare cu semănători se târau de cealaltă parte. Zumzetul lor egal părea că nu tulbură câtuși de puțin liniștea acelei luminoase și imense zile de primăvară.

Egor coborî și merse spre „Volga“.

Molălăul începu să zâmbească, zărindu-l încă de departe.

— Ce murdar e ! exclamă, zâmbind. Îl vezi, Lucienne ?

Lucienne coborî din mașină. Se uită cu o privire gravă spre Egor. Nu zâmbea deloc.

Egor mergea greoi pe ogorul arat... Se uita la musafirii săi... Nu zâmbea nici el.

De zâmbit, zâmbea doar Molălăul.

— Zău că nu l-aș fi recunoscut ! continua el să se distreze. Să-l fi întâlnit altundeva, nu-l recunoșteam.

— Să nu te atingi de el, Molălăule, rosti deodată Lucienne, cu o voce ușor răgușită și-l pironi cu un aer poruncitor, ba chiar cu ură.

Molălăul, dimpotrivă, tresări cu un fel de bucurie răutăcioasă.

— Lucienne !... Ce tot spui acolo ? Ba el să nu se atingă de mine. Chiar să-i spui treaba asta. Că m-o pocni odată cu pumnul lui cucernic peste căpătâna asta, a mea, păcătoasă...

— Să nu te atingi de el, jigodie ! nu-și mai putu ține firea Lucienne. În curând ai să crăpi și tu, și-atunci de ce...

— Gura ! făcu Molălăul. Și zâmbetul îi pieri de pe buze. În clipa aceea se văzu limpede — i se citi în ochi — că neputinciosul său spirit de răzbunare turbase, că asupra acestui ins nu mai putea avea efect nici un cuvânt al dreptății. Că de nu va avea pe cine să muște, își va mușca, precum șarpele, propria lui coadă. Să taci, că vă pun acuși, unul lângă altul, mai zise el. Îmbrățișați. Mă mai aleg cu un articol : pentru profanarea cadavrelor, da' mi-e totuna.

— Te rog, zise Lucienne după un moment de tăcere, te rog, nu te atinge de el. Nouă și așa ne vine curând sfârșitul, lasă-l măcar pe el să trăiască. Să are pământul, dacă-i place.

— Nouă să ne vină sfârșitul, iar el să are pământul ! Molălăul zâmbi, arătându-și dinții putrezi. Păi unde-i dreptatea ? Ce, n-a făcut și el destule ?

— El a ieșit din joc... Are adevărul acela.

— Ba n-a ieșit. Molălăul se uită din nou la Egor. Încă e pe drum.

Egor mai mergea și-acum spre el. Cizmele i se infundau adânc în pământul moale.

— Până și mersul i s-a schimbat, zise Molălăul cu admirație. Are un mers de om al muncii.

— De proletar, zise prostănacul de Bulldog.

— Ba de țăran, cum o să fie de proletar.

— Păi și țăranii-s tot proletari.

— Ascultă, Bulldogule. Tu ai patru clase și două nări. Citește „Murzilka“¹ și răsuflă pe nas. Salut, Gore, îl întâmpină el pe Egor.

¹ Revistă pentru copii.

— Și altceva ce v-au mai spus ? își întreba Liuba, speriată, părinții.

— N-au mai spus nimic... Le-am zis eu cum s-ajungă acolo, răspunse bătrânul.

— La Egor ?

— Da.

— Vai, mamă ! țipă Liuba. Și ieși în fugă din casă.

Tocmai atunci intra în curte, cu basculanta lui, Petro.

Liuba îi făcu semn să oprească, să nu mai intre. Petro opri mașina...

Liuba sări grăbită în cabină... Îi spuse ceva lui Petro. Basculanta se dădu înapoi, făcă un ocol și porni în viteză, uruind, săltând peste gropile din drum.

— Petea, frățiorul meu drag, mai repede, mai repede ! Doamne, îmi zicea mie inima... Din ochii Liubei picurau lacrimi. Nu și le ștergea. Nici nu le băga de seamă.

— Las' că ajungem la timp, îi zise Petro. Doar adineaori am stat cu el de vorbă...

— Chiar acum au trecut pe-aici... de i-au întrebat pe-ai noștri. Acum or fi acolo. Mai repede, Petea !...

Petro își îndemna din răspuțeri bidiviul metalic.

Grupul care stătuse în dreptul „Volgăi“ porni spre pâcul de mesteceni. Femeia rămase în dreptul mașinii. Ba chiar se sui în ea și închise toate portierele.

Grupul nu ajunsese însă la mesteceni : se opri cu câțiva pași mai încoace. Cei patru stătură, pesemne, să discute între ei. Pe urmă, doi dintre membrii grupului se duseră înapoi, spre mașină. Ceilalți doi

— Egor și Molălăul — intrară în pădurice și, treptat, dispărură din vedere.

...Între timp, departe, în zare, se ivi basculanta lui Petro. Cei doi de lângă „Volga“ se uitară într-acolo. Dându-și seama că basculanta vine spre ei, strigară ceva celor din pădurice. De acolo, ieși însă, în fugă, un singur om, Molălăul, vârându-și ceva în buzunar. Zări și el basculanta și fugi spre „Volgă“. „Volga“ se smulse din loc și se depărtă, luând tot mai mult viteză.

...Basculanta ajunsese în dreptul păduricii.

Liuba sări din cabină și se repezi spre mesteceni.

Spre ea venea încet Egor, ținându-se cu mâna de pânțele. Cu cealaltă mână se sprijinea de mesteceni. Pe trunchiurile mestecenilor rămâneau pete de un roșu-aprins.

Dându-și seama că Egor e rănit, Petro sări în cabină și se luă după „Volgă“. Dar „Volga“ era acum prea departe. Petro întoarse basculanta.

Liuba, repezindu-se, îl sprijini pe Egor.

— Am să te mânjesc toată, zise Egor, crispat de durere.

— Taci, nu vorbi nimic. Liuba, femeie voinică, îl luă în brațe. Egor încercă să protesteze, dar durerea spori, și el închise ochii.

În clipa aceea, veni în fugă și Petro, îl luă cu grijă din brațele Liubei și-l duse spre basculantă.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, zise cu vocea lui groasă. Astea-s fleacuri... Pe front băgau și baioneta în oameni, de le ieșea prin spate, și tot rămâneau în viață. Trece o săptămână și te văd sărind prin curte.

Egor clătină din cap și oftă : durerea îl mai lăsase.

— Aici e vorba de-un glonte, zise el.

Petro aruncă o privire peste chipul lui albit, strânse din maxilare și nu mai zise nimic. Doar își iuți pașii.

Liuba se sui prima în cabină. Îl luă pe Egor din brațele lui Petro. Și-l culcă pe genunchi, capul lui și-l lipi de piept. Petro urni cu băgare de seamă basculanta din loc.

— Mai rabdă nițel, Egorușka... dragul meu. Acuși ajungem la spital...

— Nu mai plânge, o rugă cu glas stins Egor, fără să deschidă ochii.

— Nu plâng.

— Ba plângi. Îmi picură pe obraz. Nu trebuie.

— N-am să mai plâng, n-am să mai plâng.

Petro sucea întruna de volan, străduindu-se ca mașina să nu-l zguduie pe Egor. Basculanta însă continua să salte, iar Egor își strâmba chipul de durere, ba chiar gemu de vreo două ori.

— Petea... zise Liuba.

— Păi, mă străduiesc și eu. Da' nici prea încet nu e cazul... Trebuie să ajungem mai degrabă.

— Oprește, zise Egor.

— De ce, Egor? Trebuie să ne grăbim.

— Nu... gata. Dați-mă jos.

Îl coborără din cabină, îl culcară jos, pe-un jerseu.

— Liuba, rosti Egor, căutând-o cu ochii larg deschși undeva, în cer — zăcea culcat pe spate. Liuba...

— Aici sunt, Egorușka, aici...

— Banii... rosti cu greutate Egor. Îs la mine în haină. Să-i împarți cu mama. De sub pleoapa coborâtă, îi lunecă o lacrimă, tremură o clipă în dreptul urechii și se rostogoli, căzu jos, în iarbă. Egor muri.

Și stătu el astfel, țăranul acela rus, întins pe țarină, aproape de casa în care se născuse... Zăcu astfel, cu obrazul lipit de pământ, de parcă ar fi ascultat ceva, pe care doar el putea să-l audă. Tot astfel își lipea el obrazul, în copilărie, de lemnul stâlpilor aceloră de telegraf...

Liuba se prăvăli peste pieptul lui ; bocca încet, cu deznădejde.

Petro stătea în dreptul lor, plângea și el. Plângea în tăcere.

Pe urmă ridică fruntea, își șterse lacrimile cu mânăca.

— Păi cum vine asta ?! spuse el dintr-o răsuflare și-n glas i se simți toată înfricoșătoarea lui forță. Aia chiar așa să plece ?! Ocoli trupul lui Egor și pe Liuba și, fără să se mai uite în urmă, alergă greoi spre basculantă.

Basculanta scoase un vuiet și porni de-a dreptul peste câmp, fără să mai iasă în drum. Petro cunoștea bine toate șoselele și drumurile din preajmă și abia acum își dădu seama că poate să-i iasă „Volgăi“ în cale : croind-o cu basculanta pe-o scurtătură. „Volga“ avea de ocolit liziera pădurii care se întrezărea de-aici ca o dungă dreaptă, albastră... Prin pădurea aceea însă, trecea un drum de iarnă, folosit de tractoarele care scoteau din desiș arborii doborâți. Acum, după ploaie, făgașul acoperit de crengi rupte era chiar mai de nădejde pentru basculantă decât drumul celălalt... „Volga“, firește, n-avea ce să caute pe acolo. De unde să cunoască cei din „Volga“ încotro duce drumul acela de iarnă ?

...Și Petro îi tăie, într-adevăr, calea.

Basculanta țâșni din pădure înainte ca frumoasa aceea de culoare bej să treacă pe acolo. Se văzu dintr-o dată că ea nu mai are nici o scăpare : de

întors, era prea târziu să mai poată întoarce, căci basculanta gonia direct spre ea, de trecut pe lângă basculantă iar îi era cu neputință, căci drumul era mult prea îngust... De cotit... De-o parte se înălța pădurea, de cealaltă — pământul țelinos, pârlăgă mustind de apă în urma ploii ce căzuse în ajun și pe unde o mașinuță ca aceea nu putea să răzbată. Celor din mașină nu le mai rămânea decât s-o ia peste pârlăgă, spre a încerca să ocolească basculanta și să iasă din nou în drum. „Volga“ părăsi drumul bătătorit și dintr-o dată începu să se lege, cu viteză scăzută, deși roțile i se învârteau, patinând și stârnind un vâjâit asurzitor. Acolo o și ajunse Petro. Cei din „Volga“ nici n-apucară să sară jos... Basculanta cea trudită se repezi la ea ca un taur infuriat, o izbi dintr-o parte, o răsturnă și i se opri deasupra.

Petro coborî din cabină...

De pe câmp, dinspre tractoare, veneau în fugă spre ei oameni care văzuseră totul...

CUPRINS

<i>Prefață</i> . . .	V
<i>Tabel cronologic</i>	XV
 Ciudik	 1
Suflete neîntinate	14
Microscopul .	23
Stepan Razin .	36
Gânduri	47
Ploaie în zori de zi	55
Venin de șarpe . .	65
Cizmulile	78
Vanka Tepleașin	89
La taifas sub clar de lună .	99
L-a pus în cofă	116
Se ofilește...	129
Un om tare	137
<i>Mille pardons, madame!</i> .	147
Călina roșie	158

Lector : TRAIAN RADU
Tehnoredactor : GEORGETA CÎRSTEA

Bun de tipar : 01.08.1994
Coli tipar : 9,25
Apărut 1995

Tiparul executat sub c-da nr. 40.039, la
Societatea Comercială — Editură și Imprimerie
„Porto-Franco” S.A. Galați
B-dul George Coșbuc nr. 223 A
ROMÂNIA



Scanare și prelucrare digitală



de

Anonim



și

CAT Graur



Antwerpen

2025

